

LISIÄ SUOMENMAAN VIRALLISEEN TILASTOON.

XVI.

RAKENNUSTILASTO.

5.

YLEISTEN RAKENNUSTEN YLIHALLITUKSEN

KERTOMUS

VUOSILTA 1908—1910.

HELSINKI, 1912.

LISIÄ SUOMENMAAN VIRALLISEEN TILASTOON.

XVI.

RAKENNUSTILASTO.

5.

YLEISTEN RAKENNUSTEN YLIHALLITUKSEN

KERTOMUS

VUOSILTA 1908—1910.

HELSINKI, 1912.
KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINO.

SISÄLTÖ.

	Sivu.
Johdanto	I—XXXVII
Keisarillinen palatsi Helsingissä.....	1
Suomen Valtiosihteeristön arkistorakennus Pietarissa	4
<i>Hallinto- ja virastorakennukset.</i>	
Korjaustyöt Keisarillisen Senaatin talossa	8
Henkivartioväen ent. 3:nen tarkkampusjapataljoonan rakennukset	9
Suomen kadettikoulun rakennukset	11
Valtion talo N:o 1 Vuorimiehenkadulla Helsingissä	18
Tammisaaren kruununjyvästö	19
Akatemiatalo Turussa	19
<i>Lääninmaanmittauskonttorit.</i>	
Oulun lääninmaanmittauskonttori	28
Turun »	30
Nikolainkaupungin »	31
Hämeenlinnan »	34
<i>Koulut, aistivälliskoulut ja seminaarit.</i>	
Oppikoulut	35
<i>Uudet koulutalot.</i>	
Turun suomalainen reaalilyseo	41
Sortavalan tyttökoulu	43
Loviisan viisiluokainen yhteiskoulu	45
Raahen » »	47
Seminaarit	47
<i>Aistivälliskoulut.</i>	
Perttulan tylsämielisten lasten kasvatuslaitos	48
<i>Lämmityksestä ja ilmanvaihdesta kouluissa</i>	51
<i>Tieteelliset laitokset.</i>	
Valtion historiallis-, muinaistieteellis-, kansatieteellinen museo Helsingissä....	55
Meteorologisen keskuslaitoksen leija-asema	59
Maanviljelystaloudellinen koasema Tikkurilan kylässä Helsingin pitäjässä....	61
<i>Yleiset sairaalat.</i>	
Vuonna 1908 toimitetut työt.....	66
» 1909 » »	82
» 1910 » »	98

Vankeinhoitoon kuuluvat rakennukset, sekä pakko- ja suojelukasvatuslaitokset.

Sivu.

A. Ohjelma.	
Uutisrakennukset.	
Vankilat	118
Uusimiset ja lisärakennukset.	
Kuritusvankilat	121
Läänin- ja kihlakunnanvankilat	122
Yleiset pakkokasvatuslaitokset	126
B. Toimitetut työt.	
I. Kuritus- ja työvankilat.	
Turun kuritusvankila.....	132
Hämeenlinnan kuritus- ja työvankila (naisia varten)	138
Lappenrannan työvankila (miehiä varten)	138
Uusi keskusvankila	139
II. Läänin- ja kihlakunnanvankilat.	
Helsingin lääninvankila	139
Turun »	140
Viipurin »	140
Nikolainkaupungin lääninvankila	141
Oulun »	141
Kastelholman kihlakunnanvankila	142
Kittilän »	143
III. Yleiset pakkokasvatuslaitokset.	
Koivulan kasvatuslaitos pojille	143
Kotiniemi » »	148
Sippola » »	148
IV. Kuljetusvankilat ja poliisiasemat.	
Kuljetusvankila ja poliisiasema Riihimäellä	150
» Karjan asemalla	150
» ja poliisiasema Kouvolassa	151
V. Turvakodit hoidottomia lapsia varten.	
Käyrän, Koivikon ja Östensön turvakodit	151
Sotilaslaitoksen rakennukset	153
Inventaariluettelo	156
<i>Tilastollisia tietoja.</i>	

Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne

saapi Yleisten rakennusten Ylihallitus täten alamaissimmasti jättää
kertomuksen toiminnastansa vuosina
1908—1910.

Th. GRANSTEDT.

ARNE BÖÖK.



JOHDANTO.

Yleisten rakennusten Ylihallituksessa ovat niiden kolmen vuoden aikana, jotka tämä yliarkkitehti J. J. Ahrenbergin toimittama kertomus käsittää, tapahtuneet seuraavat henkilömuutokset.

Sittenkun yliarkkitehti, valtioneuvos Florentin Granholm heinäkuun 20 päivänä 1909 oli saanut pyytämänsä eron virastansa, nimitettiin tammikuun 23 päivänä 1910 yliarkkitehdiksi ensimmäinen arkkitehti Johan Jacob Ahrenberg.

Kun ylimääräinen arkkitehti Karl Hugo Lindberg ensin oli joulukuun 23 päivänä 1907 nimitetty ensimmäiseksi arkkitehdiksi Ylihallitukseen ja tammikuun 27 päivänä 1908 määrätty Uudenmaan lääninrakennuskonttorin esimieheksi, sai hän sitten helmikuun 24 päivänä 1910 määräyksen toimimaan ensimmäisen arkkitehdin tehtävissä Ylihallituksessa alkaen kesäkuun 1 päivästä 1910. Jo aikaisemmin eli huhtikuun 14 päivänä 1908 oli Keisarillinen Senaatti oikeuttanut Ylihallituksen heinäkuun 1 päivästä 1908 sen vuoden loppuun käyttämään ensimmäistä arkkitehtia Lindbergia apunansa Ylihallituksessa käsiteltävien asiain valmistelussa erittäinkin vankeinhoitoa ja pakkokasvatusta koskevista rakennusasioissa; ja 15 päivänä joulukuuta 1908 päivätyllä kirjeellä ilmotti Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunta Ylihallitukselle, että Keisarillinen Senaatti oli nähnyt hyväksi oikeuttaa Ylihallituksen edelleenkin käyttämään ensimmäisen arkkitehdin Lindbergin apua puheenalaisen tarkotukseen; minkä vuoksi ensimmäinen arkkitehti Lindberg vapautettiin virkavelvollisuuksistansa Uudenmaan lääninrakennuskonttorin esimiehenä, niin kauvan kuin hänen apunsa sanotussa suhteessa tarvittaisiin Ylihallituksessa eli siksi, kunnes asiassa voitaisiin toisin määrätä.

Sittenkun kolmas arkkitehti, Vaasan läänin lääninrakennuskonttorin, esimies Karl Victor Reinius helmikuun 28 päivänä 1910 oli erotettu virastansa nimitettiin joulukuun 1 päivänä 1910 ylimääräinen arkkitehti Alfred Vilhelm Stenfors kolmanneksi arkkitehdiksi Ylihallitukseen ja määrättiin hän joulukuun 29 päivänä samaa vuotta Vaasan läänin lääninrakennuskonttorin esimieheksi.

Joulukuun 1 päivänä 1910 nimitettiin Mikkelin lääninrakennuskonttorin esimies, kolmas arkkitehti Nikolai Meder, joka elokuun 23 päivänä 1908 oli nimitetty kolmanneksi arkkitehdiksi Ylihallitukseen ja lokakuun 12 päivänä samaa vuotta oli määrätty Mikkelin lääninrakennuskonttorin esimieheksi, ensimmäiseksi arkkitehdiksi Ylihallitukseen ja määrättiin hän saman vuoden joulukuun 29 päivänä esimieheksi Uudenmaan läänin lääninrakennuskonttoriin.

Sittenkun Oulun lääninrakennuskonttorin esimies, kolmas arkkitehti Viktor Joachim Sucksdorff joulukuun 31 päivänä 1908 oli nimitetty lehtoriksi Nikolainkaupungin teollisuuskouluun, nimitettiin ylimääräinen arkkitehti Harald Andersin kesäkuun 15 päivänä 1909 kolmanneksi arkkitehdiksi Ylihallitukseen ja määrättiin hän saman kuun 29 päivänä esimieheksi Oulun lääninrakennuskonttoriin.

Kun Ylihallituksen kanslistinvirka kanslisti Pehr Adolf von Gerdtenin heinäkuun alussa 1908 sattuneen kuoleman kautta oli tullut avonaiseksi, valitsi Ylihallitus elokuun 18 päivänä samaa vuotta lakitieteenkandidaatin varatuomari Herman Edvard Lihrin kanslistiksi Ylihallitukseen.

Helmikuun 4 päivänä 1910 esitti Ylihallitus Keisarilliselle Majesteetille asetetussa kirjeessä ne vakavat hankaluudet ja vaikeudet, jotka haittaavat Oulun lääninrakennuskonttorin esimiehen virkatoimia ja jotka ovat olleet syynä siihen, että virkamiehet paraimmilla ja voimakkaimmilla vuosillaan ovat mieluummin luopuneet Ylihallituksen palveluksesta, kuin tahtoneet heittäytyä niiden vaikutusten alaisiksi, jotka ovat seurauksina ankarasta ja tuimasta ilmanalasta, kurjista taloudellisista oloista ja äärettömästi väsyttävistä ja terveydelle käyvistä virkamatkoista niin loitolla toisistaan olevien paikkojen välillä, kuin ovat Oulu, Kajaani, Inari, Muonio ja Utsjoki. Tämän tähden on Ylihallitus mainitussa kirjeessä ehdottanut ryhtymistä toimeen, joka samalla, kun se teki läänin arkkitehdin virantoimituksen helpommaksi, myöskin säästi valtiolta osan matkakustannusten muodossa aiheutuneista menoista, nimittäin:

että kun Kajaani nyttemmin oli rautatien kautta tullut yhteyteen Kuopion kanssa, kaikki Kajaanin kihlakunnassa olevat valtionrakennukset — Kajaanin seminaari, yleinen sairaala sekä entisen reservikomppanian kasarmirakennukset — vastaiseksi asetettaisiin (vaikka ne olivatkin Oulun läänissä) Kuopion lääninrakennuskonttorin hoitoon.

Tähän Ylihallituksen ehdotukseen yhtyi myöskin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunta ja se sai sitten vahvistuksen armollisessa helmikuun 5 päivänä 1910 päivätyssä kirjelmässä. Tämän kautta ovat valtion nykyiset ja tulevat rakennukset Kajaanin kihlakunnassa asetetut Kuopion lääninrakennuskonttorin hoitoon ja valvontaan. Samalla näki Keisarillinen Majesteetti hyväksi myöntää Kuopion lääninrakennuskonttorin esimiehelle toiselle arkkitehdille S. von Nandelstadhille korvaukseksi hänelle tämän toimen kautta aiheutuneesta työnlisäyksestä 400 markkaa vuodessa.

Sittenmin on Oulun lääninrakennuskonttorin esimies kolmas arkkitehti Harald Andersin Ylihallitukselta anonut sellaista toimenpidettä, että katsoen hänen alhaiseen 3,000 markkaan nousevaan vuosipalkkaansa (palkkiona tulee hänelle 1,000 markkaa) ja läänin suunnattomaan laajuuteen hänelle myönnettäisiin henkilökohtaista palkanlisäystä 1,000 markkaa. Ylihallitus täydellisesti tunnustaen ne vaikeudet, jotka Oulun lääninrakennuskonttorin esimiehellä on voitettavana virkaansa toimittaessa, on Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnalle heinäkuun 8 päivänä 1910 kirjottamassaan kirjeessä lämpimimmin puoltanut tätä anomusta.

Ylihallituksen 27 päivänä lokakuuta 1865 annettu johtosääntö lienee vanhin, mikä milläkään virastolla Suomessa on seurattavana. Sittenkun se julistettiin, ovat teknilliset tiedot suunnattomasti edistyneet. Tämä seikka sekä maan yleinen kehitys viime puolivuosisadalla ovat saaneet aikaan, että tämän johtosääntön määräyksiä useissa tapauksissa on ollut vaikea jopa välistä mahdotonkin seurata. Kun tähän vielä tuli lisäksi, että siihen aikaan, jolloin tämän viraston menosääntö ja virkamiesten palkat määrättiin, tietystikin otettiin lähtökohdaksi silloin vallinneet taloudelliset olot, on selvää, että niinhyvin johtosääntö kuin menosääntö aikaa sitten ovat vanhentuneet. Silloin tällöin annetuilla lisäyksillä johtosääntöön ja muunnoksilla menosääntöön on koetettu selviytyä pahimmista vaikeuksista, mutta pian kyllä kävi Ylihallituksen virkamiehille selväksi, että niinhyvin johtosääntö kuin menosääntökin olivat perin pohjin uudistettavat, jotta ne saataisiin vastaamaan ajan vaatimuksia. Meidän maassa ovat virastot joko ministerillisiä taikka kollegiaalisia. Yleisten rakennusten Ylihallitus on edellistä lajia s. o. sellainen virasto, missä ylitirehtöörillä yksinään on päätösvalta. Tämä on osottautunut etenkin teknillisessä virastossa sopimattomalta — tekniikassa kun nimittäin nykyään on niin monta eri haaraa, että tuskin koskaan voitaisiin olettaa, että yhdellä henkilöllä olisi kykyä niitä kaikkia käsittelemään ja siis niihin kuuluvissa kysymyksissä tehdä täydelliseen asiaanperehtymiseen perustuvaa päätöstä. Sentähden Ylihallitus, ehdotusta tehtäessä uutta johtosääntöä ja menosääntöä varten otti perusohjeeksi, että tämä virasto olisi tehtävä kollegiaaliseksi, niin että kullakin sen jäsenellä omalla alalansansa olisi edesvastuu työstänsä. Tämä niinmuodin tehty ehdotus ohjesäännöksi, jota seurasi ehdotus uudeksi menosäännöksi tälle virastolle, lähetettiin Keisarilliselle Majesteetille alamaisen kirjeen ohella joulukuun 11 päivältä 1908. Tämä asia on edelleen päättämättä.

Keisarilliselle Majesteetille

Yleisten rakennusten Ylihallitukselta alamaisimmasti.

Se eloisa kehitys, mikä joka puolella niin henkisellä kuin aineellisella alalla Johtava yleis- meidän maassamme alkoi keskipaikoilla viime vuosisataa, on ulottanut vaiku- silmäys.

tuksensa Yleisten rakennusten Ylihallituksenkin toimi-alalle. Valtion rakennustoimeen olivat siihen saakka riittäneet ne voimat, mitkä olivat tarjolla Intendenttikonttorissa yleisiä rakennuksia varten. Tämän viraston muodostaminen Yleisten rakennusten Ylihallitukseksi sattuu siihen aikaan, jolloin meillä oli yleinen herääminen valtiollisen ja yhdyskuntaelämän alla; Ylihallituksen nykyään voimassa oleva johtosääntö vahvistettiin lokakuun 27 päivänä 1865. Sen jälkeen on kehitys Ylihallituksen toiminta-alalla mennyt nopeasti eteenpäin, kun Ylihallituksen on ollut tyydyttämisen niitä moninaisia rakennustarpeita, jotka puolen vuosisadan kuluessa ovat esiintyneet kaikilla hallinnon aloilla. Esimerkin vuoksi ainoastaan opetusosalta on tämän ajan kuluessa erittäinkin huolenpito maan nuorison saattamisesta runsaampaan tilaisuuteen hankkia itsellensä yleistä sivistystä antanut aihetta laajaan rakennustoimeen. Poikia varten toiminnassa olleiden valtionlyseoiden lukumäärä vuonna 1880 oli ainoastaan 14, kun niiden lukumäärä lukuvuonna 1905—1906 nousi 26:een. Maan tyttökoulujen lukumäärä nousi 10:stä vuonna 1890 14:ään vuonna 1906. Myöskin on huomioonotettava, että useammat vanhemmista oppilaitoksista ovat sijoitettu uusiin, ajan vaatimuksia vastaaviin huoneuksiin. Puheenalaisena kehityskautena on opettajavoimain kehittämisen kansakouluja varten vaatinut perustettavaksi 8 seminaaria, joilla kullakin on hallussansa laajat rakennusryhmit. Vankeinhoitoa, lääkintälaitosta y. m. hallinnon haaroja varten on myöskin tarvittu suuremmissa uutis- ja lisärakennuksia, ja valtion rakennusten lukumäärä ja laajuus ovat vaikuttaneet vuotuisten korjaustöiden lisääntymiseen. Tosin ovat Suomen sotilaslaitoksen kallisarvoiset kasarmirakennukset, jotka myöskin ovat tältä ajalta, nyttemmin joutuneet pois maan viranomaisten hoidosta, lukuunottamatta 28 entisen reservikomppanian ja kadettikoulun rakennuksia, mutta siitä huolimatta on työmäärä Ylihallituksessa vakaasti lisääntynyt. Havainnollisen kuvan tästä työn lisääntymisestä saa alempana olevan luettelon kautta Ylihallituksesta vuoden 1895 jälkeen lähetetyistä kirjeistä, minkä suhteen kumminkin on huomattava, että kirjeiden lukuun vuoteen 1900 saakka sisältyvät myöskin rahatilaukset, kun ne samoin kuin maksumääräyksetkin sittemmin, valtion tilintekojärjestelmän uudistamisen jälkeen ovat erikseen luetteloihin merkityt.

Vuosi.	Kirjeiden luku.	Tilausten ja maksu- määräysten luku.
1895	1,849	—
1896	2,105	—
1897	2,228	—
1898	2,239	—
1899	2,284	—
1900	2,392	—
1901	1,892	1,863

Vuosi.	Kirjeiden luku.	Tilausten ja maksu- määräysten luku.
1902	1,573	1,447
1903	1,294	1,607
1904	1,306	1,720
1905	1,556	1,911
1906	1,899	2,204
1907	2,024	2,287

Ylihallituksen toiminnan laajuutta ja kehitystä valaisee myöskin se, että nykyisin toimitetussa valtion omistamien, Ylihallituksen hoidossa olevien huoneiden ja rakennusten ynnä niihin kuuluvien tonttien ja maa-alojen arvioimisessa edellisten hinta pyörein numeroin on arvattu 88,000,000 markaksi ja jälkimäisten 42,000,000 markaksi, sekä että viraston menosääntöä on täytynyt korottaa 65,200 markasta vuotta 1865 kohti aina 205,910 markkaan kuluvaan vuotta kohti.

Se kehitys, joka vastikään on luonnoltaan lyhykäisesti kerrottu, oli yhteiskunnallisen ja taloudellisen elämän uudistuksen vaikutuksesta siihen määrään valanut uutta sisällystä puolivuosisataa sitten määrättyihin muotoihin, että nämät viimeksi mainitut eivät enään vastaa nykyajan oloja, vaan tarvitsevat uusimista sopiakseen yhteen nykyisen käytännön kanssa, mikä monessa suhteessa on jo muodostunut, ja niiden vaatimusten kanssa, jotka kohtuudella voidaan panna sen viraston täytettäviksi, jolle on uskottu valtion monilukuisten ja arvokasten rakennusten hoito. Semmoisten uudistusten tarve on esiintynyt ja tyydytettykin usealla muulla hallinnon alalla, missä keskusvirastojen järjestäminen on myöhemmältäkin ajalta kuin tämän ylihallituksen. Niinpä on kesäkuun 29 päivänä 1907 julistettu armollinen asetus Suomen Maanviljelyshallituksen uudestaan muodostamisesta, mikä hallitus oli perustettu maaliskuun 19 päivänä 1892 päivätyn armollisen julistuksen kautta, sekä tammikuun 24 päivänä 1908 armollinen asetus Suomen Metsähallituksen uudestaan muodostamisesta, minkä hallituksen siihen asti voimassa ollut johtosääntö oli julistettu huhtikuun 12 päivänä 1876 ja nyttemmin uudistettu Keisarillisen Senaatin 6 päivänä huhtikuuta 1908 tekemän päätöksen nojalla julistetulla johtosäännöllä.

Sen johdosta, mitä edellä on esitetty, on Yleisten rakennusten Ylihallitus, velvollisuutensa mukaan rakennustoimen suhteen massa Keisarilliselle Majesteetille tehdä semmoisia alamaisia esityksiä, joihin voi olla aihetta, katsonut asiakseen laatia ehdotuksen sellaisiksi uusiksi säännöiksi Ylihallituksen järjestämiseen, sen virkamiesten valtaan ja velvollisuuksiin tullen sekä, mitä koskee sen tehtävien töiden suorittamisen tapaa ja järjestystä, että niiden kautta ei ainoastaan ajan vaatimukset asianmukaisesti täytettäisiin, vaan että myöskin onnellinen kehitys tulevaisuudessa taattaisiin tällä alalla. Ehdotuksensa

on Ylihallitus asian laatuun nähden jakanut kolmeen eri asetusehdotukseen, nimittäin armolliseen asetukseen Suomen Yleisten rakennusten Ylihallituksen uudestaan järjestämisestä, ohjesääntöön Suomen Yleisten rakennusten Ylihallitukselle, sekä armolliseen asetukseen niiden rakennustöiden suorittamisen tavasta ja järjestyksestä, mitkä kuuluvat Suomen Yleisten rakennusten Ylihallitukselle, jonka ohessa ensinmainitun asetuksen yhteyteen oli laadittu ehdotus menosäännöksi Ylihallitukselle.

Seuraavassa esityksessä annetaan lyhykäinen perustelu tärkeimpiin osiin puheenalaista esitystä, mikäli niissä ei ole säädöksiä, jotka sisältyvät nyt voimassa olevaan johtosääntöön eli ovat suorastaan siitä otetut ehdotuksiin.

Mitä maan sotilasarakennusten intendenttiin tulee, joka Suomen Sotakomisariaatin hajotuksen jälkeen muutettiin tähän Ylihallitukseen, ei häneen nähden ole ehdotuksiin otettu mitään säädöksiä. Ainoastaan ehdotukseen Ylihallituksen menosäännöksi on hänen palkkaamiseksi otettu 5,000 markan vuotuinen palkkio.

Ehdotus Ylihallituksen uudestamuodostamiseksi.

Ehdotuksessa armolliseksi asetukseksi Ylihallituksen uudestaanjärjestämisestä sisältää § 1 määräyksen viraston sijottamisesta ja sen suhteesta maan korkeimpaan hallitukseen. Näissä säädöksissä ei ole mitään asiallista uutta.

Ylihallituksen tehtävät ovat vastasanotun ehdotuksen 2:ssa §:ssä määritellyt likipitain yhtäläisiksi kuin nyt voimassa olevan johtosäännön 6:ssa §:ssä, kuitenkin muuttamalla sen sanamuotoa ja tekemällä sitä selvemmäksi. Määräys piirustusten ja kustannusarvioiden tekemisestä kunnallisiin rakennuksiin ja niiden tarkastamisesta on käytännöllistä merkitystä vailla olevana jätetty siksensä. Sitävastoin on lisätty määräys, mom. 4, vuotuisten kertomusten antamisesta Ylihallituksen toiminnasta ja siihen liitettävistä tilastollisista tauluista erityisten, sitävarten vahvistettujen kaavojen mukaan. Semmoisen tilaston aikaansaaminen on sängen tärkeä ei ainoastaan rahavarainhoidolliselta ja kameraaliselta vaan myöskin yhteiskunnalliselta kannalta katsoen, mikäli työ- ja palkkausolot sen kautta tulisivat selostetuksi.

Ylihallituksen kokoonpano sekä sen alaiset virkamiehet ja virkailijat ovat määritellyt puheenalaisen ehdotuksen 3:ssa ja 4:ssä §:ssä, jotapaitsi jo tässäkin on siihen kollegiaaliseen luontoon suhtautuvia säädöksiä, mikä on ehdotettu annettavaksi tälle virastolle ja mikä lähemmin selvitetään seuraavassa §:ssä. Esittäessään tätä periaatteellista ja Ylihallituksen mielestä välttämätöntä muunnosehdotusta on Ylihallitus huomioonottanut olosuhteiden vaatimukset, joilla jo on ollut vastineensa asioiden käsittelyssä, koska Ylihallituksessa toimivat ensimmäiset arkkitehdit ovat siihen ottaneet osaa säännöllisesti pidetyissä istunnoissa ja niissä esitellet asiat tahi niistä lausuneet mielipiteensä, vaikkakin päättämisoikeus on ollut ylitirehtöörillä yksinänsä. Myöhempinä aikoina on myöskin Ylihallituksessa toimiva koneinsinööri ottanut osaa hänen alallensa kuuluvien

teknillisten asiain käsittelyyn. Samaten ovat sihteeri ja kamreerikin tarpeen tullessa saaneet tilaisuuden ilmituoda mielipiteensä heidän alaansa kuuluvissa asioissa. Kun Ylihallituksessa käsiteltävien asiain moninaisuus ja mutkallinen luonto on tehnyt nyt kerrotun menettelyn tarpeelliseksi, on Ylihallituksen mielestä ollut asiaan soveltuvaa, että asianomaisten virkamiesten vaikutus asiain päätökseen ja heidän edesvastuunsa niihin nähden muodollisesti vahvistettaisiin ja että Ylihallituksesta niinmuodoin tehtäisiin kollegiaalinen virasto. Sama uudestaamuodostus on nykyisin katsottu tarpeelliseksi niin Maanviljelyshallitukseen kuin Metsähallitukseenkin nähden. Mutta ettei kolleegiota kumminkaan rasi-tettaisi puhtailla toimitustöillä, on 4:ssä §:ssä Ylitirehtöörille annettu valta yksinänsä käsitellä semmoisia asioita, joissa tarvittava toimenpide johtuu Ylihal-lituksen ennen tekemästä päätöksestä. Muiden asiain käsittelyyn ja päätöksiin saisivat kaikki Ylihallituksen saapuvilla olevat jäsenet ottaa osaa, kumminkin sem-moisella rajotuksella, että sihteerillä ja kamreerilla olisi osanotto-oikeus ainoas-taan niihin asioihin, joissa rakennusteknillistä kykyä ei tarvita, ja koneinsinööriillä ainoastaan niihin asioihin, jotka koskevat hänen erityistä toimialaansa. Paitsi näitä rajotetulla päätösoikeudella asiain käyttelyyn kolleegiossa osaaottavia virkamiehiä kuuluisi siihen ylitirehtööri, rakennusneuvos (ennen yliarkkitehti) ja neljä yliarkkitehtia (ennen 3 ensimmäistä arkkitehtia).

Kuten tästä näkyy, tulisi Ylihallituksen jäsenten lukumäärä lisättäväksi yhdellä yliarkkitehdillä, jonka erikoistoimiala käsittäisi vankilarakennukset. Tämän on Ylihallitus katsonut välttämättömäksi, kun olot vankeinhoidon ja pak-kokasvatuksen alalla näyttävät olevan sitä laatua ja semmoisen kehityksen alai-sia, että ne vaativat erityisesti asiaan perehtyneen henkilön valmistelua raken-nusteknillisessä suhteessa. Siitä syystä on myöskin Keisarillinen Senaatti Yli-hallituksen ja Vankeinhoitohallituksen esityksestä 14 päivänä huhtikuuta 1908 tekemällään päätöksellä valtuuttanut Ylihallituksen 1:seen päivään tammikuuta 1909 käyttämään Uudenmaan läänin lääninrakennuskonttorin esimiestä, joka senvuoksi on vapautettu varsinaisista virkatehtävistänsä, apunaan niiden asiain esittelyssä ja valmistelussa, jotka koskevat rakennuksia vankeinhoitoalalla. Mutta kun kokemus jo nyt on osottanut, että alustavat toimet niitä laajoja ra-kennushankkeita varten, jotka tällä alalla ovat tarpeelliset, vaativat monivuo-tista työtä, jonka jälkeen niiden valmiiksi saaminen ja tähän kuuluvien raken-nusten hoito tulevaisuudessa vaativat yhtenäistä huolenpitoa ja asiaanpereh-tyneen henkilön valmistelua, ei Ylihallitus ole epäillyt ehdottaessaan ennensa-nottua yliarkkitehdinvirkaa perustettavaksi.

Kolleegion alaisina virkamiehinä toimisi virastossa apukamreeri, kanslisti, kahdeksan lääninarkkitehtia, yksi kutakin lääniniä kohti, neljä vanhempaa ja neljä nuorempaa arkkitehtia, ylimääräisiä arkkitehtia vuosipalkatta ja ylimää-räisiä piirustajia ja työnjohtajia tarpeen mukaan. Ylihallituksessa pitäisi sitä-

paitsi olla vanhempi ja nuorempi vahtimestari. Työnjako yllämainittujen virkamiesten kesken käy lähemmin selville asianomaisista kohdista Ylihallituksen johtosäännön 11, 12, 14 ja 15 pykälässä. Tässä huomautettakoon vaan, että työmäärän lisääntymisen tähden on katsottu tarpeelliseksi entisten n. k. vuosisääntöön otettujen ylimääräisten arkkitehtien sijaan, jotka ovat nauttineet palkkiota ainoastaan 1,200 markkaa vuodessa, vakituisesti ottaa Ylihallitukseen 4 vanhempaa ja 4 nuorempaa arkkitehtia tyydyttävillä palkka-ehtoilla. Tähän saakka on Ylihallituksen ylimääräisten arkkitehtien asema ollut epävarma kun ne ovat nauttineet vaan tilapäisiä palkkioita, josta on ollut seurauksena, että monet kyvykkäimmistä Ylihallituksen kirjoihin otetuista arkkitehdeistä valtion rakennustoimen vahingoksi ovat jättäneet Ylihallituksen hankkiaksensa itsellensä vakavampaa toimialaa. Sitomalla palvelukseensa lujemmin yllämainitut 4 vanhempaa ja 4 nuorempaa arkkitehtia, jotka Ylihallituksen määräyksestä osaksi johtaisivat töitä rakennuspaikoilla osaksi toimisivat tarpeellisina apulaisina lääninrakennuskonttoreissa, on Ylihallitus luullut voivansa taata valtion rakennustoimelle niin suuren määrän oppinutta työvoimaa, kuin sille on tarpeen. Samaten on katsottu välttämättömäksi ylimääräisen kirjanpitäjän sijaan vastedes ottaa Ylihallitukseen vakinainen apukamreeri. Kokemus muistakin keskusvirastoista lienee osottanut, että nykyinen kirjanpitötapo ylimääräisine kirjanpitäjinä, jotka nauttivat päätulonsa toisaalta, eivätkä niinmuodoin ole tilaisuudessa säännöllisesti virantoimitusajalla hoitamaan kirjanpitäjän toimia, eivät valtion hyväksi ole voineet toimia niin säännöllisesti kuin välttämättömästi olisi tarpeen. Siitä syystä ja kun tätäpaitsi kamreerin tehtäviä Ylihallituksessa nyt ehdotetun johtosäännön kautta on lisätty, on Ylihallitus katsonut täytyvänsä ehdottaa apukamreerin viran perustamista, jonka viran hoitajan muiden ehdotuksessa lueteltujen tehtävien joukossa myöskin olisi Ylihallituksen kirjanpidon hoitaminen.

Edelläolevasta näkyy, että ehdotuksessa on luovuttu arkkitehtien luokittamisesta ensimmäisiin, toisiin ja kolmansiin arkkitehteihin nykyisen johtosäännön mukaan. Tämä vähän merkitsevä ja nykyään olevien olojen kanssa ristiriidassa oleva luokitus — Hämeenlinnaaan sijotetulla toisella arkkitehdillä lääninrakennuskonttorin esimiehenä ei ole läheskään sitä työtaakkaa kuin kolmannella arkkitehdillä Oulussa — on hyljätty ja on yksinkertaisesti kollegiaalisessa ylivirastossa palvelevat arkkitehdit nimitetyt yliarkkitehdeiksi ja lääninrakennuskonttorien esimiehet taas lääninarkkitehdeiksi. Ylitirehtöörin lähin apulainen, jota näihin saakka on kutsuttu yliarkkitehdiksi, mainittaisiin vastedes virkanimityksellä rakerenusneuvos.

Kelpoisuusehdot ja virkaannimitystapa puheenaolevia virkoja varten sekä ylimääräiseksi arkkitehdiksi pääsemisen ehdot ovat määrättyt uudelleenmuodostusehdotuksen 6:nessä §:ssä. Määräys Ylihallituksessa suoritettavasta arkkitehdintutkinnosta on vanhentuneena poisjätetty.

§ 7 asetusehdotuksessa, joka koskee Ylihallituksen virkamiesten ja käsälyläisten palkkaetuja ja oikeutta eläkkeeseen itsellensä ja perheillensä, sisältää tavannukaisia tähän saakka voimassa olevien olojen kanssa yhteenkäyviä säädöksiä sekä viittauksen viraston palkkaussääntöön, johon ehdotus liitetään.

Menosäännön ehdotuksessa, joka päättyy 257,490 markkaan ja nousee 51,580 markkaa korkeammaksi Ylihallituksen nyt voimassa olevaa menosääntöä on virkamiesten palkkoja kauttaaltaan jonkun verran korotettu. Ylihallitus on nimittäin sitä mieltä, että keskusvirastoissa palveleville virkamiehille on myönnettävä sellaiset palkkaedut, että ne mikäli mahdollista voisivat omistaa kaiken aikansa ja kaikki voimansa virkatoimiinsa, sekä etteivät he, kuten tähän saakka tarvitsisi hankkia itsellensä sivutuloja, joten heidän työvoimaansa ei ole voitu hyväksikäyttää yhteinällä toimialalla. Tähän tulee lisäksi, että kunnallisista virkatoimista ja yksityisten toimista nyttemmin annetaan niin runsaat palkkiot, että paljon paraimmista nuorista työvoimista ei ole tullut valtion vaan yksityisen rakennustoiminnan hyväksi. Niinpä saavat esimerkiksi Helsingin kaupunginarkkitehti ja rakennustentarkastelija kumpikin 10,000 markkaa palkkaa vuodessa. Ylihallitus katsoo vielä velvollisuudeksensa osottaa ei ainoastansa, että nyt ehdotettu palkkaussääntö on tarkotettu olemaan voimassa pitkän ajan eteenpäin, jonka ajan kuluessa todennäköisesti ei ainoastansa elantokustannukset vaan myöskin ulosteot melkoisesti tulevat nousemaan; mikä jo on ollut laittasen nopean kehityksen aikana kaikilla aloilla, joka on pannut leimansa viime vuosikymmenien oloihin, kuin myöskin että ne palkkaedut, jotka puheenaolevan ehdotuksen mukaan tulisivat Ylihallitusten virkamiesten osaksi, eivät nouse niin korkeiksi kuin Tie- ja vesirakennusten Ylihallituksen virkamiesten nykyään nauttimat palkat. Viimemainitussa Ylihallituksessa on ylitirehtöörillä palkkaa 13,000 markkaa, yli-insinööreillä ja piiri-insinööreillä edellisillä 10,500 markkaa ja jälkikimäisillä 8,000 markkaa, kun vastaavat palkkamäärät tässä Ylihallituksessa ovat ehdotetut tekemään ylitirehtöörille 12,000 markkaa, rakennusneuvokselle 10,000 markkaa sekä lääninarkkitehdeille 8,000 ja 6,500 markkaa.

Yksityisten erien suhteen mainittakoon että, Uudenmaan läänin lääninarkkitehdin palkka on määrätty 1,500 korkeammaksi muiden lääninarkkitehtien palkkoja pääkaupungin korkeampien elantokustannusten tähden ja myöskin suuremman työtaakan tähden pääkaupungissa, mihin on sijoitettu iso joukko yleisiä laitoksia ja missä kuvernöörinvirastoon annettavien lausuntojen lukumäärä on suurempi kuin muualla. Että lääninarkkitehdit olisivat tilaisuudessa paremmin seuraamaan yleisiä pyrintöjä toimialallansa, on niille kullekin ehdotettu 75 markan määräraha ammattiaikakauskirjallisuuden tilaamiseen.

Muut säädökset ehdotuksessa asetykiseksi tämän Ylihallituksen uudestaan järjestämiseksi §§ 8—15 eivät tarvitse erityistä perustelua.

Ehdotus johtosäännöksi.

Lähemmät määräykset asiain käsittelystä Ylihallituksessa sekä sen virkamiesten velvollisuuksista ja oikeuksista annetaan ehdotuksessa johtosäännöksi Ylihallitukselle.

Asioiden käsittelyn kulku ynnä Ylihallituksesta lähtevien toimitusten muoto on määrätty johtosäännön ehdotuksen ensimmäisessä §:ssä, ja on siinä otettu huomioon ne asianhaarat, mitkä siinä suhteessa aiheuttaa viraston kollegiaalinen luonto.

Seuraavissa johtosäännön §§:ssä, §§:ssä 2—5 määrätään työnjaon perusteet ylitirehtöörin, rakennusneuvoksen ja yliarkkitehtien välillä suurimmaksi osaksi sopusoinnussa aikaisempien säädöksiä ja tähän saakka seuratun käytännön kanssa. Tässä suhteessa on katsottu tärkeäksi yhtenäisen ja perusteellisen erikoiskyvyn pohjalle perustuvan valmistelun ja käsittelyn saavuttamiseksi eri lajia olevissa asioissa, tarkasti rajottaa kunkin yliarkkitehdin työala. Jo tätänykyäkin on yhdellä Ylihallitukseen liitetyistä ensimmäisistä arkkitehdeistä erikoisalanansa lääkintälaitokseen kuuluvat rakennukset, toisella on huolena koulurakennukset, kolmannella toimenä kaupunkien kaavoja ja kaupunkien rakentamista koskevat asiat, jonka ohessa kuten ennen on mainittu, yhdelle ensimmäiselle arkkitehdille on annettu toimeksi toistaiseksi olla apuna vankeinhoito- ja pakkokasvatuksen alalle kuuluvien rakennusasiain valmistelussa ja esittelyssä.

Sihteerin ja kamreerin tehtävien suhteen on tähän saakka ollut määrätty, että sanotut virkamiehet laillisen esteen sattuessa ovat olleet velvolliset suorittamaan toistensa tehtäviä. Mutta kun sihteerille lähimmäksi apulaiseksi tulisi kanslisti, ja kamreerille Ylihallituksen uudestajärjestämistä varten tehdyn ehdotuksen mukaan samalla tavoin apukamreeri, on katsottu tarkotuksen mukaiseksi poistaa vastamainittu sattumasta riippuva aivan erilaisten toimien yhtyminen määräämällä, että esteen sattuessa kamreerin tehtävät toimittaisi apukamreeri ja sihteerin kanslisti. Ylihallituksen arkiston hoito on viime aikain käytännön nojalla siirretty kamreerilta kanslistille. Muissa osissa lienevät määräykset eri virkamiesten tehtävistä sellaiset, etteivät ne vaadi sen enempää perustelua.

Tähän kuuluvat säädökset ovat yhteenkootut ehdotukseen asetukseksi niiden rakennustöiden laadusta ja järjestyksestä, mitkä kuuluvat Yleisten rakennusten Ylihallituksen tehtäviin. Täytyy nimittäin edellyttää, että tämän alan olosuhteet, mitkä monessa suhteessa ovat taloudellista laatua, vastaisuudessaakin tulevat olemaan niin nopean ja tuntuvan vaihtelun alaisia, että tämän toimen perussäännöt sopivimmin pannaan eroon niistä säädöksistä, jotka ovat otetut edellä selostettuihin asetusehdotuksiin, mitkä ovat aijotut pysymään voimassa kauemman aikaa.

Sanotun ehdotuksen 1 §:ssä esitetään periaatteena, että kutakin uutis- eli suurempaa lisärakennusta varten, mikä tehdään kruunun lukuun, on määrättävä

johtava arkkitehti, ja hänen velvollisuutensa esitetään seuraavassa §:ssä. Tässä 2:ssa §:ssä on huomioonpantava säädös periaatteellista laatua sisältäen määräyksen, että hankinta- ja urakkatarjouksia on *tarpeen mukaan* hankittava. Tässä on poikkeus nykyään voimassa olevan johtosäännön 19:ssä §:ssä olevasta määräyksestä, minkä mukaan urakkahankinnat ovat otetut säännöksi. Asiain kehitys vuosien vierieissä on kumminkin aikaansaanut aina useampia poikkeuksia tästä säännöstä, vaikkakin urakatöitä edelleenkin Ylihallituksessa pääasiallisesti käytetään, eikä niiden poistaminen kokonansa Ylihallituksenkaan mielestä olisi toistaiseksi valtion edun kannalta hyväksyttävä. Ylihallitus ei ole tahtonut yleisellä säädöksellä tässä suhteessa estää vapaata valintaa työn välillä omalla johdolla ja urakkatyön, tinkityön eli mahdollisesti muunlaisen teettämistavan välillä, etenköön kun valtiopäiväin alotteesta työnteettämisolot valtion töissä, myöskin mitä tulee urakkajärjestelmän käyttämiseen, tullevat erityisen seloituksen ja järjestelyn alaisiksi.

Utis- ja lisärakennustöiden valvonnasta säädetään tämän ehdotuksen 3:ssa §:ssä.

Asioiden valmistelu, mikäli koskee kruununrakennusten vuotuisia korjaustöitä on säädöksen alaisena ehdotuksen 4—10 §§:ssä. Nytemmin (vuoden 1865 jälkeen) melkoisesti kohonneiden työaineiden- ja työhintojen tähden sekä ylimmän hallintoviraston vapauttamiseksi vähäpätöisten ja vähemmän laajakan- toisten töiden käsittelemisestä, on viimeksimainitussa §:ssä ehdotettu, että korkein kulunkimäärä töistä, mitkä katsotaan pienemmiksi ja kiireellisiksi, ja mitkä Ylihallitus on oikeutettu teettämään anomatta niihin Keisarillisen Senaatin lupaa, korotettaisiin 1,000:sta 3,000:een markkaan.

Virka-asuntojen hoidon ja kunnossapidon suhteen on erityisiä säädöksiä, joihin viitataan 11:ssä §:ssä.

Loppukatselmuksista niin uutis- ja lisärakennuksilla kuin korjaus- ja muun- nostöiden suhteen annetaan määräyksiä 12 §:ssä.

Koska sekä käytännölliseltä että taloudelliselta kannalta on kruunulle vähemmän edullista, että, kuten aikaisemmin on ollut tapana, työkalut hankitaan erityisesti kutakin rakennushanketta varten ja työn loputtua jälleen myydään pois, on Ylihallitus toivonut säädettäväksi, että kussakin lääninrakennuskonttorissa tulisi olla tarpeellinen varasto sellaisia työkaluja, sekä että viranomaisten lääninarkkitehtien velvollisuus olisi hoitaa niitä työkaluvarastoja ja pitää niistä inventaariluetteloja. Tästä säädetään kyseessä olevan ehdotuksen 13:ssa §:ssä.

Edellä olevassa on Ylihallitus esittänyt ja perustellut pääsuunnilleen ne ehdotukset, jotka Ylihallitus on katsonut tarpeelliseksi laatia tämän Ylihallituksen uudestaanmuodostamiseksi menosäännönehdotuksineen, uudeksi ohje-

säännöksi Ylihallitukselle sekä uudeksi asetukseksi, joka koskee Ylihallituksen toimesta tehtävien töiden teettämisen laatua ja järjestystä. Sen nojalla mitä siten on esitetty saapi Yleisten rakennusten Ylihallitus täten alamaisimmasti ehdottaa, että oheenliitettyjen ehdotusten mukaisesti julistettaisiin:

- a) armollinen asetus Yleisten rakennusten Ylihallituksen uudesta-
taanmuodostamisesta uuden menosäännön kera Ylihallitukselle;
- b) uusi johtosääntö Yleisten rakennusten Ylihallitukselle, sekä
- c) asetus Yleisten rakennusten Ylihallituksen teetettävien töi-
den tekotavasta ja järjestyksestä.

Helsingissä, joulukuun 11 päivänä 1908.

Th. GRANSTEDT.

Arne Böök.

Ehdotus

*armolliseksi asetukseksi Suomen Yleisten rakennusten Ylihallituksen
uudestaanmuodostamisesta.*

§ 1.

Yleisten rakennusten Ylihallitus on sijoitettu Helsingin kaupunkiin sekä on Keisarillisen Suomen Senaatin ja sen Siviilitoimituskunnan alainen keskusvirasto.

§ 2.

Tällä Ylihallituksella on toimenä:

1) laatia piirustukset ja kustannusarviot valtion tarpeiksi tehtäviin uutisrakennuksiin sekä pitää huolta sellaisten uutisrakennusten teettämisestä ja silmälläpitää sekä hoitaa kaikkia kruunun omia taloja ja rakennuksia, mitkä eivät ole uskotut jonkun muun viraston hoitoon;

2) antaa lausuntoja kaikissa rakennusasioissa, joista sen lausuntoa vaaditaan, sekä tehdä selostuksia tuomioistuimille ja muille viranomaisille asioissa, jotka kuuluvat sen yksityisalaan;

3) vuosittain ennen maaliskuun 1 päivää Keisarilliseen Senaattiin tehdä ehdotukset niistä korjaustöistä, jotka sen hoidossa olevissa rakennuksissa ovat kunakin vuonna toimeenpantavat, sekä niistä määrärahoista, mitkä näihin töihin tarvitaan;

4) joka vuonna ennen toukokuun loppua antaa Keisarilliseen Senaattiin kertomuksen mallinmukaisine tilastollisine tauluineen toiminnastansa edellisenä vuonna; sekä

5) muuten pitää ohjeenaan Keisarillisen Senaatin tahi sen toimituskuntain antamia määräyksiä.

§ 3.

Ylihallitukseen kuuluu;

ylitirehtööri,
rakennusneuvos,
neljä yliarkkitehtia,
koneinsinööri,
sihteeri ja
kamreeri,

josta molemmilla viimeksi mainituilla on puhe- ja päätösvalta ainoastaan semmoisissa asioissa, joissa ei tarvita rakennusteknillisiä tietoja.

Koneinsinöörillä on puhe- ja päätösvalta ainoastaan hänen erityisalaansa koskevilla asioissa.

Tätä paitse on Ylihallituksessa

apukamreeri,
kanslisti, sekä
vanhempi ja nuorempi vahtimestari.

§ 4.

Ylihallituksen alaisia ovat:

kahdeksan lääninarkkitehtia, yksi kussakin läänissä;
neljä vanhempaa arkkitehtia;
neljä nuorempaa arkkitehtia;
ylimääräisiä arkkitehtiä vuosipalkatta; sekä
ylimääräisiä piirustajia ja työhoitajia tarpeen mukaan.

§ 5.

Ylitirehtööri on lähinnä vastuunalainen Ylihallituksen tehtävien asianomaisesta suorittamisesta ja käsittelee hän yksin ne asiat, joissa tarvittava toimi on seurauksena Ylihallituksen ennen tekemästä päätöksestä. Muiden asiain käsittelyyn ja päätöksiin ottavat osaa kaikki saapuvilla olevat ylihallituksen jäsenet, §:ssä 3 sanotulla poikkeuksella, käyttäen kukin yhden äänen päätösvaltaa; ja on Ylihallitus päätösvaltainen, kun kolme sen jäsenistä ottaa osaa asian päättämiseen. Äänestyksessä voittaa se mielipide, joka saa useimmat äänet ja äänien langetessa tasan kahta mielipidettä kohti, voittaa se, jota puheenjohtaja kannattaa.

§ 6.

Ylitirehtöörin, jolla tulee olla perusteelliset teoreettiset tiedot ja käytännöllinen kokemus rakennusalalla, nimittää Keisari ja Suuriruhtinas Keisarillisen Senaatin ehdotuksesta.

Rakennusneuvoksen ja yliarkkitehdit, joiden tulee olla joko Helsingin entisen polyteknikumun tahi Suomen teknillisen korkeakoulun eli samanarvoisen ulkomaalaisen korkeakoulun arkkitehtikurssin läpikäyneet ja sieltä hyvillä arvosanoilla päästetyt, nimittää Keisarillinen Senaatti, sitten kun Ylihallitus kuulutetun kolmenkymmenen päivän hakuajan jälkeen on tehnyt asianomaisen virkaanehdotuksen ja sen oman lausuntonsa ja puoltolauseensa ohella sinne lähettänyt.

Koneinsinööriin, jonka tulee olla täydellisen koneenrakentajakurssin läpikäynyt joko Helsingin entisessä polyteknillisessä opistossa eli Suomen teknillisessä korkeakoulussa eli samanarvoisessa ulkomaalaisessa korkeakoulussa ja sieltä päästetty hyväksytyillä arvosanoilla sekä jolla täytyy olla teoreettiset tiedot ja käytännöllinen kokemus lämpö-, valaistus- ja vesijohtotöissä, nimittää virkaan Keisarillinen Senaatti sittenkun Ylihallitus kuulutetun kolmenkymmenen päivän hakuajan kuluttua on tehnyt viran täyttämiseen ehdotuksen ja sen lausuntonsa ja puoltolauseensa ohella sinne lähettänyt.

Hakijoilta sihteerinvirkaan vaaditaan suoritettu oikeus- eli korkeampi hallintotutkinto sekä kamreerin-, apukamreerin- ja kanslistinvirkaan korkeampi hallintotutkinto, ja täytetään nämät virat paitsi kanslistin virkaa samassa järjestyksessä kuin koneinsinöörinvirkakin. Samassa järjestyksessä täytetään myöskin lääninarkkitehdin- sekä vanhempain ja nuorempain arkkitehtien virat, joihin kaikkiin virkoihin vaaditaan samat hakukelpoisuusehdot kuin rakennusneuvoksen- ja yliarkkitehdinvirkoihin.

Kanslistin ottaa ja määrää virkaan Ylihallitus asianomaisesti kuulutetun kolmenkymmenen päivän hakuajan jälkeen.

Ylimääräiset arkkitehdit, joilta vaaditaan samat kelpoisuusehdot kuin läänin-, vahemmilta ja nuoremmilta arkkitehdeiltä, ottaa virkaan Ylihallitus vähintään kahden vuoden toiminta-ajan jälkeen Ylihallituksessa eli sen valvonnan alla olevissa töissä, tahi kun Ylihallitus katsoo heidän muuten omistavan vastaavan määrän kokemusta rakennusalalla.

Ylitirehtööri ottaa toimeen ja erottaa toimesta viraston vahtimestarit.

§ 7.

Ylihallituksen virkamiehet saavat palkkaa virastolle vahvistetun palkkasäännön mukaan ja saavat virasta erotessaan eläkkeen siviilivirkamiesten suhteen yleensä siitä voimassa olevien perusteiden mukaan.

Ylihallituksen virkamiehet ja vahtimestarit ovat myöskin osakkaita siviiliviraston leski- ja orpokassassa.

§ 8.

Joka vuosi kesäkuun 1 päivän ja syyskuun 1 päivän välisenä aikana saakoot itse Ylihallituksessa toimivat virkamiehet nauttia kuuden viikon loma-aikaa sovitussa järjestyksessä, minkä Ylihallitus hyväksyy; ja on ylitirehtöörin, kun hän tahtoo hyväksensä käyttää virkalomaa ja kun hän sen nautittuansa jälleen ryhtyy toimittamaan virkaansa, siitä tehtävä ilmotus Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskuntaan.

Jos halutaan virkavapautta yli nyt sanotun ajan anokoon Ylitirehtööri sitä säädetyssä järjestyksessä; mutta Ylihallituksessa toimiville virkamiehille ja alaisillensa virkamiehille olkoon Ylihallitus oikeutettu, jollei siitä koidu kruunulle menoja yli menosäännön, harkinnan mukaan antamaan virkavapautta, kumminkaan ei pitemmäksi kuin kahden kuukauden ajaksi, sekä pitämään huolta kyseessä olevan virkamiehen virkatehtävien suorittamisesta virkavapauden ajalla. Jos virkamies tarvitsee virkavapautta pitemmäksi ajaksi, tehköön hän siitä anomuksen ja lähettäköön Ylihallitus anomuskirjat oman lausuntonsa kera Keisarilliseen Senaattiin.

§ 9.

Virka-asioissa tekemistänsä matkoista saakoon ylitirehtööri korvausta voimassa olevan matkasäännön neljännen, rakennusneuvos, yliarkkitehdit ja koneinsinööri viidennen, sihteerin, kamreerin, läänin-, vanhemmat ja nuoremmat arkkitehdit kuudennen, apukamreeri seitsemännen sekä kanslisti ja ylimääräiset arkkitehdit kahdeksannen luokan mukaan.

§ 10.

Suomessa voimassa olevan virka-arvojärjestyksen mukaan on ylitirehtöörillä viidennen luokan, rakennusneuvoksella kuudennen luokan ja yliarkkitehdeillä sekä koneinsinöörillä seitsemännen, sihteerillä, kamreerilla, lääninarkkitehdeillä ja vanhemmilla arkkitehdeillä kahdeksannen, nuoremmilla arkkitehdeillä ja apukamreerilla yhdeksännen sekä kanslistilla kymmenennen luokan virka-arvo.

§ 11.

Syytökset virkavirheistä ylitirehtööriä ja muita Ylihallituksen jäseniä vastaan nostetaan ja tuomitaan Turun Hovioikeudessa.

Jos joku muu Ylihallituksessa eli sen alla toimivista virkamiehistä joutuu syyhyn virheestä eli laiminlyömisestä virantoimituksessa, niin antakoon Ylihallitus asian laadun mukaan syylliselle varoituksen eli pidättäköön hänet korkeintaan kuukauden ajan virantoimituksesta kaikitta palkkaeduitta.

Jos laiminlyönti uudistuu eli virhe on raskaampaa laatua, on syyllinen Ylihallituksen toimesta pantava syytteeseen alioikeudessa sillä paikkakunnalla

XVIII

missä virkavirhe on tapahtunut; ja on Ylihallituksen vallassa harkinnan mukaan sillä ajalla pidättää virantoimituksesta siten syytteeseen saatetun virkamiehen, kunnes hän on saanut lopullisen tuomionsa eli oikeus hänestä on toisin määrännyt.

§ 12.

Joka Ylihallituksen päätökseen ei tyydy, hankkikoon siihen muutosta valituksella Keisarilliselta Senaatilta kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuansa, tiedonantopäivää kumminkaan lukuunottamatta. Virkaannimitysasioissa lasketaan valitusaika siitä päivästä, jolloin virkaehdotus on tehty.

§ 13.

Ylihallituksen päätös, millä virkamies on pidätetty virantoimituksesta, pannaan täytäntöön huolimatta sitä vastaan tehdyistä valituksista.

§ 14.

Tomituskirjoista, jotka Ylihallituksessa tehdään, kannetaan lunastus 15 päivänä tammikuuta 1883 annetun armollisen asetuksen mukaan, jossa suhteessa Ylihallitus kuuluu siinä asetuksessa lueteltujen virastojen toiseen osastoon, ja tulee lunastus asiakirjoista sihteerille eli sille, joka hänen virkaansa siihen aikaan toimittaa.

§ 15.

Keisarillisen Senaatin tulee näiden yleisten säädösten nojalla antaa johtosääntö Ylihallitukselle.

Ehdotus

johtosäännöksi Suomen Yleisten rakennusten Ylihallitukselle
päivänä kuuta 190 annetussa, Suomen Yleisten rakennusten Ylihallituksen uudestaanmuodostamisesta koskevassa armollisessa asetuksessa Keisarilliselle Senaatille armosta myönnetyn vallan nojalla on Keisarillinen Senaatti nähnyt hyväksi sanotussa asetuksessa määrättyjen, Yleisten rakennusten Ylihallituksen kokoonpanoa ja toimintaa koskevien yleisten perusteiden kanssa sopuoinnussa, vahvistaa Ylihallitukselle seuraavan johtosäännön:

§ 1.

Ylihallituksen tehtävien täyttämistä on ylitirehtööri ensi sijassa vastuunalainen, ja on hänen siinä suhteessa valvottava, että Ylihallituksen alaiset virkamiehet omantunnon mukaisesti täyttävät velvollisuutensa.

Ylihallituksen istunnoissa on ylitirehtööri puheenjohtajana. Hän avaa kaikki Ylihallitukseen tulleet kirjeet ja lähetykset sekä jakaa asiat niiden laadur mukaan valmisteltaviksi asianomaisille esittelijöille, joiden on annettava lausunnot niistä. Ylitirehtöörin poissa tahi esteellisenä ollessa hoitaa hänen virkaansa rakennusneuvos. Jos tälläkin sattuisi olemaan laillinen este, toimittaa ylitirehtöörin tehtäviä vanhin saapuvilla oleva yliarkkitehti.

Päätökset, resolutsioonit, virkavaltakirjat, konstitutoriaalit ynnä muut määräykset ja Ylihallituksen Keisarilliseen Senaattiin menevät kirjeet allekirjottaa ylitirehtööri ynnä asian esittelijä sekä joku muu asian lopulliseen käsittelyyn osaa ottanut Ylihallituksen jäsen. Piirustukset ja kustannusarviot allekirjottaa ylitirehtööri ja se Ylihallituksen jäsenistä, jonka valmisteltavaksi asia on jätetty. Muut toimituskirjat allekirjottaa Ylihallituksen puolesta ylitirehtööri eli se Ylihallituksen jäsen, joka päätöstä tehtäessä on ollut puheenjohtajana.

§ 2.

Ylihallituksen käsiteltävistä asioista on ylitirehtöörin valmisteltava ne, jotka koskevat Ylihallituksen kokoonpanoa, jotapaitsi ylitirehtöörin on oltava johtajana Ylihallituksen vuosikertomusta ja tilastoa tehtäessä.

§ 3.

Ylitirehtöörin on käytävä tarpeellisilla virkamatkoilla tarkastamassa lääninrakennuskonttoreita ja kruunun tekeillä olevia töitä. Ennen matkalle lähtöä on hänen kumminkin siitä tehtävä ilmoitus Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskuntaan.

§ 4.

Rakennusneuvoksen on valmisteltava ja esiteltävä:

- 1) vuosikorjaustöitä koskevat asiat,
- 2) lääninarkkitehtien toiminnan valvomista koskevat asiat, sekä
- 3) Ylihallituksen haltuun annettujen varojen oikein käyttämistä koskevat asiat:

ja on rakennusneuvoksen siinä suhteessa ei ainoastaans tarkastettava erikoistilintekijäin kassaraportit ja Ylihallitukseen maksumääräystä varten saapuneet laskut vaan myöskin valvoa, että asianomaiset virkamiehet huolellisesti seuraavat korjaus- ja muunnostöitä varten vahvistettuja kustannusarvioita.

§ 5.

Yliarkkitehtien kesken jaetaan asiat mikäli mahdollista siten, että yhdelle niistä annetaan koulurakennuksia koskevat asiat valmisteltaviksi ja esitel-

täviksi, toiselle lääkintälaitoksen rakennuksia koskevat asiat, kolmannelle vankila- ja pakkokasvatuslaitosten rakennuksia koskevat asiat ja neljännelle kaupunginkaavoja ja kaupunkien rakentamista sekä kirkkoja ja muinaisrakennuksia koskevat asiat.

Muut nyt luettelemattomat asiat jaetaan ylitirehtöörin päätöksen mukaan Ylihallituksen jäsenten kesken. Yhden yliarkkitehdin on pidettävä huoli Ylihallituksen piirustuskonttorin valvomisesta, jossa tarkoituksessa hänen on hankittava ja luettelossa pidettävä piirustuskonttorin kalustoon kuuluvat esineet ja piirustusvälineet sekä tarkastettava ja hyväksyttävä kaikki laskut piirustusvälineistä ja piirustajien palkkioista. Sitäpaitsi on tämän arkkitehdin hoidettava Ylihallituksen kirjastoa sekä Ylihallituksen päätöksen mukaan hankkia siihen uudet ainekset, kuin myöskin hoitaa Ylihallituksen piirustusarkistoa.

Sitäpaitsi tulee yliarkkitehtien ennen maaliskuun loppua antaa Ylihallitukseen kertomukset kaikista heidän ylijohdollaan edellisellä vuonna tehdyistä rakennustöistä.

§ 6.

Sihteerin tulee

- 1) esittelijänä Ylihallituksessa käsitellä virkaanpano- ja muita puhtaasti juriidisia asioita;
- 2) kirjottaa Ylihallituksen pöytäkirjat sekä laatia ja varmentaa virastosta menevät kirjeet ja muut toimituskirjat, joidenka varmentaminen ei ole kenenkään muun virkamiehen tehtävänä; sekä
- 3) pitää huolta siitä, että lähetteet ja virastosta menevät muut toimituskirjat annetaan asianomaisille säädettyssä järjestyksessä.

§ 7.

Kamreerin tehtäviin kuuluvat kaikki tililaitosta ja maksumääräyksiä koskevat asiat. Siinä suhteessa on kamreerin:

- 1) esiteltävä nämät asiat ja laadittava ja varmennettava niistä aiheutuvat kirjelmät, maksumääräykset ja tilaukset;
- 2) yksissä neuvoin asianomaisten esittelijäin kanssa tehdä Ylihallituksen tilausehdotus seuraavan vuoden menosääntöä varten;
- 3) toimittaa Ylihallitukseen saapuneiden matka- ja muiden laskujen numerotarkastus;
- 4) pitää huolta siitä, että erikoistilintekijäin raportit säädettyssä ajassa lähetetään Ylihallitukseen, tarkastetaan ja merkitään kirjoihin, sekä Ylihallitukselle ilmottaa siinä suhteessa tehdyistä laiminlyönneistä;
- 5) valvoa Ylihallituksen kirjanpitoa ja pitää huolta säädettyjen kuukausi-raporttien ja muiden tilien asianmukaisesta laatimisesta;

6) hoitaa Ylihallituksen kassaa ja siitä tehdä maksuja kun Ylihallitus ne on maksettavaksi hyväksynyt; sekä

7) säilössä pitää Ylihallituksessa olevat arvokirjat ja hoitaa Ylihallituksen taloutta sekä pitää luettelo Ylihallituksen inventaareista.

§ 8.

Muuten on esittelijän velvollisuus täyttää ylitirehtöörin Ylihallituksen toiminta-alalla heille uskomat tehtävät.

Jos joku esittelijöistä on virkamatkalla tahi sattuneen esteen tähden ei voi toimittaa virkaansa, määrää Ylihallitus tarpeen tullen toisen esittelijän hoitamaan sillä aikaa hänen virkatehtäviänsä.

§ 9.

Ylihallituksen istunnoissa pidetään pöytäkirjaa, johon kaikki esiteltyt asiat tehtyine päätöksineen lyhykäisyydessä merkitään. Täydellinen pöytäkirja tehdään asioissa, joista on annettava pöytäkirjanote, sekä niissä asioissa, jotka Ylihallitus katsoo niin tärkeiksi eli muuten senlaatuiseksi, että niiden pano pöytäkirjaan täydellisinä pidetään välttämättömänä. Pöytäkirja on mikäli mahdollista, tarkistettava seuraavassa istunnossa ja on puheenjohtajan merkittävä tarkistus pöytäkirjaan.

§ 10.

Jos niiden asiain käsittelyssä, jotka alistetaan Keisarillisen Senaatin päätettäväksi, Ylihallituksessa on tapahtunut äänestys, on Ylihallituksen kirjeeseen liitettävä ote asian käsittelyssä pidetystä pöytäkirjasta.

§ 11.

Kanslistin tulee:

- 1) vastaanottaa Ylihallitukseen saapuvat asiakirjat;
- 2) viedä Ylihallitukseen saapuvat asiakirjat ja sieltä lähetetyt toimituskirjat eri diaareihin;
- 3) järjestää ja säilyttää pöytäkirjat, toimituskirjain konseptit ja asiakirjat päätetyissä asioissa sekä hoitaa Ylihallituksen arkistoa;
- 4) sihteerille esteen sattuessa toimittaa hänen virkatehtävänsä; sekä
- 5) muuten täyttää ne tehtävät, jotka Ylihallitus katsoo tarpeelliseksi hänelle uskoa.

§ 12.

Apukamreerin tulee:

- 1) erikoistilintekijän kassaraporttien suhteen toimittaa numerotarkastus;

- 2) toimittaa Ylihallituksen kirjanpito;
- 3) Ylihallituksen tilikirjain nojalla laatia säädettyt kuukausiraportit ja muut tilit; sekä
- 4) kamreerille esteen sattuessa täyttää kamreerin virkavelvollisuudet; ynnä
- 5) täyttää muut Ylihallituksen hänelle antamat toimet.

§ 13.

Koneinsinöörin tulee:

- 1) tehdä suunnitelmat Ylihallituksen hoidossa olevien kruununrakennusten koneteknillisiin laitteisiin;
- 2) uutisrakennusten suhteen yksissä neuvoin Ylihallituksen rakennus-suunnitelman laatijaksi määräämän arkkitehdin kanssa tehdä piirustukset ja kustannusarviot niissä tarvittaviin koneteknillisiin laitoksiin;
- 3) uutisrakennustoimissa yksissä neuvoin Ylihallituksen määräämän työtä valvovan arkkitehdin kanssa, huolehtia ja valvoa rakennushanketta varten hyväksytyjen koneteknillisten laitoksien teettämistä ja teknillisenä jäsenenä ottaa osaa niiden tarkastukseen;
- 4) tarkasti silmälläpitää koneteknillisiä laitoksia Ylihallituksen hoidossa olevissa kruununrakennuksissa, tehdä korjausehdotuksia niitä varten sekä tarkastaa kaikki Ylihallituksessa tehdyt eli sen alaisten virkamiesten tekemät korjausehdotukset;
- 5) Ylihallituksen luvalla tehtävillä tiheillä virkamatkoilla valvoa näiden laitosten järkipäristä ja taloudellista hoitoa sekä myöskin siinä tarkoituksessa tehdä ja Ylihallituksen hyväksyttäväksi antaa ehdotukset ohjeiksi ei ainoastaan Ylihallituksen alaisille virkamiehille vaan myöskin asianomaisille talojen toimitsijoille, koneenkäyttäjille ja lämmittäjille;
- 6) tarkastaa ja antaa lausunnot kaikista Ylihallitukseen tulleista asioista, joissa vaaditaan tietoja konealalla;
- 7) vuosittain maaliskuussa Ylihallitukseen antaa kertomus toiminnastansa niin hyvin uutisrakennusten kuin korjaustöiden suhteen lähinnä kuluneelta vuodelta, sekä tarkan tilaston eri laitosten käyntikustannuksista.

§ 14.

Lääninarkkitehtien, joiden on asuttava läänin hallintokaupungissa, tulee

- 1) lähinnä pitää huolta Ylihallituksen valvonnan alle uskottujen kruununrakennusten hoidosta ja siinä suhteessa tarkasti seurata niitä määräyksiä, jotka ovat voimassa puheenalaisten rakennusten korjauksista ja kunnossapidosta;
- 2) vuosittain ennen marraskuun loppua lähettää Ylihallitukseen sen vahvistaman kaavan mukaan tehdyt luettelot kunkin omissa toimintapiirissensä käyvistä työ- ja ainehinnoista kuluvana vuonna;

3) ennen maaliskuun loppua lähettää Ylihallitukseen kertomus kaikista heidän valvontansa alla tehdyistä rakennustöistä edellisenä vuonna;

4) asianomaisen kuvernöörin vaatimuksesta antaa lausuntoja rakennusasioissa; sekä

5) muutoin toimittaa ne tehtävät jotka Ylihallitus heille toimitettaviksi antaa.

§ 15.

Ylihallituksen alaisten vanhempien ja nuorempien arkkitehtien ja ylimääräisten arkkitehtien tulee toimittaa Ylihallituksen heille antamat tehtävät, ja voidaan heidät tarpeen tullen myöskin määrätä virantoimitukseen lääninrakennuskonttoreihin. Johtaessaan heille uskotuita yleisiä töitä tulee heidän noudattaa tarkasti siinä suhteessa voimassa olevia säädöksiä.

Ehdotus

asetukseksi niiden rakennustöiden laadusta ja järjestyksestä, mitkä kuuluvat

Yleisten rakennusten Ylihallituksen tehtäviin.

§ 1.

Jos Yleisten rakennusten Ylihallitukselle on annettu toimeksi uutisrakennuksen eli suuremman lisärakennuksen teettäminen kruunun lukuun, tulee Ylihallituksen valita jonkun alaisistansa arkkitehdeistä johtavana arkkitehtinä lähinnä valvomaan rakennustyön asianmukaista teettämistä.

§ 2.

Työtä johtavan arkkitehdin, jonka työn kestäessä koko ajan on asuttava sillä paikkakunnalla, missä rakennustyö tapahtuu, tulee:

alempana mainittavan työtä valvovan arkkitehdin osotusten mukaan laatia rakennusta varten tarvittavat työ- ja detalipiirustukset sekä työnselitykset ja muuten seurata työtä valvovan arkkitehdin osotuksia;

tarkoin tutkia pohjasuhteet rakennuspaikalla ja ryhtyä kaikkiin siitä aiheuttaviin toimiin;

kuulutuksella hankkia rakennustyöhön tarvittavat urakka- ja hankintatarjoukset, mitkä sitten ovat lähetettävät Ylihallitukseen tarkastettaviksi ja hyväksyttäväiksi;

sittenkun urakka- eli hankintakontrahdit ovat asianmukaisesti allekirjotetut, silmälläpitää, että ne asianomaisten puolelta tunnollisesti ja täsmällisesti täytetään;

Ylihallitukselle tehdä esitykset urakka- eli hankintasummain maksamisesta, sekä laskutöinä tehtävien töiden suhteen tarkastaa ja merkitä hyväksymisensä niistä annettuihin laskuihin sekä nämät sitten maksumääräystä varten Ylihallitukseen lähettää; rakennustyön kestäessä aika-ajoin ilmottaa Ylihallitukseen kaikesta, mitä sen yhteyteen kuuluu sekä erittäin odottamattomien teknillisten vaikeuksien kohdatessa eli muiden sattumain tapahtuessa, jotka antavat aihetta rakennussuunnitelman muuttamiseen, Ylihallitukselle esittää siitä johtuvat toimenpiteet;

tarkasti silmällä pitää, ettei asianomaisesti vahvistetuista kustannusarvioista ja piirustuksista ilman Ylihallituksen lupaa tehdä poikkeuksia;

tarkasti merkitä kirjoihin rakennustöistä tehdyt maksut joko ne ovat tapahtuneet työtäjohtavan arkkitehdin itsensä kautta eli Ylihallituksen maksumääräyksiensä kautta, sekä samalla laatia tarkat laskelmat työkustannuksista, ja hyvissä ajoin ilmottaa Ylihallitukseen, josko ja kuinka paljon rakennuskustannukset tulevat nousemaan yli rakennusmäärärahan;

sittenkun rakennustyö kaikissa suhteissa on valmiiksi tehty, ilmottaa se Ylihallitukselle tarkastettavaksi.

Ja on työtä johtavan arkkitehdin muuten tarkasti seurattava niitä erityisiä määräyksiä, mitkä Ylihallitus hänelle noudatettavaksi antaa.

§ 3.

Kutakin uutis- ja suurempaa lisärakennustyötä varten on Ylihallituksen sitäpaitsi valittava joku teknillisesti oppineista jäsenistänsä työtä valvovaksi arkkitehdiksi, jonka velvollisuus on antaa työtä johtavalle arkkitehdille neuvoja ja ohjeita rakennustyön suhteen, sekä myöskin aika-ajoin tehtävien tarkastusten kautta tarkasti silmällä pitää, että työtäjohtava arkkitehti asianmukaisesti täyttää velvollisuutensa, ynnä tarkastaa viimemainaitun tilikirjat ja laskelmat. Ja tulee työtä valvovan arkkitehdin antaa kirjallinen selonteko niissä toimituksissa tekemistänsä huomioista.

Koneteknillisten töiden johdosta ja valvonnasta on edelleenkin voimassa, mitä siinä suhteessa ennen on säädetty.

§ 4.

Lääninarkkitehtien tulee vuosittain syksyllä pitää tarkastus toimintapiirissäänsä olevissa Ylihallituksen katsannonalaisissa kruununrakennuksissa sellaisten puutteellisuuksien selville saamiseksi, jotka seuraavana vuonna ovat korjattavat; ja on näissä tarkastuksissa, joissa sen henkilön, mille rakennuksen hoito on lähinnä uskottu, välttämättä täytyy olla saapuvilla, tehtävä täydelliset kustannusarviot toimitettaviksi katsottuihin korjaustöihin.

§ 5.

Sittenkun edellisessä §:ssä mainitut tarkastukset ovat toimitetut sekä niissä kaksinaisesti tehdyt kustannusarviot toimitusmiesten allekirjotuksilla asianomaisesti varustetut, tulee lääninarkkitehtien panna ne luetteloihin sekä viimeistään saman vuoden joulukuun 31 päivänä lähettää Ylihallitukseen.

§ 6.

5:ssä §:ssä mainitut kustannusarviot ovat Ylihallituksessa huolellisesti tarkastettavat, jonka jälkeen ne ovat luetteloiden ohella asianomaisiin Keisarillisen Senaatin toimituskuntiin ennen seuraavan vuoden maaliskuun 1 päivää lähetettävät todistuksineen Ylihallituksessa toimitetusta tarkastuksesta.

§ 7.

Sen jälkeen kun Keisarillinen Senaatti on nämät kustannusarviot hyväksynyt ja määrärahat niihin otettuihin töihin myöntänyt, on Ylihallituksen annettava käsky asianomaisille lääninarkkitehdeille pitämään huoli siten tehtäväksi määrättyjen töiden teettämisestä; ja on tässä suhteessa lääninarkkitehtien asiaan sopivissa osissa seurattava työtä johtaville arkkitehdeille edellä annettuja säädöksiä uutis- ja lisärakennusten suhteen.

§ 8.

Jos jossakin kruununrakennuksessa paitsi vuosikorjauksia katsotaan tarvittavan ylimääräisiä korjauksia, tahi jos nähdään tarpeelliseksi jossakin rakennuksessa tehdä muunnoksia, on tarkotukseen tehtävä kustannusehdotukset ja tarvittaissa piirustuksetkin, sekä lähetettävä ne Keisarillisen Senaatin vahvistettaviksi.

§ 9.

Jos korjaustyö sattuisi olemaan niin kiireellistä laatua, ettei sitä saata viivyttää on työhön heti ryhdyttävä, mutta on asianomaisen lääninarkkitehdin heti Ylihallitukseen siitä tehtävä ilmotus sekä vitkastelematta laadittava tarkotuksen kustannusarvio ja se Ylihallitukseen lähetettävä.

§ 10.

Jos kulungit 9:ssä §:ssä mainituista töistä eivät nouse 3,000 markkaa korkeammaksi, teettäköön Ylihallitus ne tarvitsematta siihen pyytää lupaa Keisarilliselta Senaatilta, sekä maksakoon kustannukset sitä varten Ylihallituksen käytettäväksi annetusta määrärahasta.

§ 11.

Virka-asunnoiksi määrättyjen huoneustojen hoidosta ja ylläpidosta kruununrakennuksissa on edelleenkin voimassa, mitä niistä erikseen on säädetty.

§ 12.

Sittenkun työt ovat kaikinpuolin valmiiksi tehdyt on, niin pian kuin mahdollista pidettävä loppukatselmus uutis- ja lisärakennuksilla Ylihallituksen sitä tarkotusta varten määräämän arkkitehdin toimesta ja korjaustöiden ja muunnostöiden suhteen viranomaisen lääninarkkitehdin toimesta sen viraston asiamiehen saapuvilla ollessa, jonka hallussa katselmuksen alainen rakennus on; ja on katselmustilaisuuteen toimitusmiehen kutsuttava kaikki asianosaiset. Tässä toimituksessa on pidettävä tarkasti tehty pöytäkirja ja on se toimitusmiehen ja ylläsanotun asiamiehen allekirjoitettava.

Koneteknilliset työt tarkastaa lopullisesti Ylihallituksen koneinsinööri yhtäläisessä järjestyksessä.

§ 13.

Kaikissa lääninrakennuskonttoreissa tulee olla varasto työkaluja Ylihallituksen lähemmän määräyksen mukaan ja samoin varasto rakennustoimista jälkeenjääneitä käyttökelpoisia työaineksia; ja tulee lääninarkkitehtien näitä varastoja hoitaa ja säilyttää ne sopivassa huoneustossa sekä merkitä ne erityiseen inventaariluetteloon.

Ehdotus

menosäännöksi Suomen Yleisten rakennusten Ylihallitukselle.

1 ylitirehtööri palkkaa	8,000: —	
palkkiota	4,000: —	12,000: —
1 rakennusneuvos palkkaa	8,000: —	
palkkiota	2,000: —	10,000: —
4 yliarkkitehtiä palkkaa à 6,000 mk	24,000: —	
palkkiota à 2,000 mk	8,000: —	32,000: —
1 koneinsinööri palkkaa	5,500: —	
palkkiota	2,000: —	7,500: —
1 sihteeri palkkaa	5,500: —	
palkkiota	1,500: —	7,000: —
1 kamreeri palkkaa	5,500: —	
palkkiota	1,500: —	7,000: —
1 apukamreeri palkkaa	3,000: —	
palkkiota	1,500: —	4,500: —
1 kanslisti palkkiota		3,600: —
		<hr/>
	Siirto	83,600: —

	Siirto	
		83,600: —
4 vanhempaa arkkitehtia, palkkaa à 4,000 mk.	16,000: —	
palkkiota à 2,000 mk. ...	8,000: —	24,000: —
4 nuorempaa arkkitehtia, palkkaa à 3,500 mk.	14,000: —	
palkkiota à 1,500 mk. ..	6,000: —	20,000: —
palkkiota sotilaslaitoksen rakennusten intendentin palkkaamiseen		5,000: —
1 vanhempi vahtimestari, paitsi asuntoa kruunulta palkkaa	800: —	
palkkiota	400: —	1,200: —
1 nuorempi s:a palkkaa	600: —	
palkkiota	300: —	900: —
Ylimääräisten piirustaja-apulaisten palkkaamiseen		30,000: —

Tarverahoja (siirtomääräraha):

a) puhtaaksikirjottajain palkkioiksi ja ylimääräiseen puhtaaksikirjotukseen	5,000: —	
b) tilikirjoihin, diaarioihin ja kirjansitomiseen	650: —	
c) paperiin, planketteihin ja kirjotustarpeisiin	500: —	
d) piirustustarpeisiin	700: —	
e) valaistukseen ja juontaveteen	200: —	
f) kuulutuskustannuksiin	1,200: —	
g) kielenkääntökustannuksiin	100: —	
h) telefooneihin ja sähkösanomiin	150: —	
i) sekalaisiin tarpeisiin	400: —	8,900: —
Stipendirahoiksi Keisarillisen Senaatin harkinnan mu- kaan		2,000: —
Kirjastovaroja		1,300: —
Polttopuihin		1,500: —
Matkakulunkeihin		17,000: —
		<hr/>
	Yhteensä	195,400: —

Muist. 1. Palkankorotusta tulee rakennusneuvokselle, yliarkkitehdeille, koneinsinööreille, sihteerille ja kamreerille 500 markkaa 5 vuoden ja 500 markkaa 10 vuoden palveluksesta.

Muist. 2. Palkkionkorotusta tulee vahtimestarille 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta 100 markkaa kulloinkin.

XXVIII

Lääninrakennuskonttorit.

Uudenmaan lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	6,000: —	
palkkiota	2,000: —	8,000: —
tarverahoja		600: —
kirjastovaroja		75: —

Turun ja Porin lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	5,000: —	
palkkiota	1,500: —	6,500: —
tarverahoja: polttopuihin ja valaistukseen	260: —	
telefoonimaksuihin	60: —	
muihin tarpeisiin	500: —	820 —
kirjastovaroja		75: —

Hämeen lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	5,000: —	
palkkiota	1,500: —	6,500: —
tarverahoja: huoneuston vuokraan	600: —	
telefoonimaksuihin	45: —	
polttopuihin ja valaistukseen	200: —	
muihin tarpeisiin	300: —	1,145: —
kirjastovaroja		75: —

Viipurin lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	5,000: —	
palkkiota	1,500: —	6,500: —
tarverahoja: polttopuihin ja valaistukseen	200: —	
telefoonimaksuihin	90: —	
muihin tarpeisiin	500: —	790: —
kirjastovaroja		75: —

Mikkelin lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	5,000: —	
palkkiota	1,500: —	6,500: —

	Siirto	37,655: —
--	--------	-----------

XXIX

	Siirto	37,655: —
tarverahoja: huoneuston vuokraan	600: —	
polttopuihin ja valaistukseen	200: —	
telefoonimaksuihin	35: —	
muihin tarpeisiin	300: —	1,135: —
kirjastovaroja		75: —

Kuopion lääni.

lääninarkkitehti, palkkaa	5,000: —	
palkkiota	1,500: —	6,500: —
tarverahoja: huoneuston vuokraan	600: —	
polttopuihin ja valaistukseen	200: —	
telefoonimaksuihin	50: —	
muihin tarpeisiin	300: —	1,150: —
kirjastovaroja		75: —

Vaasan lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	6,000: —	
palkkiota	2,000: —	
tarverahoja: huoneuston vuokraan	600: —	
polttopuihin ja valaistukseen	200: —	
telefoonimaksuihin	75: —	
muihin tarpeisiin	300: —	1,175: —
kirjastovaroja		75: —

Oulun lääni.

1 lääninarkkitehti, palkkaa	5,000: —	
palkkiota	1,500: —	6,500: —
tarverahoja: huoneuston vuokraan	600: —	
polttopuihin ja valaistukseen	200: —	
telefoonimaksuihin	75: —	
muihin tarpeisiin	300: —	1,175: —
kirjastovaroja		75: —

Yhteensä 55,590: —

Muist. Palkankorotusta tulee lääninarkkitehdeille 500 markkaa 5 vuoden ja 500 markkaa 10 vuoden palveluksesta.

Kokonaissumma: Smk. 250,990: —

Tämä asia on edelleenkin päättämättä. Kun Ylihallitukselle kumminkin pian kävi selville, että edellä mainitulle periaatteelle laadittu johtosääntö ei saisi kotimaisen hallituksen kannatusta, etenkin kun on nostettu kysymys vanhempienkin kollegiaalisten keskusvirastojen uudestaan muodostamisesta ministerillisiksi, kävi Ylihallitukselle, joka tahtoi pelastaa ainakin vastatehdyn menosäännön, pakolliseksi uudestaan ryhtyä tähän asiaan, mikäli se koski viraston menosääntöä ja virkamiesten palkkoja. Siinä suhteessa lähetti Ylihallitus alempana tähän otetun, uuden 19 päivänä huhtikuuta 1911 päivätyyn kirjeen Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskuntaan. Vaikka tämä kirje, kuten päiväyksestä käy selville, siis ei kuulu siihen ajanjaksoon 1908—1910 jonka tämä kertomus käsittää, on se täydellisyyden vuoksi ja tämän Ylihallitukselle tärkeän asian loppuselostukseksi siitä huolimatta otettu tähän. Olisihan nimittäin sopimatonta lykätä sen julkaiseminen vuoteen 1914.

Keisarilliselle Majesteetille

Yleisten rakennusten Ylihallitukselta
alamaisimmasti.

Sen ehdotuksen yhteydessä, jonka Ylihallitus oli tehnyt nykyään voimassa olevan 27. päivänä lokakuuta 1865 armollisesti vahvistetun johtosääntönsä muuttamiseksi ja 11 päivänä joulukuuta 1908 päivätyyn alamaisen kirjeensä N:o 2153 ohella lähettänyt Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne, oli Ylihallitus myöskin laatinut ja lähettänyt Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne ehdotuksen uudeksi menosäännöksi Suomen Yleisten rakennusten Ylihallitukselle. Sen yleisen virkamiesten palkkojen lisäyksen, jonka mainittu ehdotus käsitti, oli Ylihallitus pitäen kiini siitä lähtökohdasta, että keskusvirastojen virkamiehillä tulisi olla sellaiset palkkaedut, että he mikäli mahdollista voisivat omistaa kaiken aikansa ja voimansa virkatehtäviinsä sekä etteivät he, kuten tähän saakka on ollut laita, olisi pakotetut toimeentulonsa vuoksi hankkimaan itsellensä sivutuloja ylimääräisillä töillä, jonka vuoksi heidän työkykyänsä ei ole voitu täysin hyväksikäyttää heidän oikealla toiminta-alallaan, sitäpaitsi perustellut sillä

että kunnallisista viroista ja yksityisten toimista nyttemmin annetaan niin runsaat palkkiot, että monet parhaista työvoimista eivät ole tulleet valtion vaan muiden rakennustoimen hyväksi käytetyiksi, jossa suhteen etenkin mainittiin Helsingin kaupungin rakennustentarkastajan ja kaupunginarkkitehdin virat, joiden haltijoille maksetaan kummallekin palkkaa 10,000 markkaa vuodessa;

että ehdotettu palkkaussääntö olisi aiottu olemaan voimassa pitkän ajan eteenpäin, jonka kuluessa silmimmähtävästi suoranaiset

elantokustannukset ja myöskin verot tulevat nousemaan huomattavasti, kuten jo onkin tapahtunut sen äkkinäisen kehityksen johdosta, joka on pannut leimansa lähinnä kuluneiden vuosikymmenien oloihin; sekä

että ne palkka-edut, mitkä edellä kosketellun palkkaussäännön ehdotuksen mukaan tulisivat Yleisten rakennusten Ylihallituksen virkamiesten osaksi, eivät nousisi korkeammiksi niitä määriä, jotka samassa suhteessa nykyään maksetaan virkamiehille Vesi- ja tierakennusten Ylihallituksessa.

Kun jo yli kaksi vuotta on kulunut siitä ajasta, kun Ylihallitus lähetti Teidän Keisarillisen Majesteettinne Suomen Senaattiin ehdotuksen uudeksi palkkaussäännöksi itsellensä, on Ylihallitus kiinnittäen huomion ei ainoastaan siihen, että Ylihallituksessa toimivien virkamiesten alhaiset palkkaedut edelleenkin aiheuttavat vaikeuksia, joista ylläkerrotussa anomuksessa on tehty selkoa, kuin myös siihenkin, että tämän Ylihallituksen virkamiesten ja Vesi- ja tierakennusten Ylihallituksen virkamiehiltä vaaditaan samat kelpoisuusehdot virkoihin ja samallinen työ, on katsonut asiakseen laatia ja alamaisimmasti Teidän Keisarilliselle Majesteettilenne lähettää uuden ehdotuksen palkkaussäännöksi virkamiehiänsä varten, mikä palkkaussääntö, huolimatta Ylihallituksen aikaisemmin lähettämästä 11 päivänä joulukuuta 1908 päivätystä ehdotuksesta ja muuttamatta Ylihallituksen nykyään voimassa olevaa lokakuun 27 päivänä 1865 annettua armollista johtosääntöä voitaisiin Teidän Keisarillisen Majesteettinne armollisella suostumisella vahvistaa seurattavaksi.

Tämä 176,100 markan summaan päättyvä ehdotus on laadittu silmälläpitäen sitä seikkaa, että virassanousu tässä Ylihallituksessa on tuntuvasti hitaampi kuin Tie- ja vesilaitosten Ylihallituksessa, missä on niin lukuisa virkamiehistö, sekä myöskin huomioonottamalla vastaavat suhteet Vesi- ja tierakennusten Ylihallituksen tekemässä useasti mainitussa ehdotuksessa uudeksi palkkaussäännöksi sille Ylihallitukselle, saapi Ylihallitus tämän ohella alamaisimmasti Teidän Keisarillisen Majesteettinne harkittavaksi ja vahvistettavaksi lähettää puheenalaisen ehdotuksen ja samalla lisäksi esittää:

että kun Tie- ja vesilaitosten Ylihallituksessa ei ole yliarkkitehdin ja koneinsinöörin virkoja vastaavia toimia, on näiden virkain haltijain palkkaeduiksi ehdotettu 8,000 markan palkka ja 4,000 markan palkkio edelliselle ja 7,000 markan palkka ja 3,000 markan palkkio jälkimmäiselle huomioonottamalla vastaavat erät vuoden 1908 ehdotuksessa;

että kanslistin palkka, myöhemmin lisäksi tulleeseen 600 markan määrärahaan nähden Ylihallituksen arkiston hoitoon, on jätetty vastainmainittuun ehdotukseen otetun 3,600 markan määrän varaan;

että määräraha kirjanpitäjän palkkaamiseen on määrätty samaan 3,000 markan määrään, mikä sitä tarkotusta varten on nykyään menosäännössä, koska tämä erä on osottautunut täysin riittäväksi tarkotukseensa ja koska Ylihallituksen kirjanpito on jossain määrin vähemmin laajapitoinen kuin Tie- ja vesilaitosten Ylihallituksen kirjanpito;

että lääninrakennuskonttorinesimiesten palkkaedut, yhtä poikkeusta lukuunottamatta, ovat määrättyt kaikki yhtä suuriksi, koska näiden virkamiesten työ ylipäänsä on yhtä tärkeäarvoista ja työtävaativaa kaikkialla, mutta että nämät palkkaedut ovat merkityt alemmiksi kuin vastaavien piiri-insinöörien palkkaedut, koska viimeksimainituilta, joita kaikkiaan on kuusi, on laajemmat toiminta-alat;

että Uudenmaan läänin lääninrakennuskonttorinesimiehen palkkio pääkaupungin kalliimpien elinkustannusten vuoksi on otettu 1,000 markkaa korkeammaksi kuin muiden lääninrakennuskonttorinesimiesten palkkiot;

että arkkitehdin lääkintälaitoksen rakennuksia varten ja vahtimestarin palkkaedut niiden vasta tapahtuneen järjestelyn tähden on jätetty entiselleen;

että palkkasäännössä olevien ylimääräisten arkkitehtien vuosipalkkiot on korotettu 1,200:sta 2,400:aan markkaan; sekä

että maan sotilasarakennusten intendentin palkkio vuonna 1908 tehdyn ehdotuksen mukaan edelleenkin on merkitty 5,000 markaksi.

Alamaisimmasti tähän liittäen oikeaksi todistetun kopion Tie- ja vesirakennusten Ylihallituksen tekemästä ehdotuksesta uudeksi palkkaussäännöksi sitä Ylihallitusta varten, saapi Ylihallitus edelläesitellyistä syistä, samalla alamaisuudessa ehdottaa, että Teidän Keisarillinen Majesteettinne asianomaisen harkinnan jälkeen suvaitsi armollisesti vahvistaa Ylihallituksen nyt tekemän ehdotuksen uudeksi palkkaussäännöksi voimassa olemaan, jos suinkin on mahdollista kuluvan vuoden alusta eli jos se ei saattaisi tapahtua, ainakin ensitulevan vuoden 1912 alusta, jollei uutta palkkaussääntöä voitaisi määrätä voimaan astuvaksi jostakin määräajasta sitä ennen.

Helsingissä, huhtikuun 20 päivänä 1911.

Th. Granstedt.

Arne Böök.

XXXIII

Ehdotus

palkkaussäännöksi Suomen Yleisten rakennusten Ylihallitukselle.

Ylihallitus.

Ylitirehtööri, palkkaa	9,000: —	
palkkiota	5,500: —	14,500: —
Yliarkkitehti, palkkaa	8,000: —	
palkkiota	4,000: —	12,000: —
3 Ensimmäistä arkkitehtiä, palkkaa à 7,500	22,500: —	
palkkiota à 3,000	9,000: —	31,500: —
Koneinsinööri, palkkaa	7,000: —	
palkkiota	3,000: —	10,000: —
Sihteeri, palkkaa	5,500: —	
palkkiota	2,000: —	7,500: —
Kamreeri palkkaa	5,500: —	
palkkiota	2,000: —	7,500: —
Kanslisti, palkkiota		3,600: —
Sotilasrakennusten intendentti, palkkiota		5,000: —
Arkkitehti ylimääräisellä palkkaussäännöllä lääkintä-		
laitoksen rakennuksia varten		5,500: —
4 Ylimääräistä arkkitehtia, palkkiota à 2,400: —		9,600: —
Kirjanpitäjä, palkkiota		3,000: —
Vahtimestari, palkkaa	800: —	
palkkiota	600: —	1,400: —

Lääninrakennuskonttorit.

Uudenmaan läänin lääninrakennuskonttorin esimies,		
palkkaa	6,000: —	
palkkiota	3,000: —	9,000: —
7 lääninrakennuskonttorinesimiestä, palkkaa à 6,000	42,000: —	
palkkiota à 2,000	14,000: —	56,000: —
		Smk. 176,100: —

Palkkionkorotusta 5 ja 10 vuoden palveluksesta virassaan tulee Yliarkkitehdille ja ensimmäisille arkkitehdeille 750 markkaa sekä sihteerille ja kamreerille

kuin myöskin lääninrakennuskonttorinesimiehille 500 markkaa 10, 15 ja 20 vuoden palveluksesta ja vahtimestarille 100 markkaa.

Muist. Jos vahtimestarilla on vapaa asunto vähennetään hänen palkkiostansa 300 markkaa.

Jäljennös.

Ehdotus

palkkaussäännöksi Suomen Tie- ja vesilaitosten Ylihallitukselle.

Toimi.	Lukumäärä.	Palkka.	Palk-	Yh-	Yh-	Arvo-	Luokka-
		<i>Smc.</i>	kio.	delle.	teensä.		
		<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>		nossa.
<i>Keskushallinto.</i>							
Ylitirehtööri	1	9,000	5,500	14,500	14,500	V	IV
Yliinsinöörit	3	7,500	3,000	10,500	31,500	VI	V
Asessori	1	7,000	3,000	10,000	10,000	VI	V
Yli-insinöörien apulaiset	2	5,000	3,000	8,000	16,000	VII	VI
Sihteeri	1	5,000	2,500	7,500	7,500	VIII	VI
Notaari	1	3,000	2,000	5,000	5,000	X	VII
Kanslisti	1		3,000	3,000	3,000		
Reistraattori, ekspeditööri ja arkistonhoitaja	1	3,000	1,000	4,000	4,000	XII	VIII
Kamreeri	1	5,000	2,500	7,500	7,500	VIII	VI
Apukamreeri	1	3,000	2,000	5,000	5,000	XI	VIII
Varastonhoitaja	1	3,500	1,500	5,000	5,000	XII	VIII
Kirjanpitäjä	1		4,000	4,000	4,000		VIII
Vahtimestarit	2	1,000	800	1,800	3,600		
Palkkionkorotusta 5 ja 10 vuoden palveluksesta toimestaan tulee yliinsinöörille ja asessorille 750 markkaa, yli-insinöörinapulaiselle, sibteerille, notaarille, kamreerille ja apukamreerille 500 markkaa 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta, reistraattorille ja varastonhoitajalle 400 markkaa sekä vahtimestarille 100 markkaa.							
Siirto	--	--	--	--	116 600	--	--

Toimi.	Lukumäärä.	Palkka. <i>Smf.</i>	Palk- kio. <i>Smf.</i>	Yh- delle. <i>Smf.</i>	Yh- teensä. <i>Smf.</i>	Arvo- luokk.	Luokka mat- kustussään- nössä.
Siiro	—	—	—	—	116,600	—	—
<p><i>Muist. 1.</i> Menosääntöön maaliskuun 15 päivältä 1900 otetuille kanslistinvirkosten haltijoille vakuutetaan heidän entiset palkka-etunsa.</p> <p><i>Muist. 2.</i> Jos vahtimestarilla on vapaa asunto vähennetään hänen palkkansa 400 markkaa.</p>							
<i>Piirihallinto.</i>							
Piiri-insinöörit	6	6,000	3,000	9,000	54,000	VII	VI
Vanhemmat insinöörit	12	5,000	2,000	7,000	84,000	VIII	VII
Nuoremmat insinöörit	14	4,000	1,000	5,000	70,000	IX	VIII
Vanhemmat rakennusmestarit.....	14	1,800	1,000	2,800	39,200		X
Nuoremmat	14	1,500	500	2,000	28,000		XI
<p>Palkkionkorotusta 5 ja 10 vuoden palveluksesta toimeissaan tulee piiri-insinöörille, vanhemmalle ja nuoremmalle rakennusmestarille 200 markkaa.</p>							
<p><i>Muist. 1.</i> Jos piirissä toimiva vanhempi tahi nuorempi insinööri määrätään apulaiseksi piiri-insinöörille tulee hänelle siitä palkkio, minkä Keisarillinen Senaatti Ylihallituksen esityksestä määrää siihen tarkoituksen annetuista varoista</p>							
	—	—	—	—	3,000	—	—
<p><i>Muist. 2.</i> Ilman erityistä hakemusta muutetaan kaikki I:sen luokan rakennusmestarit ja kuusi II:sen luokan rakennusmestaria Ylihallituksen barkinnan mukaan vanhemmaksi rakennusmestareiksi; muut II:sen luokan rakennusmestarit ja III:nen luokan rakennusmestarit nuoremmiksi rakennusmestareiksi, jolloin I:sen luokan rakennusmestarit ja ne II:sen luokan rakennusmestarit, mitkä ovat siirretyt nuoremmiksi vahtimestareiksi, saavat palkkionkorotuksen suhteen lukea hyväksensä sen ajan, kun he ovat olleet toimissansa.</p>							
<i>Hydrograafinen toimisto.</i>							
Johtaja	1	5,500	2,500	8,000	8,000	VII	VI
Vaahempi assistentti	1	4,500	1,500	6,000	6,000	IX	VIII
Siiro	—	—	—	—	408,800	—	—

Toimi.	Lukumäärä.	Palkka.	Palk-	Yh-	Yh-	Arvo-	Luokka mat-
		<i>Smk.</i>	io.	delle.	teensä.		
Siirto	—	—	—	—	408,800	—	—
Nuorempi assistentti	1	3,500	1,500	5,000	5,000	—	—
Vahtimestari	1	800	700	1,500	1,500	IX	VIII
<p>Palkkionkorotusta 5 ja 10 vuoden palveluksesta toimestaan tulee johtajalle sekä vanhemmalle ja nuoremmalle assistentille 500 markkaa sekä 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta vahtimestarille 100 markkaa.</p> <p><i>Muist. 1.</i> Nykyinen assistentinviran haltija arm. asetuksen mukaan 5/18 päivältä kesäkuuta 1907 siirretään ilman erityistä anomusta vanhemmaksi assistentiksi, jolloin hän palkkion korotuksen suhteen saa hyväksensä laskea sen ajan kun hän on ollut toimestansa.</p>							
Yhteensä	—	—	—	—	415,300	—	—

Helsingissä, Suomen Tie- ja vesirakennusten Ylihallituksessa helmikuun 13 päivänä 1911.

K. Snellman.

*O. Fr. Nyberg. K. R. von Willebrand. Karl Lindberg. A. von Collan.
Axel Tollander.*

Jäljennöksen oikeaksi todistaa:

Helsingissä Suomen Tie- ja vesirakennusten Ylihallituksessa huhtikuun 11 päivänä 1911.

K. R. Salovius.

* * *

XXXVII

Viimeksi kuluneen kolmevuotiskauden aikana on Ylihallituksen käytettäväksi annettu seuraavat määrärahat:

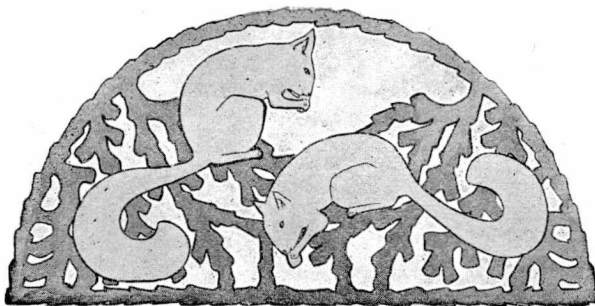
	1908.	1909.	1910.
isompiin uutisrakennuksiin	1,947,200: —	2,393,802: 33	1,197,650: —
uutisrakennus- ja uusimistöihin . .	855,744: 59	695,517: 35	255,136: 73
korjaustöihin	1,166,321: 69	1,165,863: 49	978,353: 31
	3,969,266: 28	4,255,183: 17	2,431,140: 04

Kun Ylihallituksen hoitoon asetettujen kruununrakennusten kokonaisuus tähän kertomukseen liitetyn inventaarin mukaan vuonna 1908 teki 129,351,087 markkaa 39 penniä, saadaan vertailemalla tätä yllä oleviin summiin tulokseksi, että korjauskustannukset viime kuluneina kolmena vuonna prosenteissa rakennuksien arvosta, tekee:

1908.	1909.	1910.
0.90 %	0.90 %	0.76 %

Ylihallituksessa viimekuluneen kolmivuotiskauden aikana käsiteltyjen asioiden lukumäärä käy selville seuraavasta luettelosta:

	1908	1909	1910
Diaariin kirjoitettujen kirjeiden lukumäärä	2,442	2,891	2,631
Ylihallituksessa allekirjoitettujen toimituskirjain lukumäärä	2,305	2,695	2,597
Maksumääräysten ja tilausten lukumäärä . .	2,457	2,890	2,764



Keisarillinen palatsi Helsingissä.

Kun Helsinki oli tullut Suomen pääkaupungiksi, heräsi kysymys Keisarillisen palatsin rakentamisesta sinne, ja lunastettiin siihen tarkotukseen toukokuun 10 päivänä 1837 annetun armollisen määräyksen mukaan kauppaneuvos Heidenstrauchin eteläsataman läheisyydessä sijaitseva talo kolminkertaisine kivirakennuksineen Suomen valtion lukuun. Talo sisustettiin uudelleen tähän tarkotukseen ja on sitä sen jälkeen osaksi jatkettu. Siihen sisältyy paitsi huoneita Keisarillista Majesteettia, Keisarinnaa ja heidän seurueitansa ynnä rukouskappelia varten myöskin valtaistuinsali, jonneka eduskunta valtiopäiväin alussa ja lopussa kutsutaan kokoontumaan.

Keisarillisen palatsin esimiehinä ovat olleet:

Vapaaherra Otto Wilhelm Klinckowström, todellinen valtioneuvos 1839—1850.

Kreivi Gustaf Magnus Armfelt, kenraaliluutnantti, 1850—1856.

Vapaaherra Johan Mauritz Nordenstam, jalkaväenkenraali, 1856—1882.

Vapaaherra Georg von Alffhan, kenraaliluutnantti 1882—1896.

Sten Carl Tudeer, hovitalimestari 1896—1900.

Konstantin Linder, hovijahtimestari 1890—1905.

Edward v. Boehm, senaattori 1905.

Kuten tunnettu on, ei Keisarillinen palatsi ole ollut Ylihallituksen hoidossa. Sen esimiehet ovat silloin tällöin käyttäneet jotakin Ylihallituksen eli muuta arkkitehtia erityispiirustusten laatimiseen, eli jonkin tavallisesti maalausta ja paperoimista käsittävän korjaustyön valvomiseen tässä rakennuksessa, mutta muuten on koko talo saanut olla omassa hoidossaan. Myöskin osittainen kalustonuusiminen palatsissa on, uutta valtaistuinsalia ja sen eteistä lukuunottamatta, tapahtunut melkein samalla tavoin, kumminkin sillä tärkeällä erotuksella, että kun uusi kalusto on hankittu johonkin huoneeseen, on siihen aina otettu malli jostakin toisesta huoneesta, joten huonekalusto vanhemmassa osassa rakennusta enimmäkseen ja sangen harvoilla poikkeuksilla on säilynyt saman tyyllisenä, Louis-Philippe-tyylisenä. Joskus on sattunut, että ohjeita uusien huonekalujen ostoon on tullut hoviviranomaisilta Pietarista.

Tämän palatsin huonekalustosta mainittakoon muuten, että lukuunottamatta uutta valtaistuinsaliosastoa, sen suurin osa ynnä enin osa porsiini- ja hopea- kalustoa on ostettu Englannista ensimmäisen palatsinesimiehen mieskohtaisen johdannon alla.

Mitä tulee valtaistuinsalin uusiin huonekaluihin, niin hankki ne itse valta- istuinsaliin toiminimi N. Boman silloisen ensimmäisen arkkitehdin Jac. Ahren- bergin piirustusten ja mallien mukaan ja toiminimi John Eriesson porraskäy-



Tuoli valtaistuinsalista.

tävään vanhan palatsissa löytyvän mallin mukaan. Näiden huonekalujen koko- naiskustannus, nousi 13,000 markkaan. Eteistä varten hankki huonekalut Söörnäsin höyrypuusepäntehdas 2,973 markasta 60 pennistä.

Sinä aikana, jonka kysymyksessä oleva rakennuskausi käsittää, on Keisa- rillista palatsia varten annettu seuraavat määrärahat:

1908 tammikuun 15 päivänä lisämääräraha viime rakennuskau- della alettuihin töihin, joista edellisessä kertomuksessa on annettu laaja selostus 72,198: 91

1908 helmikuun 13 päivänä, kun hänen ylhäisyytensä kenraalikuvernööri Seyn oli saanut oikeuden asua osassa Keisarillista palatsia, tämän osan muunnoksiin ja järjestämiseen.....	9,800: —
1908 kesäkuun 10 päivänä kellarien kuivattamiseen	1,680: —
1908 kesäkuun 17 päivänä, kun palatsinesimehen hovitalimestari C. Tudeerin valvonnan alla tehdyt sähkövalaistuslaitteet eivät enään vastanneet nykyajan vaatimuksia, niiden uusi- miseen	16,600: —
1908 marraskuun 2 päivänä valtaistuinsalin kattoikkunoihin	1,588: 40
1908 marraskuun 23 päivänä kattokorjauksiin	1,570: 80
	Siis yhteensä Smk. 103,438: 11

Paha kyllä ei rakennusta vielä voi pitää täysikuntoisena; perustasuhteet ovat nimittäin kehnot, iso sisäänkäytävä on aivan liian ahdas ja olisi se välttämättä uusittava j. n. e. puhumattakaan siitä, että koko palatsin kalustusta vastaan voi tehdä paljon muistutuksia. Niinpä ei koko palatsissa ole ainoatakaan resoorimatrassilla varustettua rautasänkyä; kaikki sängyt ovat nimittäin puusta viimeisen vuosisadan keskivaiheilta.

Suomen valtiosihteeristön arkistorakennus Pietarissa.

Kun Suomen valtiosihteeristössä ja Keisarillisen Majesteetin kansliassa Suomea varten kertyneet asiakirjat vuodesta 1809 näihin aikoihin saakka olivat hajallaan eri paikoissa ja säilössä semmoisissa huoneustoissa, jotka eivät voineet antaa tarpeellista varmuutta tulenvaaraa ja muuta hävitystä vastaan, ryhtyi ministerivaltiosihteeri Langhoff vuoden 1908 alussa toimiin arkistorakennuksen teettämiseksi valtiosihteeristön tontille N:o 39. Jekaterinoffski prospektin varrella Pietarissa, mihinkä rakennukseen nämät historiallisessa suhteessa tärkeät asiakirjat koottaisiin järkiperaisesti järjestettäväksi.

Kun kyseessä oleva ehdotus oli saapunut Ylihallitukseen, sai ensimmäinen arkkitehti R. Björnberg määräyksen tekemään piirustukset ja kustannusarvion sanotulle tontille rakennettavaa, uusimpien periaatteiden mukaan sisustettua arkistorakennusta varten.

Piirustusten laatimista varten vahvistettiin seuraava ohjelma:

Makasiinijärjestelmän käyttäminen; tulenvarma eristys muista rakennuksista; yhteys kanslian kanssa katetun käytävän kautta; täysinäiset välilaitteet eri kerrosten välille tulenvarmuuden vuoksi; sopiva suurin korkeus noin 2.5 metriä varastokerroksissa, niin että arkistoaineokset ilman tikapuita olisivat saatavissa; tulenpitävät arkistokaapit; ovet ja ikkunat raudasta ja lankalasisista; ulkoparveke kuhunkin kerrokseen arkistoainesten puhdistamista varten; keskuslämmityslaitos rakennuksen lämmitystä varten; lämpö- ja kylmävesijohdot; sekä sähkövalaistus kaikkiin huoneustoihin.

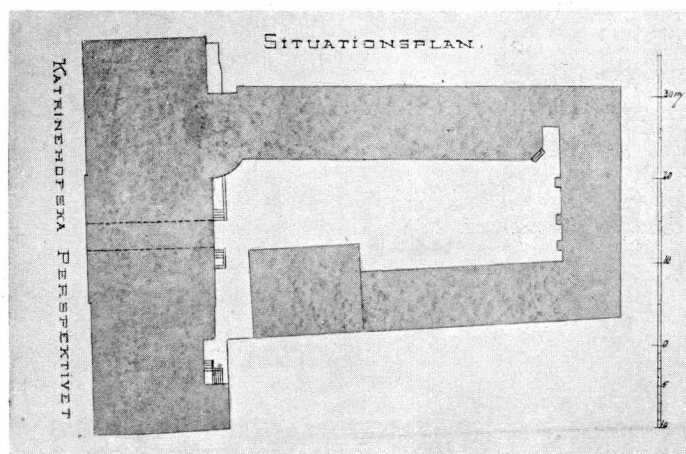
Kun piirustukset ja kustannusarvio oli alistettu valtiosihteeristön tarkastettaviksi ja hyväksyttäväksi, lähetettiin ne Keisarilliseen Senaattiin vahvistettaviksi.

Elokuun 5 päivänä 1908 päivätyssä kirjeessä saatiin Keisarillisen Senaatin talousosaston kansliasta tieto, että heinäkuun 1 päivänä tapahtuneessa alamaaisessa esittelyssä arkistorakennuksen teettämisestä oli korkeimmassa paikassa myönnetty armollinen lupa työn alottamiseen jo nyt, ja siihen tarvittavien varojen antamiseen etukäteen. Samalla ilmoitettiin, että Keisarillinen Senaatti oli nähnyt hyväksi antaa Ylihallitukselle käskyn heti ryhtyä puheen-

alaisen työn teettämiseen, johonka Ylihallituksen käytettäväksi annettiin 275,000 markkaa.

Saatuansa erinäisiä tarjouksia, muiden muassa toiminimeltä Wayss & Freytag actiengesellschaft Neustadtista itse rakennuksen rungon teettämisestä, mihinkä runkoon kuului perustus- ja muuraustyöt, reutabetoniset vuoliaiskerrokset ja katonlaskemistyöt; toiminimeltä F. San-Galli keskuslämmityslaitoksen hankkimisesta, rautasien ikkunoiden ja ovien sekä häkkiristikojen ja tulenpitävien arkistokaappien hankinnasta j.n.e. tehtiin näistä töistä asianomaiset välipuheet sanottujen toiminimien kanssa.

Töitä valvomaan määrättiin ensimmäinen arkkitehti R. Björnberg, samalla kun ylimääräinen arkkitehti N. Meder määrättiin rakennusmaalla johtamaan töitä.

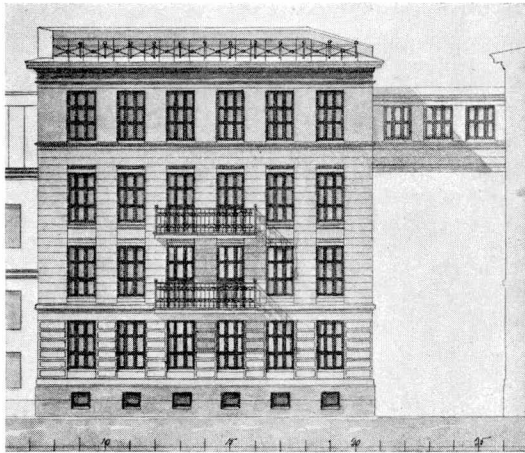


Pietarissa olevan valtiosihteeristöntalon asemapiirros.

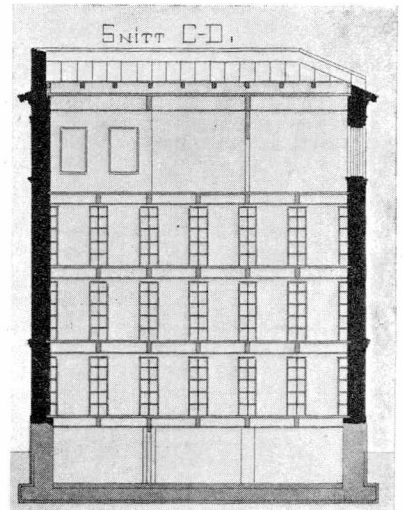
Koska maaperä rakennuspaikalla oli erityisesti löysää laatua, täytyi tehdä pohja-alus rautabetonista koko rakennuksen alle, mikä alus sitäpaitsi laajennettiin 50 senttimetriä ulkopuolelle kellarimuureja; täten jakaantui koko rakennuksen paino, niin että kuormitus alustalla oli 1 kilogramma kutakin senttimetriä kohti. Myöskin kävi tarpeelliseksi vahvistaa pohja erään naapuritontilla olevan rakennuksen alla. Kellari laitettiin ja eristettiin erityisen huolellisesti vastustamaan vedenpainoa.

Työt aloitettiin elokuussa ja ne tehtiin sellaisella menestyksellä, että rakennus saatiin vesikaton suojaan tammikuun alussa vuonna 1909. — Tämän jälkeen alkoi rakennuksen kuivattaminen, sisäpuolinen rappaus ja sisustustyöt. Helmikuussa tarkastettiin keskuslämmityslaitos ja samoin helmikuussa toimitettiin vuoliaiskerrostien koekuormitus. Tulenkestävät arkistokaapit tarkastettiin elokuussa ja koko uutisrakennuksen lopputarkastus toimitettiin marraskuussa 1909.

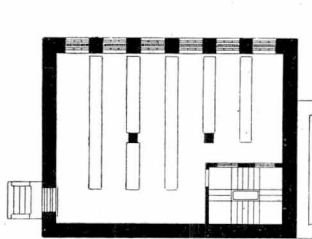
Tähän arkistorakennukseen kuuluu paitsi kellarikerrosta pannuhuoneineen, polttoainevarastoineen, kolme kerrosta asiakirjojen varastoonpanoa varten, neljäs korkeampi kerros, jossa on tutkijainsali ja virastohuoneet sekä tualetti- huoneet. Tämän kerroksen yhdistää katettu käytävä kansliahuoneustoon valtiosihteeristön päärakennuksessa Jekaterinoffski prospektin varrella. Erillään olevat portaat välittävät yhteyttä rakennuksen kerrosten välillä.



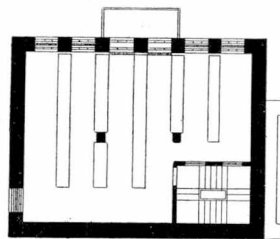
Fasaadi.



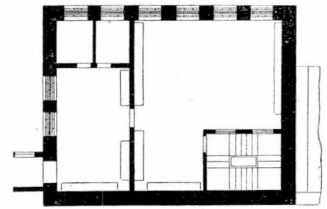
Läpileikkaus.



1:sen kerroksen pohjakaava.



2:sen ja 3:n kerroksen pohjakaava.



4:n kerroksen pohjakaava.

Rakennuksen vuoliaiskerrokset ovat rautabetonista ja ne ovat varustetut kantamaan asiapapereilla täytettyjä kaappeja 1,000 kilogramman käyttökuormituksen kannattavuudella kutakin neliometriä kohti. Päällyspuoli lattiaa on laskettu punasella monoliittimassalla ja kannatusvuoliaiset ovat peitetyt vuoliaiskerrosten alapuolelle sovitetulla rabitskerroksella. Arkistosaleista joh- tavat parvekkeet ulkoilmaan arkistoinesten tuulettamista varten. Asiakirja- kaapit ovat kokonansa tehdyt raudasta, seinät $\frac{3}{32}$ " :n levyistä, ovilevyt lävistetyistä levyistä ilmanvaihdon tähden ja lukot tiirikalla avaamattomat.

Oli eri mielipiteitä siitä, olivatko repositoryoiden ovet tehtävät yksin- kertaiset, pinnat lävistetyistä levyistä, vaiko kaksinkertaiset, niin että taka-

puolen levyovet voitaisiin saada eteenlykkäyksellä peittämään etuovien ristikko-
luukut. Kumminkin kun repositooriot uudenaikaisimmissa arkistorakennuksissa
Euroopan mannermaalla ovat avonaiset ja valtioarkistonhoitaja sitäpaitsi lausui
mielipiteenään, että arkistoaineiden kestävyysnähdessä olisi aivan välttä-
mätöntä, että ilma runsaassa määrin ja vapaasti saisi virrata niiden ympäri, ja
tämä ei näkynyt voivan taphatua, jos mainitunlaiset kaksoisovet pantaisiin eteen,
päättiin tehdä yksinkertaiset ovet repositoorioihin. Repositooriot ovat jaetut
osastoihin ja hyllyjen vapaa korkeus vaihtelee 42—43 senttimetriin.

Ensimäisessä kerroksessa on kolme 7 metrin pituista kaksoiskaappia ja
kaksi 4—4.5 metrin pituista kaksoiskaappia, tehden tämä yhteensä 295 juoksevaa
metriä hyllyjä. Toisessa kerroksessa on 5 kaksoiskaappia, joiden yhteinen pituus
on 29.5 metriä vastaten 295.5 juoksevaa metriä hyllyjä. Kolmannessa kerrok-
sessa niinkään 5 kaksoiskaappia tehden 297 juoksevaa metriä hyllyjä sekä
neljännessä kerroksessa 7 yksinkertaista kaappia tehden 110.8 juoksevaa metriä
hyllyjä. Arkistorakennukseen sijoitetut repositooriot sisältävät siis yhteensä
998.3 juoksevaa metriä hyllyjä.

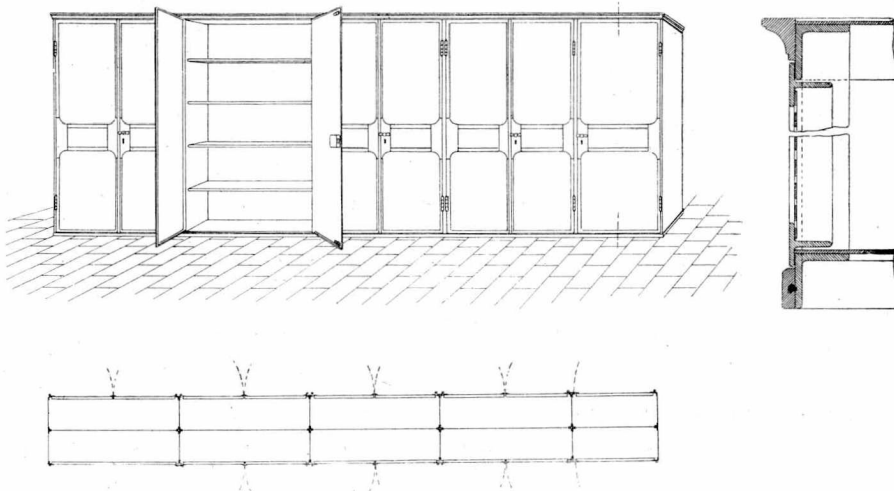
Kun nykyisin käsillä olevat asiakirjat eivät likimainkaan täytä reposi-
toorioita, on tilan tarve vuosittain verrattain vähän kasvavaa määrää arkisto-
aineiksi varten vuosikymmeniksi eteenpäin tyydytetty.

Kuten sanottu ovat ovet ja ikkunat raudasta, ruudut lankalasisistä.

Paitsi vesiklosettia on tualettihuoneisiin laitettu lämpö- ja kylmäveden-
johdot.

Tätä rakennusta lämmitetään keskuslämmityslaitoksen avulla, ja kai-
kissa sen huoneustoissa on sähkövalaistus.

Kustannukset arkistorakennuksesta sisustuksineen nousi kaikkiaan 260,734
markkaan 23 p:iin, joten määrärahasta on jäänyt 14,265 markan 77 p:iin säästö.



Virasto- ja hallintorakennukset.

Korjaustyöt Keisarillisen Senaatin talossa.

Vuoden 1908 korjaustöihin Keisarillisen Senaatin talossa myönnettiin Talousosaston kanslian 18 päivänä toukokuuta 1908 Ylihallitukselle lähettämän kirjelmän mukaan 99,000 markkaa sekä 1909 vuoden korjaustöihin saman kanslian 14 päivänä huhtikuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan 70,000 markkaa.

Korjaustyöt käsittivät kumpanakin vuonna etupäässä tulisijainkorjauksia, sisäpuolista maalausta, paperoimista ja vuoliaiskerroksien uusimisia, siten että vuoliaiskerrokset edellä toimitettujen tutkimusten jälkeen osaksi vahvistettiin osaksi tehtiin uudelleen rautabetonista. Vuoden 1908 korjaustöiden yhteydessä laitettiin erityisiin huoneisiin maakerroksessa (N:ot 95—107) uudet lämpöjohdot entisten lämpöjohtojen jatkona. Huonekaluja ja muuta irtamistoa varten oli samana vuonna otettu kustannusarvioon 9,594 markkaa.

Vuonna 1909 tehtiin paitsi tavallisia korjaustöitä sähköjohtotöitä 8,800 markasta sekä arkistohyllyjä 2,500 markasta.

Työt toimitettiin kumpanakin vuonna laskutöinä teollisuuskoulunlehtorin, arkkitehti E. A. Törnvallin johdolla.

Vuonna 1910 tehtiin sisäpuolisia töitä samoin kuin edellisinä vuosinakin, s. o. tulisija-, maalaus- ja paperoimis-, sähköjohto- sekä vuoliaiskerrostöitä. Kun edellisinä vuosina ainoastaan ullakkovuoliaiset oli tehty rautabetonista, vaihdettiin nyt ensi kerran joukko puutteellisia puuvälivuoliaisia rautabetoniin.

Ulkopuolisesti maalattiin koko rakennus ja korjattiin muutenkin perinpohjiin.

Määrärahaa näihin töihin oli Talousosaston kanslian 19 päivänä huhtikuuta 1910 päivätyn kirjeen mukaan myönnetty kaikkiaan 66,500 markkaa.

Vuosikorjaustöiden ohessa tehtiin kirjapainorakennukseen 15 uutta vesiklosettia, joihinka Keisarillinen Senaatti helmikuun 7 päivänä 1911 oli antanut 4,800 markan määrärahan.

1910 vuoden korjaukset tehtiin laskutöinä ylimääräisen arkkitehdin Hj. Åbergin johdolla.

Henkivartioväen hajotetun 3:nen suomalaisen pataljoonan kasarmirakennukset.

8 p. joulukuuta (25 p. marraskuuta) 1905 päivätyssä kirjeessä Suomen Suuriruhtinaanmaan Kenraalikuvernöörille oli silloinen v. t. Ministerivaltiosihteeri Oerström ilmoittanut, että Keisarillinen Majesteetti marraskuun 21 päivänä 1905 oli suvainnut armollisesti käskä:

»1) että Henkivartioväen hajotetun 3:nen suomalaisen tarkkampuja-pataljoonan kaikki huoneustot, omaisuus ja kuormasto erityisen komissioonin kautta olisivat annettavat jo nyt 22:nen armeijaosaston haltuun Suomen valtiovarastoon vastedes suoritettavaa asianomaista korvausta vastaan.»

Kuinka sittemmin asiassa on menetelty ja miksi sitä on viivytelty on tuntematonta tälle Ylihallitukselle, mutta vasta toukokuun 28 päivänä 1909 on Keisarillisen Senaatin Valtiovaraintoimituskunta kirjeen N:o 859 kautta saattanut Ylihallituksen tietoon, että Keisarillinen Majesteetti on armollisesti hyväksi nähnyt antaa Keisarilliselle Senaatille toimeksi arvioituttua ne kiinteistöt ja rakennukset, mitkä aikansa olivat annetut Henkivartioväen 3:nen suomalaisen tarkkampuspataljoonan käytettäväksi.

Samalla ilmoitti Keisarillisen Senaatin Valtiovaraintoimituskunta tälle Ylihallitukselle, että se jäseneksi siihen komiteaan, jonka Toimituskunta yllämainittujen kiinteistöjen ja rakennusten arvioimista varten oli nähnyt tarpeelliseksi kokoonkutsua, oli valinnut sotilasrakennusten intendentin, kenraalimajuurin vapaaherra C. Silfverhjelmin sekä antoi käskyn Ylihallitukselle valitsemaan arkkitehdin jäseneksi samaan komiteaan, jonka oli kokoonnuttava, niin pian kuin Hänen Ylhäisyytensä Kenraalikuvernööri oli valinnut puolestansa kaksi venäläistä jäsentä siihen. Ylihallitus valitsi puolestansa ensimmäisen arkkitehdin Jac. Ahrenbergin komissioonin toiseksi suomalaiseksi jäseneksi.

Sittenkun Keisarillisen Senaatin Valtiovaraintoimituskunta 21 päivänä kesäkuuta 1909 päivätyssä kirjeessä oli saattanut Ylihallituksen tietoon, että Kenraalikuvernööri venäläiseksi jäseneksi komissiooniin oli valinnut 2:sen suomenmaalaisen rykmentin everstin Levitzkin ja insinööriupseerin, kapteeni Mordvinoffin, jotka Kenraalikuvernöörin yllämainitun kirjeen mukaan vasta seuraavana syksynä olivat tilaisuudessa ryhtymään komissioonissa tehtäviin toimiin, kokoontui komissiooni ensimmäisen kerran syyskuun 7 päivänä 1909 ensimmäisen arkkitehdin Jac. Ahrenbergin johdolla alustelemaan kokoukseen, jossa senaatin kielenkääntäjä Alex. Öhqvist oli pöytäkirjanpitäjänä. Saman syksyn kuluessa kokoontui komitea useita kertoja, mutta yksimielisyyttä entisen kaartinpataljoonan kalliin omaisuuden arvostelemisessa ei voitu saada aikaan.

Suomalaiset jäsenet arvasivat

tontit	2,720,063	markkaan	49	penniin
rakennukset	2,537,243	»		ja
irtaimiston	41,596	»	43	»
	<hr/>			
Yhteensä	5,298,902	markkaan	92	penniin

Jotavastoin venäläinen jäsen kapteeni Mordvinoff oli joutunut 4,505,717 markan 86 pennin loppusummaan. Koko erotus johtuu keskimäisestä erästä — rakennuksista. Tämän arvion johdosta ovat puheenjohtaja Jac. Ahrenberg ja jäsen vapaaehtoinen C. Silfverhjelm panneet pöytäkirjaan näinkuuluvan vastalauseen:

»Sittenkun me allekirjoittaneet, suomalaiset valtuutetut Henkivartioväen 3:n suomalaisen pataljoonan Helsingissä olevien kasarmirakennusten arviomista varten, nyttemmin olemme vastaanottaneet sen arviokirjan, jonka insinööri-kapteeni Mordvinoff arviomiskomissionin venäläisenä jäsenenä on laatinut, emme me voi olla panematta jyrkintä vastalauseetta tätä hänen arviokirjaansa vastaan.

Meidän hallussamme olevasta Yleisten rakennusten Ylihallituksen inventaariluettelosta kaikista Suomen sotilasarakennuksista varten ovat nämät rakennukset (paitsi tontteja) arvioidut vuonna 1908 marraskuussa allalueteltuihin hintoihin. On huomattava, että tämä Ylihallituksen inventaariluettelo on tehty tarkottamatta lainkaan rakennusten myyntiä ja käy siitä siis selville puheenalaisten rakennusten kaikin puolin puolueettomat arvot.

Ote Yleisten rakennusten Ylihallituksen inventaariluettelosta.

Kaartinkasarmien rakennusryhmä.....	1,761,275: —
Kaartinmaneesi	295,243: —
Karnisoonisairaala	443,051: —
Fredriksbergin ampumaradan rakennukset	15,674: —
Halkopihan rakennukset	22,000: —
eli	<hr/>
	Yhteensä 2,537,243: —

Venäläisen valtuutetun arvioluettelon mukaan on arvo laskettu 1,744,057 markaksi 94 penniksi ja on siis 793,185 markkaa 6 penniä alempi todellista arvoa. Tämän meidän mielipiteemme mukaan aivan mielivaltaisen summan on kapteeni Mordvinoff saanut venäläisessä asetuksessa 26 päivältä toukokuuta 1908 (numero 22) määrätyn kaavan nojalla, joka määrää kasarmirakennusten iän pituuden 100 vuodeksi ja asettaa kutakin vuotta kohti määrätyn vähennyksen rakennusten todellisesta arvosta.

Kuinka väärä sellainen arvio meidän mielestämme on, käy muun muassa siitäkin selville, että kaartinkasarmien upseerisivusta, joka on arvioitu 495,915 markkaan, tämän kaavan mukaan on vähennetty 101,847 markaksi 9 penniksi ainoastaan senvuoksi, että se rakennus nyt on 89 vuotta vanha ja 11 vuoden jälkeen tämä rakennus puheenalaisen kaavan mukaan ei maksaisi mitään, huolimatta siitä, että se nyt vuonna 1909 on parempi kuin vuonna 1820, jolloin se oli uusi; — senjälkeen on siihen tehty nimittäin uusi katto galvanoiduista levyistä, uudet uunit erityisine savujohtoineen, uusi sivusta, ylin kerros sisustettu upseeriasunnoiksi, osa latioista laskettu parketilla, koko taloon laitettu kaasua-, vesi- ja sähköjohdot, joka vuosi toimitettu korjaukset melkoisilla summilla — sekä huolimatta siitä, että talolle, semmoisenaan kuin se nyt on, olisi ostajat, mitkä heti tarjoisivat paljoo korkeamman hinnan, kuin venäläisen valtuutetun arvio osottaa. Me ymmärrämme kyllä, että niin suuressa kaupassa kuin tämä nyt puheena oleva on, melkoinen hinnanalennus voi tulla kysymykseen osaksi kauppasumman tasaamiseksi, osaksi, koska rakennukset ovat eri ikäisiä, mutta me väitämme, että nyt tehty arvio sellaisenaan, olkoonpa se tehtykin määrätyn kaavan mukaan, sittenkin sotii järkeä ja paikkakunnalla vallitsevia asiallisia olosuhteita vastaan, ja siis on täydellisesti harhaanvievä ja väärä.

Helsingissä marraskuun 16 päivänä 1909.

Jac. Ahrenberg.

C. Silfverhjelm.

Asian käsittelyyn ovat osaa ottaneet evesrtiluutnantti, vapaaherra G. A. Gripenberg ja kapteeni O. Tudeer asiantuntijoina. Pöytäkirjat on pitänyt venäjäksi kielenkääntäjä Alex. Öhqvist. Vihdoin mainittakoon, että Suomen valtio on kaartinkasarmien ylläpitokorjauksiin pannut vuosittain keskimäärin yksitoistatuhatta markkaa.

Suomen Kadettikoulu.

Yksi enimmin kärsivällisyyttä vaativista kysymyksistä, jotka Ylihallituksella on ollut käsiteltävänä on kysymys kadettikoulun rakennuksista. Tuskin oli kadettikoulun uusi sivurakennus vuonna 1898 saatu valmiiksi ja muutamia kuukausia ollut tarkotukseensa käytettynä, kun päätös Suomen koko sotilaslaitoksen hajottamisesta sai aikaan, että kaikki tätä sotilaslaitosta varten tehdyt rakennukset, paitsi muutamia entisen kadettikoulun rakennuksia ja henkivartioväen entisen 3:n suomalaisen tarkk'ampujapataljoonan kasarmia, jätettiin maassa olevan venäläisen sotaväen haltuun. Aina siitä ajasta saakka on entisen kadettikoulun päärakennus ja osa siihen lisäksi tehtyjä rakennuksia ollut käyttämättä.

Heti kadettikoulun lakkauttamisen jälkeen, heräsi kysymys pääarakennuksen käyttämisestä johonkin valtion tarpeeseen. Silloinen kenraalikuvernööri, kenraaliluutnantti Bobrikoff ehdotti, että tämä rakennus varustettaisiin kouluksi meijeriliikkeen edistämistä varten. Myöskin lienee esiintynyt ehdotus sen käyttämisestä seminaariksi, vaikka siitä asiasta ei Ylihallitukseen tullut mitään virallista kirjettä.

Silloin syttyi Venäjän ja Jaapanin välinen sota Mandschuriassa, ja että Suomi voisi tehdä jotakin sodan tuottamien vaurioiden lieventämiseksi, tarjoutui maan hallitus Suomen entisen kadettikoulun pääarakennukseen varustamaan väliaikaisen sotalasaretin. Kun tämä tarjous oli hyväksytty, sai Yleisten rakennusten Ylihallitus marraskuun 10 päivänä 1904 käskyn tekemään ehdotuksen saman pääarakennuksen varustamiseksi sotalasaretksi; jona sitä käytettiin kaksi vuotta.

Vuosien kuluessa on kadettikoulun rakennukset, mikäli ne enään kuuluvat Suomen valtiolle, useita kertoja jätetty venäläisen sotaväen käytettäväksi maksuttomasti; etenkin on se tapahtunut huoneustoa tarvittaissa rekryytinottoon ja rykmenttijuhlisiin j. n. e.

Perusteellisen ehdotuksen kadettikoulun rakennusten käyttämiseksi Suomen valtion tarkotuksiin teki tämä Ylihallitus vuonna 1904 Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan 3 päivänä kesäkuuta 1904 päivätyn kirjeen johdosta, jossa Ylihallitus sai käskyn antamaan lausunnon maakunta-arkistojen rakentamista koskevassa asiassa.

Tämän johdosta vaati Ylihallitus 1904 lausuntoa asiassa ensimmäiseltä arkitekhdiltä Jac. Ahrenbergilta, joka sitten marraskuun 22 päivänä 1904 antoikin kirjallisesti semmoisen lausunnon, mikä, kun se samalla valaisee kysymystä pyrkimyksestä järjestämään arkisto-olojamme, otetaan tähän, kumminkin lisäämällä siihen muutamia tarpeellisia selvityksiä, näin kuuluvana:

»Yleisten rakennusten Ylihallitukselle.

Saatuani Ylihallitukselta käskyn antamaan lausunnon armollisen lähetteen johdosta kesäkuun 3 päivältä 1904, joka koskee uusien rakennusten teettämistä hallituksen suunnitteleimia maakunta-arkistoja varten eli vaihtoehtoisesti tilan valmistamista Turun linnassa ja Olavinlinnassa vanhempia arkisto-aineksia varten, pyydän ensin nöyrimmästi, ennenkun kosken itse pääasiaa, saada antaa supistetun yleissilmäyksen tästä asiasta koko laajuudessaan.

Tunnettu on, että se hoito, joka tulee maamme vanhempien julkisten asiakirjain osaksi pikku-arkistoissa eri osissa maata on sangen mitätön; ja satoja tapauksia tunnetaan, jolloin tärkeitä asiakirjakokoelmia on joutunut hukkaan osittain vihollisen hävityksestä ja osittain tulipalon kautta. Näin sattuneet vahingot ovat olleet korvaamattomat, vaan kumminkin jatkuu tätä hävitystä edelleen, joskin onnellista kyllä, enemmän rajotetussa määrässä kuin ennen.

Sentähden ehdotti Historiallinen seura aikanansa ulkomailta saadun kokemuksen nojalla, että sopiviin maaseutukaupunkeihin perustettaisiin kolme, jopa neljä maaseutu-arkistoa, joihin kirkkojen, tuomiokapitulien, kaupunkien, lääninhallitusten y. m. paikallisvirastojen vanhemmat asiakirjat koottaisiin säilytettäviksi. Historiallisessa seurassa oli arveltu myöskin Turun linnassa ja Olavinlinnassa voitavan valmistaa säilytyspaikat kahdelle arkistolle.

Säädyissä ei tästä kysymyksestä ollut eriäviä mielipiteitä itse pääasiassa, ja anomus tehtiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten kirkko- ja paikallis-arkistojen suojelemiseksi.

Sittemmin asetettiin erityinen arkistokomitea asian valmistelua varten ja se ehdotti neljän maakunta-arkiston perustamista, joihin koottaisiin arvokkain osa hovioikeuksien, lääninhallitusten, kruununvoutien, henkikirjurien, kruununmismiesten, piirilääkärien ja tullikamarien vanhempia asiakirjoja.

5,000 juoksevan metrin hyllyala katsottiin aluksi riittäväksi niitä kutakin varten.

Kuhunkin ehdotetuista maakunta-arkistoista sijoitettaisiin kahden läänin asiakirjat, paitsi itäiseen arkistoon, esim. Savonlinnassa — johonka sijoitettaisiin kolmen läänin arkistokirjat. Kaikkien neljän maakunta-arkiston yhteinen menosääntö laskettiin nousevan 20,000 markkaan vuodessa.

Joulukuussa 1902 oli asia vihdoin kehittynyt niin pitkälle, että Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunta antoi käskyn valtioarkistonhoitajalle ryhtymään toimiin luonnosehdotusten ja vaihtoehtoisten kustannusarvioiden aikaansaamiseksi osaksi Turun ja Olavinlinnan muodostamiseksi arkistohuoneustoiksi osaksi uusia arkistorakennuksia varten, joihin aluksi oli sovitettava noin 5,000 juoksevaa metriä hyllyjä arkistorakennukseen Turussa ja noin 3,000 juoksevaa metriä hyllyjä itäiseen arkistorakennukseen esim. Viipurissa.

Valtioarkistonhoitaja kääntyi professori G. Nyströmin puoleen kehottaen häntä tekemään puheenalaiset ehdotukset, jonka jälkeen herrat Hausen ja Nyström kävivät tutkintomatalla eri paikoissa Europassa. Tällä matkalla saavutettujen kokemusten nojalla on ne suunnitelmat tehty, jotka edellämainittuna päivänä päivätyssä läheteessä ovat saapuneet tämän Ylihallituksen arvosteltaviksi.

Suunnitelmiin sisältyy seuraavat vaihtoehtoiset ehdotukset:

- I. a) paikan valmistaminen puheenalaisia arkistoaineiksia varten Turun linnan eteläiseen sivustaan. Kustannukset linnan uusimisesta nousisivat 325,000 markkaan.
- b) arkistohuoneustojen laittaminen Olavinlinnaan, kustannus arvattu nousevan 175,000 markkaan eli yhteensä molemmista töistä puoleen miljoonaan markkaan.
- II. a) kahden uuden arkistotalon rakentaminen, toisen Turkuun fasaadipuoli Anningaisten kadulle, 375,000 markasta.

- b) arkistotalon rakentaminen Viipurin kaupungin koillispuolella olevalle vuorelle 270,000 markan hinnasta eli samallaisen rakentaminen Katarinan kadulle samaan kaupunkiin 360,000 markan hinnasta, siis yhteensä 735,000 markasta, vaihtoehtoisesti 645,000 markasta siinä tapauksessa, että Viipurin arkistotaloa varten valittaisiin helpompi suunnitelma.

Mitä ensinnäkin tulee kahteen ensiksi sanottuun suunnitelmaan, jotka sisältävät arkistohuoneuksien laittamisen Turun ja Olavinlinnaan, tahtoisin minä neuvoa luopumaan edellisestä seuraavista syistä: se on liika kallis ja se kerrassaan muuttaisi koko linnan vanhan historiallisen leiman, sen lujan suljetun keskiajalinnan luonteen; ja vihdoin viimein ovat Turun kaupunki ja yksityiset henkilöt suurella uhraavaisuudella ja yli kaiken kiitoksen nousevalla tarmolla suunnitelleet, muodostaneet ja ylläpitäneet siinä historiallista museota, joka nykyään on parhaimmin järjestetty museo koko maassa. Minulle ei ole tuntematonta, että Turun yhdyskunnan ja yksityisten lahjottajien hartain toivo on saada nähdä tämä museo edelleenkin sijotetuksi Turun linnaan.

Sellainen sijottaminen olisi toteutettavissa muutamilla vähemmänarvoisilla muunnoksilla suunnitelmassa, ja museo itse ja linna muodostaisivat silloin kokonaisuuden meidän sivistyshistoriamme valaisemiseksi, jonka vertaista Suomen rajojen sisällä ei pitkään aikaan voitaisi löytää.

Jos eteläsivusta sisustettaisiin arkistoksi, olisi pohjoinen sivusta aivan liian pieni museohuoneustoksi. Kumpaistakin laitosta häiritsisi tilanahtaus ja jomankumman täytyisi aikaavoittaen väistyä toisen tieltä.

Muuten olisin minä kaikinpuolin yhtä mieltä valtioarkiston hoitajan kanssa molempien näiden muinaislinnojen sisustamisesta arkistohuoneustoiksi; vaikka sillä asialla kyllä on hankaluutensa. Etenkin on kosteus vanhoissa linnoissa, kotalonomaisena vastuksena, jota ulkomaillakaan ei ole voitu välttää. Suurin vaikeus on kuitenkin siinä, ettei huoneisiin saada tarpeeksi valoa, sillä uusien ikkunoiden avaaminen paksuihin muureihin on kallista työtä, jotapaitsi se voisi turmella vanhojen linnojen lujaa luonnetta. Senvuoksi valtioarkiston hoitajasta näytti vähemmän sopivalta tehdä linnoista arkistohuoneuksia.

Mitä tulee suunnitelmaan II, jonka mukaan 735,000 (vaihtoehtoisesti 645,000) markalla tehtäisiin uudet arkistot Turkuun ja Viipuriin, niin ei siinä suhteessa piirustuksia ja kustannusarvioa vastaan ole mitään muistuttamista.

Viipuria koskevasta kahdesta suunnitelmasta on kalliimpi pidettävä parempana. Arkistoa kaukana Papulanvuorella Viipurissa olisi vaikea valvoa ja se johtaisi aikaisemmin eli myöhemmin arkistonhoitajan asunnon rakentamiseen arkiston lähimpään läheisyyteen.

Kun kumminkin niin Ylihallituksen kuin sen yksityisten jäsenienkin vastattavaksi on useampaan kertaan asetettu kysymys, mitenkä niiden valtion omistamain sotilasrakennusten kanssa olisi meneteltävä, joita ei ole annettu venä-

läisen sotaväen käytettäväksi, olen minä lähinnä Keisarillisen Senaatin Talousosaston varapuheenjohtajan erään lausunnon johdosta katsonut olevani pakotettu Ylihallitukselle esittämään, että parhaiten kunnossa pidetty ja kallisarvoisin näistä rakennuksista, nimittäin Haminan kadettikoulu, sovitettaisiin arkistoksi meidän julkisille asiakirjoillemme maaseudulla. Minä pyydän saada tässä edempänä osottaa, mitkä edut olisivat siten saavutettavissa.

Mitä kulkuneuvoihin tulee, on Haminaan helppo päästä vesitietä, se paikka on myöskin rautatieyhteydessä maan muiden seutujen kanssa. Se on helppo asuntopaikka.

Kadettikoulun talo, mitä perustasuhteisiin tulee, harvinaisen hyvästi sijaitsevalla tonttimaalla, on korkealla, kuivalla ja valoisalla paikalla. Se sijaitsee erillään kaupungin pienistä, tulenvaarallisista puurakennuksista.

Tämä rakennus on jaettu kahdeksaan suureen huoneeseen, jotka voidaan maapohjasta ullakolle saakka pystysuoraan eristää, joten siinä siis saataisiin kolmen valoisan, öljyvärillä maalatun ja parkettilattialla varustetun huoneen ryhmä maan kutakin lääniniä varten. Nämät ryhmät yhdistyvät kaikki toisiinsa laajojen koridoorien kautta, jotka eivät jätä mitään toivomisen varaa valon ja lämmön suhteen.

Tutkijain sali asemaltaan sopiva ja yhtä laaja kuin samanlainen sali valtionarkistossa Helsingissä on myöskin.

Arkistonhoitajaa ja amanuenssia varten voi saada helppohintaiset asunnot valtion omistamissa rakennuksissa, jotka ovat oivallisessa kunnossa.

Mitä arkiston tilavuuteen tulee, niin on entisen kadettikoulun päärakennuksessa tilaa jopa 14,000 juoksevalle metrille hyllyjä ja jos arkistoaineksia tahtoo vähän panna altaampaan tilaan, pienempiin huoneisiin, saadaan tilaa aina 16,000 juoksevalle metrille hyllyjä lukuunottamatta, että suurta voimistelusalaa, Suomen suurinta huonetta, ei ollenkaan ole tässä otettu kysymykseen. Olen ajatellut, että tätä viimeksimainittua huonetta vastaisuudessa voisi käyttää säilytyshuoneena sellaisia kirkoistamme saatuja muinaismuistoesineitä kuin urkuja, saarnatuoleja, lehteriä, pylväsaitauksia y. m. varten, joilla ei ole tilaa meidän museoissa, vaan joita kumminkaan ei ilman muuta voi hävittää, ne voisivat täällä asiantuntijain hoidossa saada rauhotetun sijansa tulevia aikoja varten.

Mitä tulee kadettikoulun rakennuksen sisustamiseen, nousee se, jos heti tehdään 14,000 juoksevaa metriä hyllyjä, hinnassa 157,765 markkaan; jos taas tyytyy 7,000 metriin hyllyjä nousisi se 122,765 markkaan.

Kun tämä rakennus suurimmaksi osaksi on tehty vuoliaiskerroksitta pohjakerroksessa — se seisoo nimittäin välittömästi sorapohjalla eristettynä siitä asfalttikerroksella — niin ei voi sanoa mitään sen korkeudesta eikä muistuttaa sen kantavuuskuntoa vastaan.

Jos siihen tehdään lämmitysjohdot ja jos se koko laajuudelleen holvataan, kuten kustannusarvio osottaa, niin vastaa se kaikkia mahdollisia vaatimuksia

tulenkestävyyden suhteen. Tässä rakennuksessa on täydelliset sähkövalaistuslaitteet, vesijohdot sekä holvilla varustetut huoneet vahtimestarinasunnoksi.

Tähän ehdotukseen ei sisälly asuinhuoneustojen varustamista entisessä lasarettirakennuksessa eli laboratoriorakennuksessa arkistonhoitajaa ja amanuensseja varten.»

Tämän ehdotuksen, johonka Ylihallitus kaikin puolin yhtyi, hyväksyi myöskin aikansa Keisarillinen Senaatti ja lähetti sen korkeimpaan paikkaan, mihinkä se antamatta aihetta toimenpiteeseen jäi marraskuuhun 1909, jolloin tämä Ylihallitus sai suullisen käskyn Keisarillisen Senaatin Talousosaston v. t. puheenjohtajalta vara-amiraali A. Wireniukselta määräämään ensimmäisen arkikitehdin Jac. Ahrenbergin ja sotilasarakennusten intendentin kenraalimajuri vapaaherra Carl Silfverhjelmin jäseniksi siihen komissiooniin, jonka 12 päivänä marraskuuta 1909 oli lähdettävä Haminaan antamaan lausuntoa kadettikoulun muuttamisesta sotilaskasarmiksi. Muina jäseninä komissioonissa olivat, paitsi ennen mainittua senaattoria, vara-amiraali A. Wireniusta, senaattori kreivi Erik Berg sekä senaattori, kontra-amiraali Theodor Sillman.

Tätä rakennusta tyystin tarkastettaessa, havaittiin etupäässä, että siinä olevat huoneet olivat kuormitukseltaan aiotut yhtä opettajaa ja 20 kadettia varten, mikä paino tarpeellisen koulukaluston ja muun aineiston kanssa teki noin 300 kilogrammaa neliometriä kohti, kun huoneiden keskikohtainen kuormitus, jos niitä olisi käytettävä sotaväenmajotukseen, tulisi olemaan 700 kilogrammaa neliometriä kohti.

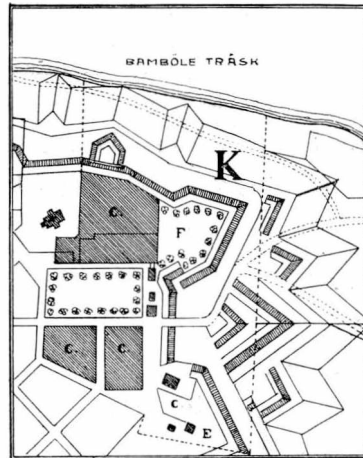
että lattiat olivat tammiparkettia, uunit parasta lajia fajanssikaakeli-uunia, että rakennuksen isot portaat tosin ovat kouluoppilaiden vahvat ja sopivat astua, mutta ne eivät kuitenkaan rakenteeltaan sovi käytettäväksi kasarnirappusina,

että kun näistä rakenteellisista ynnä muista puhtaasti sotilaallisista syistä ehdotuksen tarkottamaa muunnosta rakennuksessa ei voitaisi suunnattoman suuritta kustannuksitta toimeenpanna, komissiooni puolestansa katsoi olevan paras pysyä edelleen ehdotuksessa tämän rakennuksen laittamisesta arkistoksi.

Myöhemmin tehty ehdotus tämän rakennuksen laittamisesta upseeriasunnoiksi oli hyljättävä samanlaisista rakenteellisista ja taloudellisista syistä.

Nyt jäi kysymys tämän rakennuksen käyttämisestä sinällensä yhdeksi vuodeksi, kunnes Kenraalikuvernöörinkanslia 1/14 päivänä päivätyn kirjeen N:o 9650 ohella lähetti Ylihallitukselle kirjelmän, jossa kysyttiin mihinkä tapauksiin ja asiakirjoihin nojaten Suomen valtion puolesta voitaisiin todistaa omistusoikeus koko siihen maa-alueeseen, jolla kadettikoulun rakennusryhmä sijaitsi. Taaskin sai nyttemmin yliarkkitehti Jac. Ahrenberg toimeksensa selvittää tämän asian avuksi kutsumiensa asiantuntijain avulla. Tässä suhteessa käännyttiin paitsi sotilasarakennustenintendentin vapaaherra C. Silfverhjelmin, myös-

kin kenraalimajuri Hugo Schulmanin ja everstiluutnanttien vapaaherra G. A. Gripenbergin ja W. Björkin puoleen. Ehdottomasti varmojen asiakirjojen ja maanmittauspöytäkirjojen perusteella voivat yllämainitut henkilöt näyttää, että riidanalaiseksi tehty maapalsta, kirjaimella K merkitty asiakirjoihin liittyvään karttaan eli kuten sanat kuuluvat Ylihallituksen 25 päivänä marraskuuta 1910 päivätyssä kirjeessä N:o 2,336 »että Suomen kadettikoulun eli toisin sanoen Suomen valtion omistusoikeus kartalla K kirjaimella merkittyyn itäiseen osaan Haminan kaupunkia ja Haminan entistä linnoitusta on epäämättä selvitetty.»



Valitettavaa on, että tärkeä kysymys maakunta-arkistoista ei siitä huolimatta tähän päivään saakka ole selvitetty, sillä koko joukko maan arkistomateriaalia on hoidottomassa tilassa. On olemassa arkistomateriaalia, jotka vuosikautia ovat olleet säilyssä lääninhallitusten ullakoilla, jopa niiden ulkokuoneisakin. Kuitenkaan ei kadettikoulun rakennuksia, mikäli ne vielä ovat Suomen valtion hallussa, ole voitu jättää kaikkea hoitoa vaille, jonka vuoksi tämän Ylihallituksen pyynnöstä joulukuun 13 päivänä 1906 annettiin puheenalaisten rakennusten hoitoon sanotun vuoden kolmeksi viimeiseksi kuukaudeksi 1,650 markkaa ja vuodeksi 1907 6,320 markkaa. Tästä ajasta saakka on Ylihallitus vuosittain saanut noin 6,400 markkaa puheenalaiseen tarkotukseen. Näiden rakennusten hoitajana koko tämän ajan on ollut everstiluutnantti W. Björk, ja on hänellä sentähden ollut vapaa asunto koulun entisessä laboratorirakennuksessa.

Kolme yllämainittua rakennusryhmää, nimittäin Keisarillisen Senaatin linna, henkivartioväen entisen kolmannen suomalaisen tarkkampungataljoonan kasarmi ja Suomen ent. kadettikoulun rakennukset olisivat oikeastaan asetettavat eri osiin tätä kertomusta, nimittäin Keisarillisen Senaatin talo tilastolliseen tauluun (vuosikorjaustöiden joukkoon), ent. kaartin kasarmirakennukset ja Suomen ent. kadettikoulun rakennusryhmä erilleen omalla otsakkeellaan. Kun kumminkin, kuten Keisarillisen Senaatin taloa koskevista selostuksista käy selville, eri vuosien korjaussummiin sisältyy uutistöitä kuten sähköjohtojen paikoilleen sijoittamista, uusia huonekaluja ja uusia sisustustarpeita, uusia mukavuuksilaitoksia j. n. e., ja kun vuosikorjaustöihin annetut rahamäärät ovat melkoiset, vaihdellen 66,500 markan ja 99,000 markan välillä, niin ovat näitä rakennuksia koskevat selostukset otetut tähän osastoon. Mitä taas tulee ent. kaartin-kasarmin ja Suomen ent. kadettikoulun rakennuksia koskeviin asioihin, niin

kuuluvat ne, sittenkun Keisarillisen Senaatin Sotilastoimituskunta on hävitetty, osittain Siviilitoimituskunnan, osittain Kirkollisasiaintoimituskunnan toimintalaan. Mutta kun ne ovat vaikeat sijoittaa järjestykseen toisten asiain kanssa tässä kertomuksessa ja kun ne nyt luultavasti viimeisen kerran tulevat olemaan Ylihallituksen vuosikertomuksissa, on ne pantu yhteen ryhmään hallinto- ja virastorakennusten kanssa.

Valtion talo N:o 1 Vuorimiehenkadulla Helsingissä.

Tämä talo rakennettiin vuonna 1897 yksityisen henkilön lukuun asuntohuoneuksina vuokrattavaksi, ja ostettiin se vasta muutamia vuosia myöhemmin valtiolle olosuhteissa, joista tähän Ylihallitukseen ei koskaan ole saatu selvempää tietoa. Tämä kaunis tontti, joka sijaitsee Tähtitornivuoren eteläisellä rinteellä ja josta on vapaa näköala Kruununvuorenselälle, oli ollut kapteeni W. Schatelowitzin oma, joutui sitten oston kautta rautatienvirkamies K. A. Sundströmin haltuun, ja rakennettiin siihen uljas viisinkertainen rakennus gootilaisvoittoiseen tyyliin. Pohjapiirustukset siihen teki rakennusmestari E. Heikel, joka myöskin teetti rakennustyön. Fasaadipiirustukset laati arkkitehti S. Lindqvist.

Sittenkun tämä talo oli ostettu valtiolle, käytettiin sitä ensiksi asuinhuoneustoina virkamiehille, mutta kun valtion virastoista osa oli sijoitettu vuokratuihin huoneustoihin, ja toisilla oli ahdas tila entisissä valtion taloissa, alettiin vähitellen tähän taloon valmistaa huoneuksia aina useammalle virastolle. Muunnostöitä suoritti siinä tämä Ylihallitus ensi kerran vuonna 1907, jolloin tähän tarkoitukseen käytettiin 10,600 markkaa. Vasta vuonna 1909 annettiin tämä talo Ylihallituksen hoitoon Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 11 päivänä tammikuuta päivätyn kirjelmän kautta. Samana vuonna annettiin 1,400 markkaa virka- ja huoneuston valmistamiseksi tässä talossa mallasjuomain tarkastelijalle. Vuonna 1910 käytettiin noin 2,500 markkaa yli tavallisen vuosikorjausmäärän aina enempiin muunnostöihin.

Yleisessä valtion talojen ja tonttien arvioimisessa vuonna 1909 arvattiin puheena oleva tontti 189,104 markan hintaan ja rakennus 647,812 markan hintaan eli siis koko kiinteistö yhteensä 836,916 markan hintaan, mitä arvoa mieluummin on pidettävä liian alhaisena kuin liian korkeana.

Puheenalaisessa talossa on nyt seuraavat huoneustot: kenraalikuvernöörinkanslian huoneusto ynnä sen tirehtöörin ja yhden muun virkamiehen, vahtimestarien ja eräiden kuriirien asunnot, Paimoasiainyliehallituksen ja sen vahtimestarin huoneustot; Luotsi- ja majakkalaitoksen Ylihallituksen huoneusto; postitoimiston ja sen hoitajattaren huoneustot; mallasjuomaintarkastelijan virka- ja huoneusto; talonmiehen asunto; sitäpaitsi on vielä joku pienehkö huoneusto vuokralla yksityisellä henkilöllä. Tämän rakennuksen taloudenhoitajana on varatuomari H. Lühr.

Tammisaaren kruununjyvästö.

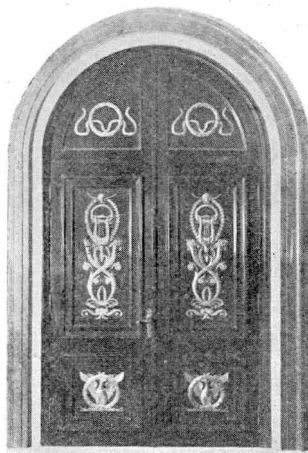
Uutta rautatiensiltaa tehtäessä Pohjanlahden yli Tammisaaren kohdalla havaittiin tarpeelliseksi muuttaa vanha vuonna 1835 kaupungin alueelle rakennettu kruununjyvästö toiseen paikkaan, ja osotti Tammisaaren valtuusto tarkotukseen 1,520 m² laajan alueen viidennessä kaupunginosassa.

Sillan kustannusarvioon oli Rautatiehallitus ottanut 12,000 markan erän jyvästön uusimiseen olettaen, että uusi jyvästö rakennettaisiin saman pohja järjestelmän mukaan ja yhtä korkeaksi kuin vanhakin. Mutta sittemmin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnasta annetun määräyksen mukaan oli se kuitenkin tehtävä laajemmaksi sekä ajanmukaisemmaksi, ja tätä määrystä silmälläpitäen oli laadittava tarkotukseen uudet piirustukset kustannusarvioineen. Ylihallitus antoi näiden piirustusten ja kustannusarvion laatimisen toimeksi ylimääräiselle arkkitehdille Hj. Åbergille. Siten saatu kustannusarvio päättyi 31,900 markan kokonaissummaan ja sen vahvisti Keisarillisen Senaatti 21 päivänä lokakuuta 1910. Samana päivänä päivätyssä kirjeessä annettiin Ylihallitukselle käsky teettää tämä rakennustyö kustannusarviossa määrätystä summasta, josta Rautatiehallituksen oli maksettava 12,000 markkaa. Urakkakontrahti työn teettämisestä 28,000 markan hinnasta tehtiin tammisaarelaisen rakennusmestarin A. Holmströmin kanssa joulukuun 7 päivänä 1910. Tämä rakennustyö, jota johti ja valvoi arkkitehti Åberg, pantiin heti alulle ja on siihen vuonna 1910 mennyt 3,000 markkaan.

Entinen akatemiatalo Turussa.

Turun akatemiatalo on kahden ystävyksen, Tukholman kaupunginarkkitehdin Karl Kristoffer Gjörwellin ja arkkitehti Charles (Carlo) Bassin rakennuttama. Molemmat olivat asianomaisen arkkitehdin ja akatemian opettajan, voisipa melkein sanoa taidefilosofin, J. J. Dresprez'n oppilaita. He tahtoivat saada opettajansa unelman nuorennetun ja puhtaan klassillisen tyylin käytäntöön ottamista huikentelevaisten barokki- ja rokokoo-tyyliin jälkeen toteentumaan. He menivät niin pitkälle unelmassaan, että he Desprez'n ja Ehrenswardin kanssa joutuivat, joskin haparoiden ja epävarmasti, rakennustaiteen helleniläiseen alkuperään saakka.

Elämä täyttää harvoin, mitä taiteilijaunet lupaavat; useimmissa tapauksissahan niistä tulee, kuten jo Plato on sanonut, vaan varjo varjosta. Samoin kävi Gjörwellin ja Bassinkin työn. — Köyhyys tässä maassa, työkyvyn puute, huonot, jäljitellyt työaineet, kaikki nämät seikat yhdessä supistivat heidän



uneksimansa palatsirakennukset meidän maassa siksi, mikä Jokioisten kartanon »linna» kerran oli ja mikä akatemiatalo Turussa vieläkin on: varjo varjosta.

Turun akatemiatalon laajennus- ja uusimishanke on ollut sangen vanha rakennuskysymys. Arkkitehti Samuel Berner Helsingistä oli jo 18:n vuosisadan keskivaiheilla saanut toimekseen laatia suunnitelmat akatemiatalon parannuksiin ja korjauksiin. Arkkitehti Adelcranz piirusti ja arkkitehti Schröder rakennutti Turun yliopistoa varten koko maassa mainitun kasvihuoneen sivurakennuksineen, mikä kumminkin joutui häviön omaksi kohtalonomaisessa tulipalossa 1827. Vihdoin tuli tämä asia itsestään pakolliseksi, nimittäin vanhojen rakennusten täydellisestä kelpaamattomuudesta tarkotukseensa.

Vuonna 1800 teki Gjörwell*) ensimmäiset luonnoksensa yliopiston uutta rakennusta varten. Syksyllä samana vuonna matkusti hän ne muassana Turkuun. Kustannusarvio päättyi noin 100,000 talarin summaan. Piirustukset hyväksyttiin 1801, ja seuraavana vuonna tammi- tahi helmikuussa tuli Charles Bassi Turkuun alottamaan rakennustyötä. Hän näkyy tuoneen mukansa ruotsalaisia kivityömiehiä. Bassin palkkaedut olivat: vapaat matkat, 400 talaria vuodessa sekä vapaa asunto keittiöineen. Nyt vaatii, sata vuotta myöhemmin, kansakoulun ja teollisuuskoulun käynyt rakennusmestari Turussa 3,600 markkaa vuodessa, eli 2,520 talaria, sekä vapaat matkat.

Kun akatemiatalo rakennettiin osaksi sille paikalle, jossa aikaisemmin oli ollut ja vielä viime vuosisadan alussa oli Mätäjärvi-niminen lampi, alapuolella Unikankarin mäkeä, tuli perustustyö luonnollisesti hyvin vaikeaksi. Saadaksensa rakennuksen varmalle pohjalle teetti Bassi lavan parhaista mäntyhirsistä. Lavaan asetetut, kahdelta sivulta piilutut mäntyhirret olivat 10 tuumaa paksut. Tämä lava vajotettiin perustushautoihin ja sen päälle tehtiin graniitista kivi-jalka, mikä takaa muurattiin, jonka jälkeen arvattavasti tehtiin kellarien holvit. Näihin mataliin holveihin pääsee ainoastaan kaakkoiskulmasta, jonne muuan Turun kaupungin vanhemmista rakennusmestareista pitkän aikaa sitten tunkeutui suurella vaivalla.

Perustuskiven laskeminen tapahtui suurilla juhlallisuuksilla kesäkuun 24 päivänä 1802. Näitä juhlallisuuksia johtamaan oli Gjörwell itse tullut Turkuun. Yliopiston pöytäkirjat kertovat isoista juhlista, tanssiaisista, katselijalavoista, tykinlaukauksista ja hopeaisesta vasarasta ja muurauskauhasta y. m. Hämeenlinnasta tuli kuninkaallinen perhe — Kustaa IV oli parillaan kiertomatallaan maassa. — Helsingistä Englannin prinssi Vilhelm — joka oli käynyt Pietarissa. Kuninkaallinen pariskunta muurasi itse ensimmäisen kiven, Englannin prinssi Wilhelm, kreivit Klingspor, Bonde ja Cronstedt sekä kreivittäret Frölich ja Gyldenstolpe ottivat kaikki osaa juhlamenoihin tykkien paukuessa. Juhlan muistoksi lyötiin mitali kuninkaallisille kullasta ja muille vieraille hopeasta. Kolme päivää myöhemmin lähti Gjörwell Tukholmaan saatuansa lahjaksi sa-

*) Syntynyt Tukholmassa tammikuun 19 p. 1766, kuollut marraskuun 14 p. 1837.

notut muurarintyökalut. Bassi jäi nyt jällelle työtä valvomaan. Työnjohtajana oli vänrikki ja lipunkantaja, sittemmin luutnantti Niilo Stenstam. Tämä Stenstam oli kunnollinen ja taitava mies, siitä ovat todistuksena ne kauniit graniittityöt, joita vielä tänäänkin voi pitää tyylikkäämpinä, paraina ja kauniimpina graniittitöinä, mitä meillä koskaan on patsastöinä suoritettu. Kiviaine otettiin rakennuksen lähellä olevista graniittivuorista — ehkä Kerttulanvuoresta. Patsas- ja pylväspohjat hankki tirehtööri Jos. Brehmer. Jo vuonna 1806 kuoli Stenstam, ja nyt oli Bassin vielä enemmän puuttuminen rakennustyöhön. Sotavuonna lakkasi työ vähäksi aikaa. Bassi jäi kuitenkin maahan ja muutti asumaan akatemiatalon ylimpään kerrokseen, yliopiston taulodenhoitajalle määrättyyn huoneustoon rakennuksen pohjoispuolella, ja johti työtä kunnes se vuonna 1815 julistettiin valmiiksi.

Akatemiatalon keskiosan muodostaa iso roomalaisen kolmiosisaisen basilikan muotoinen, holvilla varustettu sali, johonka valo tulee sivulta keskimäisen osan, ylemmäksi toisten osien kattoja kohoavista pitkänpuolen seinistä. Tämä sali on luultavasti kaunein meidän maassa, naiivine marmoriin tehtyine korkokuvineen, jotka teki kuvanveistäjä Cainberg. Sen seinät ovat kokonaan violetti-väristä stukkitekkoa. Keskisalin etu- ja takapuolella on kaksi monumentaalista esihuonetta, pohjoispuolinen niistä säilynyt muuttumatta, eteläpuolinen paljaista hyödyllisyyssyistä muunnettu ja pilattu, niin että sen nyt muodostaa yksi ainoa porraskäytävä. Pohjoisesta esihuoneesta johtaa kaunis porraskäytävä konsistorin entiseen istuntosaliin, joka nykyään on tuomiokapitulिन hallussa. Tähän keskusosaan yhtyy kaksi rakennusten ympäröimää pihaa. Sivuosissa on alkuaan yliopiston auditorioiksi ja kokoelmien säilytyspaikoiksi aiotut huoneet, mitkä nyt ovat Turun hovioikeuden, tuomiokapitulिन, lääninhallituksen, lääninmaanmittauskonttorin, postikonttorin osaston, arkiston ja virka-asuntona, kuvernöörin hallussa. Iso sali on Turun ruotsalaisen klassillisen lyseon käytettävänä. Huoneet ovat laajuudeltaan erinomaisen onnistuneet, koko pohjasovittelussa vallitsee suuremoinen henkevyys ja akateeminen kohtuus, jonka rakennustaitteeseen vähemmänkin perehtynyt heti huomaa. Koristeelliset yksityisosat klassillismonumentaalista tyyliä ovat järjestetyt taidolla ja aistilla. Tästä rakennuksesta esiintyy silmäänpistävästi Ranskassa 1760 ja 1770 vuosilukujen ajalla rakennusalalla vallassa ollut makusuunta, jota pidetään palautumisena roomalaiseen antiikkiin ja liioteltuna käsityksenä tämän yksinkertaisuudesta ja ankaruudesta.

Bassista mainittakoon muuten, että hän (syntyneenä Torinossa (?) 1772) oli Modenan herttuan hovitallimestarin Stefano Bassin poika Angela Ballinon kanssa, joka leskeksi jäätyänsä erään Pennorin jälkeen meni nuorella iällään naimisiin sanotun Bassin kanssa. Tästä avioliitosta syntynyt vanhempi lapsi oli ihana Giovanna Bassi, sittemmin tanssijatar Tukholman oopperassa, naimisissa erään kartanonomistaja Schönin kanssa ja kuollut Salemin kartanossa Sörm-

lannissa.*) Toinen lapsista oli Carlo Francesco Bassi. Vanhemmat kuolivat aikaisin, ja sisarukset viettivät lapsuutensa yksinkertaisessa pappilassa Modenan herttuakunnassa. Kun Kustaa III loistavine seurueineen (johonka kuului myöskin vapaaherra Gustaf Mauritz Armfelt) kävi Itaaliassa ja silloin matkalla Roomaan ohimennen poikkesi Modenaan, oli hän ihastuneena kauniiseen Giovanna Bassiin ja hänen silloin yksitoistavuotiaaseen veljeensä Carloon, liittänyt nämät molemmat edellisen tanssijattarena Tukholman oopperaan ja jälkimmäisen hoviinsa paasina. Myöhemmin otettiin Bassi Tukholman taideakatemiaan ja tuli siellä kuten jo sanottiin Desprezin oppilaaksi. Akatemiassa hän sai pari kertaa palkintoja ja vihdoin stipendin opintomatkaa varten. Hän matkusti nyt isänmaahansa Italiaan, oleskeli siellä monta vuotta opintoja varten, joutui siellä taiteilijapiireihin, missä Thorvaldsen oli ensin loistavia henkilöitä, ja palasi vihdoin 1790 kymmenluvun lopulla ottomaahansa. Kuinka hän sitten tuli Suomeen, on jo einea kerrottu.

Bassi meni naimisiin Helena Kristina Wetterbrunnin kanssa vasta vuonna 1816. Kymmenen vuoden ajan oli tämä asunut Bassin kanssa Turussa hänen »kihlattuna morsiamenansa»: Bassi oli Suomen yleisten rakennusten intendenttikonttorin ensimmäinen intendentti vuodesta 1810 vuoteen 1824. Viimeksi mainittuna vuonna hän muutti Ruotsiin, mutta palasi jälleen Suomeen, missä hän kuoli 1840.

Yleisten rakennusten Ylihallitus säilyttää arkistossansa monta hänen tekemäänsä piirustusta. Sen merkittävämpää rakennusta kuin akatemiatalo ei hän meidän maassamme ole tehnyt. Ruotsissa on hänen piirustustensa mukaan rakennettu Askön linna (Lewenhauptin suvun oma) samaan hieman karuun klassilliseen tyyliin kuin Turun akatemiatalokin.

Turun akatemiataloa ei ole kohdeltu sillä arkatuntoisuudella, kuin niin arvokasta ja muistorikasta taloa oikeastaan olisi pitänyt kohdella. Helsingin yliopiston tähden siitä riistettiin loistavat, mahonkiset kullalla koristetut ovet. Akatemiatalon suureen saliin on sitäpaitsi pantu tyyliin kuulumattomat, kalpeanpunaset uusiaikaisilla rumilla lumpeenlehdillä koristetut kaakeliuunit. Klassilliseen kustaavilaistyyliin maalattu tuomiokapitulin sali on tunnetun koristeemaalari K. Hellströmin kaikkivaltaisuuden aikana maalattu tummilla multavärillä, ja entisiin auditoorisaleihin on ainakin kahteen pantu ruskeat »vohvelikaakeliuunit», jotka nyt pilaavat näiden huoneiden ulkonäön.

Kun tähän Ylihallitukseen oli useasta virastosta tullut ilmoituksia, että tässä vanhassa rakennuksessa oli arveluttavia puutteellisuuksia niinhyvin perustaan kuin muureihin ja välipermantoihin nähden, antoi Ylihallitus yliarkkitehti F. Granholmille sekä silloiselle ensimmäiselle arkkitehdille J. Ahrenbergille toimeksi huomautettujen puutteellisuuksien todentamiseksi laittaa Ylihallituk-

*) Hän oli Tukholmassa syntyneen maankuulun tanssijattaren Marie Taglionin äidinäiti.

selle täydellisen tutkimuspöytäkirjan puheenalaisen rakennuksen kunnosta oman lausuntonsa ja ehdotuksen kera puutteellisuuden parantamiseksi.

Noudattaen tätä käskyä jättivät herrat Granholm ja Ahrenberg Ylihallitukseen huhtikuun 29 päivänä 1908 perinpohjaisen ehdotuksen pohjapiirroksineen ja konstruktiooniluonnoksineen, mikä ehdotus on kumminkin liiaksi laaja tässä esitettäväksi. Se lähetettiin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskuntaan Ylihallituksen 1 päivänä toukokuuta 1908 päivätyn kirjeen ohella ja aiheutti vastaukseksi Siviilitoimituskunnan 10 päivänä kesäkuuta 1908 päivätyn kirjelmän, jossa Ylihallitukselle annettiin käsky pitämään huolta

että kaikki asiakirjat rakennuksen metsaniinikerroksesta kuvernöörin-asunnon päältä muutettaisiin pois;

että rakennuksessa oleva postiosasto myöskin muutettaisiin pois, sekä että tämän osaston hallussa olleet huoneet sisustettaisiin arkistoksi lääninhallitukselle;

että välikatto ullakolla heti lujitettaisiin; sekä

että Ylihallituksessa tehtäisiin piirustukset uutta lääninmaanmittauskonttoria varten Turkuun (katso selostusta lääninmaanmittauskonttoreista tässä kertomuksessa).

Kun nämät yllämainitussa senaatin kirjeessä toimitettaviksi määrätyt työt olivat kesän kuluessa tehdyt, antoi yliarkkitehti Ahrenberg Ylihallitukseen joulukuun 4 päivänä 1908 lyhyen historiikin puheenalaisesta rakennuksesta (se on tässä ylempänä) ja ehdotuksen sen perinpohjaista korjauttamista varten. Kirjeestä käy selville etupäässä:

että akatemiatalo rakennettiin 1802—1815;

että rakennus sijaitsee osaksi Unikankarin kukkulan rinteillä ja osaksi nyttemmin hävinneen Mätäjärvi-nimisen lammin pohjalla;

että se on rakennettu kookkaalle 10 työtuuman vahvuisista honkapelkoista tehdylle lavalle;

että tämä lava, niin kauvan kuin se oli pohjaveden tasoa alempana, pysyi lujana;

että lava pohjaveden laskettua, (osaksi paremman ojituksen tähden mutta pääasiassa maapohjan luonnollisesta kohoamisesta) oli jäänyt pohjaveden pinnan yläpuolelle ja arvattavasti osittain lahonnut;

että rakennus tämän tähden oli melkoisesti lasehtinut ja saanut arveluttavia halkeamia ulkomuurien eri osiin, etupäässä koilliseen, itäiseen ja kaakkoiseen osaan;

että jos näitä halkeamia ilmestyisi savujohtoihin uhkaisi tulipalonvaara;

että lattia-ansaset eri kerroksissa olivat osaksi hyvinkin lahonneet, sekä että ne suurimmaksi osaksi olivat rasitetut liikapainolla, etenkin Keisarillisen Turun Hovioikeuden hallussa olevissa huoneustoissa;

että savujohtot, kuten aina meidän vanhemmissa rakennuksissa, olivat suuremmassa eli pienemmässä määrässä vaakasuorassa asennossa ja yhdistetyt

yhteisiin savupiippuihin, jotta nuohoamista on hyvin vaikea suorittaa; paikka-paikoin oli nuohoamista varten laitettava läpiä seiniin; sekä

että rakennuksessa oli liikaa huoneustoja. Keisarillisen Turun Hovioikeuden, Tuomiokapitulin, Lääninhallituksen, Lääninmaanmittauskonttorin ja niiden laajojen arkistoiden ohella, oli tässä rakennuksessa läänin kuvernöörin asunto paitsi useita vahtimestarinasuntoja, jotapaitsi entinen juhlasali oli jätetty käytettäväksi juhlasalina ruotsalaisen klassillisen lyseon haltuun.

Kaikkien näiden ylläesitettyjen puutteellisuuksien auttamiseksi olisi ryhdyttävä voimakkaisiin ja tarkasti harkittuihin toimiin, jotta rakennus jälleen saataisiin mitä paraimpaan kuntoon, niin etteivät tästä johtuvat noin neljä eli viisi vuotta kestävät korjaustyöt estäisi virastohuoneuksia käyttämästä niiden tarkotukseen, etteikä kustannukset korjauksista nousisi korkeampaan hintaan kuin välttämättä olisi tarpeellista.

Kustannukset akatemiatalon täydelliseen kuntoonpanemisesta laski arkkitehti Ahrenberg nousevan noin 160,000 jopa 200,000 markkaan jaettuna neljää eli viittä vuotta kohti, ja huomautti hän, että joskin tämä kustannussumma näytti jokseenkin suurelta, oli muita yleisiä rakennuksia tässä maassa korjattu paljoo suuremmilla kustannuksilla. Niinpä oli esimerkiksi Keisarillisen Senaatin talossa vuosina 1904—1908 tehty korjauksia 395,798 markasta ja keisarillisessa palatsissa 219,002 markasta, kun korjaukset Turun akatemiatalossa samaan aikaan olivat nousseet vaan 52,101 markkaan.

Vuodeksi 1909 katsottiin tarvittavan 40,000 markkaa tähän tarkotukseen.

Keisarillinen Senaatti myönsi Siviilitoimituskunnan 22 päivänä joulukuuta 1908 päivätyn kirjeen mukaan tarkotukseen pyydetyn rahamäärän ja seuraavana vuonna alkoivat työt. Mutta kun tätä työtä oli tehtävä suurimmalla varovaisuudella ja sitäpaitsi sillä tavoin, ettei se saattanut aikaan häiriötä rakennukseen sijoitetuissa virastoissa, edistyi se hitaasti ja vasta 25 päivänä elokuuta 1910 saatiin se valmiiksi tarkastettavaksi. Kun näitä töitä oli tehty laskutöinä ilman yksityiskohtaista kustannusarvioa milloin missäkin osassa rakennusta, riippuen siitä miten virastohuoneustot kulloinkin sattuivat olemaan käytettävänä siihen, näkyy paraiten tarkastuspöytäkirjasta, mitä myönnettyillä varoilla todellisuudessa oli aikaansaatu, minkävuoksi se otettakoon tähän.

Vuonna 1910 elokuun 25 päivänä toimitti allekirjoittanut Yleisten rakennusten Ylihallituksen ensimmäinen arkkitehti Ylihallituksen 19 päivänä samaa kuuta antamasta määräyksestä niiden ylimääräisten korjaustöiden tarkastuksen Turun entisessä akatemiatalossa, jotka korjaustyöt on tehty Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 22 päivänä joulukuuta 1908 päivätystä kirjeessä Ylihallituksen käytettäväksi sanottuun tarkoitukseen annetuilla, 40,000 markkaan nousevilla varoilla. Saapuvilla toimituksessa olivat Turun lää-

ninrakennuskonttorin v. t. esimies, ylimääräinen arkkitehti Alex. Nyström, joka työtä johtavana arkkitehtina oli valvonut puheenalaisia töitä, sekä rakennuksen taloudenhoitaja varalääninkamreeri Paul Appelqvist. Tarkastustatoimitettaessa merkittiin seuraavat työt tehdyiksi.

1) Perustus oli rakennuksen pohjoisen puolen alla (lähinnä tuomiokirkkoa) paljastettu ja osittain lujitettu niissä paikoissa, missä isompia, muurin läpi tunkevia halkeamia ulkopuolisissa fasaadeissa oli havaittu. Sitäpaitsi oli seinin pantu rautakiskoja muurin paineen kohdistamiseksi laajemmalle alalle ylempänä kosketelluissa kohdissa.

2) Kivijalka on rakennuksen yllämainitussa osassa osittain paikattu, osittain tarpeen mukaan varustettu uusilla kivillä, jotapaitsi siihen yltympäri on tehty ulospäin laskeva uurros ylikulmaan sadeveden johtamiseksi päälläolevasta muurista. Tämän yhteydessä on jalkakivet ja ikkunankehyskivet sekä katon olkakivet etufasaadissa hakkaamalla puhdistetut maalista, jolla ne aikansa oli sivelty, niin että kivenpinta jälleen on saatu näkyviin.

3) Ulkorapun alle, juhlasaliin vievän käytävän kohdalle on laskettu uusi perusta, jotapaitsi rappuaskeleet ja ylempi taso ovat uusitut ja niiden pinnat hakkaamalla siistityt, sekä niihin tarpeen mukaan pantu uudet ainekset.

4) Ensi kerroksen ison salin kohdalla olevassa esihuoneessa on aikansa sivelty maalaus kolonneista poistettu, niin että graniittipinta on saatu näkyviin, jotapaitsi rikkinäisissä paikoissa graniitti on korjattu.

5) Ullakkoniskat on noin puolen alla olevien huoneiden alan kohdalta tarkastetut ja osaksi lujitetut kannattamalla, osaksi sidotut henkseillä kantoansaitten nojaan eli uusittu rautabetonista, jotapaitsi lahoutumisesta vikaantuneet puuainekset on vaihdettu uusiin. Sitten on puheenalaisiin niskoihin päällyspuolelle pantu asfalttihuovalla päällystetty lautapeitto, sen sijaan että niiden päällä ennen oli ollut muurattu palopohja.

6) Ullakon päätyseinät ja muut itseksensä pystyissä olevat muurit ovat kiinnitetyt ankkuriraudoilla sisäseiniin, jotapaitsi edelliset on rapattu ja tuettu.

7) 3 palomuuria on tehty ullakolle vanhasta palopohjasta saaduilla aineksilla.

8) Kattotuolilaitteet on lujitettu, tuettu sekä osittain uusittu niissä paikoissa, missä aikaisemmin oli lahoutumista havaittu.

9) Kaikki vanhat läpiruostuneet syöksytorvet on vaihdettu uusiin avarampiin.

10) Lattia-ansaset asuinhuoneissa N:o 135—148 Kuvernöörin virka-asunon päällä ovat samoin huolellisesti tutkitut ja lujitetut uusilla aineksilla vanhojen lahoutuneiden sijaan.

11) Ullakolle on tehty uusia savupiipunrunkoja savupiippuineen, joten on voitu oikaista osa vanhempia, vinosti ullakon yli tehtyjä tulenvaarallisia savujohtoja.

12) Uudet tyylikkää, mahonkiset sisäänkäyntiovet on asetettu juhlasalin ja esihuoneen välille, jotapaitsi kaksi muotokuvamitaljonkia on kiinnitetty esihuoneen takaseinälle kumminpuolin sanottuja ovia.

13) Salin mahonkinen kateederi on uudistettu.

14) Saliin on tehty uudet tyylinmukaiset kaakeliuunit.

Muuten merkittiin tarkastustilaisuudessa pöytäkirjaan, että työt mikäli voi huomata oli tehty kunnollisesti ja kaikin puolin tyydyttävästi, sekä että tämä muistorikas rakennus oli tullut koko lailla entistään ehommaksi niistä toimista, joihin oli ryhdytty sen alkuperäisen tyylinomaisen luonteen säilyttämiseksi ja esiinsaattamiseksi.

Siten on tarkastettu, aika ja paikka yllämerkityt.

Hugo Lindberg.

Tarkastustodistuksessa (12 pykälässä) mainittu mahonkiovi on jäljennös siitä vanhasta mahonkiovesta, mikä Karl Kristoffer Gjørwellin piirustusten mukaan tehtynä (neljän samallaisen oven kera, jotka kaikki aikaisemmin olivat olleet akatemiatalon juhlasalissa) nyttemmin uusittuna ja muunnettuna koristaa Helsingin Yliopiston juhlasalia. Kaksi muotokuvamitaljonkia tässä salissa on tehty yksityisen henkilön, kauppaneuvos Fredrik von Rettigin kustannuksella.

Seuraaviin tavallisiin vuosikorjaustöihin kuulumattomiin töihin on puheenaolevan kolmivuoriskauden ajalla myönnetty seuraavat määrät Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnasta saatujen tietojen mukaan:

10 päivänä joulukuuta 1908 lääninhallituksen arkiston muuttamiseen	Smk.	2,000: —
samana päivänä postiosaston muuttamiseen uuteen huoneustoon ruotsalaisen klassillisen lyseon talossa	»	2,000: —
samana päivänä arkistohuoneen vuoliaisen vahvistamiseen joulukuun 22 päivänä 1909, ylläesitettyihin suuriin korjauksiin	»	1,800: —
tammikuun 24 päivänä 1909, vesiklosetin ja tarpeellisten likajohtojen laittamiseen	»	40,000: —
joulukuun 14 päivänä 1909, vesiklosettien laittamiseen Tuomiokapitulin hallussa olevaan huoneustoon	»	14,000: —
helmikuun 10 päivän 1910 erinäisiin korjaustöihin kuvernöörinasunnossa	»	2,100: —
		3,900: —

marraskuun 24 päivänä arkistohuoneiston laittamiseen lääninhallitukselle	Smk.	8,810: —
	Yhteensä Smk.	74,610: —

Tämän rakennuksen suhteen olisi lähimmässä tulevaisuudessa ryhdyttävä seuraaviin toimenpiteisiin: Kuvernöörin asuntohuoneisto olisi annettava Keisarillisen Turun Hovioikeuden käytettäväksi, koska Hovioikeus on sopimattomasti sijoitettu vaikeasti tuuletettavaan ja muutenkin epämukavaan huoneustoon eri kerroksissa, mitkä ovat toistensa kanssa yhteydessä osittain ahtaiden kiertoportaiden osittain kylmien eteisrappusten kautta. Vaikeasti käsille saatavat ja epämukavasti ylimpään kerrokseen sijoitetut arkistot ovat auttamattomasti hukassa tulipalon sattuessa. Vahtimestarien asunnot, nekin ylimmässä kerroksessa, olisivat välttämättömästi erotettavat erikseen arkistohuoneuksista, niihin olisi tehtävä keskuslämmitysjohtot. Entinen juhlasali, kaikkein monumentalisimpia huoneita koko maassa, olisi sopivimmin annettava luento- ja konserttisaliksi Turun kunnalle sillä ehdolla, että kaupunki takaisi sen kunnossapidon vastaisuudessa ja sen varustamisen uusilla huonekaluilla. Tuskinpa nimittäin voitaneen vaatia, että kaupungin ruotsalaisen lyseon rehtorinvirasto voisi siihen määrään pitää huolta tämän kaukana koulusta olevan juhlasalin hoidosta lämmityksen ja tuuletuksen puolesta, kuin tarpeen olisi.

Lääninmaanmittauskonttorit.

Vuosia kestäneen seisahduksen jälkeen yleisen rakennustoimen alalla, jolloin ei uutisrakennuksista maan lääninmaanmittauskonttoreille ollut lainkaan kysymystä, on Maanmittauksen Ylihallituksen onnistunut hankkia määrärahoja välttämättömästi tarvittaviin laajennus- ja uutisrakennuksiin eri läänissä olevia alaisiansa virastoita varten. Niinpä on kyseessä olevana aikakautena 1908—1910 saatu määrärahoina uutta lääninmaanmittauskonttoria varten Turussa

Keisarillisen Senaatin Maanviljelystoimituskunnan 19 päivänä 1908 päivätyn kirjeen kautta	73,831	markkaa
samoin Hämeenlinnassa saman toimituskunnan 7 päivänä lokakuuta 1909 päivätyn kirjeen kautta	85,500	»
samoin Oulussa saman toimituskunnan 6 päivänä marraskuuta 1908 päivätyn kirjeen kautta	63,000	»
samoin Nikolainkaupungissa saman toimituskunnan 10 päivänä heinäkuuta 1909 päivätyn kirjeen kautta	69,600	»
sekä viimeksimainitun laajennukseen saman toimituskunnan 18 päivänä heinäkuuta 1911 päivätyn kirjeen kautta	43,025	»

Kysymyksenalaisena on myöskin Kuopion lääninmaanmittauskonttoria varten tehtävä uutisrakennus, ja on tässä Ylihallituksessa tehty useita ehdotuksia tämän lääninmaanmittauskonttorin laajentamiseksi, vaikkei tätä kysymystä ole vielä saatu lopullisesti päätetyksi, jonka vuoksi selonteko siitä jätetään seuraavan kolmen vuoden kertomukseen.

Oulun lääninmaanmittauskonttori.

Kun huoneustot Oulun lääninmaanmittauskonttorissa olivat osottautuneet liian ahtaiksi sekä kun sikäläisellä piiri-insinöörinkonttorilla ja lääninrakennuskonttorilla ei ollut huoneustoa kruununrakennuksessa, määräsi Yleisten rakennusten Ylihallitus Oulun lääninrakennuskonttorin laatimaan piirustukset ja kustannusarvion Oulun vanhan arkistorakennuksen korottamiseksi. Ehdotus tehtiin keväällä vuonna 1908 ja käsitti lisärakennuksena 9 huonetta sisältävän yläkerroksen, kaksi tornihuonetta porrashuoneiden päälle, kaksi porraskäytävää sekä erityisiä pienehköjä muunnoksia ensimmäiseen kerrokseen. Se lähetettiin sittemmin Keisarilliseen Senaattiin. Maanviljelystoimituskunnan 6 päivänä marraskuuta 1908 antaman tiedon mukaan oli Keisarillinen Senaatti määrännyt puheenalaiset uusimis- ja laajennustyöt tehtäviksi sekä niihin myöntänyt 63,000 markan määrärahan.

Marraskuun 25 päivänä 1908 päivätyssä kirjeessä antoi Ylihallitus Oulun lääninrakennuskonttorille toimeksi puheenalaisen rakennustyön teettämisen, niin pian kuin kaupungin viranomaisilta oli saatu lupa porrashuoneiden rakentamiseen rakennuksen seinästä noin 3 metriä ulospäin etusivulla olevalle penkereelle.

Ensialuksi näytti vaikealta tämän luvan saaminen. Kaupungin maistraatti vaati asian käsittelyä varten saantikirjat lääninmaanmittauskonttorin tontille, ja nämät asiakirjat olivat nähtävästi joutuneet hukkaan. Pitkänlaisen kirjevaihdon jälkeen teki maistraatti kumminkin kaupungin valtuustolle esityksen asiassa, ja huhtikuun 29 päivänä 1909 pitämässään istunnossa luovuttivat kaupungin valtuusmiehet ilmaiseksi tarvittavan alan noin 20 m².

Toukokuun 11 päivänä 1909 kuulutettiin tämä työ urakalla tehtäväksi ja kesäkuun 9 päivänä 1909 lähetettiin 51,400 markan urakkasummaan nouseva kontrahti urakoitsijain Lyllyn ja Pukinkorvan kanssa Ylihallitukseen hyväksyttäväksi. Urakasta otettiin erilleen rautapalkkien, vesi- ja likajohtojen ja tulenkestävien holvien ovien hankkiminen, jotapaitsi määrättiin, että purkamistöiden kautta saadut rakennusaineet jäisivät kruunun omiksi.

Kesäkuun 15 päivänä 1909 päivätyssä kirjeessä antoi Ylihallitus hyväksymisensä kontrahdintekoon, minkä jälkeen rakennustyöhön ryhdyttiin välittömästi. Kesän kuluessa muurattiin lisärakennus kuivan ja lämpimän ilman val-

litessa ja vesikatto tehtiin hyvissä ajoin syksyllä. Muunnostyöt alikerroksessa tehtiin vähitellen talven kuluessa, niinkuin uutisrakennuksenkin sisustustyöt. Kesäkuussa 1910 muuttivat virastot kukin huoneustoonsa.

Siinä kirjeessä, jossa kaupungin maistraatti antoi lääninrakennuskonttorille tiedon, että kaupungin valtuusto oli myöntänyt noin 20 neliömetrin alan porrashuoneiden laajentamista varten, esilletuottiin myöskin toivomus, että 1860 vuosikymmenellä rakennettu halkokatos laitettaisiin sopusointuun lisärakennuksen kanssa. Tämän johdosta sai lääninrakennuskonttori määräyksen tehdä piirustukset ja kustannusarvion halkokatoksen uusimista varten. Elokuun 31 päivänä 1909 lähetettiin tämän johdosta tehty 4,200 markan summaan päättyvä kustannusarvio urakoitsijoiden Lylyn ja Pukinkorvan 4,165 markan suuruisen tarjouksen ohella Ylihallitukseen ja saatiin tähän tarkotukseen sittemmin 4,200 markan suuruinen määräraha Keisarillisen Senaatin Maanviljelystoimituskunnan 9 päivänä joulukuuta 1909 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan.

Työhön ryhdyttiin aikaisin keväällä ja saatiin se loppuun vuoden 1910 alkukesällä.

Kun kaupungin viranomaiset tahtoivat estää lokaviemärien johtamista ohitsejuoksevaan virtaan, pyydettiin, että kaupunki veisi yleisen lokaviemäriinsä kyseessä olevan rakennuksen kohdalle, mihinkä pyyntöön kaupungin valtuusto suostuikin. Vesi otetaan vastapäätä sijaitsevan lyseon pihamaalla olevasta kaivosta sekä pumpputaan uutisrakennuksen ullakolla olevaan säiliöön, josta haarakohdot vievät sen eri huoneustoihin. Näiden töiden tekemisestä antoi toiminnimi A. B. Ferrum O. Y. 3,484 markan 80 pennin summaan nousevan tarjouksen, ja se hyväksyttiin.

Kun Keisarillinen Senaatti määräyksessään puheenalaisen uutisrakennuksen teettämisestä oli käskenyt, että tähän rakennukseen oli hankittava sähkövalaistus, mutta kustannusarvioon ei ollut otettu siihen tarvittavaa erää, anoi Ylihallitus tähän tarkotukseen eri määrärahaa toiminimen A. B. A. E. G:n antaman 728 markan 13 pennin summaan nousevan kustannusarvion nojalla. Keisarillinen Senaatti myönsikin vastasanotun määrärahan, ja toimitti puheenalaisen työn yllämainitun toiminimen haarakonttori Oulussa.

Kesäkuussa 1910 saatiin kaikki työt tässä uutisrakennuksessa valmiiksi ja sen tarkasti Ylihallituksen ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg elokuussa 1910.

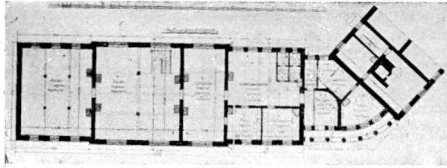
Kustannukset tästä uutisrakennuksesta ovat seuraavat:

rakennusurakka	Smk. 51,400: —
lasku- ja muunnostyöt	» 7,489: 14
vesi- ja likajohdot	» 4,035: —
sähköjohtojen sijoitustyöt	» 728: 13
uusi halkovaja	» 4,200: —

Summa Smk. 67,852: 27

Keisarillinen Senaatti oli näihin töihin myöntänyt kaikkiansa 68,078 markkaa 13 penniä, joten siis jäännös määrärahasta tekee 225 markkaa 86 penniä.

Turun lääninmaanmittauskonttori.



Kaava Turun lääninmaanmittauskonttori.

Kysymys uuden lääninmaanmittauskonttorin rakentamisesta Turkuun sai alkunsa eräästä Ylihallituksen Keisarilliselle Majesteetille 1 päivänä maaliskuuta 1908 kirjottamasta kirjeestä, jossa yliarkkitehti Jac. Ahrenberg esitti, kuinka

huonossa kunnossa Turun akatemiatalo, mihin muun muassa Turun ja Porin läänin maanmittauskonttori oli sijoitettu, siihen aikaan oli. Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 10 päivänä heinäkuuta 1908 päivätyssä kirjessä sai Ylihallitus edellämainitun esityksen johdosta käskyn Turun ja Porin läänin lääninmaanmittarin kanssa yksissä neuvoin laatimaan piirustukset ja kustannusarvion sanotun läänin lääninmaanmittauskonttorille tehtävää uutisrakennusta varten valtion omistamalle tontille itäpuolella akatemiataloa.

Yliarkkitehti Jac. Ahrenberg sai määräyksen tekemään ehdotuksen puheenalaisia piirustuksia varten. Ne tehtiin yksissä neuvoin lääninmaanmittari Saladin Sireliuksen kanssa, ja saatiin niille asianomainen vahvistus. Kun tähän tarkotukseen oli elokuun 19 päivänä 1909 myönnetty 73,831 markan määräraha, tarjottiin työ urakalle, sekä annettiin se vähimmin vaativalle, rakennusmestari E. J. Malinille 60,500 markan summasta.

Kun työ oli käynnissä oli arkkihilppakunnan tuomiokapitulista tullut ilmoitus, että sen vanhempi arkisto tilan puutteessa oli perin järjestämättömässä kunnossa. Tämän ilmoituksen johdosta annettiin Ylihallitukselle lokakuun 11 päivänä 1909 käsky sisustamaan rakenteilla olevan uuden talon välikerrokseen valaistu huoneusto hyllyineen ja varmuuslaitteineen tuomiokapitulin arkistoa varten. Tähän tarkotukseen annettiin 6,400 markan määräraha. Kun puheenalainen rakennus oli valmiiksi tehty ja tarkastettu oli määrärahasta jällellä 3,606 markkaa 39 penniä. Nyt teki Tuomiokapituli Kirkollisasiaintoimituskuntaan ilmoituksen, että puheeksi tullut arkisto olisi voitu sijoittaa koko joukon pienempään osaan uutta lääninrakennuskonttoria kuin tarkotettu oli, jonkatähden Tuomiokapituli anoi, että säästö määrärahasta saataisiin käyttää Tuomiokapitulin tulevan arkiston sisustamiseen Tuomiokapitulin omassa huoneustossa akatemiatalossa. Tähän tulikin asianomainen myönnytys ja sai Ylihallitus tiedon siitä Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan 12 päivänä toakokuuta 1910 päivätyssä kirjessä.

Lääninmaanmittauskonttori Turussa on rakennettu Tuomiokirkonkadun ja Henrikinkadun kulmaan tontille, joka on osa entisestä yliopiston puutarhasta. Sillä paikalla, missä puheenalainen rakennus sijaitsee, oli tätä ennen koko rivi komeita jalavia, jotka kertomuksen mukaan olisi istutettu J. G. Porthanin aikana, ehkäpä hänen toimestaan. Kun osa näistä jalavista nyt täytyi kaataa, sahautti yliarkkitehti Ahrenberg niistä osan puusepänaineksiksi. Näistä aineksista tehtiin lääninmaanmittauskonttorin uljas pääovi. Kuparista siselöidyt ja patinoitdut ovenkiskot on muovaellut ja tehnyt taidetakoja neiti M. Ahrenberg. Ohimennen mainittakoon että lääninmaanmittari Saladin Sirelius, joka oli laskenut rakennuksen pohja-alan ja joka väsymättömällä harrastuksella oli seurannut rakennuksen kulkua, kuoli ennen muuttoa uuteen taloon.

Hänen seuraajansa on katsonut rakennuksen pohja-alan liian pieneksi ja on vastustanut Tuomiokapitulinkirjaston sijottamista sinne, minkätähden tämä arkisto jouduttuaan paikasta toiseen vihdoin sijoitettiin akatemiataloon, missä sitä varten tehtiin metsaniinihuoneet, joten lääninmaanmittauskonttorin uutta taloa nyttemmin käytetään yksinomaan alkuperäiseen tarkotukseensa.

Vaasan lääninmaanmittauskonttori.

Kysymys piirustuksista Vaasan läänin maanmittauskonttorin uutta taloa varten tuli usean yhteensattuneen syyn tähden pitkävetisimmäksi ja enin aikaa vieväksi kaikista pitkiin aikoihin tämän Ylihallituksen käsiteltävinä olleista kysymyksistä. Sittenkun suunnitelma ja luonnospiirustukset, mitkä kaikkien oikeutettujen vaatimusten tyydyttämiseksi useat kerrat muunnettiin, lopullisesti hyväksyttiin, laadittiin piirustukset ja niihin kuuluva 64,600 markan arvio-summaan päättävä kustannusarvio. Kumminkin havaittiin näitä alustelevia töitä tehdessä, että kysymys siitä, kenenkä oma rakennuspaikka, Nikolainkaupungin virastojen talon ympärillä oleva puisto oikeastaan oli, ei ollut kylliksi selvitetty. Kaupungin viranomaiset halusivat tätä, ohimennen sanottuna huonosti hoidettua paikkaa edelleenkin pitää puistona, ja tarjosivat siitä syystä rakennuspaikaksi puheenalaiselle uutisrakennukselle toisen tontin Rantapuistossa Rauhan- ja Vaasankadun välillä; mutta ennemmin täyttävä selvitystä omistusoikeudesta tähän paikkaan oli voitu esittää, oli kulunut likipitään kokonainen vuosi. Mitenkä tämä asia edelleen kehittyi, käy selville alempana tähän otetusta yliarkkitehti Jac. Ahrenbergin Ylihallitukseen jättämästä kirjeestä:

»Sittenkun Keisarillinen Senaatti 10 päivänä syyskuuta 1909 päivätyssä kirjeessä oli tämän hallituksen tietoon saattanut, että sen Maanviljelystoimituskunta oli hyväksynyt ne piirustukset Vaasan lääninmaanmittauskonttoria varten, mitkä tässä hallituksessa oli laadittu, ynnä niihin kuuluvan 64,600 markan arviosummaan nousevan kustannusarvion,

kuitenkin sillä oikaisulla, että arkiston sisustus ja porraskäytävät olisi tehtävät rautabetonista, mitä varten erityisesti oli annettu 5,000 markan lisämääräraha, on tämä hallitus kuuluttanut tämän rakennustyön tehtäväksi urakalla asetusten mukaisesti.

Tarjouksien antamiseen määrättyssä ajassa vastaanotettiin Vaasan lääninrakennuskonttorissa neljä tarjousta. Nämät tarjoukset, mitkä avaamattomina lähetettiin hallitukseen, avattiin sen istunnossa joulukuun 7 päivänä ja havaittiin Joh. Myntin tehneen alimman tarjouksen	Smk. 60,600: —
Osakeyhtiön Adhaesion betonitöistä	» 6,750: —
tähän on lisättävä yllämainittu määrä, mikä oli myönnetty rautabetonitöihin arkistossa	» 5,000: —
	Yhteensä Smk. 72,350: —

Kuten näkyy nousee tämä 72,350 markan määrä 2,750 markkaa korkeammaksi töihin annettua 69,600 markan määrärahaa. Mutta tähän tulee lisäksi, että 69,600 markan summaan sisältyy kaksi erää

toinen töiden valvonnasta	Smk. 5,520: —
ja toinen edellä arvaamattomiin	» 1,505: 60
	Yhteensä Smk. 7,025: 60

mikä yhteinen summa oikeastaan on lisättävä urakkasummaan 72,350 markkaan siis:

Myntin urakka	Smk. 60,600: —	
O. Y. Adhaesion	» 6,750: —	
rautabetonityöt arkistossa	» 5,000: —	määräraha
valvonta	» 5,520: —	
arvaamattomat	» 1,505: —	
	Yhteensä Smk. 79,375: —	

Asian tällaiseen tulokseen jouduttua pyydän minä saada mainita, että kustannusarvio on tehty aivan Turun lääninmaanmittauskonttorin kustannusarvion mukaan seuraavasti:

Turku	526.6 m ² ,	3,315.0 m ³	à 22 markkaa	2 p. = 73,400: —
Vaasa	410	» 2,892	» » 22	» 4 p. = 64,700 (pyöristetty summa).

Kun siis kustannusarviossa ei ole tehty mitään laskuvirheitä, mutta paikkakunnan hinnat ovat sellaiset kuin julkisesta huutokaupasta käy selville, uskallan minä esittää, että Ylihallitus suvaitsi myötävaikuttaa 5,520 markan määrärahan saantiin työnvalvontaa varten ja 4,255 markan summan saantiin korvaukseksi hintaerotuksista ja arvaamattomista töistä eli yhteensä 9,775 lisämäärän saantiin ennen myönnettyyn 69,600 markan määrärahaan Keisarillisen Senaatin Maanviljelystoimituskunnasta.

Sillä aikaa kuin tämä uutisrakennus oli Keisarillisessa Senaatissa päätettävänä, olivat kuten oheeniitetyistä asiakirjoista käy selville Vaasan valtuusmiehet alamaisuudessa anoneet Keisarilliselta Majesteetilta, että maanmittauskonttorin uutisrakennus muutettaisiin siihen osaan Esplanadia, joka on Vaasan Esplanadin ja Rauhankadun välillä. Kuten asiakirjoista käy selville on sellaista muuttamista vastustanut nyttemmin kuollut kamarineuvos Särkkä (Vaasan lääninmaanmittauskonttorin esimies) samoista asiakirjoista käypi

myöskin selville, että lääninmarkkitehti A. V. Stenforsia on kuultu asiassa. Lääninmaanmittauskonttorin esimiehen esittämät syyt ovat osaksi loitolta haetut osaksi vähän asiaan koskevat, jonka vuoksi minä itse puolestani väitän, että tässä asiassa olisi suostuttava kaupungin valtuusmiesten pyyntöön. Kun semmoinen yhdyskunta kuin Vaasa niin suurilla kustannuksilla, innolla ja asiantuntemuksella pitää huolta kaupunkinsa kaunistamisesta, on valtion kannatettava sellaisen kiitettävän paikallispatiotismin vaatimuksia. Lääninrakennuskonttorilta kysyttäessä, mihinkä summaan mahdolliset lisäkustannukset nousisivat rakennuksen tekemisestä ehdotetulle paikalle, on saatu se tieto, että nämä lisäkustannukset nousisivat 2,600 markkaan.

Edellä olevan johdosta saan minä ehdottaa, että Ylihallitus tahtoisi Keisarilliselta Senaatilta pyytää paitsi sanotut ylikustannukset 9,775 markkaa myöskin viimeksimainitun summan 2,600 markkaa eli kaikkiaan 12,375 markkaa, niin että työ saatujen tarjouksien mukaan voitaisiin alottaa ennen määrättyllä ajalla eli tammikuun 15 päivänä 1910.»

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti syyskuun 10 päivänä 1909 oli myöntänyt määrärahan tätä uutisrakennusta varten, tehtiin urakoitsija Myntin kanssa 60,000 markan kontrahti ja toiminimi Adhaesionin kanssa 6,750 markan kontrahti heinäkuun 3 päivänä 1911.

Vaikka tätä kysymystä käsiteltiin aivan julkisesti kaupunginvaltuustossa ja muissa asianosaisissa virastoissa ja sitäpaitsi siitä oli keskusteltu paikkakunnan sanomalehdistössä, katsoi paikkakunnan piiri-insinööri vasta nyt sopivaksi tehdä ehdotuksen, että ajottuun uutisrakennukseen valmistettaisiin huoneusto myöskin hänen johdossansa olevalle virastolle. Nyt otettiin asia jälleen käsiteltäväksi kaikissa asiaan kuuluvissa virastoissa, uudet piirustukset (rakennus korotettiin yhdellä kerroksella) ja lisäkustannusarvio tehtiin, asia lähetettiin uudelleen Keisarilliseen Senaattiin, päätettiin ja vahvistettiin lopullisesti elokuun 8 päivänä 1911. Siihen aikaan oli kumminkin rakennus jo pääasiassa muurattu valmiiksi ensin hyväksytyjen piirustusten mukaan melkein koko ensimmäisen kerroksen tasalle. Uudet täydentävät kontrahdit tehtiin J. Myntin ja toiminimi Adhaesionin kanssa 1911 ja rakennustyötä voitiin uudelleen jatkaa häiritsemättä jonkun aikaa, kun sitä taas uhkasi uudet häiriöt.

Kuten aikaisemmin mainittiin oli kamarineuvos Särkkä kuollut. Hänen seuraajansa laati nyt kirjelmän, jossa hän väitti, että ala, minkä kamarineuvos oli lääninmaanmittauskonttoria varten laskenut riittäväksi, olikin liian pieni, jonka vuoksi hän vaati, että osa yläkertaan tehtävistä huoneista oli jätettävä hänen johdossaan olevalle virastolle.

Suosiollisella sopimuksella Maanmittauksen ylihallituksen kanssa, joka koko tätä asiaa käsiteltäessä oli osottanut suurinta kärsivällisyyttä ja avuliaisuutta, päätettiin, että tämä uutisrakennus tehtäisiin valmiiksi Keisarillisen Senaatin vahvistamien piirustusten ja kustannusarvion mukaan, sekä että kysymys huoneiden jakamisesta virastojen kesken sittemmin voitaisiin ottaa käsiteltäväksi itse paikalla asiaan kuuluvien virastojen edustajien kesken. Tällä

kohdalla on nyt koko asia. Rakennus on nyt marraskuun alusta 1911 katon suojassa.

Kuten ylläesitetystä käy selville, menee kertomus tästä uutisrakennuksesta vuosijakson 1908—1910 rajojen ulkopuolelle, mutta voidaksensa selostaa yhte-näisenä tätä mutkallista asiaa, on täytynyt jatkaa sen kertomusta vuoden 1911 loppuun.

Hämeenlinnan lääninmaanmittauskonttori.

Maaliskuussa 1909 sai Ylihallitus käskyn teettää piirustukset ja kustannus-arvion Hämeenlinnan lääninmaanmittauskonttorin tarpeiksi valtion omistamalle tontille Koulu- ja Länsilinnankadun kulmaan korttelissa N:o 31 tehtäväksi aijottua uutisrakennusta varten, ja antoi Ylihallitus tämän toimeksi ensimmäiselle arkkitehdille R. Björnbergille.

Täten hankitut piirustukset saivat osaksensa Ylihallituksen ja asianomais-ten virastojen kannatuksen ja ne vahvistettiin, kuten niihin kuuluva 85,500 mar-kan summaan päättyvä kustannusarviokin Keisarillisessa Senaatissa Maanvilje-lystoimituskunnan 7 päivänä lokakuuta 1909 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan.

Rakennustyö tarjottiin urakalle ja annettiin se tehtäväksi rakennusmestari W. F. Alaselle 50,600 markan hinnasta, lämmityslaitoksen työt sai toiminimi Aktiebolaget Högfors bruk och Wattola träsliperi 7,015 markan hinnasta sekä rautabetonityöt Aktiebolaget Beton Osakeyhtiö 15,700 markasta.

Työtä johtamaan määrättiin Hämeenlinnan lääninarkkitehti W. A. Tötterström ja työntekoa valvomaan ensimmäinen arkkitehti R. Björnberg.

Rakennustyöt aloitettiin huhtikuussa 1910 ja on tämä talo nyt pystyyn muurattu ja vesikaton suojassa.

Tämä rakennus on tehty osaksi yksi- osaksi kaksikerroksiseksi ja se sisältää kolme virastohuonetta, piirustus- ja arkistosalit, vahtimestarin huoneuston, tualettihuoneen, halkokellarin ja pannuhuoneen.

Tähän kuuluvista töistä on maksettu 60,963 markkaa 18 penniä.

Koulut, Aistivalliskoulut ja Seminaarit.

Oppikoulut.

Kun senaattori, vapaaherra G. Z. Yrjö-Koskinen vuonna 1885 ryhtyi virkaansa Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan päällikkönä, otti hän asiaksensa suomenkielisten koulujen etujen valvomisen johdonmukaisuudella ja tarmolla. Hänen aikansa rakennettiin joukko koulutaloja lyseoja ja tyttökouluja varten suomenkielisille oppilaille maan eri osissa. Kun näiden uutisrakennusten paljous kumminkin välttämättä rasitti suuresti valtion menosääntöä, oli hänen pakko suurimmassa määrin supistaa näiden oppilaitosten sekä rakennusohjelmaa että kustannussummaa. Tässä tarkoituksessa laati hän yksissäneuvoin ylitirehtööri vapaaherra Seb. Gripenbergin kanssa järjestelmän uusia koulusuunnitelmia varten, mitkä suuresti supistetun huonelukunsa ja siten ahdistetun alansa kautta todenteolla aikaansaivat mahdollisuuden rakentaa mitä helppohintaisimpia koulurakennuksia.

Helppohintaisuuden saavuttamiseksi poistettiin ensiksi juhla- ja rukousalit. »Koulut eivät vietä juhlia» tuli ohjeeksi »ja rukoukset voidaan pitää kullakin luokalla erikseen luokkahuoneissa.» Luokkahuoneet järjestettiin keskikoridorin molemmille puolille, porraskäytävä sijoitettiin, kuten Tampereen, Nikolainkaupungin ja osaksi Viipurin lyseorakennuksissa, keskikoridorin toiseen päähän, mikä suuressa määrin sai koridorin pimeäksi ja ikäväksi, mutta toiselta puolin ehdottomasti vaikutti päättävästi rakennuksen kustannuksiin. Voimistelusalit sijoitettiin halpuussyistä rakennuksen toiseen kerrokseen ja sitä käytettiin paitsi rukous- ja juhlasalina myöskin laulusalina. Muutamissa kouluissa yhdistettiin kirjasto- ja opettajahuoneet. Huoneet päällyysvaatteita varten eivät tulleet kysymykseenkään. Oppilaiden päällyysvaatteet säilytettiin koridoreissa, laulusalit poistettiin kokonaan j. n. e.

Kaikilla näillä keinoilla saatettiin kustannukset niin alhaisiksi, että yksi lyseokin, Viipurin suomalainen reaaliyseo rakennettiin 14 ja 15 markan hinnan vaiheilla kuutiometrin tilavuutta kohti. Keskihinta lienee muutoin ollut 18 markkaa kuutiometrin tilavuudelta.

Hyvin kyllä voi ymmärtää, etteivät herrat opettajat olleet kuinkaan hy-

villänsä näin yksinkertaisten periaatteiden mukaan rakennetuista kouluista, etenkin katkeralta tuntui juhla- ja rukoussalin menettäminen. Kun voimistelutuntien luku myöhemmin lisättiin koulujen ohjelmissa, tulivat olot tilavuuteen ja mukavuuteen nähden kerrassaan sietämättömiksi. Voimistelusalit, rakennuksen keskelle sijoitettuna osottautui oikeaksi tomupesäksi. Melu harjoitustunneilla tuli niille luokille, mitkä olivat voimistelusalin vieressä, siinä määrin häiritseväksi, että opetus tuli siitä kärsimään. Voimisteluharjoitusten jälkeen tomuuntunut ilma suuressa salissa tuli kerrassaan terveydelle vaaralliseksi lauluharjoituksissa. Vanhemmissa kouluissa, kuten jo mainittiin, ei lainkaan ollut huonetta päällysvaatteita varten eikä mitään virvotushuonetta, vaan koridori sai korvata kaiken tämän. Kun suurushuoneesta ei ollut puhettakaan täytyi oppilaiden, asuivatpa he kuinkakin kaukana koulusta, lyhyen aamiaisloman ajalla pyrkiä kotiin tahi joka tapauksessa syödä suuruksensa koulun ulkopuolella. Niin toinen kuin toinenkin seikka sai aikaan, että koulujen suunnitelmat muutaman vuoden kuluessa opettajiston valituksista olivat lisättävät, kuten edempänä osotetaan osaksi voimistelusalien lisärakennuksilla osaksi muillakin laajennuksilla. Etenkin tuli tämä välttämättömäksi, sittenkun yhteiskouluuudat oli niin laajalle levinnyt maassamme, että muutamat valtionkin oppilaitokset nim. Maarianhaminassa, Loviisassa ja Raahessa järjestettiin periaatteelle »oppikoulu pojille ja tytöille yhteisessä rakennuksessa.» Meidän koulujemme vanhempaan ohjelmaan on edellä kerrotun johdosta siis saatu seuraavat lisäykset.

- 1) Halli eli virvotushuone.
- 2) Huone päällysvaatteita varten.
- 3) Voimistelusalit (rakennuksen pohjakerrokseen).
 - a) huone voimisteluopettajalle oppilaiden punnitsemista ja mittaamista varten.
 - b) riisumis- ja pukemishuone oppilaille.
 - c) ryöppähuone voimistelusalin viereen (kaupungissa, joissa on vesijohto).
 - d) säilytysuhuone palloja, sauvoja y. m. varten.
- 4) Huone opetusvälineitä varten.
- 5) Luokkahuone luonnontieteiden opetusta varten, johon yhtyy
 - a) huone kasvi- ja eläintieteellisiä kokoelmia varten.
 - b) huone fysikallisia kokoelmia varten.
- 6) Suurushuone (isompien kaupunkien kouluissa).
- 7) Huone laulunopetusta varten.
- 8) Kun nyttemmin useimmissa meidän kouluissa on opettajina naisiakin, on niitä varten erityinen kokousuhuone mukavuuksineen sisustettava.

Ohjelma siis on sangen suuressa määrässä laajennut. Itsestään on selvää, kuinka tämä vaikuttaa uuden koulun kustannuksiin. Kun tähän tulee lisäksi

rakennusaineiden hintojen nouseminen sekä työpalkkojen kallistuminen, niin voipi kyllä ymmärtää, että keskihinta kuutiometrin tilavuutta kohti on näihin saakka noussut 21 markkaan. Se merkitsee, että viisiluokkainen koulu tilavuudeltaan 10,000 kuutiometriä, mikä ennen maksoi 170,000 markkaa, nyt maksa 210,000 markkaa, johonka tulee noin 600 kuutiometriä lisää luokkahuoneihin uuden laajennetun ohjelman mukaan eli rahassa 12,600 markkaa, siis kustannukset kaikenkaikkiaan 222,600 markkaa.

Edelleen on lisättävä että lämpö- ja ilmanvaihtojärjestelmät, jotka vanhoissa kouluissa olivat mahdollisimman yksinkertaiset, uusissa kouluissa on tehty uusimpien s. o. kalliimpien periaatteiden mukaan.

Opettajakollegiot, maan kouluissa etenkin tyttökouluissa (Helsingin suomalaisessa tyttökoulussa, Tampereen tyttökoulussa ja Viipurin suomalaisessa tyttökoulussa) ovat, kun on tullut puheeksi uusien koulutalojen rakentaminen, väittäneet kehityksen kulkeneen siihen suuntaan, että ei ainoastaan keskikori-doorijärjestelmä, vaan myöskin sivukoridorijärjestelmä näissä asioissa etuneessä olevien maiden kouluissa yhä enemmän olisi hyljätty ja niiden sijaan otettu käytäntöön ja n. k. hallijärjestelmä kuten meillä esim. Tampereen klassillisessa lyseossa ja Sortavalan suomalaisessa tyttökoulussa (niinkuin edempänä tässä kertomuksessa on selitetty). Tämä väitös, joka meillä on esitetty suurella mahdipontisuudella ei kumminkaan missään suhteessa pidä paikkaansa. Yliarkkitehti J. Ahrenberg on viime vuonna ja tänä vuonna (1911) tutkimusmatkallaan Saksan eri valtioihin, Belgiaan, Hollantiin, Tanskaan ja Ruotsiin, nimittäin tullut siihen johtopäätökseen, että kaikki suurimmat, etevimmät ja verrattomasti paraat kolurakennukset on tehty sivukoridorijärjestelmän mukaan. Etenkin on se melkein poikkeuksetta laita Ruotsissa, joka nykyään, mitä koulurakennuksiin tulee, on muiden maiden suhteen johtavassa asemassa. Siellä on esimerkiksi kuuluisa n. k. »Östermalmsläroverket» rakennettu tarkasti sivukoridori-järjestelmän mukaan, samoin kuin Ruotsin paraiten rakennettu koulukin, Malmön oppilaitos. Ei kouluarkkitehtuurikirjallisuudessa eikä tosioloissakaan voida havaita merkillepantavia uusia ruotsalaisia kouluja, mitkä olisi rakennettu hallijärjestelmän mukaan — lukuunottamatta Tukholman Ateneumia tyttöjä varten, missä mahdottoman ahtaan alan vuoksi on pakosta jouduttu hallijärjestelmään. Tässä Ateneumissa on voimistelusaliksi tehty piha-alan alle ja on sen valaistamiseksi käytetty laivanomaista katto-ikkunajärjestelmää. Preussin kouluministeriöön saapuneista, koko Saksan maan uusia koulurakennuksia koskevista, selostuksista (löytyy Ylihallituksen kirjastossa) käy selville, ettei ainoatakaan koulutaloa koko Saksassa ole selostuksien käsittämisenä vuosina rakennettu hallijärjestelmän mukaan. Tämä järjestelmä on tosin nykyään suosittu, mutta ajan pitkänsä se ei voi pysyä käytännössä. Halli on kyllä rakennustaiteelliselta kannalta katsottuna miellyttävännäköinen yhtymäpaikka koko koulun pohjajär-

jestelmälle, mutta samalla tomukeskus koko koululle, ja sellainen keskus, joka on ovien kautta suoranaudessa yhteydessä kaikkien luokkahuoneiden kanssa samassa kerroksessa ja syvyytensä tähden ei lainkaan helppo tuulettaa ja valaista. Pienemmissä kouluissa sitä järjestelmää kyllä saattaa ottaa käytäntöön, mutta se tulee rakenteen puolesta kokolailla kalliiksi. Turun uusi suomalainen tyttökoulu, joka tehtiin kalliina lakko-aikoina keskikoridorijärjestelmän mukaan, tuli maksamaan 209,000 markkaa ja rauhalliseen työaikaan hallijärjestelmän mukaan rakennettu Sortavalan tyttökoulu 247,000 markkaa, vaikka se onkin tuntuvasti niin alaltaan kuin kuutiomitaltaankin pienempi (ks. tämän kertomuksen sivu 57).

Sitäpaitsi on suurin osa piirustuskilpailua käyttäen tehdyistä uusista yksityiskouluista maassamme rakennettu sivukoridorijärjestelmän mukaan.

Muuten on myönnettävä, että verraten saksalaisiin kouluihin ovat meidän koulujen rakennusohjelmat erittäin suurilla vaatimuksilla laaditut; samaten ovat vaatimukset lämmityslaitosten ja ilmanvaihtolaitosten suhteen ja päällysvaateiden säilytysruuoneiden suhteen Ruotsin kouluihin verraten sangen korkeat.

* * *

Vastakuluneina kolmena vuotena, jotka tämä kertomus käsittää, on Ylihallituksessa tehty piirustukset osittain koko joukolle uusia koulutaloja, osittain uutis- ja lisärakennuksiin vanhemmissa kouluissa. Mitä viimeksimainittuihin tulee, niin on tehty seuraavat lisärakennukset ja laajennustyöt:

- | | |
|--|---------------|
| I. Helsingin ruotsalaisen reaalilyseon ulkokuoneosasto on laajennettu, sen W.C.-laitos kokonaan uusittu Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjeen mukaan elokuun 20 päivästä 1910 | Smk. 9,700: — |
| II. Turun ruotsalaiseen reaalilyseoon rakennettu lisää uusi voimistelusalali saman toimituskunnan kirjeen mukaan joulukuun 16 päivästä 1908 | » 64,500: — |
| III. Turun suomalaisen klassilliseen lyseoon on rakennettu uusi vahtimestarinasunto saman toimituskunnan 25 päivänä marraskuuta 1910 päivätyn kirjeen mukaan | » 2,937: — |
| IV. Porin klassilliseen lyseoon on, paitsi kahta uusimistyötä, tehty uusi ilmanvaihtojohdo saman toimituskunnan 22 päivänä kesäkuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan | » 6,100: — |

V.	Turun suomalainen reaalilyseo on korotettu yhdellä kerroksella ja saanut uuden vahtimestarinasunnon saman toimituskunnan 14 päivänä huhtikuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan	Smk. 63,950: —
VI.	Viipurin suomalaisessa klassillisessa lyseossa on pohjakerroksen lattia uusittu saman toimituskunnan 27 päivänä heinäkuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan ..	» 6,400: —
VII.	Savonlinnan reaalilyseoon on rakennettu lisäksi uusi voimistelusalitali saman toimituskunnan 10 päivänä kesäkuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan	» 42,000: —
VIII.	Joensuun klassilliseen lyseoon samoin saman toimituskunnan 20 päivästä kesäkuuta 1910 päivätyn kirjeen mukaan	» 44,000: —
IX.	Oulun suomalaiseen tyttökouluun on tehty uusi vahtimestarin asunto saman toimituskunnan 5 päivänä toukokuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan	» 8,100: —

* * *

Seuraavia kouluja varten on tehty piirustukset ja ehdotukset osaksi niiden laajentamiseksi osittain uusien rakennusten tekemiseksi niitä varten, mutta ne eivät toistaiseksi ole antaneet aihetta tarpeelliseen toimenpiteeseen hallituksen puolelta:

Ehdotus lisärakennukseksi Helsingin suomalaiseen reaalilyseoon lähetetty Keisarilliseen Senaattiin 25 päivänä kesäkuuta 1907 päivätyssä kirjeessä N:o 752, nouseva ..	Smk. 386,000: —
Ehdotus uutta koulutaloa varten Helsingin suomalaiselle tyttökoululle, lähetetty Keisarilliseen Senaattiin toukokuun 30 päivänä 1911 päivätyssä kirjeessä N:o 1,004, nouseva	» 920,000: —
Ehdotus lisärakennusta varten Turun suomalaiseen tyttökouluun, lähetetty Keisarilliseen Senaattiin 7 päivänä syyskuuta 1909 päivätyssä kirjeessä N:o 1,759, nouseva ..	» 117,900: —
Ehdotus lisärakennusta varten Porin lyseoon, lähetetty Keisarilliseen Senaattiin 29 päivänä lokakuuta 1909 päivätyssä kirjeessä N:o 2,242, nouseva	» 249,000: —

Ehdotus Kuopion lyseon laajentamisesta ja uusimisesta koulutaloksi suomalaista tyttökoulua varten, lähetetty Koulutoimen Ylihallitukseen 8 päivänä maaliskuuta 1910 päivätyssä kirjeessä, nouseva Smk. 110,000: —

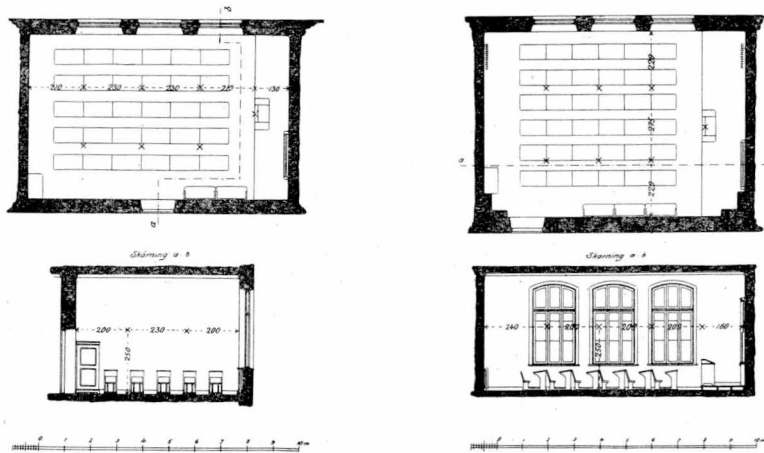
* * *

Seuraaviin kouluihin on toimitettu valaistus:

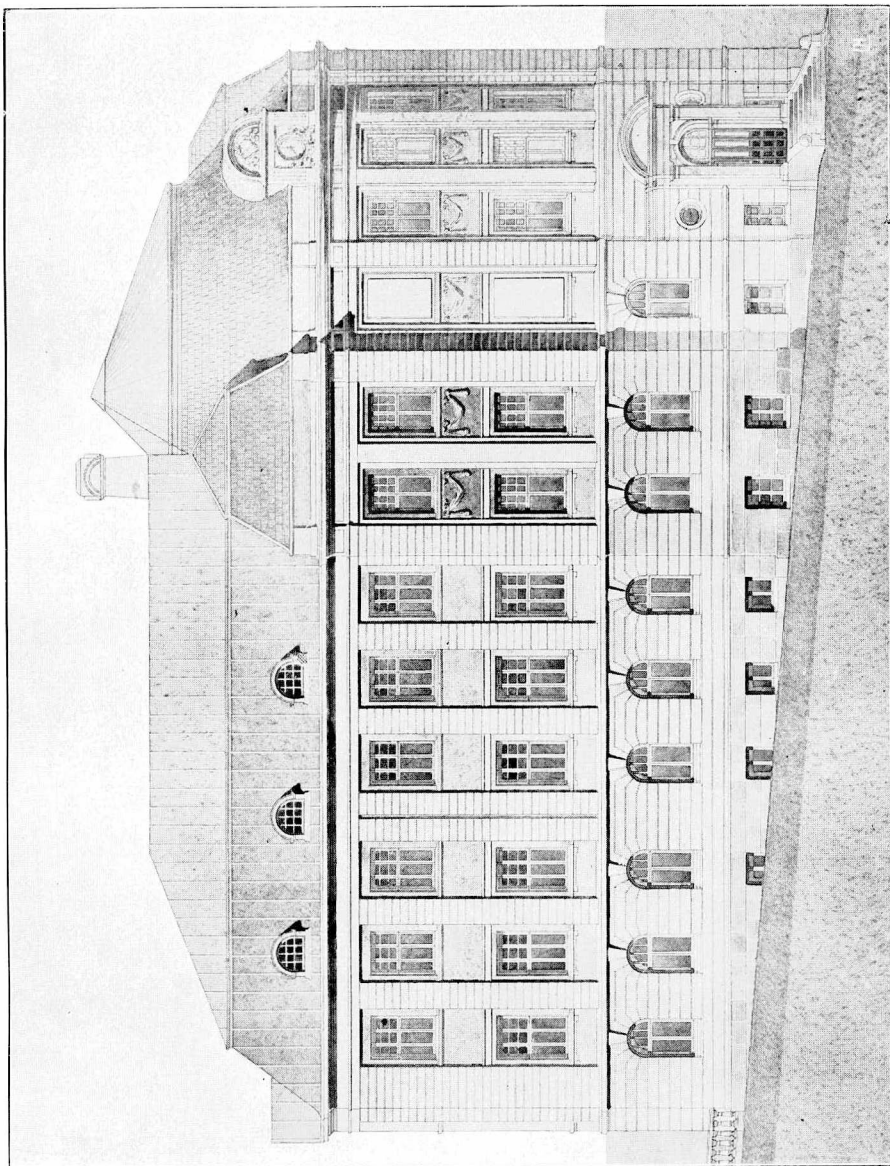
Suomalaiseen normaalilyseoon Keisarillisen Senaatin Kirkollisiasiaintoimituskunnan 30 päivänä toukokuuta 1910 päivätyt kirjeen mukaan	Smk.	3,153: —
Maarianhaminan reaaliopistoon saman toimituskunnan 30 päivänä huhtikuuta 1909 päivätyt kirjeen mukaan ..	»	1,790: —
Savonlinnan reaaliylyseoon saman toimituskunnan 24 päivänä toukokuuta 1909 päivätyt kirjeen mukaan	»	2,000: —
Nikolainkaupungin suomalaiseen tyttökouluun saman toimituskunnan 7 päivänä huhtikuuta 1909 päivätyt kirjeen mukaan	»	3,592: —
Loviisan alkeiskouluun saman toimituskunnan 24 päivänä helmikuuta 1910 päivätyt kirjeen mukaan	»	2,378: —

mikä viimeksimainittu summa maksettiin marraskuun 26 päivänä 1907 annetusta määrärahasta uutta taloa varten vastanimittelylle koululle.

Sitäpaitsi on tehty pienempiä töitä: viemärijohtojen uusimisia, pesu- ja ulkokuoneiden uusimisia muutamissa kouluissa, kuten Oulun klassillisessa lyseossa, Viipurin suomalaisessa tyttökoulussa y. m. pienemmistä summista.

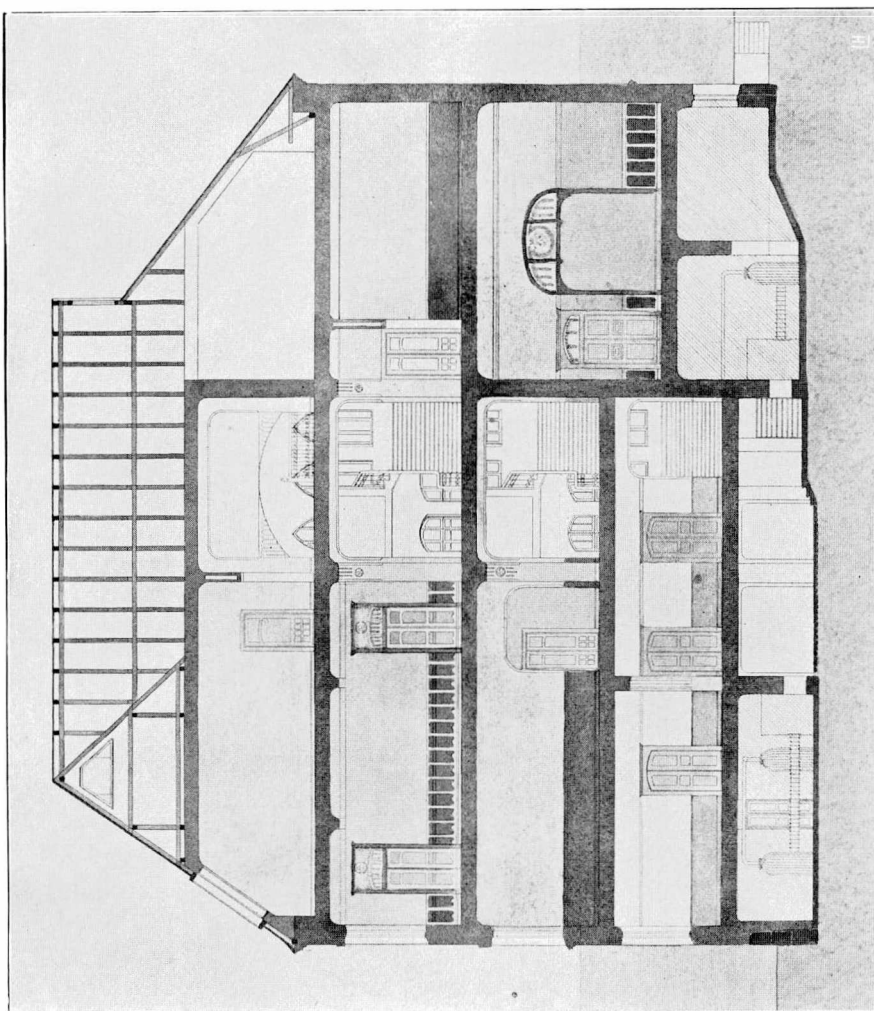


A.



TURUN SUOMALAINEN REAALILYSEIO.

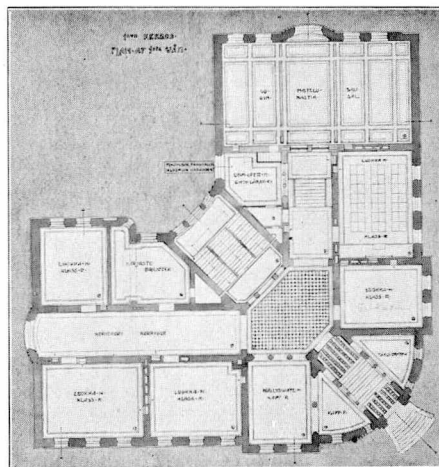
B.



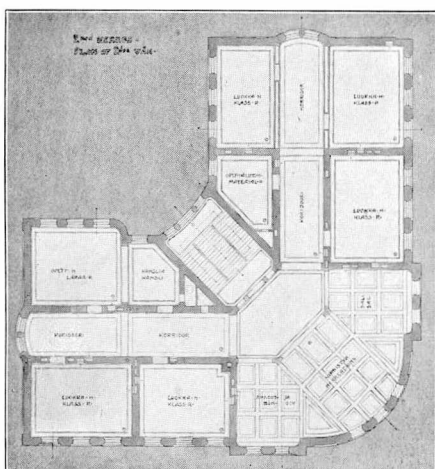
TURUN SUOMALAINEN REAALILYSEIO.



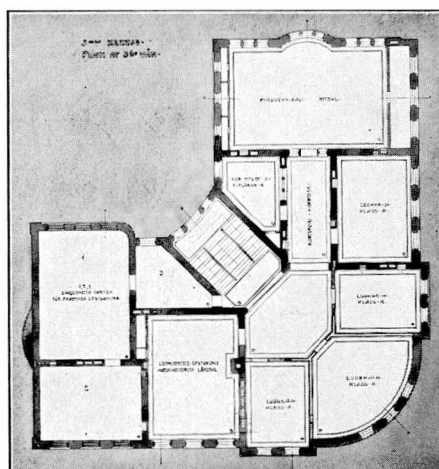
TURUN SUOMALAINEN REAALIYSEO.



1:sen kerroksen pohjapiirros.



2:sen kerroksen pohjapiirros.



3:nen kerroksen pohjapiirros.

Uudet koulutalot.

Seuraavat uudet koulutalot ovat nyt kuluneen kolmen vuoden aikana valmiiksi rakennetut, nimittäin: Turun suomalaisen reaalilyseon talo, Loviisan yhteiskoulun talo ja Sortavalan tyttökoulun talo.

Turun suomalainen reaalilyseo.

Turussa on vaikeampaa kuin missään muualla tässä maassa saada sopivia paikkoja yleisiä kouluja varten. Se riippuu kaupungin ulottumisesta yhteen suuntaan, idästä länteen pitkin Aurajoen rantoja; ja tästä seuraa myöskin, että koulut ovat sijoitettavat keskelle kaupunkia, jos niille tahdotaan jotakuinkin sopivaa asemaa. Keskellä kaupunkia ovat kuitenkin tontit yksityisten hallussa ja niistä on siis maksettava suuret ostohinnat. Siihen tulee lisäksi että, jollei tontti ole jommallakummalla niistä harjuista, jotka rajottavat kaupunkia ja joilla voi saada rakennukselle lujan vaikkakin vaikeasti rakennettavan pohjan, sitä välttämättä haittaa maaperän kehnous, minkätähden rakennuspohja on huolellisesti paalutettava tahi muuten lujitettava, että sen voisi saada niin kestäväksi kuin iso rakennus vaatii. Niinpä käypi selville pitkästä aina vuodesta 1906 saakka vireillä olleesta kirjevaihdosta, minkälaiset vaikeudet viranomaisilla oli voitettavina, ennenkun tontit N:o 5 ja 7 6:n kaupunginosan XIV korttelissa Marian- ja Annankadun kulmassa voitiin kyseessä olevan koulun tarpeeksi hankkia. Vaikkei tontilla ollutkaan kuin viheliäisiä puuhökkeliä, nousi se kumminkin lähes 70,000 markkaan, korkein hinta mikä näihin asti on maksettu tontista yleistä koulua varten meidän maassa Helsinkiä lukuunottamatta (Helsingissä ostettiin n. k. Palménin talo Kirkkotorin varrella N:o 1 korttelissa N:o 66 vuonna 19 markan hinnasta).

Tontilla, joka on alaltaan 3,233 m² laaja ei ole täysin sitä tilavuutta, mikä olisi ollut tarpeellinen kahdeksanluokkaisen lyseon oppilasmäärälle, mutta tämän puutteen korvaa johonkin määrin se onnellinen sattuma, että Turun museon puutarha melkoisen suurine istutuksineen on koulun välittömässä läheisyydessä.

Kun tontti oli lääninhallituksen toimesta ostettu toukokuun 24 päivänä 1907 sai tämä Ylihallitus käskyn teettää kyseessä olevaa koulurakennusta varten piirustukset ja niihin liittyvän summittaisen kustannusarvion Turun suomalaisen reaalilyseon rehtorin ja opettajiston kanssa. Luonnospiirustukset, mitkä oli laatinut silloinen ensimmäinen arkkitehti Jac. Ahrenberg ja mitkä koulun viranomaiset olivat hyväksyneet, olivat pääasiassa sopusoinnussa sen ohjelman kanssa valtion koulurakennuksia varten, joka on esitetty lähinnä edellisessä Ylihallituksen kertomuksessa, kuitenkin sillä poikkeuksella, että huoneita luonnontieteellisiä ja fyysikkallisia kokoelmia y. m. varten oli useampia, s. o. kolme van-

hojen koulujen yhden sijaan. Edelleen on huomattava että voimistelusalin alaltaan oli 19.6×10 metriä. Summittainen kustannusarvio nousi noin 360,000 markkaan.

Tähän aikaan oli kuitenkin maan hallituksessa tapahtunut muutos, mistä oli seurauksena, että kustannukset varsinaisista sivistystehtävistä täytyivät jäädä toiseen sijaan, niin että valtion koulutaloja rakennettaessa oli pakko seurata mitä suurinta säästäväisyyttä. Sentähden täytyi siinä kyseessä olevien piirustusten tarkastuksessa, mikä toimeenpantiin, sitten kun koulun opettajakunta ne jo oli hyväksynyt, koko joukon pienentää niinhyvin koulun kuutiomittaa kuin sen pinta-alaakin, samoin kuin koulun kokoelmahuoneiden lukumäärääkin oli supistettava. Tämän tähden pienennettiin voimistelusalin (kuten jo mainittiin alaltaan alkuaan 19.6×10 metriä) 17×9 metrin laajuiseksi. Muutamat koulun kokoelmahuoneista jätettiin sisustamatta.

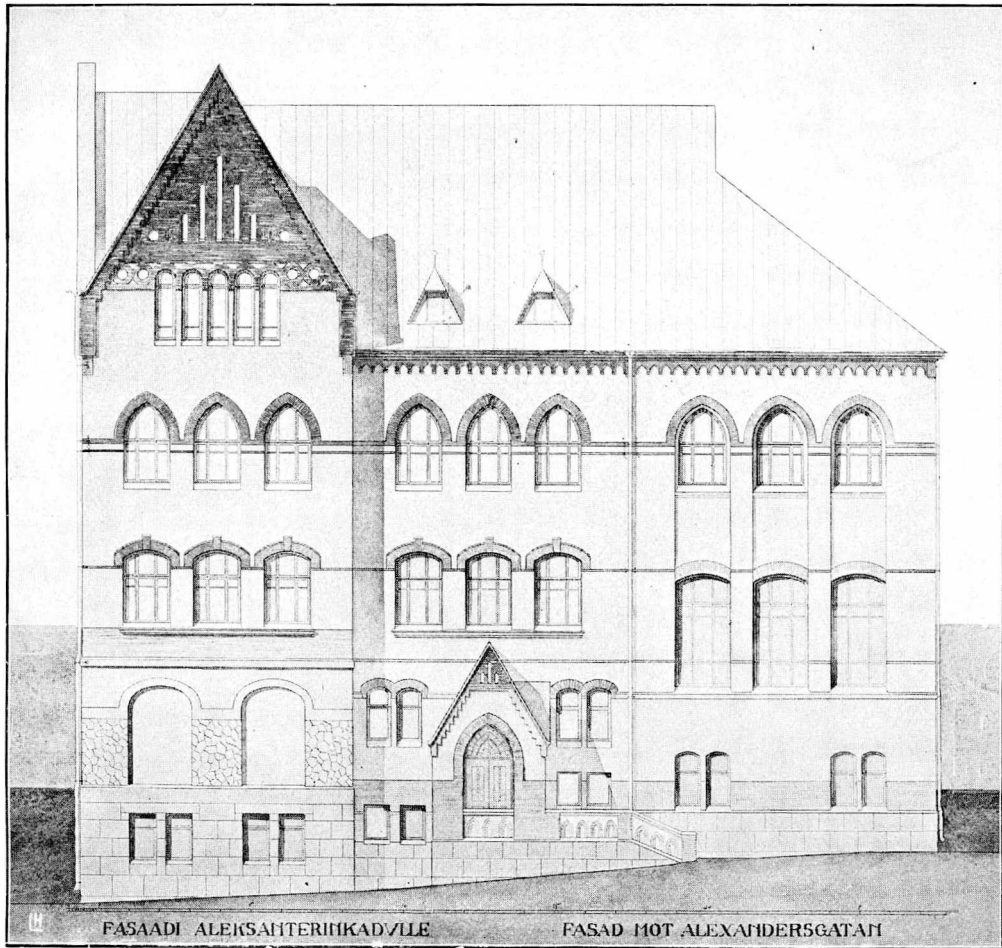
Näillä muunnoksilla hyväksyttiin rakennusta varten laaditut piirustukset ja myönnettiin sen rakentamiseen Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan 19 päivänä kesäkuuta 1908 päivätyn kirjeen mukaan 333,000 markan määräraha.

Kun Ylihallitus oli vastaanottanut eri tarjouksia rakennuksen tekemisestä, annettiin urakalle

muuraustyöt rakennusmestari A. Salvianderille	Smk. 196,500: —
lämpö- ja ilmanvaihtolaitteet toiminimelle Gebrüder Körting ..	» 22,015: —
vesi- ja likajohdot toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. ..	» 5,020: —
sähkövalaistuslaitteet toiminimelle Aktiebolaget Gottfr. Strömberg	» 2,959: —
kaasujohdot Turun kaasulaitokselle	» 275: 20

Työtä johtavaksi arkkitehdiksi valittiin arkkitehti Alex. Nyström, jolle on annettava se tunnustus, että hän harvinaisella tarmokkuudella ja valppaudella johti työn kulkua. Kärsimättä sanottavampaa häiriötä tähän aikaan toimeenpannuista lakoista saatiin työt valmiiksi oikeaan aikaan. Jo työn käynnissä ollessa havaittiin kumminkin, että rakennuksen supistus kokonaisuudessaan ja mainitun kolmen huoneen poisjättäminen kokoelmien varalta tulisi aikaansaamaan häiriötä koulun opetuksen kulussa. Kun urakkasumma oli niin suurena määrin alempi arviotsummaa, voitiin ajoissa tyydyttää luonnontieteiden opettajan toivomus laajan sillan rakentamisesta koulun ulkokatolle tähtitieteen opetusta varten ja voimisteluopettajan toivomus ryöppälaitoksen sijottamisesta voimistelusalin välittömään läheisyyteen y. m. ainoastaan pienillä lisämäärärahoilla (2,000 markkaa kesäkuun 13 päivästä 1908 ja 1,500 markkaa helmikuun 25 päivästä 1910). Lopputarkastuksessa, jonka toimitti ensimmäinen arkkitehti H. Lindberg 25 päivänä elokuuta 1910 kouluviranomaisten, urakoitsijoiden eli

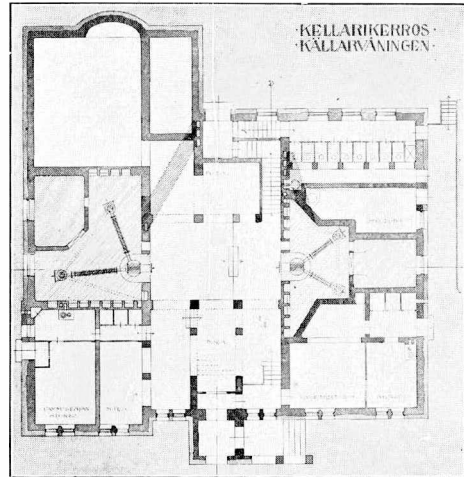
D.



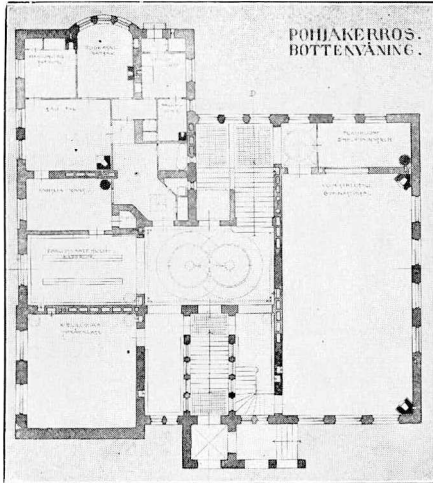
SORTAVALAN SUOMALAINEN TYTTÖKOULU.

SORTAVALAN SUOMALAINEN TYTTÖKOULU.

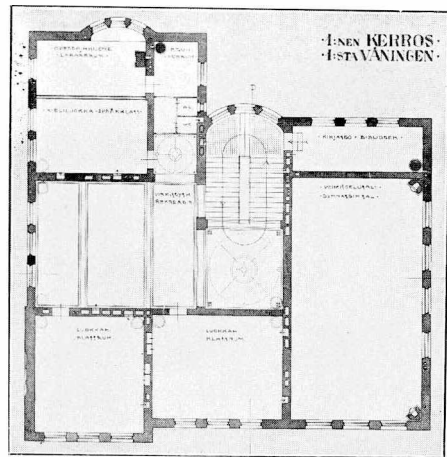
- a) Kellarikerroksen pohjapiirros.
- b) Pohjakerroksen ”
- c) Ensimmäisen kerroksen ”
- d) Toisen ”
- e) Ullakkokerroksen ”



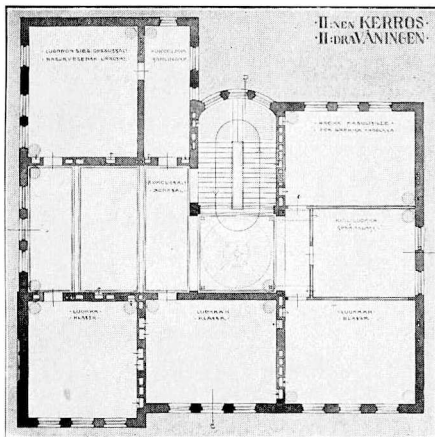
a.



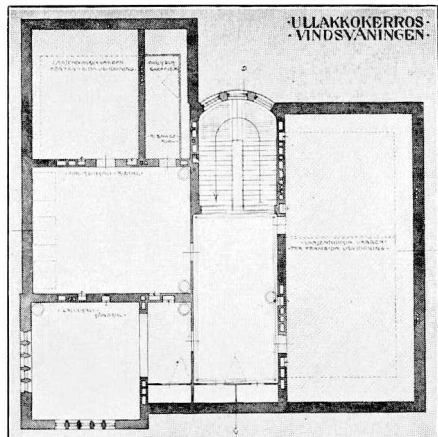
b.



c.



d.

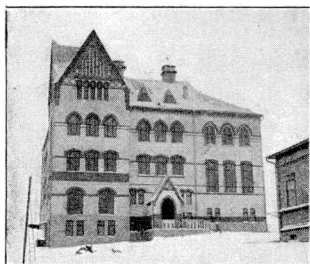


e.

heidän asiamiestensä saapuvilla ollessa hyväksyttiin työ kokonaisuudessaan, kumminkin tehtiin voimistelusalua vastaan se muistutus, että se oli liian pieni. Kun kumminkin alkuperäisestä määrärahasta oli vielä jällellä 3,900 markkaa ja eräältä urakoitsijalta oli saatu 7,200 markan tarjous voimistelusalin tarpeellisesta laajentamisesta tekemällä siihen 8 metriä leveän ja 5.15 metriä syvän absiidin, pyysi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta 3,300 markan lisämäärärahan, mikä myönnettiin toukokuun 11 päivänä 1911; ja laajennettiin sitten voimistelusali, joka nykyään vastanee tarkotustansa, häiritsemättä opetusta.

Kun koko rakennuksen pinta-ala on 1,022 m² ja sen korkeuden mitta hamasta kellarista aina kattolistan yläreunaan saakka (korkeus on eri suuri eri paikoissa rakennusta) kerrotaan tällä summalla saadun rakennuksen kuutiomitta 18,728 m³, joka taas puolestansa antaa rakennuksen hinnaksi 18 markkaa 9 penniä kuutiometriltä. Tämä hinta on katsottava erittäin alhaiseksi, kun otetaan huomioon rakennuksen porttaali graniitista, vesikatto liuskakivistä ja sen sisäpuolinen varustus. Ensiluokan asuinrakennus Helsingissä maksaa nykyään 24:stä 26:een markkaan kuutiometriltä.

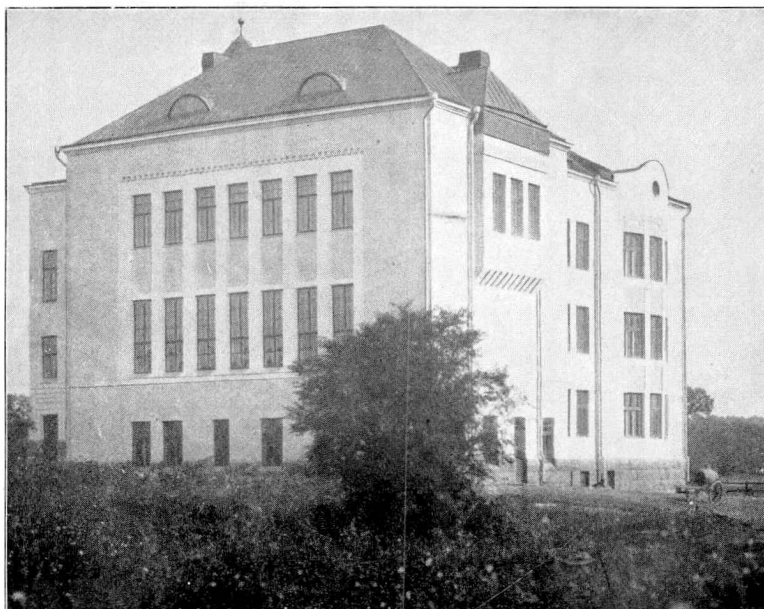
Sortavalan tyttökoulu.



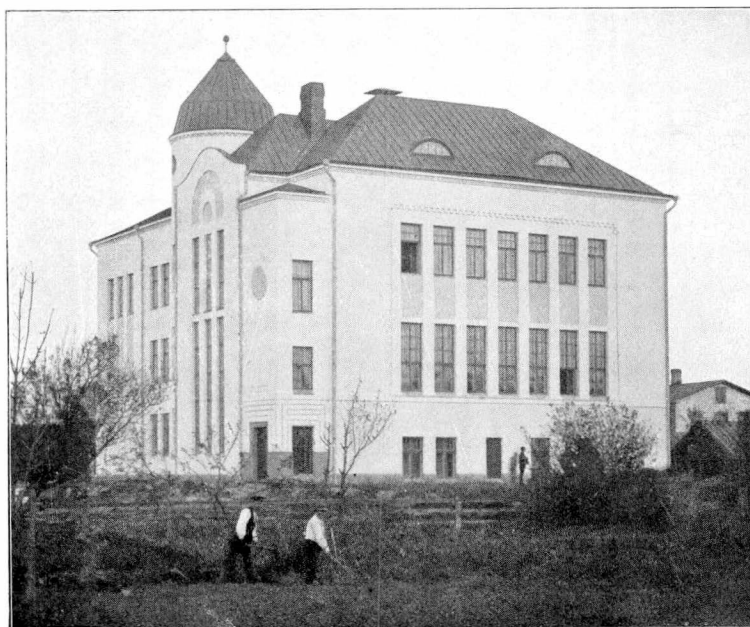
Sortavalan tyttökoulun talon alkuhistoria on melkein samanlainen kuin Turun suomalaisen reaali-lyseonkin. Kun alkuneuvottelut rakennuspaikasta olivat päättyneet siten, että valtion puolesta oli vastaanotettu kaupungin tarjooma tontti N:o 84 toisessa kaupunginosassa Aleksanterinkadun varrella, (joka tontti alaltaan on 4,897 m²), sai tämä Ylihallitus kysän teettämään piirustukset puheenaista rakennusta varten. Ylihallitus puolestansa määräsi ensimmäisen arkkitehdin Jac. Ahrenbergin neuvotellen koulun viranomaisten kanssa pitämään huolta tästä työstä. Sittenkun ensimmäinen arkkitehti Ahrenberg oli tämän määräyksen mukaisesti laatinut piirustukset kahdeksanluokkaista Yliopistoon johtavaa tyttökoulua varten, lähetettiin ne niihin liittyvän, 310,000 markan summaan päättyvän kustannusarvion kera 12 päivänä maaliskuuta 1907 päivätyn kirjeen ohella Keisarilliseen Senaattiin. Kumminkin havaittiin, ettei valtionvarat sallineet koulutalon rakentamista asiaankuuluvien kouluviranomaisten tekemän suunnitelman mukaan, josta syystä annettiin Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan 27 päivänä helmikuuta 1908 päivätyssä kirjeessä käsky laatimaan uudet piirustukset tavallista viisiluokkaista tyttökoulua varten siten ettei kustannusarvion loppusumma saanut nousta 250,000 markkaa korkeammaksi. Kouluun tuli mahtua johtajattarenasunto ja tavanmukaiset opettaja-

ja kansliahuoneet sekä luokkahuoneet, joista oli määrätty, että kutakin oppilasta kohti oli 4 metriä korkeassa luokkahuoneessa varattava 1,5—1.7 m²:n lattia-ala. Sitäpaitsi voitaisiin, jos asianhaarat niin vaatisivat, laulu- ja rukoussali yhdistää yhdeksi huoneeksi, missä tapauksessa koulurakennuksen koridoorit olisivat tehtävät niin laajoiksi, että niitä voitaisiin käyttää rukoussalin asemesta. Tämän yksinkertaisemman suunnitelman mukaan tehdyt piirustukset ynnä niihin kuuluva 229,867 markan loppusummaan nouseva kustannusarvio lähetettiin 18 päivänä syyskuuta 1908 päivätyyn kirjeen ohella Keisarilliseen Senaattiin. Siellä harkittiin kuitenkin tarpeelliseksi jossakin määrin isontaa koulun kokonaisalaa, niin että luokkahuoneet sen lounaiskulmassa laajennettaisiin, johtajattaren asunto samoin kuin vahtimestarinkin erinäisten yksityisseikkojen suhteen muunnettaisiin, arvioon pantaisiin 2,400 markan erä sähkövalaistusta varten ja meno-erä pihamaan tasottamiseksi ja istutuksilla varustamiseksi vielä enennettäisiin. Näiden muutosten tehtyä piirustuksiin ja kustannusarvioon, myönnettiin tarkotukseen 242,000 markan määräraha ja kesäkuun 9 päivänä 1909 annettiin käsky työn teettämisestä.

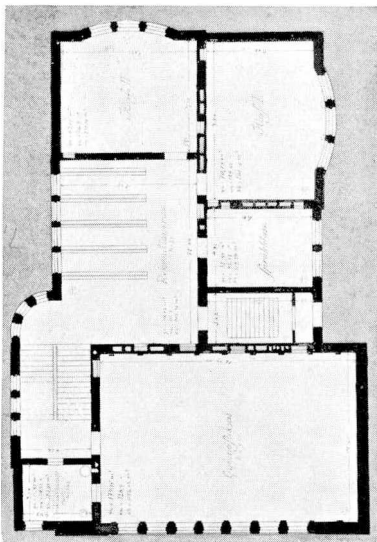
Kun ylimääräinen arkkitehti W. Wilenius oli määrätty työtä johtavaksi arkkitehdiksi ja työnjohtoa valvomaan oli valittu ensimmäinen arkkitehti Jac. Ahrenberg, tarjottiin työ urakalle, ja hyväksyttiin siinä suhteessa rakennusmestari J. K. Alhaisen tarjous (alin) 152,000 markasta. Urakoitsijaksi betonitöitä varten otettiin insinööri Aug. Kiökemeister, jonka tarjous oli 42,526 markkaa; lämpö- ja ilmanvaihtojohdot annettiin toiminimen A. B. Högfors Bruk & Vattola Träsliperi tehtäväksi 12,060 markan hinnasta. Valaistuslaitteet otti toiminimi Siemens & Halske hankkiaksensa 1,860 markan hinnasta, johonka lisäksi tuli muutamia pienehköjä töitä, niin että tämä hinta kokonaisuudessaan tuli olemaan 1,976 markkaa 50 penniä. Sittenkun työ oli alkanut ja rakennus jo saatu katon suojaan, kääntyi kouluneuvosto Koulutoimen Ylihallituksen puoleen pyynnöllä, että rautalevyllä verhottujen uunien sijaan kaakeliuunit saataisiin juhla- ja rukoussaliin, että kouluhuoneiden ikkunoihin laitettaisiin n. k. terveysventtiilit sekä, että koulutaloon tehtäisiin likavesijohto. Kun Sortavalan kaupungin tässä osassa ei ole lokaviemäriä, ei niin luonnollista laitosta kuin likavesijohtoa voitu ottaa alkuperäiseen kustannusarvioon, vaikka kaikki sitä varten tarvittavat louhimistyöt oli varmuuden vuoksi edeltäkäsinkin tehty rakennuksen kellarikerroksessa ja perusmuurin alla. Tämän pyynnön lähetti Koulutoimen Ylihallitus puoltolauseella varustettuna Keisarilliseen Senaattiin, joka lokakuun 20 päivänä 1910 tähän tarkotukseen antoi 5,430 markan määrärahan. Kaikki ehdotukseen otetut työt tehtiin valmiiksi, mutta viemärijohto tuli yllämainitusta syystä vaan väliaikaiseksi. Kokonaiskustannukset nousivat siis kaikkiaan 247,450 markkaan, mihinkä summaan ei kumminkaan sisälly koko joukko pienehköjä koristustöitä ja osa tasotustöitä, jotka aiheutti tontin suuressa



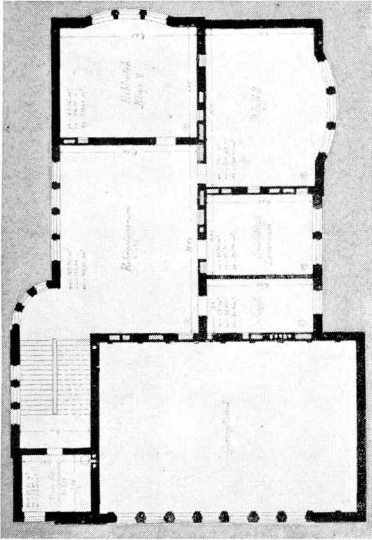
LOVIISAN VIISILUOKKAINEN YHTEISKOULU.



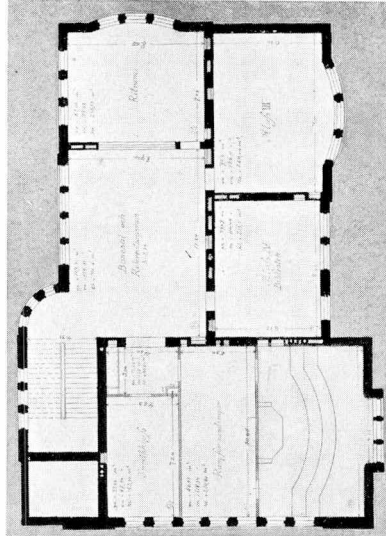
LOVIISAN VIISILUOKKAINEN YHTEISKOULU.



Pohjakerroksen pohjapiirros.



1:sen kerroksen pohjapiirros.



2:sen kerroksen pohjapiirros.

LOVIISAN VIIASILUOKKAINEN YHTEISKOULU.

määrin epätasainen pinta, se kun sijaitsee korkealla vaikeasti louhittavalla vuorella. Tätä louhimis- ja tasotustyötä ei vieläkään voi katsoa riittäväksi, tontti vaatii nimittäin vieläkin välttämättömästi kustannuksia ennekuin se voi vastata kaikkia vaatimuksia, joita kohtuudella voi asettaa hyvässä kunnossa olevalle koulunpihamaalle. Ylihallituksen päätöksen mukaan otetaan lähimmässä tulevaisuudessa tämän työn jatkamiseen tarvittava rahamäärä ehdotukseen koulun vuosikorjauksia ja ylläpitoa varten.

Omituista on, että kun vuonna 1905 rakennettu Turun suomalaisen tyttö-koulun talo (teki julkisella urakalla rakennusmestari K. L. Fremling) tuli maksamaan kaikkiaan 209,491 markkaa 80 penniä (eli 503 markkaa 20 penniä alle määrärahan), Sortavalan tyttökoulun rakennus tuli maksamaan 247,000 markkaa Kumpikin on kuitenkin rakennettu saman suunnitelman mukaan ja melkein samaan ulkopuoliseen kaavaan, yhtäläisine valaistus-, lämmitys- ja ilmanvaihtolaitoksineen. Erotus on sitä silmäänpiävämpi, kun tietää, että Turun koulun pohja-ala nousee 753.5 neliometriin sitävastoin kun Sortavalan koulun pohja-ala tekee vaan 676.5 neliometriä. Kummankin koulun kuutiomitta on toisiinsa samassa suhteessa. Siitä huolimatta maksaa pienempi koulu 37,609 markkaa enemmän kuin suurempi.

Koulurakennuksen tarkasti tammikuun 3 päivänä 1911 ensimmäinen arkkitehti H. Lindberg ja jätettiin se koulun käytettäväksi kesäkuun 1 päivästä samana vuonna.

Loviisan yhteiskoulu.

Sittenkun Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan kirjeessä lokakuun 10 päivältä 1907 oli annettu Yleisten rakennusten Ylihallitukselle käsky tekemään uusi ehdotus koulutaloa varten Loviisan viisiluokkaiselle yhteiskoululle yksinkertaisemman ja helpomman suunnitelman mukaan, kuin se mikä oli pantu perusteeksi aikaisemmin samaan tarkotukseen tehdylle ehdotukselle, josta kustannukset oli arvattu 245,000 markkaan, lähetti Ylihallitus maaliskuun 13 päivänä Keisarilliseen Senaattiin kokonansa uudestaan tehdyt piirustukset sekä 223,000 markan arviotsummaan nousevan kustannusarvion puheena olevaa uutisrakennusta varten.

Tämän rakennuskustannusten alentamisen saavuttamiseksi supistettiin niinhyvin luokkahuoneiden, kuin koridoorien, virkistys huoneiden ja portaitten ulottuvaisuussuhteet niin paljon kuin mahdollista kumminkin millään tavalla laiminlyömättä yleisesti hyväksytyjen kouluhygieenisten periaatteiden vaatimuksia, jonkavuoksi koulutalonehdotuksen katsottiin vastaavan tarkotukseen laadittua suunnitelmaa. Kun kumminkin voitiin edellyttää koulun laajentamista, sommiteltiin rakennuksen pohjapiirros siten, että kolme luokkahuonetta helposti voidaan rakentaa lisäksi.

Siten supistetun suunnitelman mukaan sisältää koulurakennus viisi luokkahuonetta, kieliluokat, yhden salin luonnontieteiden opetusta varten, yhden museuhuoneen, yhden piirustussalin, rehtorinkanslian ja yhden huoneen opettajistoa varten, huoneen päällysvaatteita varten ja virkistyskoridorit. Piirustussali on ainoastaan siirrettävällä seinällä erotettu toisen kerroksen virkistyskoridorista, joten nämä huoneet voidaan yhdistää yhdeksi suurehkoksi saliksi, joka on tarkotettu korvaamaan juhla- ja rukoussalia tässä koulussa. Tilava voimistelusalit on sijoitettu pohjakerrokseen, mihinkä myöskin on sovitettu vahvistamishuoneusto, veistosali ja osa käymälöitä.

Tämä rakennus lämmitetään kalofeerijärjestelmän mukaan laitetulla keskuslämmityslaitoksella, jonka koneisto on kellarikerroksessa, mihinkä myöskin on laitettu huone halkovarastoa varten.

Rakenteeltaan on tämä koulutalo, kuten Ylihallituksen viimeaikoina teettämät kaikki koulurakennukset, kaikissa pääosissaan tehty tulenkestävistä aineista eli niin että puuainetta on käytetty ainoastaan oviksi, ikkunoiksi ja kattotuoliksi.

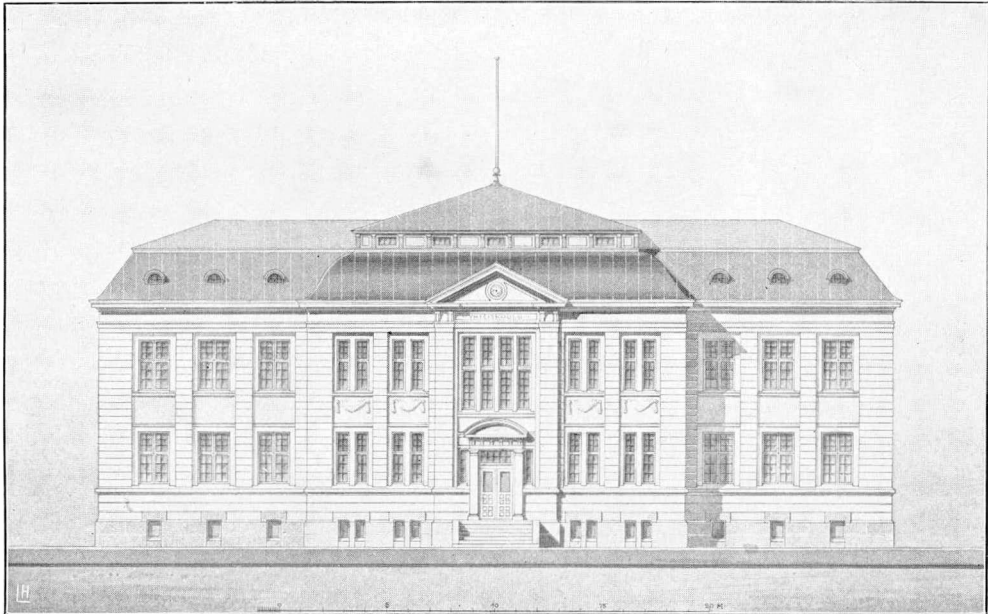
Tämän Ylihallituksen ehdotuksesta myönnettiin Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimituskunnan 27 päivänä maaliskuuta 1908 päivätyyn kirjeen mukaan rakennuksen teettämiseen 223,000 markan määräraha.

Koulutaloa varten on Loviisan kaupunki maksutta luovuttanut noin 3,600 neliometriä laajan tonttialan, joka on yhdistetty asuintonteista N:o 111 ja 112 kaupungin uudessa vielä järjestämättömässä osassa lähellä Loviisan lahden pohjukkaa.

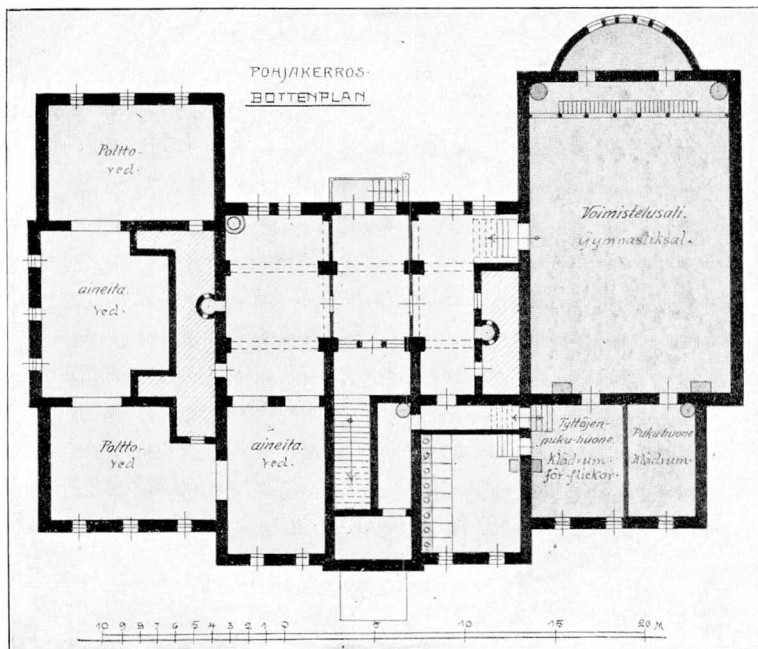
Kun määräraha siten oli annettu rakennustyötä varten, ryhtyi Ylihallitus heti toimiin työn käyntiin panemiseksi ja määrättiin siten työtä johtavaksi arkkitehdiksi rakennuspaikalla ylimääräinen arkkitehti Arvid Rundberg sekä työnvalvojaksi ensimmäinen arkkitehti S. M. Schjerfbeck, jolla myöskin oli toimena rakennuksen suunnittelu Ylihallituksessa.

Sen jälkeen kun oli hankittu sinetityt tarjoukset työhön kuuluvien eri osien tekemistä varten, annettiin varsinainen rakennustyö urakalle rakennusmestari E. W. Lindenille 128,000 markan hinnasta, kaikkien vuoliaiskerrosten valaminen rautabetonista insinööri Aug. Kiökemeisterille 37,300 markan hinnasta, lattioiden verhoaminen linoleumi matolla Helsingin Rakennusainekauppa O. Y:lle 3,525 markan hinnasta sekä keskuslämmityslaitteiden hankinta toiminimelle Aktiebolaget Högfors Bruk & Vattola Träsliperi 9,520 markan hinnasta. Työn ollessa käynnissä huomattiin, että oli voitu tehdä melkoisia säästöjä, niin että näillä voitiin hankkia sähkövalaistus kouluun, vaikkei sitä alkuaan ollut tarkotettu. Tämä tehtiin Keisarillisen Senaatin erityisellä luvalla.

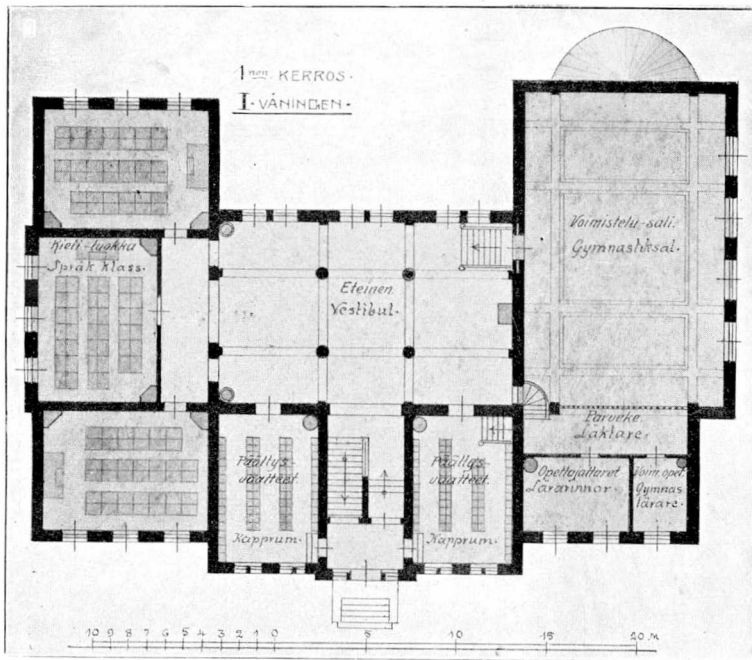
Koulurakennuksen perustamistyöt voitiin alkaa heti pääurakkakontrahdin allekirjotettua huhtikuun 25 päivänä 1908, mutta perustaa kaivettaessa havaittiin



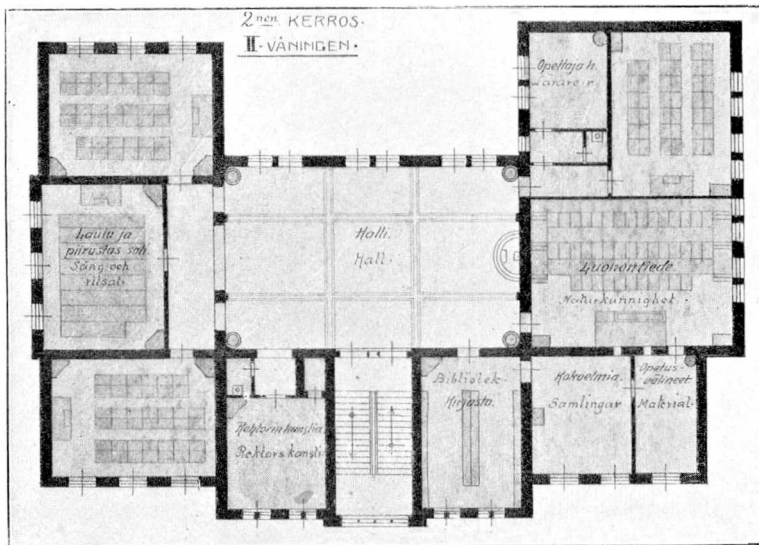
RAAHEN VIISILUOKKAINEN YHTEISKOULU.



Pohjakerroksen pohjapiirros.



1:sen kerroksen pohjapiirros.



2:nen kerroksen pohjapiirros.

RAAHEN VIISILUOKKAINEN YHTEISKOULU.

että muutoin luja sorapohja koilliskulmassa vajosi niin syväälle että erityiset vahvistustyöt tässä suhteessa tulivat välttämättömiksi. Nämät työt tehtiin siten, että pintapuolella oleva savensekainen maa kaivettiin pois tältä kulmalta ja peruskivien alle pantiin betonipohja, jotapaitsi betoniin vajotettiin vahvat rauta-ankkurit ja sidottiin lujalla pohjalla oleviin pohjamuureihin. Tästä perustan vahvistustyöstä koitui erityisiä kulunkia 5,526 markkaa, ja voitiin ne kuten ennen on mainittu suorittaa varsinaisilla määrärahoilla.

Kun pohjatyöt oli suoritettu kulkivat rakennustyöt säännöllistä kulkuaan, niin että rakennus hyvään aikaan syksyllä 1908 voitiin saada vesikaton suojaan. Etenkin osottautui pääurakoitsija E. W. Linden hyvin kokeneeksi ei ainoastaan teknillisesti oppineena rakennusmestarina vaan myöskin vastaanottamansa työtoimen järjestäjänä.

Myöskin rautabetonisten vuoliaiskerrostien tärkeä valamistyö tehtiin moitteettomasti insinööri Aug. Kiökemeisterin toimesta, vaikka siinä tapahtunut pienehkö onnettomuus herätti jonkunlaista huomiota paikkakunnalla, missä sellaiset työt kuuluivat harvinaisuuksiin. Kun kerran insinööri Kiökemeisterin hankkima sementti nimittäin loppui, osti hänen työpaikalla oleva työnjohtajansa pienehkön määrän sementtiä tunnetusta tehtaasta ja tunnettua merkkiä, mutta havaittiin, ettei siitä tehdyllä rautabetonilla ollut juuri ollenkaan kantovoimaa siitä syystä, että tämä tavara oli pilaantunut varastossa, joka lienee ollut kosteassa suolamakasiinissa. Vika huomattiin heti kun puukannattimet oli poistettu, ja virheellisten vuoliaiskerrostien sijaan pantiin heti uudet täysin kelpollisesta aineesta.

Tämä tapaus itsessään kyllä vähäpätöinen on kuitenkin merkille pantava varotukseksi tarkkuuteen aineiden valinnassa rautabetonilaitteita varten.

Rakennuksen rautabetonilaitoksilla pantiin toimeen koekuormitus, ja tarkasti ne sitten asiantunteva teknikko sekä havaitsi hän ne erittäin hyvin tehdyiksi.

Kun rakennus talvella 1908—1909 oli kuivatettu ja sisältä rapattu sekä varustettu lämmityslaitteilla y. m. s. voitiin varsinaiset sisustustyöt: maalaus-työt, lattioiden laskeminen j. n. e. alkaa keväällä 1909 ja lopettaa saman vuoden kesällä, niin että koulurakennus täysin valmiina voitiin antaa tarkotukseensa käytettäväksi syyslukukauden alussa 1 päivänä syyskuuta 1909.

Rakennuksen tarkasti yliarkkitehti Jac. Ahrenberg ja koulun rehtori Karl Nyström urakoitsijain, työtä johtavan ja työtä valvovan arkkitehdin läsnä ollessa.

Seminaarit.

Mitä seminaareihin tulee ei niissä viimeisten kolmen vuoden kuluessa ole tehty mitään merkittävämpiä uusimis- ja lisärakennuksia. Paitsi tavallisia vuo-

sikorjaustöitä, jotka ovat otetut tähän liittyviin tilastollisiin tauluihin, on seuraavat muunnostyöt tehty:

Tammisaaren seminaariin on 22 päivänä kesäkuuta 1909 annetulla määrärahalta tehty halkovaja 2,050 markan hinnasta.

Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan 9 päivänä kesäkuuta 1909 päivätyssä kirjeessä annetusta käskystä on Sortavalan seminaarin vanha voimistelusalali osittain uusittu, samalla on toisia pienempiä töitä tehty muutamissa vanhemmissa rakennuksissa kaikkiaan 11,200 markasta.

Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan 27 päivänä lokakuuta 1908 päivätyssä kirjeessä annetusta käskystä on uusi asuinrakennus Heinolan seminaarin mallikoulun yliopettajaa ja vahtimestaria varten tehty hirsistä. Tämä uutisrakennus aiheutui siitä, että yliopettajan entinen huoneusto välttämättömästi tarvittiin seminaarin jatkoluokkia varten. Määräraha nousi 18,600 markkaan; ja työn suoritti urakoitsija K. Nyman. Noin 400 markkaa säästy määrärahadista.

Jyväskylän seminaarissa tehtiin voimistelusalin laajennustyö, mikä käsitti opettajanhuoneen, oppilasten pukuhuoneen ynnä ryöppähuoneen, Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan 19 päivänä tammikuuta 1908 päivätyssä kirjeessä annetun määräyksen mukaan. Tätä varten annettu määräraha nousi 9,200 markkaan, josta noin 50 markkaa jäi säästönä jällelle. Työ tehtiin laskutöinä. Samaan rakennusryhmään sijoitettiin luokkahuone laulunopetusta varten; tämän työn, johon Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan kirjeessä toukokuun 19 päivältä 1909 oli annettu 2,000 markan määräraha teki summakaupalla rakennusmestari O. J. Palonvuori 1,950 markasta.

Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan 9 päivänä heinäkuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annetun määräyksen mukaan toimitettiin uusimista ja laajennustyö viimeksimainitun seminaarin puutarhurinrakennuksessa. Kustannusarvio tätä työtä varten nousi 5,200 markkaan ja työkustannukset 5,174 markkaan 55 penniin.

Uudenkaarlepyyn seminaariin tehtiin Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiantoimituskunnan 27 päivänä lokakuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annetusta määräyksestä uusi asuntorakennus koneenkäyttäjälle. Määrärahaa oli 5,500 markkaa ja työkustannukset nousivat 5,430 markkaan.

Muissa seminaareissa on tehty ainoastaan korjaustöitä.

Aistivalliskoulut.

Perttulan kasvatustulos työvämielisiä lapsia varten.

Jo kauan aikaa sitten oli huomattu, että tässä erinomaisessa laitoksessa oli tilaa liian niukalta. Tilaa oli ainoastaan 70 lapselle, kun laitokseen pyrkivien

luku oli vuosittain 150. Aistivalliskoulujen tarkastaja W. Forsius ja laitoksen johtaja, maisteri E. Hedman olivat sentähden innolla toimineet huoneustojen laajentamisen aikaansaamiseksi isompien lisärakennusten kautta. Tästä toiminnasta oli lopputuloksena, että Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiaintoimistuskunta 28 päivänä elokuuta 1908 lähetti Yleisten rakennusten Ylihallitukselle kirjelmän, jossa annettiin käsky tekemään piirustukset laitoksen laajentamiseksi, samalla kuin myöskin annettiin 200,000 markan määräraha, jaettuna useampaa vuotta kohti, laajennustöiden aikaansaamiseksi.

Ylihallitus määräsi lokakuun 7 päivänä 1908 ylimääräisen arkkitehdin Hj. Åbergin yksissä neuvoin maisteri Hedmanin kanssa tekemään suunnitelman puheenalaisiin lisärakennuksiin, sekä sitten laatimaan luonnospiirustukset ja kustannusarvion niitä varten. Suunnitelma tehtiin kumminkin ensin niin laajaksi, että rakennukset sen mukaan olisivat tulleet maksamaan 331,800 markkaa. Kun erityisiä supistuksia oli suunnitelmassa tehty, jätettiin Ylihallitukseen 11 päivänä tammikuuta 1909 luonnospiirustukset ja 296,800 markkaan nouseva kustannusarvio. Toukokuun 20 päivänä 1909 antoi Ylihallitus samalle arkkitehdille käsky tekemään uudet luonnospiirustukset sekä kustannusarvion supistetun suunnitelman mukaan. Ne saatiin Ylihallitukseen ja lähetettiin joulukuun 21 päivänä 1909 Keisarilliseen Senaattiin. Uusien luonnospiirustusten mukaan oli kustannukset laskettu 215,000 markkaan. Kun Keisarillinen Senaatti oli nämät ehdotukset hyväksynyt annettiin Ylihallitukselle 4 päivänä maaliskuuta 1910 käsky teettämään puheenaoleviin uutisrakennuksiin täydelliset piirustukset hyväksytyjen luonnoksien nojalla, jota paitsi niihin oli liitettävä kustannusarvio vesi- ja likajohtoja varten. Piirustukset laati ylimääräinen arkkitehti Åberg. Vesi- ja likajohtoehdotus nousi 8,000 markkaan. Kun itse rakennukset saivat maksaa 215,000 markkaa nousi koko arvio siis 223,000 markkaan.

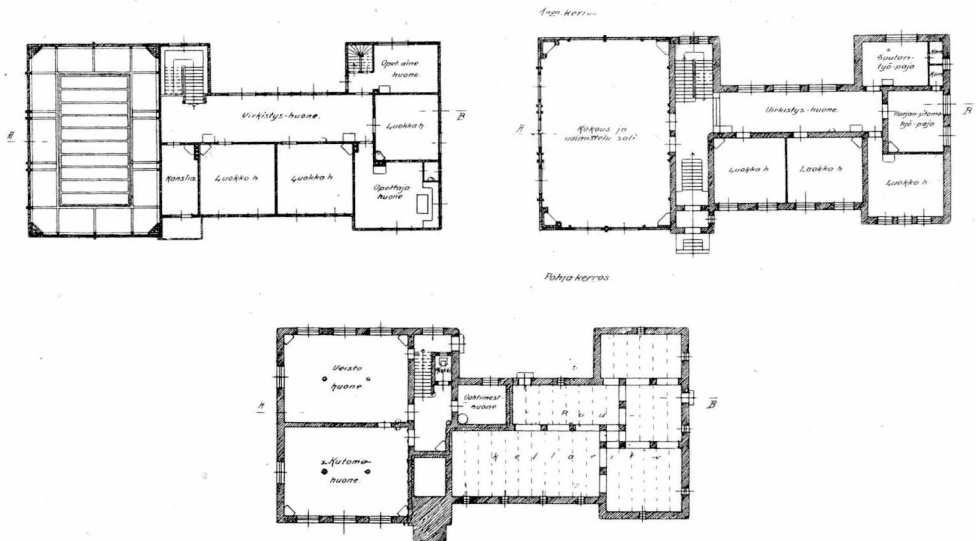
Perus- ja harmaakivityöt uskottiin maisteri Hedmanin toimitettaviksi. Muut työt toimittivat urakalla rakennusmestarit V. F. Alanen ja H. E. Pirilä Tampereelta 161,500 markasta. Johtavana arkkitehtinä itse työmaalla oli ylimääräinen arkkitehti A. Rankka ensimmäisen arkkitehdin R. Björnbergin valvonnan alla. Onnistuttiin tekemään eräitä säästöjä, jotta koko työ vesi- ja likajoh-toineen saatiin tehdyksi ainoastaan 213,850 markalla — määrärahaa oli paitsi ennen mainittuja 200,000 markkaa ja lisäksi saadut 18,000 markkaa, mistä kumminkin ylijäämä teki 4,000 markkaa.

Työhön kuuluivat seuraavat rakennukset:

1) Koulurakennus, jonka alakerta on kivistä paitsi juhlasalia, joka on puusta; yläkerros on kokonaan puusta. Rakennus tekee niin sisältä kuin ulkoakin valtaavan vaikutuksen. Kun nousee eteiseen, jonka vastaisessa päässä on mukava porraskäytävä yläkertaan, on kohta vasemmalla iso, korkea, valoisa

juhlasali, joka yksinkertaisella kauneudellaan vaikuttaa hyväatekevästi pienten huono-osaisten lasten mieliin, jotka sinne joka päivä kokoontuvat. Oikealla on koridori, jota mieluummin voi kutsua virvotushuoneeksi, ja sen vieressä on kolme luokkahuonetta, suutarinverstas ja harjansitomo. Yläkerrassa on kolme luokkahuonetta, kanslia, opettajain huone ja huone opetusvälineitä varten, sekä samanlainen valoisa ja laaja virvoituskoridori kuin alakerrassakin.

2) Oppilaskoti on myöskin suureksi osaksi tehty kaksikerroksiseksi, alakerta kivistä, yläkerta puusta. Alakerrassa on keittiö, tarjoiluhuone, taloudenhoitajan huone, mankelihuone, kylpyhuone, kaikenlaisia ruokakammioita sekä tilavat kellarit. Yläkerrassa on eri osasto pojille ja eri osasto tytöille. Poikien osastossa on kaksi isoa makuusalia, 10 sänkyä kumpaisessakin, sekä päivähuone



ja eteinen. — Tyttöjen osastossa on yksi isonpuolinen makuusali sijoineen 11 lapselle, päivähuone, johtajattaren huone, hoitajan huone, yksi erityinen huone sekä eteinen.

3) Suureen talousrakennukseen on laitettu kaksi huonetta lisäksi, toinen naispalvelijoille, toinen siltä varalta, että tarpeen tullen voitaisiin panna lapsia erilleen toisista ja hoitaa niitä siellä.

4) Iso uusi ulkokuonerakennus puoliympyrän muotoon tehtyine käymälöineen, on rakennettu kivistä ja levyllä katettu terassinmuotoisen pengermuurin vieressä.

5) Kaksinkertainen puurakennus opettajattaria varten on rakennettu myöhemmin ostetulle »Surutoin» nimiselle palstalle vähän matkaa laitokseen kuuluvasta entisestä maa-alasta. Tässä rakennuksessa on kolme mukavaa

huoneustoa, kussakin kaksi huonetta, keittiö, eteinen ja vaatekomerot y. m. Tähän kuuluu:

6) Saunarakennus saunoineen ja pukuhuoneineen, sekä pesu- ja leivintupa. Sitäpaitsi on opettajien hallussa:

7) Isonpuoleinen puuliiteri oheen rakennettuine ulkokuoneineen, sekä kaivo.

Useimmat näistä rakennuksista ovat jyrkästi kaltevalla maalla, sillä laitoksen alkuperäinen ala sijaitsee kapealla ja korkealla hietaharjulla ja rakennukset on sijoitettu kummallekin puolelle sitä mäkirinteisiin. Useimpiin näistä rakennuksista on siten saatu mainiot kellarit, jotka ovat tarpeelliset moniin tarkoituksiin. Tässä laitoksessa on tullut käytäntöön aivan uudenlainen ilmanvaihtolaitos, siten että räitis ilma virtaa huoneisiin katonrajassa olevan messinkiverkon kautta pitkin yhden seinän koko pituutta.

Puheenalaiseen laitokseen voidaan nyt vuosittain ottaa yli 100 lasta, ja voi se nyt paljoa isommassa määrin kuin ennen tyydyttää lisääntyvää tarvetta.

Uutisrakennukset tarkasti ja hyväksyi muistutuksesta ylimääräinen arkkitehti vapaaherra K. A. Wrede elokuun 21 päivänä 1911.

Kysymys koulujen lämmitys- ja ilmanvaihto-oloista.

Lokakuun 14 päivänä 1908 päivätyssä kirjelmässä on Kirkollisasiain Toimituskunta Yleisten rakennusten Ylihallitukselle huomauttanut, kuinka maan oppilaitosten polttopuiden tarve yleensä on huolestuttavan suuri, kuinka se samanlaisissakin kouluissa on hyvin erilainen, ja kuinka puiden hinta muutamilla paikkakunnilla on tavattoman korkea sekä tämän johdosta käsenyt mainitun Ylihallituksen tutkituttamaan tätä asiaa ja aikanaan Toimituskunnalle antamaan siitä lausuntonsa ynnä samallatekemään ehdotuksen, mitenkä voitaisiin polttopuiden menekkiä mahdollisesti vähentää ja polttoaineita valtion oppilaitoksiin hankkia huokeammalla kuin siihen asti. Tämän johdosta on Yleisten rakennusten Ylihallitus antanut ensimmäisille arkkitehdeilleen Johan Jakob Ahrenbergille ja Ricardo Björnbergille sekä koneinsinööri Rupert von Nandelstadhille toimeksi tutkia asiaa ja tehnyt tutkimuksen tuloksiin nojautuvan ehdotuksen, jonka sanottu Ylihallitus kesäkuun 29 päivänä 1909 on Kirkollisasiain Toimituskunnalle lähettänyt.

Viimekuluneen lokakuun 12 päivänä päivätyssä lähetepäätöksessä on siten Koulutoimen Ylihallitusta käsketty antamaan alamainen lausuntonsa puheenaolevasta asiasta; ja on sanottu Ylihallitus ryhtyessään täyttämään sille näin annettua tehtävää asiakirjoista havainnut muun muassa:

että, sittenkun kaikilta oppilaitosten johtajilta ja johtajattarilta on hankittu täydellinen selostus polttoaineiden menekistä ja hinnoista kesäkuun 1 päivän 1907 ja saman päivän 1908 väliseltä ajalta sekä tällä tavoin saadun aineiston perusteella laadittu tilastollinen yleissilmäys ei ainoastaan lämmityslaitosten laadusta ja polttoaineiden hinnoista, vaan myös siitä paljonko lämmitys oppilaitoksissa lukuvuotena on maksanut kutakin 10 m:n³ suuruista tilavuutta kohti, Yleisten rakennusten Ylihallitus on puoltanut seuraaviin toimenpiteisiin ryhtymistä, nim. että:

1) a) samassa kaupungissa olevien oppilaitosten rehtorit ja johtajattaret yksissä neuvoin ostaisivat kaikki tarvittavat polttoaineet, jotka sitten sijoitettaisiin kunkin koulun puukellareihin ja, ellei näihin kaikki mahtuisi, loput pantaisiin yhteiseen säiliöön (halkotarhaan) tai

b) kaikki saman seudun valtionkoulut tekisivät pysyvän sopimuksen jonkun luotettavan hankkijan kanssa, joka takuuta vastaan määrättyyn hintaan toisi polttoaineet;

2) niissä rannikkokaupunkien kouluissa, joissa on keskuslämmitys, olisi koksia käytettävä polttoaineena ja lämmityslaitokset näissä sitä varten tarkoitusta muutettavat niin että niissä voitaisiin käyttää mainittua polttoainetta;

3) oppilaitosten huoneissa ei lämpö saisi nousta +18% Cels. korkeammalle;

4) vanhentuneiden lämpöjohtosysteemien mukaisesti laadittuja lämmityslaitoksia uusittaessa olisi vastedes ainoastaan lämminvesijohtolaitoksia tehtävä; sekä että

5) olisi sopivalla tavalla palkittava sellaisia lämmittäjiä, jotka säästäväisyyttä noudattaen pitävät huolta lämmittämisestä.

Edellämainitusta Yleisten rakennusten Ylihallituksen valmistuttamasta tilastollisesta yleiskatsauksesta käy ilmi seuraavat asiat:

1) Samalla paikkakunnalla olevat oppilaitokset ovat polttoaineista välistä maksaneet hyvinkin erilaisia hintoja. Siten esim. Helsingissä on koivuhaloista kuutiometriltä maksettu eräässä oppilaitoksessa 10 markkaa 15 penniä, eräässä toisessa 7 mk. 78 p. Havupuiden hinta samalla paikkakunnalla vaihtelee 8 mk. 75 p. ja 7 mk. 2 p. välillä. Turussa vaihtelee koivupuiden hinta 8 mk. 10 p. ja 9 mk. 10 p. välillä. Tampereella on koivupuiden alin hinta 5 mk. 25 penniä, mutta havupuiden hinta 5 mk. 75 p. Viipurissa vaihtelee koivupuiden hinta 6 mk. 64 p. ja 7 mk. 85 p. välillä;

2) Mitä tulee lämmityskustannuksiin 10 kuutiometriltä, ovat nekin hyvin vaihtelevia vieläpä samassa kaupungissa. Helsingissä maksoi ruots. normaalitylyseossa mainittu lämmitys 1 mk. 64 p., mutta suom. realitylyseossa 3 mk. 58 p.; Turussa, jossa käytetään miltei kaikissa kouluissa samoja lämmityslaitoksia, uunia, vaihtelee mainittu luku 1 mk. 84 p. ja 2 mk. 51 p. välillä. Niissä Viipurin oppilaitoksissa, joilla on uunilämmitys, on kustannus 1 mk. 61 p. ja 3 mk. 20 p. välillä;

3) Jos vertaa lämmityksen kustannuksia eri kaupungeissa toisiinsa, niin huomaa, että ne eivät aina ole oikeassa suhteessa polttoaineiden hintaan. Siten esim. Porvoon lyseossa maksettiin kuutiometriltä koivuhalkoja vain 7 mk. 22 p., mutta lämmitys 10 kuutiometrin tilavuutta kohden teki 2 mk. 69 p., jota vastoin Turun ruots. kl. lyseossa samanlaiset puut maksoivat 8 mk. 98 p. kuutiometriltä, mutta lämmitys 10 kuutiometrin tilavuutta kohden vain 1 mk. 84 p. ja kuitenkin olivat lämmityslaitokset samoja, nim. uunia, eikä myöskään saata mikään mainittava ilma-alanerotus näiden kahden paikkakunnan välillä vaikuttaa tähän suhteeseen;

4) Jos verrataan eri lämmitysaineiden käyttämistä samalla paikkakunnalla toisiinsa, niin näyttää siltä kuin koksi siellä, missä on keskuslämmitys ja puut kalliita, olisi edullisin tähän tarkoitukseen käytettäväksi;

5) Mitä eri lämmityslaitoksien etevämyyteen tulee, on siinä suhteessa varsin vähän kokemusta, koska vain harvassa kaupungissa on uudenaikainen keskuslämmitys. Kuitenkin näyttää siltä kuin keskuslämmityslaitoksissa kuumen veden käyttäminen olisi edullisinta.

Tämä vertailu johtaa seuraaviin lopputuloksiin:

- a) polttopuiden osto ei ole tarpeellisella huolella järjestetty;
- b) oppilaitosten lämmityslaitokset eivät nykyään ole semmoisessa kunnossa, että polttoaineita voitaisiin riittävässä määrin säästää; sekä
- c) itse lämmittämistapaankaan ei ole pantu riittävän suurta huolta.

Katsoen voivansa pääkohdissa yhtyä kannattamaan Yleisten rakennusten Ylihallituksen ehdottamia edellämäinittuja korjaustoimenpiteitä, esitti Koulu-toimen Ylihallitus alamaissimmasti seuraavaa:

1) Näyttää siltä kuin olisi tarkoituksen mukaista tarjota sopivalla ajalla urakalle puiden ja yleensä muittenkin polttoaineiden hankinta kaikkiin samassa kaupungissa oleviin valtion kouluihin, jolloin olisi, tarpeen vaatiessa, kouluihin hankittava helppohintaiset kyllin tilavat puuvajat, jotta urakkamies voisi helpommin täyttää urakkasopimuksensa;

2) Kaikissa valtion kouluissa olisi lämmityslaitosten tarkastus tapahtuva ja niissä mahdollisesti ilmenevät puutteellisuudet poistettavat;

3) Kuhunkin koulun lämmitettävään huoneeseen olisi hankittava lämpömittari ja oppilaitoksen johtajan silmälläpitäessä tarkoin huolehdittava siitä, että lämpö kouluhuoneissa ei nouse yli 18 lämpöasteen Celsiusta;

4) Koulujen lämmityslaitoksia tarkastettaessa olisi, etenkin keskuslämmityslaitoksiin nähden, lämmittäjille annettava tarkkoja ohjeita. Myös sopisi kehottaa koulujen johtajia pitämään huolta näiden ohjeiden noudattamisesta; sekä

5) Niinikään helpottaisi suotuisaan lopputulokseen pääsemistä, jos esim. Yleisten rakennusten Ylihallituksen tehtäväksi jäisi vuosittain vaatia oppilai-

tosten rehtoreilta ja johtajattarilta seikkaperäiset luettelot koulujen lämmitykseen kulutetuista polttoaineista ja niiden arvosta sekä sitten saamansa tietojen nojalla laatia K. Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan ja Koulutoimen Ylihallituksen tiedoksi annettava laskelma siitä, paljonko lämmitys kutakin kymmentä kuutiometriä kohti eri kouluissa on tullut maksamaan.

Mitä lopuksi tulee lämmittäjille säästäväisestä polttoaineiden käyttämisestä suoritettavaan palkkioon, niin ei Koulutoimen Ylihallitus puolestaan katsonut voivansa tehdä siitä mitään ehdotusta, ennenkuin kokemus on osottanut, minkä tuloksen muut ehdotetut toimenpiteet tuottaisivat.

Valaistuslaitokset Suomen valtion kouluissa ovat järjestetyt, kuten ohella olevista piirustuksista lähemmin käy selville.

Tieteelliset laitokset.

Valtion historiallis-, muinaistieteellis-, kansatieteellinen museo Helsingissä.

Vuoden 1908 alussa oli uusi museorakennus pääkohdissaan valmis ja vesikaton suojassa. Myöskin rautabetoniset välipohjat ja ullakkovuoliaiskerrokset olivat niin suureksi osaksi valmiiksi tehdyt, että rakennus voitiin kuivattaa tämän talven kuluessa väliaikaisten uunien avulla.

Tähän aikaan ei ison tornin huippu-osia vielä ollut tehty, torni oli vaan muun rakennuksen tasalle rakennettuna väliaikaisesti peitetty. Kesällä 1908 alkoi torninrakennustyö uudelleen ja syysmyöhällä museorakennus voitiin katsoa ulkopuolisesti valmiiksi tehdyksi.

Sisäpuolisista enemmän merkitsevistä rakennusosista puuttui vielä kirkon ja keskushallin kattoholvaus. Vuoden 1908 syksyllä hankki toiminimi Aktiebolaget Granit Hangosta keskihallin mahtavan isot patsaat. 14 tonnia painavat graniittilohkareet kuljetettiin Helsinkiin rautateitse ja tavara-asemalta edelleen lähellä olevaan museoon pitkin Läntistä viertotietä puurullien avulla. Patsaiden niin hyvin kuljetuksen kuin paikalleen asettamisen toimitutti vastanimitetty toiminimi. Nämät patsaat, jotka alkuaan olivat aiotut tehtäviksi hioutusta graniitista, tehtiin nyt yksinomaan hakkaamalla hienopintaiseksi laitetusta graniitista, koska jo tähän aikaan oli saatu täysin selville, ettei museorakennukseen annettu määräraha sallinut käyttää niitä kalliimpia työaineita ja kalliimpia työntekolajia, jotka museota suunniteltaessa oli ajottu käytettäviksi.

Talvella 1909 tehtiin kirkon ja keskushallin kattoholvaustyö ja kun nämät huoneet oli tarkotettu tulevaisuudessa koristettaviksi kalkki- ja freskomaalauksilla, ei rautabetonia voitu tässä käyttää, vaan muurattiin holvit tiilistä.

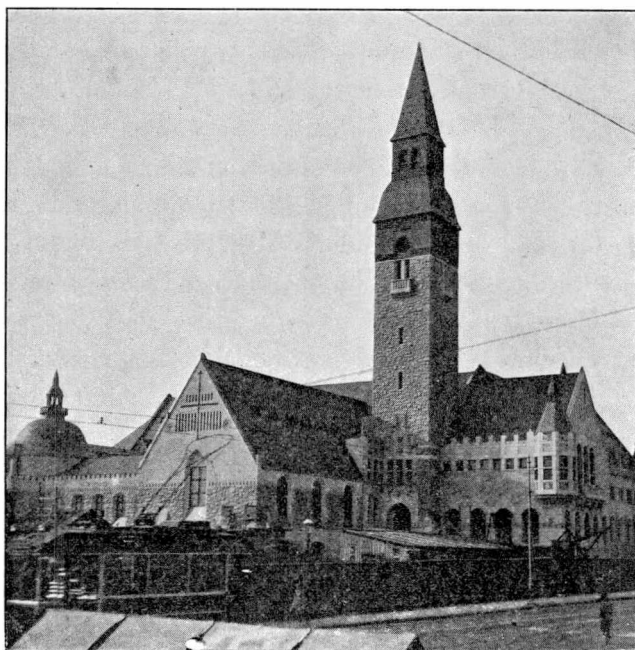
Tässä yhteydessä voidaan mainita eräs sangen merkillepantava asianhaara.

Kun keskushallin graniittipatsaiden paikoilleen muuraaminen keväällä 1909 alkoi, tutkittiin Paraisista hankittu kalkki erityisesti, kun se höyrylaiva, jolla se kuljetettiin, joulun aikaan 1908 myrskysäällä oli jäänyt kiinni kulkuväylään lähellä Helsinkiä. Tutkimuksessa saatiin selville, että kalkki oli hyvin suolanpitoinen. Tähän oli syynä, että höyrylaiva lumimyrskyssä oli yltymäpääri jäänyt ja sen yli syöksyvät laineet olivat nähtävästi päässeet tunkeutumaan

lastiin. Tämä tietysti oli katsottava pelkäksi onnettomuudeksi, mutta samassa tutkimuksessa todettiin mahdolliseksi, että merivettä välistä käytetään kalkin sammuttamiseen saaristossa sijaitsevilla kalkkitehtailla silloin, kun suolattoman veden saanti syystä eli toisesta on niukka.

Tämän johdosta revittiin pois ne pienehköt muuriinosat, mitkä oli muurattu suolanpitoisella kalkilla ja uutta kalkkia hankittiin sisämaan kalkkitehtaista.

Jolle tätä seikkaa olisi ajoissa huomattu, olisi vastaisuudessa voinut tapahtua arvaamattomia vahinkoja ja taideteoksia turmeltua; ja olisi siis jokaisessa vähänkin enemmän merkitsevässä rakennustoimessa tarkasti silmällä pidettävä,



KANSALLISMUSEO HELSINGISSÄ.

minkäläatuista siinä käytettävä kalkki on, koska ei ole lainkaan varmaa, etteikö hyvämaineisinkin meriseutujen tehtaista tuotu kalkki voisi olla suolanpitoinen.

Vuonna 1908 aloitettiin myöskin vuolukivikoristustyöt. Tätä varten oli, kuten Ylihallituksen viimeisestä kertomuksesta käy selville, aineet hankittu Nunnanlahden louhoksista. Veistotöiden ja ornamenttien tekoa varten onnistui Ylihallituksen työhönsä saada herrat H. Uthuslienin ja P. Fredheimin, jotka Trondhjemin tuomiokirkon töissä olivat hyvin perehtyneet vuolukivitekniikkaan; ja on näiden herrojen apua kiitettävä siitä, että museon vuolukivikoristeet saatiin tehdyksi ja aikansa paikoilleen sijoitetuiksi hinnasta, mikä ei noussut korkeammaksi urakkasummaa siinä kontrahdissa, mikä aikaisemmin oli tehty sittemmin vararikkoon joutuneen Vuolukiviyhtiön kanssa.

Vuosina 1908—1909 tehtiin muuten melkein kaikki sisustustyöt. Seinät ja katot rapattiin rakennuksen sisällä paitsi keskushallissa, missä sekä seinä- että holvirappaukset jätettiin tekemättä, ja raaka tiilipinta siveltiin ainoastaan mahdollisimman vetelällä kalkkivellillä. Tämä tehtiin siitä syystä, että puheena olevat seinä- ja holvipinnat ovat aiotut freskomaalauksia varten, mitkä vaativat erityisesti valmistetun pohjapinnan ja kun tämä pohjapinnan valmistus tehdään parhaiten itse maalaustyön yhteydessä, katsottiin muuri sopivimmin säilyvän tähän tarkotukseen yksinkertaisella kalkkisivelyllä.

Kirkossa taas, jossa holvimaalaus on tarkotettu tehtäväksi puolikuivalle pohjalle, kuten tavallisesti oli pohjoismaiden keskiajan kirkkojen laita, rapattiin holvit puhtaalla kalkkilaastilla ja jätettiin maalaamatta, jotta nekin sillätavoin paraiten soveltuisivat vastaista koristelua varten.

Museon tammiset ikkunat hankki toiminimi Borgå Ångsågs Aktiebolag ja niiden paikoilleen asettaminen toimitettiin suurimmaksi osaksi vuonna 1908. Tämä paikoilleenasettaminen tehtiin erityisellä tarkkuudella; siten esim. ainoastaan kasviaineesta tehtyä riviä voitiin käyttää tilkitykseen kehyksien ympäri, koska nautaeläinten karvoista tehty huopa helposti olisi voinut hankkia koita museossa säilytettäviin kalliisiin kokoelmiin. Museon ovet suureksi osaksi tammesta hankki toiminimi E. Bomanin Kuopion haara-osasto, ja voi niitä pitää niin aineen kuin työn puolesta paraimpina, mitä meillä siinä suhteessa on tehty.

Keskuslämmityslaitoksen museoon hankki toiminimi »Gebrüder Körting» Hannoverista; mutta huolimatta moninkertaisista muistutuksista ei tämä maankuulu toiminimi vielä vuoden 1910 lopussa ollut voinut saada täydelleen tarkistetuiksi lämmityskojeita, josta syystä on kuulunut valituksia siitä, ettei osia museohuoneustoista voida lämmittää asiaankuuluvaan astemäärään.

Vesijohdot, joita museossa on varsin vähän, hankki toiminimi A. B. Vesijohtoliike O. Y.

Suurin osa museon lattioista on peitetty läpivärjätyillä linoleumimatoilla n. k. graniittilajia. Nämät matot on hankkinut toiminimi Sandudds tapet- & mattaffär Helsingistä. Kun oli välttämätöntä, että lattioihin saataisiin mitä lujin pinta vastaamaan raskaampien museoesineiden painoa, vältettiin kaikkia pahvi- ja huopa-alustimia niinkuin niitäkin korkkitekeleitä, joita useilla nimityksillä käytetään linoleumimattojen alustimina. Erityisten kokeitten jälkeen tehtiin alustinpohja eräänlaisesta kuonabetonista, joka saatiin sekottamalla 7 osaa kuonaa, 5 osaa hietaa, 1 osan sementtiä ja 1 osan sammutettua kalkkia. Tätä ainetta ei kumminkaan saatu tasotetuksi tarpeellisen hienoksi, jonka vuoksi tämä aikaansaatiin siten, että kuonabetonin päälle pantiin hiomalla ohkonen kerros sementtilaastia, sittenkun itse pohja-aine oli vähän hyytynyt. Koko tämä kerros kuivi verrattain pian, jonka jälkeen linoleumimatot liimattiin siihen kiinni hartsikitillä estääkseen kosteutta nousemasta holveista ja alustinaineesta.

Kirkon ja keskushallin lattiat ovat lasketut harmaanvioletista Gottlamin kalkkikivestä tehdyillä liuskoilla, ja on pääportaiden raput ja pohjat tehty samasta aineesta. Tämän lattianlaskuaineen hankkiminen lykättiin aina myöhemmäksi kun aikaisemmin oli rakennustoimen raha-asehasta vaikea päättää, riittäisikö määräraha siihen upeampaan tekotapaan, mikä aikaisemmin oli tarkotettu tätäkin erityiskohtaa varten.

Sisäpuoliset maalaustyötkin supistettiin mahdollisimman pieneen määrään. Niinpä ovat kaikki katot maalatut valkosella kalkkivärillä sekä seinät vaaleanvoittoisella kalkkivärillä paitsi hoito-osastossa, missä on käytetty tapetteja. Tammisiin ikkunoihin ja oviin tarvittiin vaan yksi sivellys hyvää lakkaa, jota vastoin mäntyset ovet maalattiin vaalealla öljyvärillä.

Kaikki museon osat ovat erotetut toisistansa palo-ovilla raudasta. Ovi-lukkojen valinta on toimitettu erityisellä huolella, ja ovat ne hankitut englantilaisen toiminimen Chubb'in lukko- ja kassakaappitehtaasta Lontoosta sen tšekäläisen asiamiehen insinööri W. Hultin kautta. Kaikki nämät lukot ovat tavallisessa merkityksessä tiirikalla avaamattomat ja siten laitetut, ettei yksikään avain sovi muuta kuin yhteen lukkoon, mutta kuten koko museokin on jaettu kolmeen pää-osastoon: historialliseen, muinaistieteelliseen ja kansatieteelliseen osastoon, ovat avaimetkin jaetut kolmeen ryhmään, joilla kaikilla on oma »passpartuu-avaimensa», jotapaitsi on olemassa kolme sellaista avainta, joilla voi avata kaikki museon lukot. Tästä poikkeuksena ovat ulko-ovet, joissa on tiirikalla avaamattomat lukot sanotun toiminimen erikoisrakennetta.

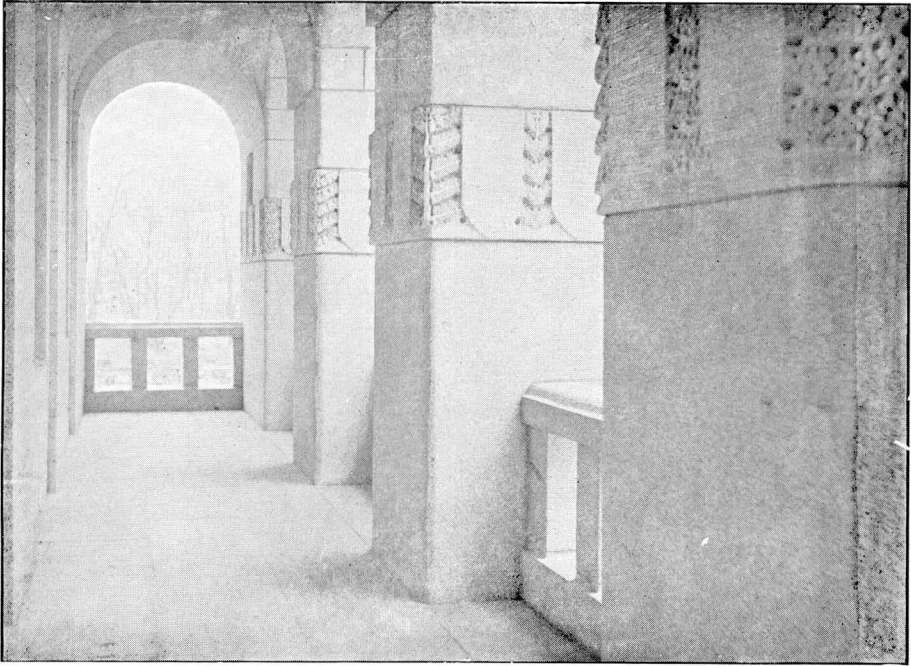
Pääasiassa on tämä valtion museo rakennettu niin paljon yksinkertaisuttamalla sen ulkoasua, kuin on ollut pakko liian niukasti laskettujen arvioerien tähden. Museon sisemmältäkin linnapihalta puuttuu piirustuksiin otettu vuolukivi-asu, koska alkuperäisestä kustannusarviosta puuttui tätä vastaavia menoreiä eikä toistaiseksi ole sitä varten myönnetty erityisiä varoja.

Paitsi isoa päärakennusta on museon tarpeeksi tehty desinfioimislaitos.

On nimittäin huomattu, että kaikki kasviaineista eli eläinkunnasta saaduista aineksista tehdyt esineet hyvin helposti joutuvat turmeluksen alaisiksi jollei ryhdytä toimiin niiden suojelemiseksi loiseläimiä vastaan. Koi ja toukat ovat tavallisimmat näistä turmelijoista ja niiden hävittämiseen on kaikissa museoissa täydytty kärsiä suuria kustannuksia.

Viimeksi keksitty ja vaikuttavin keino tätä varten on museoesineiden käsittely hiilirikkikaasulla vakuuissa ja 40 jopa 50° Celsiuksen asteen kuumuudessa. Tähän tarvitaan kumminkin hyvin monimutkaisia koneita, joihin kuuluu niin laajarakenteinen desinfioimisuuini, että isoimmat museoesineet mahtuvat siihen, ilmapumppu vakuumin aikaansaamiseksi uunissa, sekä erityinen säiliö hiilirikkikaasun kehittymistä varten.

Museoon toimitettu desinfioimislaitos on ruotsalaista keksintöä ja sen on hankkinut toiminimi Aktiebolaget Desinfektion Tukholmassa. Itse uuni on

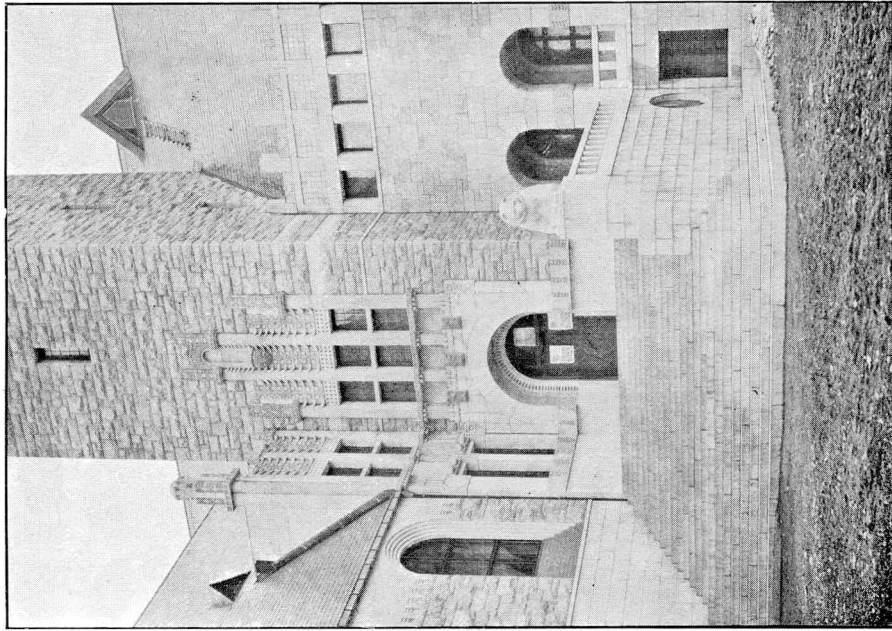


Loggia tornin vieressä.



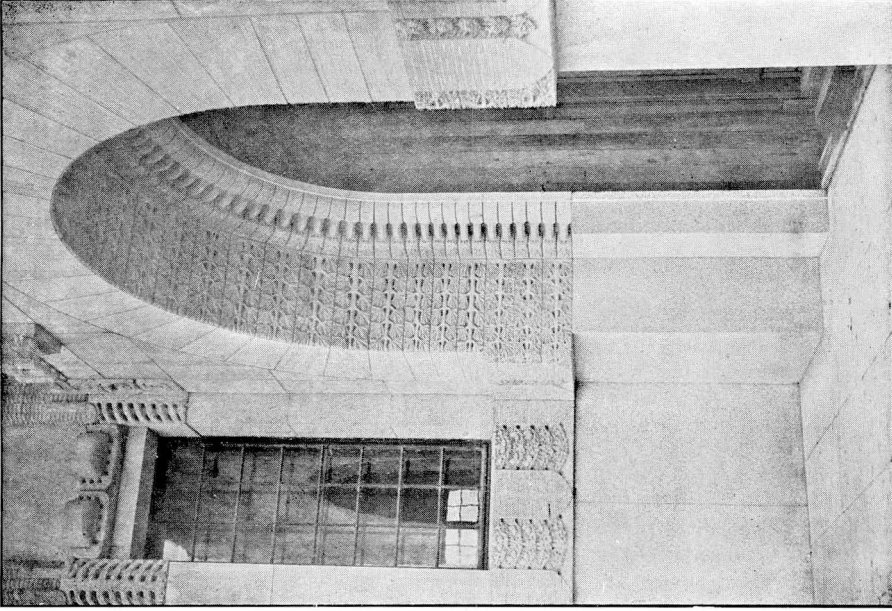
Loggia „Historiallisen pihan kohdalla“.

HISTORIAL LIS-, MUINAISTIETEELLIS-, KANSATIETEELLINEN MUSEO HELSINGISSÄ.



Pääportaat ja torni.

HISTORIALLIS-, MUINAISTIETEELLIS-, KANSATIETEELLINEN MUSEO HELSINGISSÄ.



Pääporttaali.

3 metriä läpimitaten ja pituudeltaan 4.5 metriä, ja lienee siis suurin desinfioimislaitos koko maassa.

Museoon tuotaessa on kaikki esineet desinfioitu, ennenkuin ne ovat paikalleen asetetut, ja voidaan huomauttaa, että se ei ainoastaan suojele esineitä tulevalta turmelukselta, vaan myöskin osaksi suojelee museossa kävijöitä ja virkailijoita tartunnasta eräissä esineissä varmaan pölevien tartunta-aineksien esim. tuberkelibasillien kautta. Että desinfioimattomien esineiden kautta voi olla syöpäläisten levenemisen vaara tarjolla, on toteen näytetty eräillä tropiikeista tuoduilla kansatieteellisillä esineillä.

Tukholman pohjoismaalaiseen museoon laitetulla samanlaisella desinfioimiskoneella on muunmuassa desinfioitu kuninkaallisen kirjaston kallisarvoisia kokoelmia, joihin on tarttunut koi; ja voinee Helsinginkin valtion museon desinfioimisuuini vastaisuudessa tehdä hyötyä muullakin kun museon varsinaisella alalla.

Museoalan tasotus, sen aitausmuurien teko sekä valtiolle tontinomistajana kuuluvat kadunvalmistustyöt riippuvat vielä tarvittavista määrärahoista.

Vuoden 1910 loppuun oli museorakennuksista maksettu kaikkiaan 1,546,363 markkaa 19 penniä.

Meteorologinen leija-asema Fredriksbergissä.

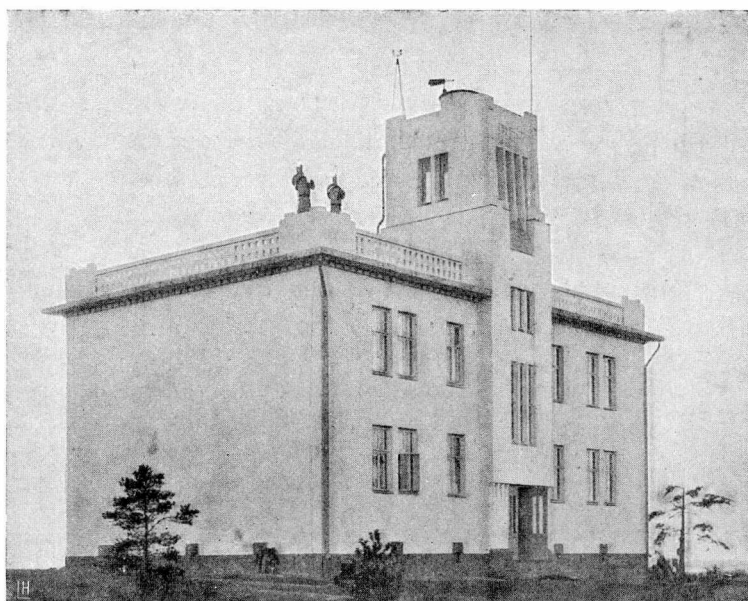
Kun ne hankaluudet, jotka aiheutuivat meteorologisen keskusaseman epä-mukavasta sijotuksesta, alkoivat käydä aina tuntuvammiksi, pyysi tämän laitoksen johtaja professori G. Melander 11 päivänä helmikuuta 1909 Keisarilliselta Senaatilta lupaa käyttää meteorologisen keskusaseman tarpeeksi sitä osaa



Helsingin pitäjässä sijaitsevaa Fredriksbergin taloa, jota ei tarvittu muihin valtion tarkoituksiin, leija-aseman perustamiseen ylempien ilmakerrosten tutkimista varten.

Huhtikuun 22 päivänä 1909 päivätyssä kirjeessä ilmotti Keisarillisen Senaatin Kamaritoimituskunta vastaukseksi, että yllä mainittu ala Fredriksbergin talosta seuraavan marraskuun 1 päivästä annettaisiin meteorologisen keskusase-
man käytettäväksi.

Tämän johdosta pyysi professori Melander Yleisten rakennusten Ylihallitusta pitämään alustavan katselmuksen kustannusarvion aikaansaamiseksi puheena olevan talon alueella olevien rakennusten laittamista varten meteorologisen keskuslaitoksen tarkoituksiin.



FREDRIKSBERGIN LEIJA-ASEMA.

Vastaukseksi tähän 4 päivänä kesäkuuta 1909 kirjottamassansa kirjeessä Ylihallitus ilmotti kyseessä olevien korjaustöiden tulevan nousemaan 7,000 markkaan; vaan, kun rakennuksia näillä korjauksilla ei voitaisi saada semmoiseen kuntoon, että ne läheskään vastaisivat meteorologisen keskuslaitoksen tarvetta, oli Ylihallitus antanut määräyksen ylimääräiselle arkkitehdille L. Mallanderille laatimaan laitoksen johtajan osotusten mukaan luonnospiirustukset ja kustannusarvion uutisrakennusta varten puheenalaiselle paikalle ylläsanottuun tarkotukseen.

Tämän perusteella tehdyt piirustukset ja 66,000 markan summana päättyvän kustannusarvion hyväksyi Keisarillinen Senaatti esittelyssä syyskuun 11

päivänä 1909 sekä antoi samalla tarkotukseen tarvittavan määrärahan. Heti tämän jälkeen alkoivat rakennustyöt, mutta aikaisin sattuneiden pakkasten tähden voitiin ainoastaan kivijalka saada valmiiksi syksyllä 1909. Nämät työt tehtiin ylimääräisen arkkitehdin Hj. Åbergin johdolla. Itse rakennustyö, joka oli 55,200 markan hinnasta annettu urakalla tehtäväksi rakennusmestari Rik. Helanderille, alkoi ylimääräisen arkkitehdin L. Mallanderin johdolla heti keväällä, vuonna 1910 sekä jatkui häiriöttä seuraavana kesänä ja lopetettiin elokuussa. Muut työt lopetettiin syyskuussa 1910 jolloin lopputarkastuksen toimitti ensimmäinen arkkitehti Ric. Björnberg.

Tämä rakennus, joka sijaitsee n. k. Öllyvuorella on rakennettu kaksikerroksiseksi ja sitäpaitsi varustettu kellareilla. Siihen on sijoitettu kaksi suurta huomionteko- ja työsalia, huoneet matkustavia ja laitoksen johtajaa varten, huoneukset assistenteille, observaattoreille ja vahtimestarille sekä pesutupa y. m.

Kun suuri osa täällä tehtäviä tieteellisiä tutkimuksia on toimitettava vapaassa ilmassa on tähän rakennukseen niitä varten tehty alttanikatto. Rakennuksen pohjoispuolelle on pystytetty torni, joka on tarkotettu tuulenmittauskoneita varten, ja siitä on valtavan laaja näköala Helsingin ja sen lähiseutujen yli. Jonkun matkan päässä tästä observatoorirakennuksesta on raudasta vapaa rakennus betonista magneetisten kojeiden tarkistusta varten. Lisäksi kuuluu tähän laitokseen makasiini leijoja y. m. varten sekä ulkokuonerakennus.

Maanviljelystaloudellinen koeasema Tikkurilan kylässä Helsingin pitäjässä.

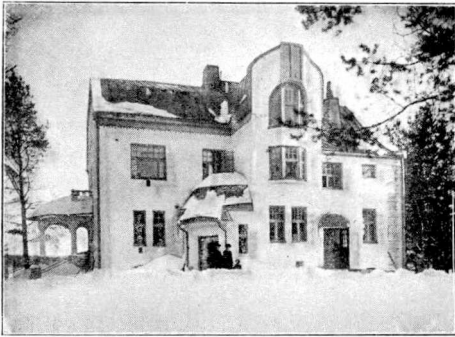


Kuten Yleisten rakennusten Ylihallituksen Keisarilliselle Majesteetille antamasta kertomuksesta vuosilta 1904—1907 käy selville sai tämä Ylihallitus Keisarillisen Senaatin Maanviljelystoimituskunnan 28 päivänä helmikuuta 1907 päivätyssä kirjeessä käskyn Senaatin samana päivänä vahvistamien piirustusten ja kustannusarvion mukaan sopivalla tavalla teettää tarpeelliset rakennukset elokuun 11 päivänä 1898 annetun armollisen julistuksen mukaan Tikkurilan kylään Helsingin pitäjään sijoitettavaa maanviljelystaloudellista koeasemaa varten. Tähän tarkotukseen myönnettiin ylimääräiseen menosääntöön otettu 224,800 markan määräraha; ja määrättiin erittäin, että tämän laitoksen eri osastojen esimiehet rakennustyön kes- täessä antaisivat osoituksia ja neuvoja rakennusten tarkotuksen mukaisuuden suhteen.

Puheenalainen rakennustyö suoritettiin laskutöinä ja määrättiin sitä joh- tamaan ylimääräinen arkkitehti H. R. Helin, jolle aikaisemminkin oli uskottu

Maanviljelystoimituskunnan toiminta-alaan kuuluvien erinäisten rakennustöiden teettäminen.

Rakennustarpeiden hankinta alkoi huhtikuun 7 päivänä 1907. Maanviljelyshallituksessa tehdyn, Keisarillisen Senaatin vahvistaman työsuunnitelman perusteella oli tähän rakennustyöhön laskettu menevän noin 20 kuukautta, ja olisi työn tämän mukaan pitänyt olla valmiina ennen 1908 vuoden loppua. Kuitenkin oli 1907 vuoden kevät, kuten Ylihallituksen viimeksi antamassa kertomuksessa on mainittu, sangen luminen, kylmä ja pitkälinen, mitkä seikat aiheuttivat suuren ajan hukkan, kun maa- ja perustamistyöt tämän tähden voitiin panna alulle vasta kesäkuussa. Kun tähän tuli lisäksi, että työmaalla melkein samaan aikaan havaittiin olevan erittäin sopimattomat pohjasuhteet,



täytyi, kuten vastamainitussa kertomuksessa on esitetty, tämän tähden tehdä melkoisia ylimääräisiä töitä arvaamattoman vaikeissa oloissa. Enemmittä selostuksittakin on selvää, että nämä seikat korottivat työkustannuksia. Kun sitäpaitsi perustanlaskutyöt loppukesällä vällinneitten sadesäiden tähden edistyivät sangen hitaasti, voitiin sinä kesänä tehtävät tallin, navetan ja kah-

den laboratorirakennuksen muuraustyöt, alottaa vasta elokuussa. Siitä huolimatta saatiin puheenalaisista rakennuksista talli ja navetta täysin valmiiksi määräajassa, vaan sanotuista kahdesta laboratorirakennuksesta saatiin vaan isompi N:o II muuratuksi ja katetuksi väliaikaisella katolla. Tätäpaitsi tehtiin vuonna 1907 desinfiomisrakennus entomologisiin tarpeisiin, talousosaston työkalurakennus sekä yksi heinälato.

Vuonna 1908 tehtiin laboratorirakennuksen N:o II täydennyistyöt sekä kaikki jällellä olevat perustus- ja muuraustyöt, jotapaitsi laboratorirakennus N:o I, riihirakennus konehuoneineen, vilja-aitta sekä karjanhoitajain asuinrakennus rakennettiin ja osaksi sisustettiin. Samana vuonna sijoitettiin keskuslämmityslaitos paikoilleen ja tehtiin vesija likajohdot, jotapaitsi ennen rakennetuissa rakennuksissa tehtiin joku määrä vähempiä korjaustöitä. Myöskin kaivettiin suurilla kustannuksilla kaivo tämän vuoden aikana. Vuonna 1909 tehtiin kaikki muut vahvistettuun rakennusohjelmaan kuuluvat rakennukset nimittäin: kasvihuone, suojarakennus



maanviljelyskemiallisia kasvikoikeita varten, juurikaskellari, sauna ja muonamiesten ulkokuonerakennus. Muutamat jälellä olevat maalaustyöt ja vähemmät täydennystyöt tehtiin valmiiksi kesällä 1910.

Odottamattomien vaikeuksien tähden, jotka kohtasivat näitä rakennustöitä alunpitäen, oli työkustannukset vuonna 1907 tehtävistä töistä nousseet noin 50 % kalliimmiksi kustannusarvioon otettua hintaa, jonkavuoksi Ylihallitus teki Keisarilliselle Majesteetille alamaisen ilmotuksen tästä sekä esitti samalla, että puheenalaisten rakennustöiden loppuunsaattamiseen myönnettäisiin lisäksi kaikkiaan 28,100 markkaa Ylihallituksen käytettäväksi.

Keisarillisen Senaatin Maanviljelystoimituskunnan 22 päivänä toukokuuta 1908 päivätyssä kirjeessä annettiin tieto, että Ylihallituksen ylläsanottuun esitykseen oli suostuttu, jonka ohessa määrättiin: a) että Ylihallitus saisi kyseessä olevaan tarkotukseen käyttää varoja 25,000 markan summaan saakka ja panna niitä vastaavat menot kirjoihin etumaksujen tiliin; b) että Ylihallituksen oli teetettävä ylläsanotussa esityksessä mainitut korjaustyöt laitokseen kuuluvissa vanhemmissa rakennuksissa 3,100 markasta sekä c) että Ylihallituksen oli hyvässä ajoin seuraavana syksynä Keisarilliselle Senaatille ilmoitettava, riittäisikö mainittu ennakkomääräraha puheenaolevaan tarkotukseensa, vai tarvittaisiinko siihen ehkä vielä enemmän varoja. Samalla annettiin Ylihallitukselle käsky antamaan selostuksen ja tiedot muista koe-asemalle tarpeellisista rakennustöistä. Vihdoin annettiin Ylihallitukselle tieto, että Maanviljelyshallituksen esitys uuden saunarakennuksen teettämisestä (kustannusarvio 2,800 markkaa) oli hyväksytty ja annettiin Ylihallitukselle samalla käsky tämän rakennuksen teettämisestä.

Noudattaen ylläesitettyä määräystä Ylihallitus lähetti lokakuun 23 päivänä 1908 laajan selostuksen tästä työtoimesta Keisarilliseen Senaattiin ja kävi siitä selville 1:ksi, että kustannukset tarkotukseen tehtyyn arvioon otetuista töistä, kun se arvio oli laadittu aikaisemmin käypien työhintojen pohjalle, vaativat 53,615 markan lisän määrärahaan sekä vielä 10,726 markkaa 36 penniä hankittujen työaineiden maksamiseen eli kaikkiaan 64,341 markan 36 pennin lisämäärärahan; 2:ksi että, sittenkun työt kokonaisuudessaan olisi saatu valmiiksi, rakennuskustannukset nousisivat kaikkiaan 288,802 markkaan 33 penniin, sekä 3:ksi että kokonaissumma Ylihallituksen käytettäväksi näitä töitä varten annetuista varoista teki 255,700 markkaa, ja että siis käynnissä olevien rakennustöiden valmiiksi saattamiseen tarvittaisiin vielä 33,102 markan 33 pennin lisämäärä. Sitäpaitsi katsoi Ylihallitus olevansa velvollinen esittämään syiksi siihen, että tähän rakennustyöhön alkuaan annettu 224,800 markan määräraha havaittiin riittämättömäksi, muun muassa että ainoastaan palkkauskustannukset kaikkia siihen asti tehtyjä rakennuksia kohti nousivat 33 % korkeammiksi vastaavia määriä 1905 tehdyissä kustannusarvioissa, sekä että hinnat siihen saakka hankituista työaineista nousivat 16 % korkeammiksi arvioon otettuja hintoja. Että

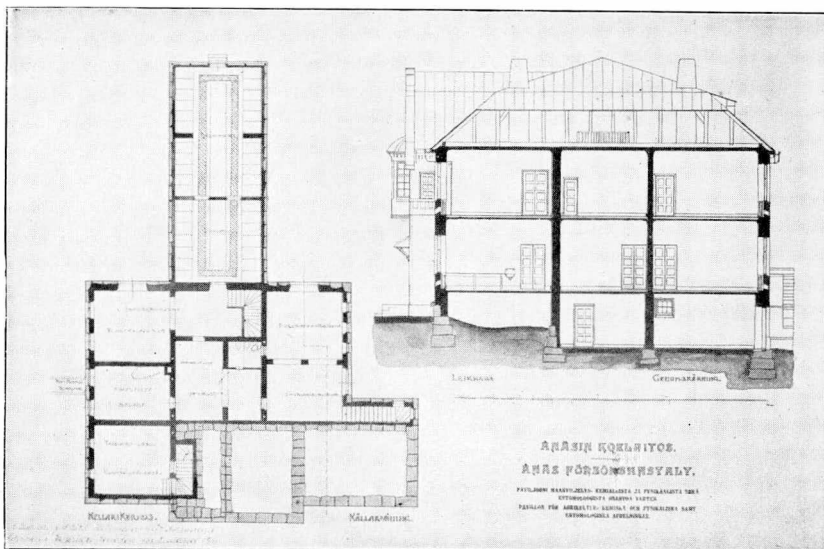
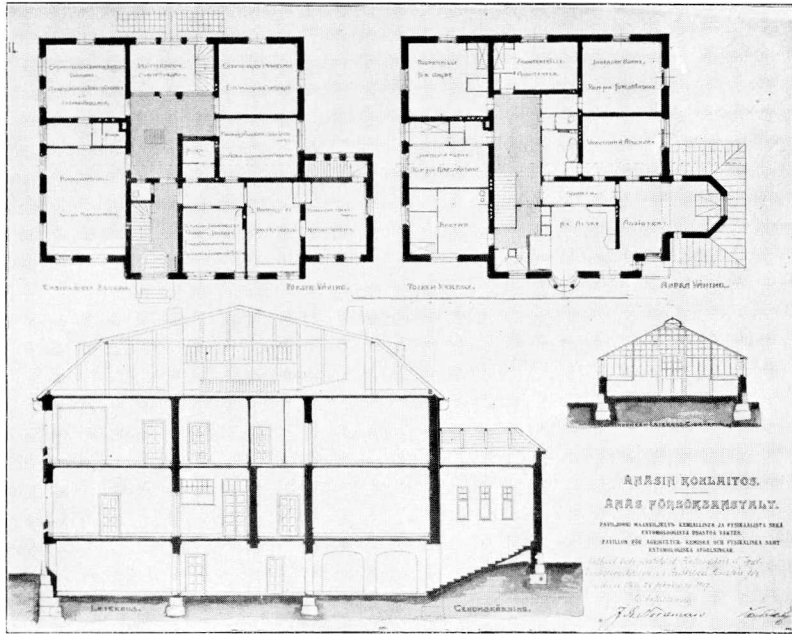
työkustannukset niin suuresti olivat kohonneet, siihen oli syynä, paitsi yllämainittuja seikkoja etupäässä vilkastunut rakennustoimi, joka odottamatta heräsi lähistöllä syntyneissä huvilayhdyskunnissa Vantaan puistokaupungissa, Boksakassa, Oulunkylässä ja Albergassa, mikä seikka oli syynä myöskin siihen, että oli vaikea saada kunnollista työväkeä.

Asiaa esiteltäessä suvaitsi Keisarillinen Majesteetti ^{19 päivänä joulukuuta 1908} _{1 päivänä tammikuuta 1909} armossa sallia että Keisarillinen Senaatti rakennustöiden loppuunsaattamiseen saisi käyttää yhteensä 63,802 markkaa 33 penniä, minkä Keisarillinen Senaatti Maanviljelystoimituskunnassa tammikuun 15 päivänä 1909 päivätyn kirjeen kautta saattoi Ylihallituksen tietoon ja samalla kertaa määräsi että armossa myönnetystä lisämäärärahasta 27,800 markkaa oli käytettävä 22 päivänä toukokuuta 1908 etukäteen myönnettyjen 25,000 ja 2,800 markan rahamäärien korvaamiseen, sekä että loppu 36,002 markkaa 33 penniä saataisiin käyttää rakennustöiden valmiiksi saattamiseen, jotta paitsi Ylihallitukselle annettiin käsky puheenalaisten töiden lopetettua sekä ennenkuin jälle jääneet rakennusaineet ja työkalut y. m. työmaalta myytäisiin, antamaan Keisarilliseen Senaattiin ilmoituksen sekä näiden rakennusaineiden ja työkalujen laadusta ja likimääräisestä arvosta kuin myöskin siitä, voitaisiinko niitä käyttää toisissa uusissa tahi paraillaan käynnissä olevissa valtion rakennushankkeissa.



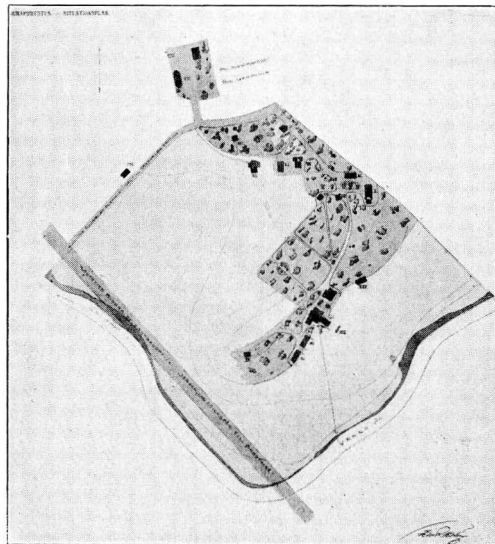
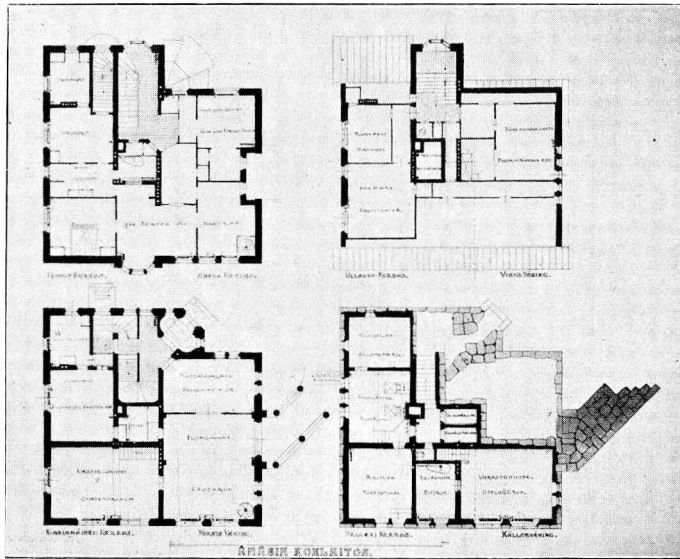
Kun kaikki maanviljelystaloudellista koeasemaa varten määrättyt uutisrakennustyöt oli saatu valmiiksi, tarkasti ne joulukuun 8 päivänä 1909 ylimääräinen arkkitehti vapaaherra K. A. Wrede Maanviljelyshallituksen ylitirehtöörin vapaaherra R. Gripenbergin sekä koeaseman eri osastojen esimiesten, professorien G. Grotenfeltin ja A. Rindellin ynnä dosentin, tohtori E. Reuterin läsnäollessa. Kaikki rakennukset hyväksyttiin ja otti ne heti vastaan Maanviljelyshallitus, josta katselmuskirjan ohella lähetettiin tieto Keisarillisen Senaatin Maanviljelystoimituskuntaan 18 päivänä helmikuuta 1910 päivättyssä kirjeessä.

Kun loppuselvityksessä kumminkin havaittiin, että rakennuskustannukset nousivat 18,628 markkaa 53 penniä korkeammaksi rakennustoimeen annettujen määrärahojen yhteenlaskettua summaa, anoi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta, että jälle jääneet työkalut ja työaineet, jotka oli arvioitu yhteensä 5,032



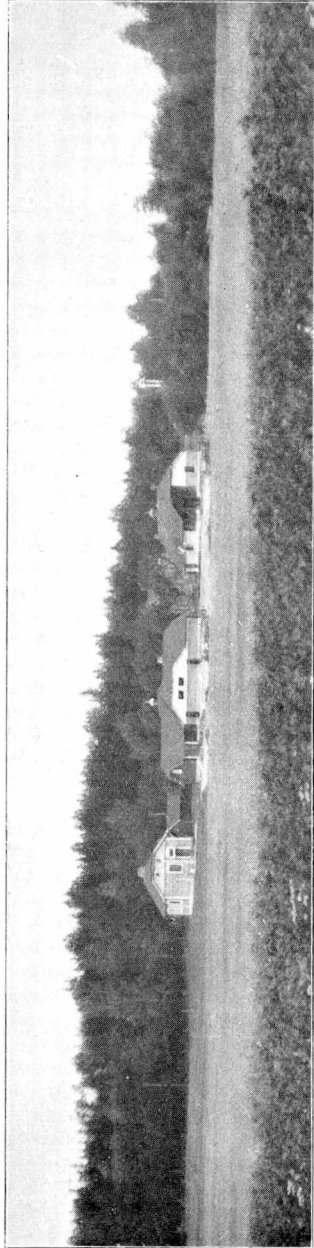
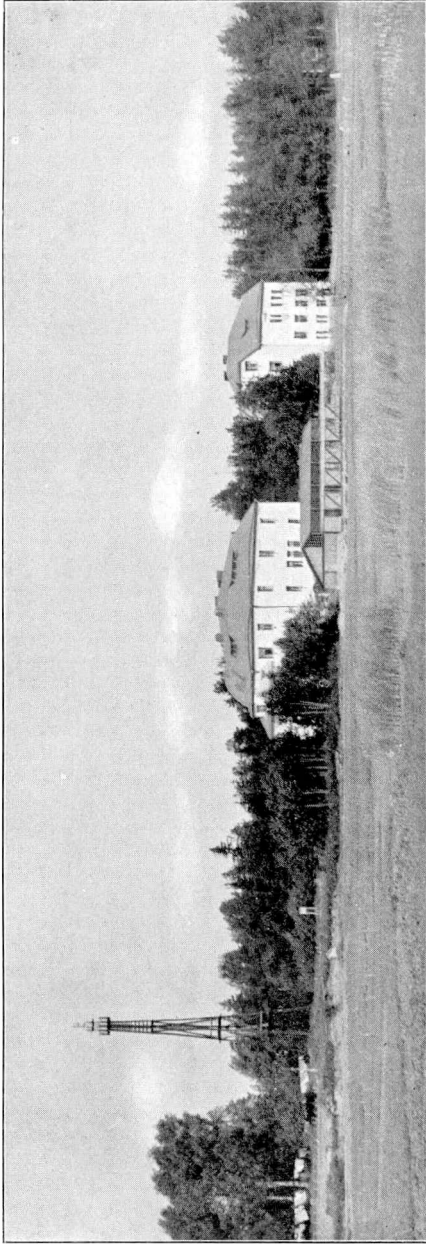
ÄNÄS'IN KOEASEMA.

Paviljonki entomologista osaston varten.



Asemakaava.

ÄNÄS'IN KOEASEMA.



N.

ÄNÄSIN KOEASEMA.

markkaan ja jotka voivat tulla käytäntöön osaksi Änäsin koeasemalla ja osaksi Lepaan puutarhakoululla, saataisiin arviosummasta jättää sanottujen laitosten haltuun, sekä että niistä saadut varat saataisiin käyttää niiden menojen korvaamiseen, joihin määrärahat eivät riittäneet, mihinkä tarkotukseen Keisarilliselta Senaatilta pyydettiin vielä 13,596 markan 53 pennin lisämäärärahaa.

Tähän Ylihallituksen esitykseen näki Keisarillinen Senaatti hyväksi suostua asiaa esiteltäessä maaliskuun 18 päivänä 1910 sekä antaa Ylihallituksen käytettäväksi vielä viimeksi sanottuun summaan nousevan (viimeisen) määrärahan, joka Ylihallituksen oli määrättävä maksettavaksi 14 Pääluokan III luvun 2 momentin kohdalla menosäännössä olevasta erästä uutisrakennuksia varten.



Yleiset sairaalat.

Lääkintälaitoksenarkkitehdin selostuksista vuosina 1908, 1909 ja 1910 toimitetuista rakennustöistä lääkintölaitoksen alalla otetaan tähän seuraavat otteet.

Vuosi 1908.

Rakennustoimi on lääkintälaitoksen alalla ollut vuoden 1908 kuluessa sangen vilkas, kun jo kauan suunniteltuja uutisrakennushankkeita sinä vuonna alettiin toteuttaa siten, että melkoiset määrärahat silloin myönnettiin Viipurin ja Kuopion lääninsairaaloiden uusimiseen ja laajentamiseen sekä uutisrakennuksiin Tampereen ja Kajaanin yleisille sairaaloille.

Määrärahat näitä viimeksimainittuja rakennushankkeita varten myönnettiin vuoden 1908 viimeisinä kuukausina siten, että varat vasta 1909 vuoden alusta tulivat Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi; siten Kuopion lääninsairaalan uusimis- ja laajennustöihin annetusta määrarahastakin saatiin tieto Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 4 päivänä marraskuuta 1907 päivätyssä kirjeessä, vaikka se joutui Ylihallituksen käytettäväksi vasta vuonna 1908.

Sama oli laita Turun lääninsairaalan uusimiseen ja laajentamiseen annetun määrarahankin.

Maan mielisairaiden hoitolaitosten uusimisiin on vuoden 1908 aikana myönnetty seuraavat summat: Käkisalmen turvalaitoksen rikollis- ja koppiosastojen uusimiseen myönnettiin kesäkuun 18 päivänä 1908 77,000 markan määräraha, sekä mielisairaiden vastaanottolaitosten uusimiseen Turun, Mustasaaren ja Viipurin lääninsairaaloissa marraskuun 20 päivänä 1908 309,000 markkaa kumminkin niin, että viimeiseksi mainitut työt Keisarillisen Senaatin päätöksen mukaan määrättiin tehtäviksi vasta vuosina 1909 ja 1910.

Jos kaikki nämät määrärahat, jotka enemmän tai vähemmän kuuluvat vuoteen 1908, lasketaan yhteen, tulee niistä kaikkiaan enemmän kuin 3,500,000 markkaa puheenalaisia rakennuksia kohti. Jos tähän lisätään pienemmät määrärahat eri muunnostöitä varten sairaaloissa, käypi selville, että rakennustoimi lääkintätoimen alalla tänä rakennuskautena, jonka lähtökohtana on vuosi 1908, on ollut laajempi kuin koskaan ennen.

Kun tämän rakennustoimen kulku on täten pääkohdissaan kosketeltu, kerrotaan alempana lähemmin kunkin rakennushankkeen työt erittäin.

Käkisalmen turvalaitos mielisairaita varten.

Sittenkun Keisarillinen Senaatti Ylihallituksessa tehtyjen luonnospiirustusten ja kustannusarvion nojalla oli myöntänyt tarvittavat varat uuden paviljongin rakentamiseen 50 puolirauhalliselle naishoidokkaalle Käkisalmen turvalaitoksessa, laadittiin piirustukset suuremmissa mittakaavassa ja annettiin ne Ylihallitukselle helmikuun 24 päivänä 1908; minkä jälkeen Ylihallitus tarjosi työn tehtäväksi urakalla. Vastaanotetuista tarjouksista hyväksyttiin rakennusmestari Th. Schreckin Tampereelta, ja annettiin työ hänelle urakalla 178,000 markasta. Lämpöjohdot otti tehdäkseen Porin konepaja 16,537 markasta ja vesijohtotyöt toiminimi A. B. Vesijohtoliike O. Y. 7,340 markan urakkasummasta. Työtä valvovaksi arkkitehdiksi valitsi Ylihallitus v. t. arkkitehdin lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckin, ja työtäjohtamaan itse rakennuspaikalla määrättiin ylimääräinen arkkitehti W. Wilenius.

Kun asianmukainen kontrahti Ylihallituksen ja rakennusmestari Th. Schreckin välillä oli tehty maaliskuun 27 päivänä, aloitettiin työt heti sen jälkeen, Ennenkuin perustuskaivaustyö oli ennättänyt määrättyyn 5.5 metrin syvyyteen, oli kevät jo kulunut niin pitkälle, että vesi Vuoksen virrassa oli alkanut nousta. Talvella tehdyssä perustantutkimuksessa tällä syvyydellä saavutettu erittäin luja hietapohja havaittiin nyt tulvaveden aikana kokonaan menettäneen lujuutensa, jonkavuoksi ei katsottu viisaaksi perustan laskemista tälle hietapohjalle. Kokeita tehdessä voi rautakangen käsivoimalla painaa tähän hietakerrokseen yhden metrin syvälle, jolloin kohdattiin sorakerros. Senvuoksi pidettiin sopivana vajottaa perusmuuri vielä yhtä metriä syvemmäksi. Mutta hietakerrosta kaivettaessa tunkeutui sivuilta päin peruskaivokseen niin paljon vedensekaista hietaa, että tämä työ katsottiin turhaksi, jonkavuoksi nyt määrättiin toinen menettelytapa. Perushauta kaivettiin hietakerrokseen saakka, jonka jälkeen hautaan vajotettiin 50 mm laudoista tehty suojusseinä hietatulvan estämiseksi. Senjälkeen kaivettiin pois ylempi lujempi hietakerros ja alemmaan vetelämpään kerrokseen sotkettiin soraa ja mukulakiviä, niin että tämä alus saatiin alempana olevan louhoskivikerroksen varaan. Siten sotketun sorakerroksen varassa arveltiin nyt rakennuksen varmasti voivan pysyä pystyssä.

Sittenkun luja pohja keinotekoisesti oli saatu aikaan alkoi perustanlaskemistyöt, joissa aineina käytettiin louhittua ja kiilattua kiveä. Urakoitsijan havaittua, että Käkisalmen seutuvilla olevasta kivistä ei voitu saada niin säännöllisiä lohkarkeitä, että niistä olisi voitu tehdä niin korkeata perusmuuria, kuin tässä tapauksessa tarvittiin, ehdotti työtä johtava arkkitehti urakoitsijan pyynn-

nöstä, että koko perusta saataisiin tehdä betonista, johon sotkettaisiin suurehkoja kivilohkareita, ja että urakoitsija tästä kalliimmasta ja rakennukselle edullisemmasta työstä saisi erityiskorvausta 7,700 markkaa. Kun Ylihallitus oli tähän anomukseen suostunut, tehtiin perusta betonista, johon oli vajotettu kaksi riviä rautatiekiskoja yltympäri, ja vajotettiin perustukseen vielä ankkuri-raudat niihin paikkoihin, missä se arveltiin tarpeelliseksi.

Kun perustus siten oli valmiiksi tehty, edistyivät muuraustyöt, mitkä heti oli alettu, keskeytymättä niin nopeasti, että vesikatto voitiin tehdä valmiiksi ennen talven alkua.

Vuoden kuluessa maksettiin urakoitsijalle valmiiksi tehdyistä töistä kontrahdin mukaan 120,000 markkaa ja toimitetuista laskutöistä 38,255 markkaa.

Sillä paikalla, mihin puheenalainen rakennus oli sijoitettava, oli vanha halkovaja hyvin säilyneine rakennusaineineen. Ennenkuin uuden paviljongin työt alkoivat, muutettiin tämä halkovaja toiseen lääkärin valitsemaan paikkaan pohjoisessa vallihaudassa. Tämän työn teki toimitsija J. Kainulainen kontrahdin mukaan 3,025 markan 25 pennin maksusta.

Kesäkuun 18 päivänä 1908 antoi Keisarillinen Senaatti Yleisten rakennusten Ylihallitukselle käskyn toimittamaan muunnokset puheenalaisen turvalaitoksen rikollis- ja koppiosastoissa mielisairaiden hoidon järjestämiseksi maassa asetetun komitean teettämien piirustusten ja kustannusarvioiden mukaan, jotapaitsi samalla annettiin 77,000 markkaa Ylihallituksen käytettäväksi sanottuun tarkoitukseen.

Muunnokset tarkoittivat muutamien huoneiden isontamisella aikaansaada vapaamman näköalan sairastosastoiden yli ja siten helpottaa siellä hoidettavien sairaiden valvontaa. Näillä muunnoksilla oli myöskin tarkoituksena aikaansaada mahdollisuutta hoidokkaiden lukumäärän isontamiseen.

Mitä rikollisosastoon tulee koskevat ehdotetut muutokset yksinomaan toista kerrosta. Tässä rakennuksessa oleva kirkkosali jaettiin kahtia tiiliväliseinällä, jonka kannattimina alakerrassa on valurautapilarit. Siten saatua kahta huonetta käytetään rauhattomien miespuolisten hoidokkaiden valvomiin. Toiseen huoneeseen tehtiin viisi täydellistä kylpylaitetta pitkistettyjä kylpyjä varten; toista huonetta käytetään makuusalina neljälle hoidokkaalle, jonka ohessa entisen hoitajahuoneen ja kirkon välinen keittiö muunnettiin käymäläksi ja siistimishuoneiksi. Tämän muunnoksen kautta saatiin kyseessä olevaan rakennukseen yksitoista sijaa enemmän kuin siinä ennen oli ollut.

Väliseiniä purkamalla, avaamalla uusia ovia ja ikkunoita, tekemällä pie-nehkön lisärakennuksen käymälöitä varten, muurauttamalla uusia kaakeliuunia, sekä perinpohjin siistittämällä vanhat huoneet arveltiin tämä rakennus voitavan saada semmoiseen kuntoon, että sitä voitaisiin käyttää kolmen eri luokan mielisairaiden hoitamiseen. Koko alakerta määrättiin käytettäväksi rauhatto-

mien hoidokkaiden valvomisosastona. Tässä kerroksessa on nyt muunnostöiden jälkeen kolme isompaa makuusalua, huone viittä pitkistettyjen kylpyjen laitteita varten, sekä kolme yksityishuonetta ja tarpeelliset huoneet hoitajattaria, keittiötä, kuivausta y. m. varten. Toisessa kerroksessa on kaksi osastoa: toinen tylsistyneitä ja siivottomia hoidokkaita varten kylpyhuoneineen neljää kylpyä varten, makuusalineen ja yksityishuoneineen, toinen osasto puolirauhaisia hoidokkaita varten kaksine makuusalineen ja isohkoine päivähuoneineen ynnä tarpeellisine kylpyhuoneineen.

Ylihallituksen määräyksestä teki v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranck piirustukset suurempaan mittakaavaan sekä ehdotuksen töiden täytäntöönpanosta. Määrättyinä töitä valvomaan ehdotti hän myöskin, että nämä työt tehtäisiin eri aikoina, että sairaanhoito tulisi niistä mikäli mahdollista vähän kärsimään. Ylihallituksen annettua suostumuksensa tähän ehdotukseen hankittiin tarjoukset rikollisosaston töitä varten. Toimitsija J. Kainulaisen siinä suhteessa antama alin tarjous 16,100 markan urakkasummasta hyväksyttiin ja työ annettiin hänen tehtäväksensä piirustusten, kustannusarvion ja 8 päivänä syyskuuta 1908 tehdyn kontrahdin mukaan.

Vesijohtotyöt annettiin toiminimen A. B. Vesijohtoliike O. Y. tehtäväksi 5,825 markasta, josta kontrahdi tehtiin marraskuun 10 päivänä 1908.

Kun kontrahdit olivat allekirjoitetut ja ylimääräinen arkkitehti W. Wilenius määrätty töitä johtavaksi arkkitehdiksi, alettiin työt viipymättä. Kontrahdin mukaan olisi töiden pitänyt olla valmiiksi tehtyinä saman vuoden joulukuun 15 päivänä, mutta väliintulleen koneentekijäin lakon vuoksi viivyttyi osa rautatavarahankintaa, jonkavuoksi töitä ei saatu sen vuoden loppuun valmiiksi.

Näistä töistä maksettiin vuoden 1908 kuluessa kaikkiaan 14,366 markkaa 66 penniä.

Syyskuun 20 päivänä 1908 päivätyssä kirjeessä teki esityksen Lääkintähallitus Keisarilliselle Senaatille 45,990 markan määrärahan myöntämisestä sähkövalaistuslaitoksen teettämistä varten Käkisalmen turvalaitokseen kirjeeseen liittyvien piirustusten ja kustannusarvion mukaan, mitkä Ylihallituksen koneinsinööri oli tehnyt. Kun vuosien 1908 ja 1909 ajalla tässä turvalaitoksessa oli tehtävä joukko uusimistöitä, esitti Ylihallitus, jolle Lääkintöhallituksen yllämainittu esitys oli tunnettu, Keisarilliselle Senaatille, että tämä asia, jos mahdollista päätettäisiin edellämainittujen uusimistöiden kestäessä, koska valaistuslaitoksen työt voitaisiin näiden yhteydessä tehdä helpommalla, kun jos molemmat työt tehtäisiin erikseen. Tämän tähden käsiteltiin asia Keisarillisessa Senaatissa 11 päivänä toukokuuta 1908 ja myönnettiin silloin tähän tarkotukseen 38,190 markkaa. Alkuperäisestä kustannusarviosummasta oli Keisarillinen Senaatti vähentänyt sen summan, jonka Ylihallitus oli ilmottanut säästyvän, jos molemmat työt tehtäisiin toistensa kanssa yhteydessä. Kun ehdotus sitten

tarkastettiin, havaittiinkin säästö mahdottomaksi, vaikkakin työt tehtäisiin rinnatusten. Tämän johdosta Ylihallitus teki uuden esityksen, että nyt puuttuva summa annettaisiin rakennustöihin käytettäväksi. Elokuun 19 päivänä 1908 myönsi Keisarillinen Senaatti sentähden 12,350 markan lisämäärärahan Käki-salmen turvalaitoksen ja Niuvanniemen keskuslaitoksen valaistuslaitoksiin.

Ylimääräinen arkkitehti W. Wilenius, saatuansa määräyksen johtamaan sähkökeskustan uudistoitä, ryhtyi heti hankkimaan tarjouksia niiden töiden suorittamiseksi urakalla. Kun ei mikään tarjouksista noussut alle kustannus-arvioon otettua summaa, päätettiin jättää tämän työn teettäminen laskutöinä rakennusmestari Th. Schreckille. Rakennustyötä joudutettiin niin, että sähkökeskus jo ennen talven alkua oli saatu vesikaton suojaan. Talven kuluessa rapattiin rakennus sisäpuolelta, jotapaitsi koneet sijoitettiin paikoilleen.

Vuoden kuluessa maksettiin rakennustöistä 16,500 markkaa ja konetöistä mitkä suoritti toiminimi Gottfr. Strömberg, 6,689 markkaa 40 penniä.

Niuvanniemen keskuslaitos mielisairaita varten.

Kun Keisarillinen Senaatti joulukuun 23 päivänä 1907 oli hyväksynyt Lääkintähallituksen, Niuvanniemen keskuslaitoksen ylilääkäriin anomuksesta esittämän, myöhemmin uudistetun ehdotuksen uutta paviljonkia varten 20 rauhattomalle naishoidokkaalle sanotussa keskuslaitoksessa ja tämän paviljongin rakentamiseen myöntänyt 129,500 markan määrärahan, sekä antanut käskyn Ylihallitukselle panna toimeen tämä rakennustyö, määrättiin v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranck ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin tämän rakennustyön antamiseksi urakalle ja sitten valvomaan sitä. Kun vahvistetut piirustukset olivat laaditut luonnosmittakaavassa $\frac{1}{200}$ laadittiin aluksi uudet piirustukset mittakaavassa $\frac{1}{100}$ ja tehtiin sitten kustannus-arvio ja työnselitys. Kun nämä oli saatu valmiiksi, tarjottiin työ urakalle, jolloin vastaanotetuista useimmista tarjouksista alin, rakennusmestari Oskar Flinckin antama, 80,000 markkaan nouseva Ylihallituksessa hyväksyttiin. Työtä johtavaksi arkkitehdiksi otettiin ylimääräinen arkkitehti Otto F. Holm, joka määräyksensä vuoksi johtamaan Kuopion lääninsairaalan uusimistöitä ei voinut asettua asumaan Niuvanniemen keskuslaitokselle, vaan oli hänen tavan-takaa matkustettava sinne töitä johtamaan työmaalla oleskelevan työnjohtajan S. Mastosalon avulla, mikä monet vuodet oli hoitanut korjaustöitä Niuvanniemen keskuslaitoksella ja siten perehtynyt mielisairaidenhoitolan oloihin. Lämpöjohtotyöt annettiin urakalla tehtäväksi Porin konepajalle 8,557 markan hinnasta ja vesijohtotyöt toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. 7,900 markan hinnasta.

Rakennustyöt alkoivat huhtikuussa ja kestivät häiritsemättä syksyyn saakka, jolloin rakennus katettiin ja sen kuivattaminen alkoi.

Vuonna 1908 maksettiin rakennustöistä ja työnvalvonnasta yhteensä 53,155 markkaa sekä työtä johtavan arkkitehdin kautta rakennuksen ohessa tehdyistä töistä, kuten tunnelin kaivamisesta sähkökeskustasta tähän paviljonkiin, sekä eräistä muista laskutöistä kaikkiaan 19,448 markkaa.

Mitä tulee sähkövalaistuslaitoksen hankkimiseen Niuvanniemen keskuslaitokseen, mihinkä tarkotukseen toukokuun 11 päivänä annettiin erityisesti kaikkiaan 63,010 markkaa ja Käkisalmen laitoksen kanssa yhteisesti 12,350 markkaa, voidaan mainita, että tämän asian kulku oli sama kuin tätä vastaavan asian Käkisalmella, niitä kun käsiteltiin yhtaikaa kaikissa virastoissa.

Sittenkun Niuvanniemen sähkövalaistuskustan työt oli annettu urakalle rakennusmestari Oskar Flinckille Kuopiosta 19,600 markan hinnasta, määrättiin ylimääräinen arkkitehti Otto F. Holm niitä johtamaan. Sähkökeskustan rakennus tehtiin kesällä 1908 ja saatiin se jo syksyksi siihen määrin valmiiksi, että sähkökoneiden asettaminen sijoilleen silloin voi alkaa.

Valaistuslaitteiden hankinta annettiin toiminimi Siemens & Halsken sähköliikkeelle toimeksi 32,995 markan hinnasta ja niihin tarvittavien koneiden hankinta samalle toiminimelle 14,195 markan hinnasta jotapaitsi toiminimen työmiehille varattiin laitoksesta Ylihallituksen koneinsinöörin tekemällä kontrahdilla vapaa ruoka ja vapaat huoneet asunnoksi työajalla.

Vuonna 1908 ei valolaitoksen töitä ollut saatu niin pitkälle valmiiksi, että keskuslaitosta olisi voitu valaista sähkövalolla.

Kun tähän keskuslaitokseen vuoden 1907 kuluessa oli hankittu uusi saunarakennus, joutuivat vanhan saunan kylpyhuoneet tarpeettomiksi tarkotukseensa, jonkavuoksi ylilääkäri esitti Lääkintöhallitukselle että tämä vanha saunarakennus saataisiin muuntaa ruokasaleiksi ja kokoussaliksi palvelusväelle sekä leipomoksi, jonka ohessa ehdotettiin, että hallitus- ja talousrakennukseen tehtäisiin vesiklosetit.

Lääkintöhallituksen pyynnöstä tehtiin Yleisten rakennusten Ylihallituksessa piirustukset ja kustannusarviot vastakosketeltuja muunostöitä varten.

Vuonna 1908 elokuun 26 päivänä myönsi Keisarillinen Senaatti Lääkintöhallituksen esityksestä kustannusarvion osottaman summan 13,100 markkaa tähän tarkotukseen, ja Yleisten rakennusten Ylihallitus sai käskyn teettää nämät työt, missä tarkotuksessa niitä johtamaan määrättiin ylimääräinen arkkitehti Otto F. Holm.

Näitä töitä ei saatu vuoden 1908 kuluessa lopullisesti valmiiksi, vaan maksettiin rakennustöistä 95,735 markkaa ja valaistuslaitoksen töistä 40,000 markkaa.

Sisustustyöt rakennuksessa mielisairaita rikoksenteijöitä varten Turun kuritusvankilassa, jotka työt jo syksyllä 1907 olivat alkaneet, jatkuivat vuonna

1908 keskeytymättä. Sillä aikaa kun kuivaustöitä talven aikana kesti, kannettiin lattiantäytteen paikoilleen ja senjälkeen laskettiin lattiat asfaltilla. Kevätkesällä alkoi ikkunoiden ja ovien paikoilleen sovittaminen sekä sähköjohtojen sijoilleen asettaminen, jotapaitsi samalla kertaa tehtiin vesi- ja lämpöjohtotyöt. Ennenkun maalaustyöt aloitettiin ilmotti Vankeinhoitohallitus sairaalan rakennustoimikunnalle, että tätä rakennusta aluksi ei tulisi käyttämään alkuperäisesti suunniteltuun tarkotukseensa vaan vankilaksi, jonkavuoksi rakennustoimikunnalle annettiin käsky ryhtymään sellaisiin erikoismuunnoksiin rakennuksen sisustuksen suhteen, että sinne voitaisiin sijoittaa tavallisia vankeja. Tämän johdosta päätettiin, että ehdotukseen alkuaan otettu seinien maalaus öljyvärillä vaihdettaisiin liimavärimaalaukseksi. Edelleen katsottiin välttämättömäksi että yhteen kellarihuoneista tehtäisiin sauna, jonka ohessa osa kellaria, jossa ehdotuksen mukaan ei tehtäisi kaivaustöitä, kaivettaisiin syvemmäksi ja nyt esiintyneen tarpeen vuoksi sisustettaisiin verstashuoneeksi. Paitsi näitä töitä tehtiin erinäisiä johtotöitä vedensaannin helpottamiseksi muutamiin saleihin.

Kun kaikki nämät työt olivat valmiiksi tehdyt, tarkasti ne ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg lokakuun 17 päivänä 1908.

Lopulliset kustannukset tästä rakennuksesta yhteenlukien ne työt, jotka tehtiin sen saattamiseksi sellaiseen kuntoon, että sitä voi käyttää vankien säilytyspaikkana, nousivat kaikkiaan 331,000 markkaan.

Marraskuun 4 päivänä 1907 myönnettiin 712,000 markan määräraha uusimis- ja muunnostöihin Kuopion lääninsairaalassa, ja annettiin tästä määrärahasta 400,000 markkaa vuodeksi 1908 ja 312,000 markkaa vuodeksi 1909 Ylihallituksen käytettäväksi.

Ehdotus tarkotti uuden sairaspaviljongin rakentamista 50 potilasta varten erityisine leikkausosastoineen, sekä poliklinikan laittamista rakennuksen pohjakerrokseen. Sairashuoneet ovat sijoitetut kahteen kerrokseen, jotapatsi rakennusta on korotettu keskikohdalta matalanpuoleisella kolmannella kerroksella, mihin on laitettu huoneet sairaanhoitajia ja palvelusväkeä varten tässä paviljongissa. Kun rakennus sijaitsee jyrkästi kaltevalla maalla, niin on sen pohjakerrokseen mukavasti voitu laittaa pienehkö poliklinikka.

Leikkausosastolle on laitettu kaksi leikkaussalia tarpeellisine sivuhuoneineen sekä näiden alle laboratorit, kylpy- ja röntgenhuoneet y. m.

Ehdotukseen sisältyy vielä uusi talousrakennus, johon kuuluu ravinnonpidon keittiö, pesulaitos, leipomo ja sähkökeskus höyrypannulaitteineen. Sitäpaitsi sisältää ehdotus vielä erityisiä muunnostöitä vanhassa sairaspaviljongissa tilan valmistamista varten eristysosastolle ja syfilo-dermatologiselle osastolle.

Vanha toimitsijanasunto korotettiin yhdellä kerroksella tilan valmistamiseksi alilääkäriin asuntoa varten.

Kun alustavat työt tämän rakennushankkeen käyntiinpanemiseksi vuonna 1907 oli tehty, voitiin iso rakennustyö edelläkäyvän kilpailun jälkeen jo maaliskuun 10 päivänä 1908 antaa urakalla tehtäväksi rakennusmestari Th. Schreckille Tampereelta. Talvella 1908 alettiin laajat vuorenlouhimis- ja perustustyöt uutta sairaspaviljonkia ja talousrakennusta varten, jotka rakennukset ensiksi otettiin tehtäväksi, jotta ne valmistuneina voisivat vastaanottaa sairaat ja ravinnonpito-osaston vanhasta paviljongista, jossa sitten määrättyt muunnostyöt heti tulivat työn alle.

Vuoden 1908 kuluessa tehtiin tätä rakennustyötä urakoitsijan puolelta semmoisella huolella ja tarmolla, että molemmat päärakennukset ennen talven alkua saatiin valmiiksi muuratuiksi ja vesikaton suojaan, vaikka tällä seudulla aikaajoin vallitsi tiilipuute ja rakennuspaikalla osittain oli hankalat maaperäsuhteet, joidenka tähden talouspaviljongin pohja vaati työtäkysyvää paalutusta.

Keskuslämmityslaitteet hankki uusiin rakennuksiin toiminimi Gebr. Körting Hannoverista, sekä vesijohdot, keittiön ja pesutuvan laitteet toiminimi A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä.

Työtä johtavana arkkitehtinä rakennuspaikalla oli ylimääräinen arkkitehti Otto F. Holm.

Sähkövalaistuksen hankkimiseen Kuopion lääninsairaalan vanhempaan osaan myönnettiin maaliskuun 24 päivänä 1908 2,200 markan määräraha ja annettiin tämän työn toimittaminen toiminimelle O. Y. Kuopion Sähkölaitos.

Turun lääninsairaalan muunnos- ja laajennustöihin myönnettiin marraskuun 4 päivänä 1907 191,200 markan määräraha sekä huhtikuun 30 päivänä 1908 10,000 markan lisämääräraha, kun urakkatarjouksia hankittaessa havaittiin, ettei ehdotettua eristyspaviljonkia voitu saada rakennetuksi arvioidusta kustannussummasta rakennuspaikalla vuoden kuluessa kallistuneiden rakennushintojen vuoksi.

Paitsi 10 potilaalle suunnitellun uuden eristyspaviljongin rakentamista käsitti ehdotus talousrakennuksen perinpohjaisen uusimisen, jotta olisi mahdollista laittaa tähän sairaalaan ajanmukainen ravinnonpitokeittiö ja samaten pesulaitos.

Kun vanhemmissa paviljongeissa ilmanvaihtolaitokset olivat vanhentunut rakennetta, käsitti muunnossuunnitelma myöskin niiden parantamisen, jossa tarkoituksessa höyryputket johdettiin talousosaston uudesta höyrypannusta sairaspaviljonkien kellarikerroksessa oleviin lämpökammioihin.

Vuoden 1908 kuluessa rakennettiin uusi eristyspaviljonki, mutta ennenmainituista sopimattomista rakennusoloista Turussa ei talousrakennuksen korotustyötä voitu tehdä 1908 vaan lykättiin se kesään vuonna 1909.

Eristyspaviljongin teetti urakalla rakennusmestari A. L. Rantanen. Työtä johti rakennuspaikalla ylimääräinen arkkitehti J. Eskil Hindersson.

Joulukuun 21 päivänä 1907 päivätyssä kirjeessä pyysi Lääkintähallitus Yleisten rakennusten Ylihallitusta teettämään piirustukset ja kustannusarvion Mustasaaren lääninsairaalan talousosaston muuntamiseksi siten, että se voisi tyydyttää sairaalan tarpeen myöskin sitten kun mielisairaiden hoidon järjestämiseksi asetetun komitean ehdottama sairaalan vastaanottolaitoksen laajennus oli valmiiksi saatu. Yleisten rakennusten Ylihallituksen antamasta määräyksestä laati v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranck piirustukset ja kustannusarvion tätä laajennustyötä varten. Puheenalainen laajennus käsitti talousosastossa olevan keittiön muuttamisen eteläiseen sivustarakennukseen, missä pesutupa ja osa asuinhuoneita muunnettaisiin keittiöksi ja ruokakomeroiksi. Edelleen olisi osa puheenalaista rakennusta korotettava yhdellä matalalla kerroksella, johonka sijoitettaisiin kaksi ruokasalia, toinen hoitajahenkilökuntaa ja toinen palvelijoita varten, kaksi huonetta neljää naispalvelijaa varten ja yksi huone yhdelle yöhoitajattarelle.

Talousrakennuksessa oli keittiö ja sen vieressä oleva varastohuone sovitettava pesutuvaksi. Pesutuvan viereen oli laadittava mankeli- ja silityshuone. Sitäpaitsi oli ylihoitajattarelle ja ravinnonpitäjälle laitettava huoneet erityisine sisäänkäytävineen, ja samaan rakennukseen sijoitettava renkitupa. Ullakolle oli aikaansaatava tarpeellinen ilmanvaihto, jotta sitä voitaisiin käyttää kuivatusullakkona.

Kustannusarvio yllämainituista muunnostöistä nousi kaikkiaan 32,500 markkaan.

Sittenkun Keisarillinen Senaatti kesäkuun 18 päivänä 1908 oli näihin töihin myöntänyt puheenalaisen summan sekä antanut Ylihallitukselle käskyn toimituttaa ne, tarjottiin ne urakalle. Alimman tarjouksen teki rakennusmestari K. I. Lönnqvist 21,000 markan summalla. Syyskuun 2 päivänä 1908 teki Ylihallitus kontrahdin mainitun Lönnqvistin kanssa töitten teettämisestä ja määräsi samana päivänä ylimääräisen arkkitehdin A. W. Stenforsin työpaikalle johtamaan töitä, mitkä heti pantiin käyntiin ja toimitettiin ilman häiriöitä; mutta niitä ei lopetettu samana vuonna.

Vuoden 1908 kuluessa maksettiin kyseessä olevista töistä 14,450 markkaa.

Heinäkuun 23 päivänä 1908 myönsi Keisarillinen Senaatti 6,100 markkaa Mustasaaren lääninsairaalan lääkärinasunnon muuntamiseen ja laajentamiseen

Vaasan läänin rakennuskonttorin esimiehen aikaisemmin Lääkintähallitukselle laatimien piirustusten ja kustannusarvion mukaan. Määräraha annettiin käytettäväksi vasta vuonna 1909, jonka vuoksi puheena olevan vuoden aikana ei tämän rakennustyön suhteen tehty mitään.

Huhtikuun 6 päivänä myönnettiin 85,000 markan määräraha uutta aseptista leikkaussalia varten Helsingin yleisen sairaalan kirurgiseen osastoon.

Jo kauan oli semmoisen leikkaussalin puute ollut tuntuva puheenalaisessa sairaalassa, kun alkuperäinen leikkaussali, joka on siltä ajalta, jolloin sairaalarakennustekniikka ei vielä ollut saavuttanut nykyistä kehitystensä, sekä kokonsa ja asemansa puolesta sairaalassa, että puhtaasti hygieenisessä suhteessa antaa paljon toivomisen varaa.

Uusi leikkaussali on sijoitettu sairaalan keskiosassa olevan n. k. yksityisen osaston ullakolle. Sillä paikalla on leikkaussaliin saatu valo pohjoisista, joka valo vapaana lähellä olevien talojen aiheuttamista heijastuksista esteettömästi virtaa huoneeseen niin hyvin kattoikkunoista kuin sivuikkunoistakin. Leikkaussalin ympärillä ovat ryhmässä huoneet nukutusta varten, sterilisaattoria varten, valmistushuoneet leikkauksen toimittajaa varten ja assistentteja varten j. n. e.

Leikkaussalia sisustettaessa on huomio etupäässä kiintynyt saliin päin paljaina olevien laitteiden laatuun. Siten ovat seinät ja katot norsunluunväristä stukkia, mikä on sellaista ainetta, että se, mitä sileään pintaan ja desinfioimisaineiden vaikuttamattomuuteen tulee, voittaa useimmat muut aineet; lattia on laskettu kovista valkosista metlacherlevyistä; kaikki keskuslämmityslaitoksen lämpökappaleet ovat kiiltäväksi hiottua vaskea, kaikki vesijohtoputket ja hanat nikkelöidyt, kaikki valuastiat Englannin fajanssia j. n. e.

Ikkunain osat ovat miten mahdollista yksinkertaiset, ja ovet, aivan sileitä puuovia, ovat verhotut purjekankaalla ja maalatut emaljivärillä.

Sähkövalaistus on sangen tehokas kun se on järjestetty hehkulamputa, joiden yhteenlaskettu valotehoisuus tekee 2,000 normaalikynttilää, mitkä hehkulamput ovat sijoitetut heti välikatonikkunan himmeäksi hiottun ruudun yläpuolelle.

Huoneustojen lämmitys käy lämpövedellä sairaalan vanhemman keskuslämmitys laitoksen yhteydessä, mutta ilmanvaihtoa varten on sairaalan ullakolle laitettu erityinen lämpökammio, mistä lämmitetty ilma sähkötuulettimen avulla pakotetaan virtaamaan leikkausosaston huoneuksiin.

Varsinainen rakennustyö toimitettiin, joko laskutoiminnalla eli tingillä. Lämmityslaitoksen hankki toiminimi Aktiebolaget Högfors Bruk & Wattola Träsliperi ja vesijohdot toiminimi A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä.

Itse työmaalla johtivat rakennustöitä ensin ylimääräinen arkkitehti Helge Rancken ja myöhemmin ylimääräinen arkkitehti Georg Wasastjerna.

Sittenkun Lääkintöhallitus Pitkäniemen keskuslaitoksen ylilääkärin anomuksesta oli Yleisten rakennusten Ylihallitukselta pyytännyt ehdotusta laitoksen kulkutautiosaston muuntamiseksi siihen suuntaan, että siitä saataisiin asunto alilääkärille, tehtiin piirustukset ja 4,500 markan summaan nouseva kustannusarvio puheenalaisen tarkotukseen. Tämä ehdotus lähetettiin Lääkintöhallitukseen kirjeen ohella maaliskuun 13 päivänä 1908. Sittenkun Keisarillinen Senaatti Lääkintöhallituksen esityksestä oli huhtikuun 30 päivänä mainittua vuotta tähän tarkotukseen myöntänyt 3,850 markan määrärahan, teetettiin tämä työ Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta.

Lokakuun 19 päivänä 1908 myönnettiin 235,000 markkaa uutta taloa varten Kajaanin yleiselle sairaalalle.

Tämä sairaala on näihin saakka ollut sijoitettuna sitä varten vuokrattuun vanhanpuoliseen puurakennukseen, jonka vuoksi sairaalan lääkäriillä ja hoitokunnalla on, luonnollista kyllä, ollut suuret vaikeudet voitettavina niin hygieenisten olojen suhteen kuin laitoksen ravinnonpidon ja muun taloudenhoidon suhteen.

Kun rakennuskysymys ensin esitettiin, arveltiin mahdolliseksi Kajaanin entisen reservikomppanian rakennusten käyttämistä sairaanhoitotarkotuksiin. Mutta lähemmin tarkastettaessa niinhysin rakennuksia kuin tonttipaikkaa, havaittiin, että tarpeelliset muunnostyöt olisivat vaatineet suuria kustannuksia rakennuksista kumminkaan saamatta aikaan täysin kelvollista tähän uuteen tarkotukseen, jota paitsi tontin asemaa rautatienaseman läheisyyden tähden ei katsottu sopivaksi, kun kaupunkikin oli alkanut laajentua tälle puolelle. Sitä paitsi olisi vesi- ja viemärijohtoja rakennettaessa kohdattu paljon vaikeuksia.

Kun kasarmialueen käyttäminen kyseessä olevaan tarkotukseen oli jätetty siksensä, laadittiin ehdotus sairaalalle rakennettavia aivan uusia rakennuksia varten tontille, jonka Kajaanin kaupungin viranomaiset olivat antaneet valtion käytettäväksi tähän tarkotukseen.

Tämä tontti sijaitsee korkealla sora- ja maalla missä vuoripohja osittain tulee aina maapintaan saakka, muodostaen siten hyvän rakennusperustan; jota paitsi viemärisuhteet tällä tontilla ovat verrattain sopivat, kun sairaalan hylkyvedet voidaan johtaa virtaan Ämmäkosken alapuolella. Myöhemmin toimitetuissa tutkimuksissa on myöskin todettu, että hyvää pohjavettä voidaan täällä saada sairaalan tulevaa vesijohtoa varten.

Nyt hyväksytty ehdotus sisältää uuden kivistä rakennetun kaksinkertaisen sairaspaviljongin 20 sairavuodetta varten ynnä kellarikerroksen ravinnonpitokeittiöineen, leipomoineen ja palvelusväen asuntoineen j. n. e. Ensimmäiseen

kerrokseen on paitsi sairashuoneita, päivähuonetta, kylpyhuonetta j. n. e. sijoitettu pienenpuoleinen poliklinikka, ja toiseen kerrokseen leikkaussali tarpeellisine sivuhuoneineen. Sairaspaviljonki oli, kuten sanottu, aijottu tehtäväksi kivistä ja lämmitettäväksi kaakeliuuneilla, jotka olivat tehtävät irrallaan seinistä seisoviksi ja päällystettäväksi yltympäri kaakelilla. Nämät uunit olivat myöskin varustettavat ilmanvaihtolaitoksella, niin että joltisesti lämmitettyä ilmaa sen kautta voitaisiin saada huoneisiin ja pilaantunut ilma virtaisi ulos eri johtojen kautta.

Vuoliaiskerrokset tässä rakennuksessa oli laitettavat tulenkestäviksi rautakannattimien ja sementtibetoni-holvien kera, ja niiden päälle oli pantava linoleumimatot lattianpeitteeksi. Sisäpuoliset seinät ja katot olivat maalattavat öljyvärillä.

Paviljonkiin oli laitettava vesi- ja likajohdot, jotapaitsi leikkaussaliin, kylpyhuoneeseen, keittiöön ja astianpesuhuoneeseen johdettava lämmin vesi kellariin sijoitetusta kattilasta.

Erityiseen myöskin kivistä tehtyyn paviljonkiin oli sijoitettava pesulaitos, sauna ja pienehkö eristyslaitos viittä potilasta varten.

Sitäpaitsi oli sairaalan tarpeiksi tehtävä vajarakennus halkovarastoa y. m. varten.

Itse rakennustyön teettivät urakalla rakennusmestarit T. J. Hämäläinen ja Oskar Flinck.

Työtä johtavana arkkitehtinä työmaalla oli ylimääräinen arkkitehti Kalle Kontio.

Lokakuun 26 päivänä 1908 myönnettiin melkoisen suuri 870,000 markan määräraha Viipurin lääninsairaalan uusimista ja laajentamista varten. Kysymys tämän lääninsairaalan uusimisesta sai alkunsa ahtaudesta niin ravinnonpitokeittiössä kuin myöskin pesutuvassa, mikä aiheutti uuden rakennuksen teettämisen näille laitoksille. Sitäpaitsi osottautui nykyinen leikkaussali pian riittämättömäksi vuosi vuodelta lisääntyvään potilasten lukuun nähden, jotka sairaalassa joutuivat leikkausmenettelyn alaisiksi, minkävuoksi talousrakennussuunnitelman yhteydessä tehtiin ehdotus uutta leikkausosastoakin varten. Mutta kun siten ehdotettujen uutisrakennusten kautta sairaalan hoidokasten lukua voitiin ainoastaan vähässä määrässä korottaa, ehdotettiin lisäksi rakennettavaksi uusi sairaspaviljonki 50 potilaille. Näitä rakennuksia sekä uutta eristyspaviljonkia varten 10 sairaalle ynnä pienempiin muunnoksiin vanhemmissa rakennuksissa myönnettiin mainittu yhteinen 870,000 markan määräraha. Tästä määrarahasta sai Ylihallitus käytettäväksensä 350,000 markkaa vuonna 1909, joten rakennustyöt voitiin alottaa vasta tammikuussa 1909. Mutta kun

Viipurissa ja sen lähiseuduilla vallitsi työnpuute, tehtiin jo lopulla vuotta 1908. kaikki erikoispiirustukset, työnselitykset ja kontrahtikaavat valmiiksi, jotapaitsi hankittiin urakkatarjoukset, niin että rakennustyö heti uutena vuotena voitiin antaa urakalle rakennusmestari E. W. Lindénille.

Työtäjohtavana arkkitehtina rakennuspaikalla toimii ylimääräinen arkkitehti Allan Schulman.

Kun lääkäri E. Lybeck Ruovedeltä oli Keisarilliselle Senaatille tarjonnut kruunun maalle Ruovedellä kruunun puuaineista rakennuttamansa hoitolan hermotautisia varten, lähetettiin tämä tarjous Lääkintöhallitukseen lausunnon antamista varten. Lääkintöhallitus puolestansa pyysi Yleisten rakennusten Ylihallitusta arvioimaan puheenalaisen hoitolan rakennukset ja niihin kuuluvalla maapalstalle tehdyt parannukset sekä tekemään ehdotuksen tämän laitoksen muuntamiseksi tervejärkisten kaatuvatautisten parantolaksi. Tämän tehtävän antoi Ylihallitus v. t. arkkitehdin lääkintölaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckin toimeksi, joka sen täytettyänsä antoi marraskuun 23 päivänä 1908 Ylihallitukseen asiassa laatimansa ehdotuksen.

Tämä ehdotus oli tehty seuraamalla mikäli mahdollista niitä periaatteita, mitkä nykyään ylipäänsä ovat otetut ohjeiksi tällaisia kaatuvatautisten parantoloita rakennettaessa. Ja huomautti tämän ohessa ehdotuksen tekijä, ettei niitä hankaluuksia, jotka kaksinkertaiset rakennukset aiheuttavat, kaatuvatautisten hoidossa ollut ehdotuksessa voitu välttää, kun puheenalaiset rakennukset alunpitäen oli tehty kaksinkertaisiksi.

Hoidokkaat eri sukupuolta ehdotettiin jaettaviksi samaten kuin ennen lääkäri Lybeckin hoitolassa, nimittäin, että naispuolisten osasto sijoitettaisiin Katajanmäki nimiselle kummulle ja miespuolisten osasto kaksi kilometriä siitä olevalle Elämänmäki nimiselle ylänneelle.

Katajanmäellä oleva sairaalarakennus muunnettaisiin naisosastoksi 30 hoidokasta varten. Kun tämä rakennus on kaksikerroksinen, täytyi osa makuuhuoneista sijoittaa yläkertaan; kumminkin on tänne tulenvaaran tähden ehdotettu laitettavaksi kaksi porraskäytävää alakerrasta. Yläkerrokseen ehdotettiin sitäpaitsi johtajattaren, hoitajien ja palvelijattarien huoneet, sekä uutta porraskäytävää varten tehtyyn lisärakennukseen eristyshuone. Alakertaan ehdotettiin sijoitettavaksi työ- ja ruokasalit, makuusali kahdeksalle hoidokkaalle sekä keittiö, jotapaitsi yllämainittuun lisärakennukseen myöskin ensimmäiseen kerrokseen ehdotettiin eristyshuone.

Elämänmäellä oleva sairaalarakennus oli muunnettava osastoksi 36 miehoidokkaalle. Makuuhuoneet ovat tässäkin samasta syystä kuin naisosastolla

sijoitetut yläkerrokseen, jonne kulkuvälityksen helpottamiseksi on tehty kolme porraskäytävää. Yläkerrokseen on paitsi yhteisiä makuusalia ehdotettu laitettavaksi eristyshuone kahdelle hoitajalle sekä laajemman eristyksen aikaansaamiseksi kaksi yksityistä huonetta hoidokkaita varten. Alakerrokseen on ehdotettu sijoitettavaksi työhuoneet, ruokasalit, keittiö, astianpesuhuone ja palvelusväen huoneet.

Tätäpaitsi ehdotettiin tehtäväksi uusi pesutupa kivistä, mihin sijoitettaisiin tarpeelliset huoneet pesulaitosta ja pesijöitä varten, tähän tarkotukseen erityisesti tehtyjen piirustusten mukaan. Pesukoneita ei otettu ehdotukseen, kun arveltiin, että kaikki peseminen voisi tapahtua käsin, hoidokasten avulla.

Kun näin laajaa laitosta arveltiin voivan hallita ainoastaan sellaisen henkilön, jolla välttämättä tuli olla asunto itse paikalla, niin tehtiin ehdotus uutta rakennusta varten, joka sisältäisi kolme huonetta ja ullakkokamarin taloudenhoitajalle ja kaksi huonetta ylihoitajattarelle.

Paitsi nyt lueteltuja muunnos- ja uutisrakennustöitä arveltiin vielä tarvittavan erityisiä pienempiä täydennystöitä jo olemassa olevissa rakennuksissa. Niinpä arveltiin tarvittavan siihen osaan saunarakennusta, mihin leipomo oli sijoitettu, kaksi kaakeliuunia, sekä uusi ovi kahden huoneen välille, renkitupaan eteinen laudoista renkihuoneen lämpimämmäksi tekemiseen; jotapaitsi vielä ehdotettiin kustannuksiin otettavaksi erä pienempiin muunnoksiin muissa rakennuksissa, joita muunnoksia vielä ei voitu määrätä, mutta arveltiin vastaisuudessa mahdollisesti tarvittavan.

Kun yllämainitut työt ovat sitä laatua, että niistä osa on muunnostöitä jo olemassa olevissa rakennuksissa ja toinen osa tarvitaan uutisrakennuksina eli täydennyksinä vanhoihin rakennuksiin niiden kestävyuden varalta, niin voidaan ne jakaa sopivasti kahteen eri jaksoon, ja voidaan kustannukset niistä ja muista tähän kuuluvista töistä arvioida seuraavasti:

Tarpeellisista muunnostöistä jo olemassa olevissa rakennuksissa	29,197: —	
Ylläolevien töiden johtamisesta	1,500: —	30,697: —
Tarpeellisista uutis- ja täydennystöistä sekä työn johdosta ja arvaamattomista töistä		60,303: —
		<hr/>
	Summa Smk	91,000: —

Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin esimiehen arkkitehti W. A. Tötterströmin 29 päivänä heinäkuuta toimittamassa tarkastuksessa arvattiin lääkäri E. Lybeckin heikkohermoistenhoitolaan kuuluvat rakennukset nousevan yhteensä
 125,000 markkaan |

Kruununvouti K. E. Bergiuksen arvion mukaan nousisi viljelty maa siihen käytetyn työn mukaan
 3,546 » |

Lisäksi on Elämänmäellä kruunun metsästä otettuja paikalla valmistettuja rakennusaineita, jotka lääkäri Lybeck on arvioinut 3,550 markkaan mutta minkä hinta todellisuudessa Metsähallituksen arvion mukaan nousee 1,642 markkaan 76 penniin.

Lopuksi huomautettiin, ettei erityisiä vesi- ja likajohtoja ollut ehdotettu tehtäväksi mihinkään sanotuista rakennuksista, koska ne olisivat suuressa määrin nostaneet kustannussummaa, vaan että hoidokkaita arveltiin voitavan sopivasti käyttää vedenkantamiseen y. m. laitoksen taloudessa esiintyviin töihin.

Tämä ehdotus lähetettiin sitten Lääkintöhallitukseen ja on se nykyään Keisarillisessa Senaatissa odottamassa lopullista päätöstä.

Suurin nykyään käynnissä olevista sairaalauutisrakennuksista eli Tampereen yleisen sairaalan rakennus suunniteltiin myöskin 1908 vaikka määräraha siihen, 1,014,000 markkaa ilmoitettiin myönnetyksi Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 12 päivänä helmikuuta 1909 päivätyssä kirjeessä. Mutta kun tämän rakennustoimen toteuttaminen jo vuoden 1908 lopussa oli päätetty asia, ryhtyi Yleisten rakennusten Ylihallitus hyvään aikaan alustaviin töihin, niin että tämäkin rakennustyö voitiin panna käyntiin vuoden 1909 ensi päivinä lieventämään ainakin osaksi Tampereen seudulla työnpuutteen tähden vallinnutta hätää.

Vastaanotettujen tarjousten nojalla otettiin rakennusmestari Th. Schreck urakoitsijaksi tähän työhön. Työtä johtavana arkkitehtinä itse rakennuspaikalla toimi ylimääräinen arkkitehti Arvid Rundberg.

Toukokuun 26 päivänä 1908 annettiin 2,500 markan suuruinen määräraha Oulun lääninsairaalan aitauksen uusimiseen, minkä työn toimitutti Oulun lääninrakennuskonttori niinkuin uuden pumpun hankkimisenkin tähän sairaalaan ja vedennostolaitoksen imupumpun korjaamisen siellä, joihin syyskuun 24 päivänä oli annettu 3,900 markan määräraha.

Samoin kuin Tornion ja Rovaniemen sairaaloissa niin on täälläkin tämän vesijohdon uusimistyön aiheuttanut osaksi ankarat talvipakkaset osaksi myöskin ne vastukset, jotka syntyvät ohitse juoksevien virtojen vaihtelevasta vedenkorkeudesta ja sen aikaansaamasta veden samentumisesta. Kyseessä olevat

vesijohtotyöt Oulun lääninsairaalassa toimitti A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä, ja niiden tekemistä valvottiin Oulun lääninrakennuskonttorin toimesta.

Toukokuun 30 päivänä 1908 annettiin 590 markan määräraha aitauksen ja porttien uusimiseen Savonlinnan yleisessä sairaalassa ja toimitutti tämän työn Mikkelin lääninrakennuskonttori.

Samana päivänä myönnettiin 750 markkaa vesi- ja viemärijohtojen parantamiseen Tornion yleisessä sairaalassa sekä heinäkuun 8 päivänä 1,000 markkaa tasotustöihin saman sairaalan pihamaalla.

Toukokuun 26 päivänä 1908 myönnettiin 8,000 markan määräraha Muonion lääkärin asunnon muunnos- ja vuoraustöihin, mitkä työt toimitti urakalla Adolf Anttila Oulun lääninrakennuskonttorin valvonnan alla.

Heinäkuun 8 päivänä 1908 annettiin 6,500 markan määräraha uuden halkoliiterin rakentamiseen Helsingin lapsenpäästölaitokseen entisen liiterin paikalle ja annettiin tämä työ urakalle rakennusmestari A. Liljebergille Helsingin lääninrakennuskonttorin valvonnan alla.

Heinäkuun 23 päivänä 1908 myönnettiin 1,970 markkaa Helsingin lastensairaalan lämpövesijohdon uusimiseen ja teetti tämän työn Helsingin lääninrakennuskonttori.

Heinäkuun 15 päivänä 1908 annettiin 3,000 markan määräraha Rovaniemen yleisen sairaalan vesijohdon uusimiseen, kun vastakuluneina vuosina oli huomattu, että sairaalan vesijohto ei voinut kunnollisesti kestää pakkasta talvella sekä sai sitäpaitsi vahinkoja vedenkorkeuden vaihtelevaisuudesta vieressä olevassa virrassa. Työn teetti Oulun lääninrakennuskonttori.

Eräs maan yleisissä sairaaloissa kauvan tunnettu tarve on 1908 täytetty sillä, että tarpeelliset määrärahat myönnettiin sähkövalaistuksen hankkimiseen allaluetelluihin sairaaloihin nimittäin:

toukokuun 26 päivänä 3,930 markkaa Oulun lääninsairaalaan,
lokakuun 4 päivänä 2,000 markkaa Hämeenlinnan lääninsairaalaan,
toukokuun 26 päivänä 792 markkaa Loviisan yleiseen sairaalaan,
samana päivänä 4,020 markkaa Viipurin lääninsairaalaan,
samana päivänä 2,000 markkaa Mikkelin lääninsairaalaan,
samana päivänä 1,300 markkaa Savonlinnan yleiseen sairaalaan,
heinäkuun 8 päivänä 2,000 markkaa Joensuun yleiseen sairaalaan,
toukokuun 11 päivänä 38,190 markkaa Käkisalmen mielisairaiden turvalaitokseen,

samana päivänä 63,010 markkaa Niuvanniemen keskuslaitokseen mielisairaita varten, ja

elokuun 19 päivänä yhteinen 12,350 markan lisämääräraha Käkisalmen turvalaitokseen ja Niivanniemen keskuslaitokseen tähän tarkotukseen ennen myönnettyjen määrärahojen lisäksi.

Nämät valaistustyöt ovat tehdyt osaksi lääninrakennuskonttorien ja osaksi Ylihallituksen koneinsinöörin toimesta, ja on niinmuodoin vaihdon kautta petroolivalaistuksesta sähkövalaistukseen iso askel otettu hygieenisten olojen parantamiseen maan sairaaloissa; johon lisäksi tulee, että tulenvaara etenkin mielisairaloissa on suuresti tämän kautta vähentynyt.

Kun vuonna 1907 oli annettu 29,510 markan 28 pennin määräraha sähkövalaistuslaitosta varten Lapinlahden keskuslaitokseen ja sähkökeskusrakennus valmiiksi muurattu sekä johtojen paikoilleenpano alkanut, jatkettiin näitä töitä vuonna 1908 sikäli kuin sairaanhoito sen myönsi. Niinpä kiinnitettiin kaikki johdot ja kaikki koneet pantiin paikoilleen sähkökeskustassa. Kun varoja ei riittänyt siistimistöihin huoneissa sähkövalotöiden jälkeen, jätettiin ne tehtäväksi seuraavan vuoden maalauskorjausten yhteydessä. Syksyllä tarkasti työt insinööri Anders Kramer. Niiden tekoa valvoi koneinsinööri R. von Nandelstadh ja niitä oli johtanut ylimääräinen arkkitehti Helge Rancken. Sähkölaitokset hankki toiminimi Siemens & Halske ja höyrypannut osakeyhtiö Industria. Vuoden 1908 kuluessa maksettiin näistä töistä 11,844 markkaa 79 penniä. Täysin valmiina nousi koko tämä valaistuslaitos hinnassa 29,344 markkaan 79 penniin.

Vuosi 1909.

Lääkintälaitoksen alalla oli rakennustoiminta vuonna 1909 sangen eloisa, kun niihin uutisrakennustöihin, joihin määrärahat annettiin vuoden 1908 lopulla, useimmissa tapauksissa ryhdyttiin suurella tarmolla, ja kun muita töitä vuoden 1909 kuluessa annetuilla määrärahoilla pantiin alulle.

Tampereen, Kuopion ja Viipurin suurissa sairaalaryhmissä saatiin puheena-olevana vuonna pääasialliset muuraustyöt tehdyiksi, niin että kaikki rakennukset ennen talven tuloa oli saatu vesikaton suojaan paitsi Viipurissa, missä kolmen eri paviljongin muuraustyöt olivat jaetut tehtäväksi kolmen vuoden ajalla.

Vuonna 1909 lääkintälaitoksen alalle kuuluviin uutisrakennuksiin myönnettyt määrärahat olivat suuruudeltaan vähemmänarvoiset, jonkavuoksi tällä rakennusalalla voitiin työnsaannin katsoa seuraavan vuoden ajalla olevan vähentymässä, ainakin verraten vuoteen 1909, jolloin uutisrakennuksia kohti oli maksettu yhteensä 1,646,684 markkaa 7 penniä, jotapaitsi korjaustöihin lääkintälaitoksen entisissä rakennuksissa oli annettu 233,137 markkaa 71 penniä.

Kyseessä olevana vuonna ovat Uudenmaan läänissä tällä alalla tehdyt uutisrakennukset vähemmästä merkityksestä muissa lääneissä toimitettujen töiden rinnalla. Suurin ja mielenkiintoa enin herättävä sairaalarakennuspuuha, mikä puheenalaisessa läänissä suunniteltiin vastaisuudessa tehtäväksi on yliopiston klinikkojen uudestarakentaminen. Tämä kysymys on jo kauan ollut vireillä, mutta vasta vuonna 1909 saatettiin se suuren askeleen toteuttamistansa lähemmäksi, kun Lääkintähallitus Keisarillisen Senaatin antamasta käskystä 1 päivänä huhtikuuta teki Helsingin kaupungin rahatoimikamarin kanssa kaupan korttelista N:o 526 ja 527 kaupungin 15 osassa tonttipaikaksi Keisarillisen Aleksanterin Yliopiston tarpeeksi rakennettavia uusia klinikoita varten. Puheenalainen tonttipaikka on nykyisin suunnitellun Tunturilaakson kaupunginosan pohjoispäässä Töölössä, ja on terveydellisten olojen suhteen sangen hyvin onnistunut, koska se alenee etelään päin ja pohjoispuolelta on vuorien ja metsän suojassa sekä on semmoisella pohjalla, minkä varsin suuria kustannuksia käyttämättä voi perinpohjin kuivattaa. Ainoa muistutus, minkä näitä kahta korttelia vastaan voi syyllä tehdä on, että tämä ala korkeussuhteiltaan on kokolailla erilainen, mikä seikka on esteenä alan vapaaseen käyttämiseen rakennuksia varten, sekä vaatii suuria kustannuksia vuoren louhimiseen tasotustöissä; paitsi sitä tulee katu tämän alueen vastaisuudessa halkasemaan kahtia. Mitä tulee vaikeuksiin maan varustamisesta rakennusalaksi, niin on ne yhtäläiset kaikilla saatavilla olevilla tonteilla Helsingin kaupungissa; tunnettu seikka kun on, että perustaa laskettaissa useimpia rakennuksia varten joko kalliit paalutustyöt tahi laajat vuorenlouhimistyöt ovat välttämättömät, lukuunottamatta muutamia tontteja Bulevardinkadulla ja Hietalahden seutuvilla. Mitä tulee niihin hankaluuksiin, jotka syntyvät rakennusalan halkasemisesta kadulla, niin on niiden poistamiseen ryhdytty, kun Helsingin kaupunki Lääkintähallituksen pyynnöstä jo on antanut kaupungin kaavakomissionillensa käskyn ryhtyä tässä suhteessa tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Siviilitoimituskunnassa huhtikuun 20 päivänä 1909 päivätyn kirjeen kautta on Keisarillinen Senaatti käskenyt Yleisten rakennusten Ylihallituksen yksissä neuvoin Lääkintähallituksen ja Helsingin yleisen sairaalan hallituksen kanssa teettämään piirustukset ja kustannusarviot niitä yliopiston klinikkarakennuksia varten, jotka ensiksi olisi rakennettavat, eli 1) ravintolaitosta ja jääkellaria varten, 2) pesulaitosta, sähkökeskustaa, pannuhuonetta ja desinfioimislaitosta varten, 3) halko- ja hiilivajaa varten sekä 4) syfilido-dermatologista klinikkaa varten.

Kun ohjelma näitä rakennuksia varten oli laadittu ja mainituissa hallituksissa hyväksytty ryhdyttiin heti piirustustöihin Yleisten rakennusten Ylihallituksessa ja saatiin ennen vuoden 1909 loppua pääpiirustukset lyijykynällä valmiiksi pääasiassa, minkä jälkeen työ lykättiin toistaiseksi, kunnes kysymys

tonttimaan uudestajärjestämisestä ja läpikulkevan kadun poistamisesta päätettäisiin.

Uuden tonttimaan pohjatutkimisiin ja punnitsemisiin antoi Keisarillinen Senaatti Siviilitoimituskunnassa 29 päivänä syyskuuta 1909 päivätyn kirjeen kautta 3,000 markan määrärahan Ylihallituksen käytettäväksi.

Kun valtio oli 5 vuoden ajaksi Helsingin kaupungilta vuokrannut kaupungin vieressä olevan Gumtähden tilan rakennukset ylimääräiseksi kuppatauti-sairaalaksi naisia varten, antoi Keisarillinen Senaatti Siviilitoimituskunnassa 15 päivänä kesäkuuta 1909 päivätyn kirjeen kautta 42,926 markan määrärahan puheenalaisten rakennusten sisustamiseksi sanottuun tarkotukseen.

Näiden vanhojen ja osaksi rappeutuneiden rakennusten saattamiseen semmoiseen kuntoon, että ne voivat vastata kohtuullisia vaatimuksia kyseessä olevassa suhteessa, ryhdyttiin viipymättä ja edistyivät nämät työt vuoden 1909 kuluessa siihen määrin, että ne samana vuonna suurimmaksi osaksi voitiin ottaa käytäntöön uutta tarkotustansa varten. Rakennustyöt tehtiin laskutöinä ja tingillä, ja valvoi niitä Ylihallituksen puolesta ylimääräinen arkkitehti G. A. Sundelin.

Lapinlahden keskuslaitoksella mielisairaita varten oli syksyllä 1909 pesulaitoksen huhdontavaja vahingoittunut myrskyssä, ja myönnettiin sen kuntoon panemiseen 1,600 markan määräraha Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 21 joulukuuta 1909 päivätyn kirjeen kautta.

Elokuun 26 päivänä 1909 päivätyllä Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan kirjeellä myönnettiin 2,600 markan määräraha uuden lämpövesipannun hankkimiseksi Helsingin lastensairaalaan entisen rikkiruostuneen sijaan.

Kun »savukysymys» viime aikoina oli tullut pääkaupungissa »polttavaksi» ja aiheuttanut erinäisten höyrypannulaitosten uusimisen liikaa sakean savuamisen estämiseksi kaupungin keskiosissa teki Yleisten rakennusten Ylihallitus Keisarilliselle Senaatille esityksen savunpolttamislaitteiden hankkimisesta Helsingin yleisen sairaalan kirurgisen osaston höyrypannulaitokseen, ja myönnettiin tätä varten Siviilitoimituskunnassa 18 päivänä toukokuuta 1909 päivätyn kirjeen kautta 22,740 markan määräraha niinkutsuttujen ketjuarinoiden hankkimiseksi sairaalan höyrypannuihin. Tämä työ tehtiin koneinsinööri R. von Nandelstadin valvonnan alla, ja ovat nämät ketjuarinat osottautuneet kykeneviksi melkein kokonansa estämään varsinaisen savun nousemisen, kun polttokaasut ulostuessaan savupiipusta ovat vapaat palamattomista hiilihiukkasista ja siis silmälle näkymättömät, jonkavuoksi ne myöskään eivät nokea läheistöään.

Kirurgisella osastolla, kuten kaikkialla muuallakin missä sellaiset arinalaitteet ovat tulleet käytäntöön, on havaittu että ne sitäpaitsi huomattavasti säästävät polttoainetta.

Turun ja Porin läänissä ovat uusimis- ja lisärakennustyöt lääninsairaalassa ja siihen kuuluvassa mielisairaiden vastaanottolaitoksessa merkittävät tärkeimmiksi eli oikeammin sanoen ainoiksi tämän vuoden aikana tehdyiksi sairaalarakennustöiksi. Lääninsairaalan uusiminen alettiin jo vuonna 1908 jolloin eristyspaviljonki puusta rakennettiin, mutta Turussa vallinneet epäsuotuisat rakennusolot pääasiallisesti lakkoliikkeiden seurauksina, aikaansaivat että sairaspaviljonkien uusiminen ja talousrakennuksen laajennus yhdellä kerroksella sekä saman rakennuksen varustaminen ajanmukaisilla keitto- ja pesulaitteilla voi alkaa vasta vuoden 1909 aikana.

Rakennustyötä, jota kohtasi erinäiset vaikeudet sen johdosta että sairaanhoitoa ei voitu keskeyttää sillä ajalla kun talousosastoa uusittiin, johti arkkitehti J. E. Hindersson, joka teknillisen taitonsa kautta ja perehtyneenä paikallisiin oloihin sai rakennustyön johdetuksi onnelliseen päätökseen sitävarten tarvitsematta määrärahaa enempää varoja, vaikka erinäisiä ennakoita arvaamattomia repimistöitä täytyi tehdä höyry- ja lämpöjohtoja asetellessa vanhoihin rakennuksiin.

Puusta rakennetussa eristyspaviljongissa on huoneet 10 potilaalle sekä sitäpaitsi pienehkö leikkaussali huoneineen sterilisaattoria varten, pesukeittiöineen, kylpy- ja klosettihuoneineen, sairaanhoitajanhuoneineen y. m.

Kun tämä paviljonki on tehty tarttuvien taudinkohtauksien varten on sen sisustamisessa pidetty tarkkaa huolta siitä, että niin seinät ja katot kuin ovetkin ovat tulleet niin helposti puhdistettaviksi kuin suinkin. Sitävarten on sisäseinät verhottu maalatulla n. k. booremassalla, mikä on hyvin lämpöä eristävää ainetta ja siis edistää lämmön tasaamista huoneissa sekä poistaa kaiken vedon seinistä. Lisäksi voi tämän massan pinnan saada sileäksi, jolloin se sopii maalattavaksi öljyväriä ja lakalla siveltäväksi. Ainoa hankaluus, mikä ilmeni tätä seinänverhousmassaa käyttäessä, oli se, ettei sitä lyhyessä ajassa voinut saada perinpohjin kuivumaan, vaikka se tässä tapauksessa ei paljonkaan haitannut, kun työ tehtiin suviaikana.

Ovien pinnat tässä paviljongissa tehtiin täydellisesti sileiksi ja päällystettiin ne hyvin kovenevalla lakkavernissalla voidellulla kolminkertaisella mäntyfaneerilla. Näin varustetut ovet, vaikka tammifaneerilla päällystetyt, ovat otetut käytäntöön erinäisissä sairaaloissa ulkomailla, ja ovat ne Turun lääninsairaalassakin osottautuneet kestäviksi, vaikkakin niitä tehtäessä on käytetty yksinomaan kotimaista ainetta.

Sairaspaviljongeissa tehtyjen muunnosten kautta ovat ilmenvaihtolaitteet suuresti parannetut siten että kellarikerrokseen on laitettu erinäiset lämpökammiot raittiin ilman lämmitystä varten ja ilmantyhjennysjohdot ovat tehdyt pystysuoraan eli ilmanvaihdolle luonnollisempaan asentoon kuin ennen, jolloin pilaantunut ilma johdettiin osittain alaspäin lattioiden alle sekä sitten pitkien vaakasuorien putkien kautta vetopiippuihin.

Kirurgisen osaston leikkaussaliin on höyrylämmityslaitos ja ilmanvaihto erityisestä lämminilmakammioista siten järjestetty, että lämpö saadaan pysymään tarpeeksi korkealla samalla kun huoneessa saadaan ilma vaihtumaan tarpeen mukaan.

Työn helpottamiseksi erityisesti kirurgisessa osastossa on entinen käsivoimalla käytettävä hissi vaihdettu sähköllä käypään, jotapaitsi sairaalaan on hankittu sähkövalaistus.

Uudestallatun pesulaitoksen yhteyteen on tehty uudenaikainen virtaavalla höyryllä ja patterien kautta saadulla kuivalla lämmöllä toimiva desinfiomisuuhi.

Ravintolaitosta varten on laitettu uusi jääkellari sekä hankittu sähköllä käypä halkosaha, kun sairaalan varsinainen lämmitys edelleenkin tapahtuu uunien avulla.

Sittenkun oli myönnetty varat Turun mielisairaiden vastaanottolaitoksen uusimiseen mielisairaidenhoitokomitean ehdotuksen mukaan ja v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranck Ylihallituksen määräyksestä oli tähän tarkotukseen tehnyt täydelliset piirustukset, kustannusarviot ja työselitykset, annettiin työ urakalle rakennusmestari J. Noposelle Turusta 74,500 markan hinnasta.

Vesi- ja likajohtotyöt annettiin toiminimen A. B. Vesijohtoliike O. Y. tehtäväksi 9,900 markan urakkasummasta 19 päivänä elokuuta 1909 tehdyn kontrahdin mukaan.

Työtäjohtavaksi arkkitehdiksi määrättiin ylimääräinen arkkitehti J. Eskil Hindersson ja uskottiin rakennustoimen valvominen arkkitehti Kranckin toimeksi.

Kun muunnosten käsittämät työt ja huoneitten järjestely ovat täydellisesti samallaiset kuin aikaisemmin tehdyt vastaavat työt Mustasaaren mielisairaiden vastaanottolaitoksessa, joista töistä aikansa on annettu selostus, niin lienee niiden uudestaan esittäminen tarpeeton.

Töihin ryhdyttiin heti kun kontrahti oli allekirjotettu ja joudutettiin niitä siihen määrin, että rakennus, kuten kontrahdissa oli määrättykin, olisi varmaan voitu jättää tarkotukseensa käytettäväksi jo joulukuun puolivälissä, mutta

Ruotsissa sattuneen konetyöntekijäin lakon tähden ei ovilukkoja y. m. erikoisaineita voitu saada ajoissa, joten osa maalaustöitä sai jäädä tekemättä seuraavaksi vuodeksi.

Tämän vuoden aikana maksettiin rakennustöistä urakoitsija J. Noposelle 45,125 markkaa ja toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. 6,000 markkaa.

Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 29 päivänä syyskuuta 1909 päivätyssä kirjeessä annettiin 1,592 markan 50 pennin määräraha sähkövalaistuksen hankkimiseen Porin yleiseen sairaalaan, ja toimitti tämän työn Porin kaupungin Sähkölaitos Ylihallituksen koneinsinöörin valvonnan alla.

Oulun läänissä on merkittävimpana rakennustyönä ollut uuden yleisen sairaalan rakentaminen Kajaaniin. Tähän työhön oli Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 19 päivänä lokakuuta 1908 päivätyn kirjeen mukaan myönnetty 235,000 markan määräraha, minkä saatua ja tarpeellisten valmistustöiden, kuten erikoispiirustusten y. m. sellaisten töiden laadittua jätettiin työ- rakennusmestareille T. J. Hämäläiselle ja Oskar Flinckille tehtäväksi 170,000 markan urakkasummasta sinetityn tarjouksen perusteella. Vesi- ja likajohtojen tekeminen annettiin urakkakilpailun jälkeen toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä.

Perustamistyöt sairaalan kahta paviljonkia varten alettiin keväällä 1909, niinpian kuin ilmasuhteet sen myönsivät, sittenkun erinäiset rakennusaineet olivat hankitut ja kuletetut rakennuspaikalle talvisaikaan samana vuonna. Lyhyen pohjoisen kesän aikana toimitettiin muuraustyöt sellaisella tarmolla, että kaikki rakennukset saatiin vesikaton suojaan ennen talven tuloa, josta on tunnustus annettava erityisesti rakennusmestari T. J. Hämäläiselle, joka urakoitsijoiden puolesta johti rakennustyötä itse rakennuspaikalla, ja jolla nyt kuten monta kertaa ennenkin havaittiin olevan perinpohjaiset rakennusteknilliset tiedot ja järkähtämätön edesvastuuntunne urakkasopimuksen täyttämässä.

Työtä, mitä Ylihallituksen puolesta johti ylimääräinen arkkitehti K. Kontio, jatkettiin seuraavan talven ja kesän kuluessa, jonkavuoksi loppuselostus siitä annetaan myöhemmin.

Oulun lääninsairaalassa toimitettiin vuonna 1909 ainoastaan vähemmän huomattavia rakennustöitä. Niinpä hankittiin tähän sairaalaan sähkömoottorilla käypä halkosaha ja mankeli Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan kirjeessä 15 päivältä maaliskuuta 1909 myönnetystä 1,950 markan määrärahasta.

Kittilän yleinen sairaala.

Sitäpaitsi, kun oli nähty välttämättömäksi suureksi osaksi uusia tämän sairaalan lokaviemärit, joita kuten vesijohtojakin haittaa runsas mudankehitty-

minen Oulunjoen vedessä, myönsi Keisarillinen Senaatti Siviilitoimituskunnan 17 päivänä toukokuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan tähän tarkotukseen 4,700 markan määrärahan, minkä jälkeen puheenalaiset työt tehtiin asianomaisen lääninrakennuskonttorin toimesta.

Sittenkun Keisarillinen Senaatti oli Siviilitoimituskunnassa huhtikuun 20 päivänä 1909 päivätyn kirjeen kautta antanut Ylihallitukselle käskyn yksissä neuvoin Lääkintähallituksen ja sairaanhoidon järjestämistä varten asetetun komitean kanssa tekemään ehdotuksen Kittilän kirkonkylään rakennettavan 10 sairasvuodetta sisältävää sairaalaa ja siihen liittyvää vastaanottolaitosta varten kolmelle miespuoliselle ja kolmelle naispuoliselle mielisairaalle, määräsi Ylihallitus 7 päivänä toukokuuta 1909 päivätyllä kirjeellään v. t. arkkitehdin lääkitälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranekin tekemään piirustukset ja kustannusarvion puheenaolevaa laitosta varten.

Sen johdosta tehdyn ehdotuksen mukaan käsittää tämä sairaala seuraavat rakennukset:

Sairashoitorakennus, joka on ehdotettu tehtäväksi puusta levykaton suojaan ja lämmitettäväksi kaakeliuuneilla, sisältäisi kaksi sairashuonetta neljälle potilaalle ja kaksi yhden potilaan huonetta siten sijoitettuna että nämät viimeksimainitut voidaan eristää rakennuksen muista huoneista. Sitäpaitsi olisi vielä leikkaushuone, kylpyhuone, huoneet lääkäriä ja sairaanhoitajaa varten, vaatekonttori, makkia ja kaksi eteistä. Saman katon alla olisi vielä keittiö, ruokakonttori ja keittäjän huone sekä keittiön alla kellari.

Mielisairaiden vastaanottolaitoksessa tulisi olemaan kaksi kahden hoidokkaan huonetta ja kaksi yhden hoidokkaan huonetta, kylpyhuone, makit, vaatekonttori, huone naineelle hoitajalle sekä päivähuone.

Taloudenhoitajan asuntorakennus käsittäisi kolmen huoneen huoneuston keittiöineen sekä renkituvan ja kaksi huonetta yömajaksi miehille ja naisille.

Tuparakennuksessa olisi pesutupa, sauna, leivintupa, mankelihuone ja huone pesijälle. Tämä rakennus on ehdotettu tehtäväksi osaksi kivistä osaksi puusta.

Ulkohuonerakennus, joka olisi tehtävä osaksi hirsistä ja osaksi laudoista ja piiruista, sisältäisi tallin kolmelle hevoselle, ajokaluliiterin, halkovajan, olkivajan ja kaksi aittaa.

Ruumiinavaus- ja ruumishuone tehtäisiin piiruista ja kaksinkertaisista laudoista.

Kaikki nämät rakennukset peitettäisiin katolla mustasta rautalevystä, mikä maalattaisiin punasella mönjävärillä.

Sitäpaitsi olisi vielä pisteaita tehtävä sairaala-alueen ympäri ja sairaalan tarpeiksi kaivettava kaivo yksinkertaisine vesijohtoineen.

Kustannukset on arvioitu nousemaan 166,500 markkaan.

Edelläkerrottu ehdotus jätettiin Ylihallitukseen. Asia on toistaiseksi päättämättä Keisarillisessa Senaatissa.

Rovaniemen yleinen sairaala.

Sittenkun Rovaniemen sairaalan lääkäri oli Lääkintähallitukseen lähettänyt Oulun lääninarkkitehdin piirustukset ja 20,000 markan arviotsummaan nousevan kustannusarvion uutta tuparakennusta varten tähän sairaalaan, oli Lääkintöhallitus puolestansa lähettänyt sen ehdotuksen tähän Ylihallitukseen ja pyytänyt siitä lausuntoa samalla esittäen toivomuksenaan, että pesutuvan ja saunan yhteyteen voitaisiin rakentaa leivintupa.

Tämän asian antoi Ylihallitus v. t. arkkitehdille lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckille lausuntoa varten. Antaessaan Ylihallituksen vaatiman lausunnon antoi arkkitehti Kranck myöskin tekemänsä uudet piirustukset tuparakennusta varten, jonka piti paitsi ennen tehtyyn ehdotukseen sisältyvää pesutupaa, mankelihuonetta, konehuonetta ja saunoja myöskin käsittämän leipomon, jauhovaraston ja eteisen. Nämät viimeksi mainitut huoneet ehdotettiin niin isoiksi, että niissä voitaisiin toimittaa myöskin kaljanpano. Kustannusarvio viimeksimainitusta ehdotuksesta nousi 30,500 markkaan ja jätettiin se Ylihallitukseen syyskuun 21 päivänä 1909. Asia on toistaiseksi päättämättä Keisarillisessa Senaatissa.

Uusi keskuslaitos mielisairaita varten Ouluun.

Sittenkun Keisarillinen Senaatti huhtikuun 5 päivänä 1909 oli päättänyt, että olisi tehtävä ehdotus Oulun kaupunkiin rakennettavaa uutta mielisairaiden keskuslaitosta varten ja Ylihallitukselle oli annettu käsky tämän päätöksen täytäntöönpanosta, annettiin v. t. arkkitehdille lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckille määräys huhtikuun 20 päivänä 1909 yksissä neuvoin Lääkintöhallituksen ja mielisairashoidon järjestämistä varten asetetun komitean kanssa tekemään piirustukset ja kustannusarvio puheenalaista keskuslaitosta varten.

Ennenkun piirustuksia voitiin tehdä oli tälle laitokselle valittava ja lopullisesti määrättävä sijoituspaikka. Siinä aikeessa matkustivat Lääkintöhallituksen ylitirehtööri R. Sievers, lääkintäneuvos R. Idman ja arkkitehti Kranck toukokuun 17 päivänä Ouluun valitsemaan paikkaa tätä uutta laitosta varten. Sittenkun kolme siellä ehdotettua paikkaa nimittäin Kontinkangas ja Intiönkangas kaupungin maalla sekä yksi paikka Launilan kruununpuustellin maalla kaupungin läheisyydessä oli tarkastettu, katsottiin Kontinkankaan paraiten vastaavan näin suuren keskuslaitoksen paikalle asetettavia vaatimuksia. Kon-

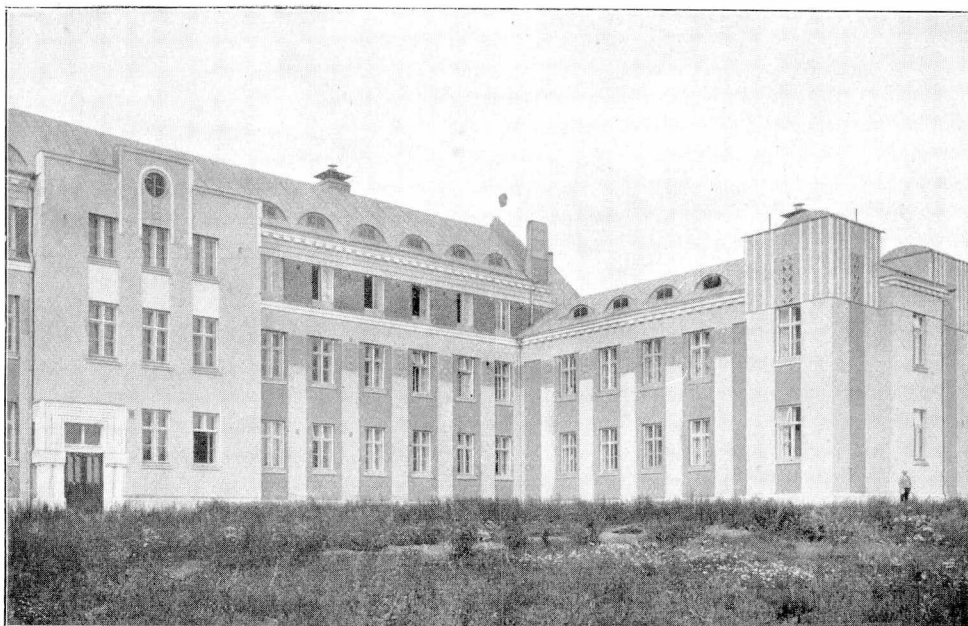
tinkangas on kaksi kilometriä Oulun kaupungista sijaitseva ala lounaiseen kallistuvaa mäntymetsäistä hietaharjua. Se ala, jonka Oulun kaupunki tähän tarkoitukseen luovuttaisi on laajuudeltaan 67,53 ha ja siis täysin riittävä kyseessä olevaa laitosta varten.

Maan tutkimista varten tällä alueella pyysi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta 2,500 markan määrärahaa liittäen pyyntöönsä piiri-insinööri Konrad Nordvallin antaman sitoumuksen siitä summasta punnitsemaan ja tutkimaan maaperän ehdotetulla alueella Kontinkankaalla. Siviilitoimituskunnassa 19 päivänä elokuuta päivätyssä kirjeessä ilmoitettiin Ylihallitukselle, että Keisarillinen Senaatti oli myöntänyt tuon pyydetyn 2,500 markan määrärahan maaperätutkimuksiin, jonka jälkeen insinööri Nordvallin kanssa tehtiin sopimus tutkimustyön toimittamisesta. Lokakuun 2 päivänä saatiin korkeuskartta ja pöytäkirja maaperätarkastuksesta, ja nousivat kustannukset kartasta 1,800 markkaan ja perustan tutkimisesta 220 markkaan.

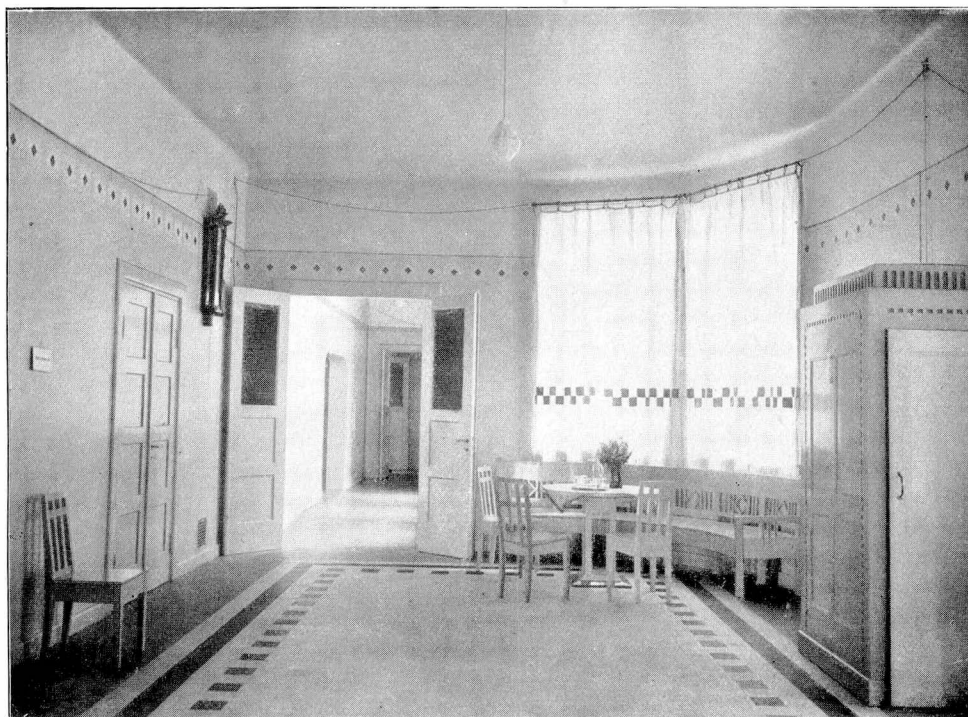
Kun alustavat työt oli saatu valmiiksi tehtiin luonnospiirustuksen pohjalla ehdotus lämpö- ja ilmanvaihtojohdon järjestelmää varten, johon kuuluu transmisioinien ja laajuusmittojen laskeminen lämpöjohtoputkia varten kuin myöskin lämpökammioiden piirtäminen kellarien pohjapiirustuksiin. Nämät laskelmat annettiin lokakuun 22 päivänä Ylihallitukseen pyynnöllä että koneinsinööri niinpian kuin mahdollista saisi antaa lausuntonsa ehdotuksista ja laskelmista Marraskuun 13 päivänä palautti koneinsinööri asiakirjat ilmottaen ettei hänellä ollut aikaa lausunnon antamiseen; vaan velvotettiin hän otettuansa selvän, missä järjestyksessä piirustukset eri rakennuksiin laadittiin vähin erin ja viipymättä antamaan tarvittavat lauseensa. Siten aloitettiin nyt lopullisten piirustusten valmistaminen tätä laitosta varten, mutta tätä työtä ei voitu saada saman vuoden aikana loppuun suoritetuksi.

Tampereen yleinen sairaala.

Hämeen läänissä on rakennusryhmän teettäminen Tampereen yleistä sairaalaa varten ollut tärkein työ vuonna 1909. Tähän saakka oli Tampereen yleinen sairaala ollut sijoitettu muutamista vanhanpuoleisista puurakennuksista kokoonpantuun vuokrahuoneustoon, mikä vuosien kuluessa aina vähemmin voi vastata nykyajan vaatimuksia taudinkohtausten moninaisuuden ja kirurgisten leikkausten vaikeuden tähden. Kun tämä sairaala ei potilasten lukumääräänkään nähden enään voinut vastata tarvetta Tampereella, jossa asukasten lukumäärä viime vuosikymmeninä suuresti oli kasvanut ja jonne monet rautatiet saattavat tulemaan sairaita maaseudultakin, niin herätti hallituksen päätös sairaalan laajentamisesta ja sijoittamisesta uuteen ajanmukaiseen huoneustoon yleistä tyytyväisyyttä. Tätä varten tehtävän uutisrakennuksen kustannusarvio



Eteläinen fasaadi.



Poliklinikan odotushuone.
TAMPEREEN YLEINEN SAIRAALA.



Sairassali.



Ravinnonpitokeittiö.
TAMPEREEN YLEINEN SAIRAALA.

nousi kaikkiaan 1,014,000 markan summaan, josta Keisarillinen Senaatti Siviilitoimituskunnan 2 päivänä helmikuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan antoi Ylihallituksen käytettäväksi vuonna 1909 500,000 markkaa sekä loput 514,000 markkaa saman toimituskunnan 22 päivänä joulukuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan vuonna 1910.

Jo vuoden 1908 lopulla oli Ylihallitus Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan päällikön määräyksestä ryhtynyt alusteleviin toimiin sairaalan rakennusta varten sekä muun muassa hankkinut tarjouksia rakennusten teettämisestä urakalla. Tähän toimeen oli ryhdytty ei ainoastaan työn kiiruhtamiseksi vaan myöskin voidaksensa tämän rakennustyön kautta niinpian kuin mahdollista lieventää sitä hätää, jonka tähän aikaan oli aiheuttanut rakennustyöntekijäin keskuudessa Tampereella ja sen ympäristössä vallitsevaksi todettu työnpuute.

Sinetittyjä urakkatarjouksia avattaessa, havaittiin alhaisimman niistä antaneen rakennusmestari Th. Schreckin Tampereelta, jonkavuoksi hänen kanssansa tehtiin urakkasopimus kyseessä olevan rakennustyön teettämisestä 728,000 markan hinnasta helmikuun 12 päivänä 1909.

Tämä Ylihallituksen urakoitsijan valinta havaittiin työn edistyessä sangen onnistuneeksi. Aluksi voi herra Schreck tamperelaisena ja sangen perehtyneenä työoloihin paikkakunnalla suuressa määrin auttaa työnpuutteen poistamista viipymättä ryhtymällä perustankaivaus- ja kivenvetotöihin sekä jo samana talvena teettämällä seinänhakkaustyöt puusta tehdyssä eristyspaviljongissa. Myöskin muuraustyöt kahdessa isossa päärakennuksessa voitiin alkaa tavattoman aikaisin keväällä 1909, kun talvi ei ollut ankara ja leuto sää alkoi sinä vuonna tavallista aikaisemmin. Kun urakoitsija jo syksyllä 1908 oli varannut työpaikalle miljoonan tiiliä, voitiin muuraustyötä tehdä semmoisella menestyksellä, että rakennukset jo aikaisin syksyllä saatiin vesikaton suojaan sekä suureksi osaksi rapatuiksi niin sisältä kuin ulkoakin. Myöskin välikattolaitteet, jotka oli suunniteltu tehtäviksi rautabetonista, tehtiin herra A. Kiökemeisterin johdolla pääurakoitsijan puolesta sangen ansiokkaasti.

Muut urakoitsijat tässä rakennustoimessa olivat toiminimet A. B. Vesi-johtoliike O. Y. Helsingistä lämpöjohtotöitä varten sekä A. B. Rob. Huber niinkään Helsingistä vesi- ja lika-johtotöitä sekä keittiön- ja pesulaitosten kojeita varten. Kun viimeksi mainittujen toiminimien työt alkoivat vasta talvella 1910 ei niistä tässä jaksossa sen enempää mainita.

Pitkänniemen keskuslaitos.

Kun Lääkintöhallitus 21 päivänä kesäkuuta päivätyssä kirjeessä oli pyytänyt Ylihallitukselta ehdotusta semmoista korjaustyötä varten Pitkänniemen keskuslaitoksen kulkutautiosastossa, että alilääkärille voitaisiin sisustaa asunto

täällä, jätettiin se asia v. t. arkkitehdin lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckin toimeksi, joka tätä varten laati 890 markkaan nousevan kustannusarvion. Se käsitti pääasiallisesti ovien laittamista, seinäpahvin pingottamista, lattioiden varustamista linoleumimatolla sekä ikkunoiden ja ovien maa-lausta.

Ehdotus annettiin kesäkuun 29 päivänä Ylihallitukseen ja panttiin sittemmin täytäntöön Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta Lääkintöhallituksen käyttövaroilla.

Lokakuun 13 päivänä 1909 myönsi Keisarillinen Senaatti Siviilitoimituskunnan samana päivänä päivätyn kirjeen mukaan 13,800 markkaa vesiklosettien hankkimiseen Hämeenlinnan lääninsairaalaan; ja tehtiin tämä työ, mikä edistää suuressa määrin terveydellistä puolta sairaalassa, Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta.

Oriveden leprasairaala varten, joka oli sijotettu siellä ennen majotetun reservikomppanian kasarmirakennuksiin, oli Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 25 päivänä tammikuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan annettu 2,400 markan määräraha laitokselle tarpeellisen sikolätin rakentamiseksi, mikä työ myöskin tehtiin Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta.

Mustasaaren lääninsairaala.

Vuonna 1908 alulle pannut työt Mustasaaren lääninsairaalan talousrakennuksissa jatkuivat lakkaamatta seuraavan vuoden talven ja kevään kuluessa. Lääkärin pyynnöstä tehtiin pienehköjä poikkeuksia alkuperäisestä suunnitelmasta pääasiallisesti koko sairaalan hoitamisen helpottamiseksi. Nämät poikkeukset koskivat pääasiassa ovien kiini muuraamista eri huoneiden vapaata käyttämistä varten. Kyseessä olevien töiden kustannukset nousivat 27,730 markkaan 15 penniin ja ne tarkasti valmiina ylimääräinen arkkitehti Hjalmar Åberg huhtikuun 27 päivänä 1909.

Sittenkun Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunta oli 30 päivänä marraskuuta 1908 päivätyllä kirjeellään saattanut Ylihallituksen tietoon, että mielisairaiden vastaanottolaitoksien uusimiseen Turussa, Mustasaassa ja Viipurissa oli myönnetty 309,000 markkaa käytettäväksi muissa vuoden 1909 ajalla, paitsi Viipurissa vuoden 1910 kuluessa, määrättiin v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen ra-

kennuksia varten E. A. Kranck laatimaan täydelliset piirustukset, kustannusarviot ja työnselitykset näitä töitä varten, jotapaitsi arkkitehti Kranck myöskin määrättiin valvomaan töitä Turussa ja Mustasaassa.

Näiden vastaanottolaitosten uusimisen suunnitelma, minkä komitea mielisairaiden hoidon järjestämiseksi oli laatinut ja lähettänyt Keisarilliseen Senaattiin vuonna 1907, käsittää työt, joiden kautta vanhoja seinä purkamalla ja entisiä rakennuksia laajentamalla saatiin suurempi määrä huoneita, missä voidaan valvoa ja hoitaa kylvyillä rauhattomia ja osaksi rauhallisempiakin hoidokkaita. Siten tuli niin alempaan kuin ylempäänkin kerrokseen mies- ja naisosastot toisistaan erilleen yhtäläisen pohjapiirroksen mukaan. Alakertaan, missä rauhattomia hoidokkaita valvotaan, tehtiin kaksi makuusalia viidelle hoidokkaalle, kylpyhuone ja yksityinen huone, jotapaitsi eristys huone katsottiin välttämättömäksi erittäin vaikeasti hoidettavien hoidokkaiden varalle, jotta ne tarvittaessa voitaisiin makuusaleista siirtää tähän huoneeseen, jonka tilaa ei laskettu sairaalan koko tilalukuun. Yläkertaan, joka myöskin oli tarkotettu kumpaakin sukupuolta varten, sijoitettiin rauhallisten hoidokkaiden valvomisosasto. Täällä hoidetaan sairaat kahdessa salissa niin miesten kuin naistenkin puolella, jotapaitsi niihin tuli kuhunkin yksityinen huoneensa, päivähuoneensa, siivomishuoneensa, makkinsa ja vaatehuoneensa. Pesukeittiöt jaettiin siten, että kumpaankin rauhattomien osastoon tuli erityinen keittiö, mutta rauhallisten osastoon yksi yhteinen. Sitäpaitsi piti rakennukseen sijoitettaman kaksi huonetta ylihoitajaa varten, huoneet seitsemälle hoitajalle ja neljälle hoitomiehelle.

Vastaanotetuista urakkatarjouksista tämän rakennustyön teettämiseksi valitsi Ylihallitus alimman tarjouksen 68,000 markasta, jonka oli antanut rakennusmestari K. J. Lönnqvist, ja tehtiin hänen kanssansa urakkakontrakti huhtikuun 13 päivänä 1909.

Vesi- ja likajohtojen asettamista varten saatiin urakkatarjoukset toiminnimiltä A. B. Vesijohtoliike O. Y. ja A. B. Rob. Huber Helsingistä. Työn teettäminen annettiin toiminnimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y., joka oli antanut alemman 9,150 markkaan nousevan tarjouksen, ja kontrakti tämän toiminnimen kanssa tehtiin elokuun 19 päivänä 1909.

Työtä johtamaan määrättiin ylimääräinen arkkitehti A. V. Stenfors v. t. arkkitehdin lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckin valvonnan alla.

Kontrahdin mukaan olisi töiden pitänyt olla valmiina joulukuun 15 päivänä 1909, mutta kun erikoisaineita sattuneen lakon tähden ei voitu saada Ruotsista ja kun muitakin haittaavia seikkoja ilmaantui, ei töitä voitu saada lopetuksi ennenkun seuraavana vuonna.

Tämän vuoden aikana maksettiin pääurakoitsijalle 58,000 markkaa, toiminnimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. 6,000 markkaa ja työnjohdosta 3,445 markkaa 14 penniä.

Kuopion lääninsairaalan uusimis- ja laajennustöihin oli, kuten 1908 vuoden kertomuksessa on mainittu Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 4 päivänä marraskuuta 1907 päivätyn kirjeen mukaan annettu 712,000 markan suuruinen määräraha, ja vuonna 1908 tehtiin töitä semmoisella menestyksellä, että kaksi todellista uutisrakennusta, paviljonki kirurgisia ja sisätauteja varten sekä talousrakennus ennen talven alkua saatiin katon suojaan ja osaksi rapatuiksi jotapaitsi laitettiin kaikki välikatot rautabetonista. Vuoden 1909 kuluessa tehtiin varsinaiset sisustustyöt näissä paviljongeissa s. o. ikkunoiden ja ovien paikoilleen sovittaminen, sisäpuolisen rappauksen loppuun saattaminen sekä maalaus- ja lattianlaskemistyöt. Sisäpuolisiin maalaustöihin tullen huomauteaan kuten aikaisemminkin toisessa jaksossa, että maalaustyöt tehtiin välittömästi öljyväriellä, sittenkun rakennusten muurit mikäli mahdollista perusteellisesti oli lämmittämällä tilapäisillä tulisijoilla kuivattu.

Tällä tavoin meneteltäessä ei voida välttää, että öljyväri muutamin paikoin turmeltu vesikuplien kautta, jotka syntyvät sellaisista muuriinostista lähteneestä kosteudesta, jotka rakenteensa puolesta eivät voi läpeensä kuivaa; mutta sanottu haitallisuus tässä menettelytavassa ei ole ollut edellyttämätön, vaan päinvastoin on se otettu lukuun maalaustyötä suunnitellessa. Samalla on osotettu, että tämän puutteellisuuden poistaminen maalauksesta aiheuttaa ainoastaan mitättömät kustannukset, kun kuplien muodostuminen tapahtuu ainoastaan vähäisessä osissa muuripintoja, jotavastoin tarvittaisiin perinpohjaiset korjaustyöt, jos sairashuoneen seinät ja katot ensin maalattaisiin liimavärillä ja vasta muutaman vuoden kuluttua öljyväriellä. Viimemainittua menettelytapaa käytettäessä kuten aikaisemmin yleisesti tehtiin, on havaittu, että ensin sivelty liimaväri on suurimmalla huolella poisraavittava ja muurauspinta vedellä hierottava ja kuivatettava, ennenkuin öljymaalausta voidaan sivellä siihen, ja aiheuttaa tämä työ luonnollista kyllä paljon suuremmat kustannukset kuin kostepilkkujen poistaminen suorastaan öljyväriellä sivellystä seinästä. Sitäpaitsi vie suorastaan öljyväriellä sivellyn seinän korjaus paljoa vähemmän aikaa kuin monimutkainen ja epäsiisti työ liimavärin poistamisessa, jonkatähden öljymaalauksen välittömälle käyttämiselle sairaalarakennuksissa on sekä sen helppohintaisuuden että hygieenisyyden tähden annettava etusija.

Tämän poikkeuksen jälkeen yksinomaan Kuopion lääninsairaala koskevasta aineesta, on ensiksi mainittava, että vuonna 1909 tehtiin vasta rakennettuihin paviljongeihin lämpöjohtolaitteet toiminimen Gebr. Körting toimesta ja vesi- ja likajohdot sekä keittiön ja pesulaitoksen sisustamistyöt toiminimen A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä toimesta.

Vuonna 1909 korotettiin entinen toimitsijanasunto yhdellä kerroksella asuntohuoneuston valmistamiseksi sairaalan alilääkärille, jotavastoin muunnostyöt lääninsairaalan vanhemmissa rakennuksissa lykättiin vuoteen 1910, sittenkun

potilaita oli voitu muuttaa uudestarakennettuihin osastoihin ja uusi talousrakennus oli otettu käytäntöön ravintolaitosta ja pesutöitä varten. Paitsi alkuperäistä 712,000 markan määrärahaa myönnettiin maaliskuun 24 päivänä 1908 sähkövalaistusta varten vanhaan sairaalan osaan 2,200 markkaa; tammikuun 25 päivänä 1909 vesi- ja likajohtojen täydentämiseen sekä W. C.-laitoksiin alilääkärin huoneustossa 4,300 markkaa; toukokuun 17 päivänä 1909 ylimääräinen määräraha 10,000 markkaa sairaala-alan tasotus- ja istuttamistöihin; toukokuun 17 päivänä 1909 ylimääräiseen valaistukseen leikkaussalissa, soitto- ja telefooni-johtoihin sairaalan alueella 3,733 markkaa 60 penniä, sekä joulukuun 14 päivänä 1909 uuden sikolätin, jääkellarin ja ulkokuoneiden rakentamiseen 44,000 markan määräraha; ja tehtiin kaikki nämä työt ylimääräisen arkkitehdin Otto F. Holmin johdolla.

Kesäkuun 21 päivänä 1909 myönnettiin 5,373 markan määräraha uutta aitausta varten Savonlinnan yleisen sairaalan pihamaan ympäri, vanha aitaus kun oli lahonnut. Tämän työn toimitutti Mikkelin lääninrakennuskonttori.

Kuten ennen on mainittu myönnettiin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan kirjeessä lokakuun 26 päivältä 1908 annetun tiedon mukaan 870,000 markan määräraha uutisrakennuksiin Viipurin lääninsairaalassa, joihin kuuluu uusi talousrakennus, leikkausosasto, uusi sairasosasto 50 potilaalle sekä uusi eristyspaviljonki, jotapaitsi määrärahassa on otettu huomioon pienempiin muunnostöihin tarvittavat varat vanhemmissa rakennuksissa, jotka uutisrakennusten valmistuttua käytetään toisiin tarkoituksiin kuin ennen.

Kun määräraha, joka annettiin vuoden 1908 lopussa, joutui Ylihallituksen käytettäväksi vuoden 1909 alusta, voivat toimet työpaikalla alkaa vasta viime mainittuna vuonna, mutta kun Viipurissa ja lähiseutuvilla silloin oli työnpuute rakennusteollisuuden alalla, joudutettiin alustavia töitä tälläkin työmaalla, siten että kaikki työpiirustukset, työnselitykset ja kontrahdin ehdotukset tehtiin valmiiksi vuoden 1908 lopulla, sekä hankittiin urakkatarjoukset. Tämän jälkeen voitiin jo kontrahdin kautta 15 päivänä helmikuuta jättää työ rakennusmestari E. W. Lindénille teetettäväksi, joka kilpailussa oli tehnyt alimman tarjouksen. Tässäkin tapauksessa kävi ilmi, että Ylihallituksen oli onnistunut hyvin valita urakkamies, ja kun herra Lindén jo aikaisemmin on valtion laskuun tehnyt urakkatöitä suuresta merkityksestä ja aina koettanut täyttää tehtäväksensä ottamat työt kiitettävästi ja kun hän sitäpaitsi vanhastaan on perehtynyt rakennusoloihin Viipurissa, voitiin nämät uutisrakennustyöt toimittaa sillä me-

nestyksellä, että ne puolestansa edistivät työnpuutteesta syntynyttä pulaa; tätäpaitsi niin eristyspaviljonki kuin talousrakennuskin tämän vuoden kuluessa rakennettiin ja osaksi sisustettiin. Pääurakkaan eivät kuuluneet vuoliaiskerros-laitteet rautabetonista, mitkä kilpailun jälkeen annettiin tehtäväksi toimimille A. B. Beton O. Y. Tämäkin toiminimi teki tehtävänsä täysin kelpoisesti, mikä asianlaita todennettiin toimeenpannuissa koekuormituksissa.

Kun rautabetonilaitteet viime vuosina ovat tulleet laajalti käytäntöön valtion rakennuksissa, ja kun ne ovat senlaatuksia, että niiden tekemisessä vaaditaan suurta ammattitaitoa ja tarkkuutta, niin on Yleisten rakennusten Ylihallitus semmoisten laitteiden tarkastamisessa ja koekuormituksissa hyväksensä käyttänyt Tie- ja vesilaitosten Ylihallituksen yli-insinööriin Karl Lindbergin avustusta. Yli-insinööri Lindberg, joka lienee etevin teknikko tällä alalla koko maassa, on moninkertaisissa koekuormitustilaisuuksissa, joissa hän on toiminut Viipurin lääninsairaalaan ja monissa muissa rakennuspaikoissa, todennut, että betonityöt Ylihallituksen hoidossa olevilla rakennuksilla on tehty täysin tyydyttävällä tavalla, kun taipuminen 8 à 9 metrin kantopituisissa vuoliaiskerroksissa on tehnyt murto-osia millimetristä, vaikka kuormitus kokeissa on noussut yli 50 % kontrahdin määräämästä kuormituspainosta.

Muista urakkatöistä Viipurin lääninsairaalan rakennuksilla annettiin lämpöjohtotyöt toiminimelle Gebr. Körting Hannoverista sekä vesi- ja likajohtotyöt toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä, mitkä viimeksi mainitut työt alkoivat vuonna 1909, kun muista töistä enään ei ollut estettä.

Kun määräraha Viipurin lääninsairaalan uusimiseen oli jaettu vuosia 1909, 1910 ja 1911 kohti, ja kirurginen paviljonki oli suunniteltu tehtäväksi vuoden 1910 ajalla, ryhtyi urakoitsija perustan kaivatustöihin ja perustuksen laskemistöihin tätä rakennusta varten jo syksyllä vuonna 1909 jotapaitsi silloin hankittiin rakennuspaikalle melkoiset määrät tiiliä muuraustöiden varalta keväällä 1910.

Toukokuun 25 päivänä 1909 myönnettiin lisäksi 30,400 markan määräraha oman sähkökeskustan laittamiseen tähän lääninsairaalaan, sittenkun oli saatu selville, että sairaalan valaistukseen tarvittavaa sähkövirtaa ei voitu tarpeellisessa määrin saada valtionrautateiden lähellä olevasta valaistusasemasta. Kone-työt vastasuunniteltuun keskustaan toimitti toiminimi Gottfr. Strömberg Helsingistä Ylihallituksen koneinsinööriin R. von Nandelstadin valvonnan alla.

Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 17 päivänä toukokuuta 1909 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan oli myönnetty 3,800 markan suuruisen määräraha muunnostöihin Sortavalan yleisen sairaalan leikkaussalin keskuslämmityslaitoksessa, mitkä muunnostyöt tarkottivat vanhempien vaike-

asti puhdistettavien lämpökappaleiden vaihtamista sileiksi tahkottuihin kuparitorviin; ja annettiin tämän työn täytäntöönpano koneinsinööri R. von Nandelstadhille toimeksi.

Käkisalmen turvalaitos mielisairaita varten.

Vuonna 1909 alulle pannut työt Käkisalmen mielisairaiden turvalaitoksen paviljongissa 50 puolirauhallista hoidokasta varten olivat valmistuneet siihen määrin, että seinien muuraus oli ennättänyt katonrajaan saakka. Ennen kovempien kylmien alkua saatiin kattotuolit pystyyn ja rakennus katetuksi galvanoiduilla levyillä, mitkä paremmin käydäksensä sopusointuun rakennuksen tyylin kanssa maalattiin mustaksi asfalttilakalla. Talven kuluessa kuivatettiin rakennus ja rapattiin sisältä. Kevättalvella päntättiin betonilevyjä vuoliaiskerrosten rautansaaiden väliin, ja kun betoni oli kuivanut pantiin lattiatäyte kellareihin ja ullakolle. Täytteenä käytettiin kerros hiedanseikaista savea betonilevyjen päällä ja tämän kerroksen päälle pantiin vielä vaihdellen kerroksia olksilippua ja hiedanseikaista savea. Rautapalkkien päälle pantiin korokkeet, lankut ja linoleumimatto. Kesän kuluessa maalattiin seinät ja katot öljyvärillä sekä soviteltiin paikoilleen ikkunat ja ovet. Yhdessä sisustustöiden kanssa asetettiin paikoilleen niin lämpö- ja vesijohtoihin kuin sähkövalaistuslaitteisiinkin kuuluvat osat ja armatuurit. Rakennustöiden suhteen täysin valmiina tarkastettiin rakennus lokakuun 3 päivänä 1909 lääninarkkitehti Ivar Aminoffin toimesta.

Vuoden loppuun oli kaikista ylläkerrottuun rakennustoimeen kuuluvista töistä maksettu 260,882 markkaa 57 penniä.

Se 77,000 markan suuruinen määräraha, minkä Keisarillinen Senaatti oli asettanut Ylihallituksen käytettäväksi rikollis- ja koppiosastojen muunnosta varten mielisairaiden turvalaitoksessa Käkisalmissa, oli jo vuoden 1908 aikana tullut osittain käytetyksi rikollisosaston muunnoksiin, niin että siitä jo oli määrätty maksettavaksi 14,666 markkaa 66 penniä. Töitä siellä ei voitu, kuten alkuaan oli ollut tarkoitus, lopettaa samana vuonna konetyöntekijäin lakon tähden. Vasta keväällä 1909 saatiin työt täydellisesti valmiiksi ja tarkasti ne lääninarkkitehti Ivar Aminoff.

Kun rikollisosasto oli jätetty laitoksen käytettäväksi ja hoidokkaat koppiosastolta siirretty ensinmainittuun osastoon alkoivat muunnostyöt jälkimäisessä osastossa. Rakennustyöt annettiin urakalla tehtäviksi rakennusmestari Th. Schreckille 25,830 markan hinnasta ja vesijohtotyöt toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. 8,845 markan hinnasta.

Työt, jotka laadultaan ovat ennen lähemmin selitetyt, tehtiin vuoden 1909 kesällä ja syksyllä.

Kun kaikki rakennustyöt, jotka koskivat uutta paviljonkia ja sähkökeskustaa, saatiin valmiiksi syksyyn, tarkasti ne lääninarkkitehti Ivar Aminoff

Lääkintähallituksen päätirehtöörin R. Sieversin ja lääkintäneuvos R. Idmanin saapuvilla ollessa marraskuun 10 päivänä 1909.

Konetyöt ja sähkövalaistuslaitoksen työt tarkasti Ylihallituksen koneinsinööri R. von Nandelstadh, joka myöskin oli valvonut sekä lämpö- ja vesijohtotöitä uudessa paviljongissa että myöskin sähkövalaistuslaitoksen töitä.

Rikollisosaston töistä maksettiin vuoden 1909 kuluessa 6,370 markkaa ja koppiosaston töistä 56,243 markkaa 8 penniä.

Töitä tehtäessä koppiosastolla huomattiin pohjoisen porrassivustan seinissä ja holveissa halkeamia. Näitä halkeamia tutkittaessa tultiin siihen päätökseen, että ne olivat aiheutuneet rakennuspohjan vajoamisesta. Tämän johdosta tehtiin ilmotus Ylihallitukseen, jonka ohessa pyydettiin lupa saada nyt käynnissä olevien töiden yhteydessä ryhtyä seinien lujittamiseen, mistä kustannukset arveltiin nousevan noin 1,800 markkaan. Kun asia alistettiin Keisarillisen Senaatin päätettäväksi hyväksyttiin siellä Ylihallituksen esitys, että tämä työ olisi viipymättä tehtävä, jotta paitsi Ylihallitus sai käskyn vastaisuudessa antaa laskun työkustannuksista, jos niitä ei voitaisi maksaa mahdollisella säästöllä rakennusmäärärahasta. Kustannukset kyseessä olevasta työstä nousivat 1,792 markkaan 75 penniin ja päätettiin niiden korvaamiseksi hankkia määräraha Keisarillisesta Senaatista.

Kun uusi yhteisosasto naispuolisia hoidokkaita varten oli jätetty tarkotukseensa käytettäväksi ja työt muissa osastoissa olivat lopetetut, myytiin vanha kelpaamattomaksi julistettu rakennus naishoidokkaita varten huutokaupalla sillä ehdolla, että ostajan tuli se purkaa ja kulettaa aineet siitä pois talvikelillä. Tästä myynnistä kertyi, siftenkun kustannukset olivat poisluetut, 719 markkaa 2 penniä, mikä summa maksettiin Viipurin lääninrahastoon.

Vuosi 1910.

Pääasiallinen rakennustoimi vuonna 1910 lääkintälaitoksen alalla on kohdistunut niiden suurempien uutisrakennusten valmiiksi saamiseen, joihin varat oli myönnetty edellisinä vuosina; ja mitä näihin uutisrakennuksiin muuten tulee on oikeastaan vaan Viipurin lääninsairaалassa toimitettu uusien paviljonkien mauraustöitä. Muissa puheenalaisissa läänin- ja yleisissä sairaaloissa on vuonna 1910 pääasiassa tehty lämpö- ja vesijohtojen paikkilleenasettamisia, sisäpuolisia rappaus- ja maalaustöitä j. n. e.

Edelleenkin aiheuttavat suuria kustannuksia vuosittain uudistuvat korjaustyöt sairaaloissa; ja huolimatta siitä, että määrärahoja näihin korjaustöihin annettaessa melkoisia supistuksia on tehty, on korjaustöiden yhteinen kustannussumma kuitenkin vuosi vuodelta noussut, osaksi yleisten sairaaloiden lisäänty-

vän lukumäärän tähden ja osaksi niiden laajempien vaatimusten tähden, jotka johtuvat nykyajan hygieenisistä käsityksistä sairaaloiden sisustuksen suhteen. Tämä hygieniahan merkitsee suurimman puhtauden huomioonottamista, ja siitä on luonnollisena seurauksena, että aineet lattioiden, seinien ja kattojen sisäpuoliseen verhoamiseen ovat valittavat kaikkein kelvollisinta lajia ja siitä syystä luonnollisestikin korkeampiin hintoihin kuin 20 tahi 25 vuotta sitten oli laita. Samaten ovat myöskin vaatimukset sairaaloiden lämmityksen ja ilmanvaihdon suhteen nousseet; ja joskin nykyaikainen konetekniikka on yksinkertaistuttanut koko joukon laitteita uutisrakennuksia varten, niin menee vanhojen lämmitys- ja ilmanvaihtolaitosten korjaustoihin runsaasti rahaa, etenkin kun ne tulee uusittaviksi nykyajan periaatteiden mukaan. Samoin ovat vaatimukset, mitä tulee veden hankkimiseen sairaaloihin, kahtena viime vuosikymmenenä tuntuvassa määrässä nousseet, kun alkaen pääkaupungista maan kaikki merkittävimmät kaupungit ovat hankkineet itsellensä korkeavesipainevesijohtolaitokset ja järjestetyt viemäriverkot. Aikaisemmin meillä tuskin lainkaan oli lämpövesijohdoilla varustettuja sairaaloita ja nyttemmin laitetaan semmoiset kaikkiin uusiin sairaaloihin ja vähitellen vanhempiinkin sairaaloihin. Luonnollinen seikka on, että nämät nykyajan sairaanhoidossa niin tarpeelliset laitokset aiheuttavat sängen tuntuvia kulunkia kunnossapitoon ja korjauksiinkin nähden, mutta näiden korjauskustannusten kautta on suuri osa meidän vanhempia alkupe- räisellä kannalla olevia sairaalaryhmiä voitu pitää kunnossa ja niissä aikaan- saada nykyajan periaatteiden mukaan järjestetty sairaanhoito.

Uudenmaan läänissä ovat sairaaloissa tehdyt uutisrakennukset vuonna 1910 olleet pääasiassa vähempiä täydennystöitä, eli sellaisia korjaustöitä, ettei niitä suorastaan ole voitu pitää vuosikorjaustoihin kuuluvina.

Helsingin kirurginen sairaala.

Siviilitoimituskunnassa 10 päivänä kesäkuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annettiin tieto, että Keisarillinen Senaatti oli myöntänyt 4,320 markan suuruisen määrärahan asuinhuoneiden valmistamiseen palvelijakunnalle Helsingin kirurgisessa sairaalassa. Tämän työn toimitutti Helsingin lääninrakennuskonttori, ja se oli jatkoa samanlaisiin töihin, jotka aikaisemmin oli suoritettu sen hoitajien ja palvelijain huoneiden puutteen auttamiseksi, mikä tässä sairaalassa oli vallinnut aina sen alkuajoista saakka. Tämä sairaala rakennettiin nimittäin 1880-luvun alkupuolella, jolloin vaatimukset hoitajien suhteen olivat sängen pienet ja jolloin tehtiin vähän uhrauksia tämän hoitajakunnan asuntohuoneiden laittamiseksi semmoiseen kuntoon, että ne vielä meidän päivinämme voisivat vastata oikeutettuja vaatimuksia.

Ylimääräinen kuppatautisairaala Guntähdessä.

Elokuun 19 päivänä 1910 antoi Keisarillinen Senaatti 28, 925 markan suuruisen määrärahan pesu- ja kylpytuvan, sikolätin, jää- ja ruokakellarin, puhdistuskaivon ja aitausten teettämiseen Guntähden ylimääräiseen kuppatautisairaalaan Helsingissä. Mainitun sairaalan rakennukset sekä se ala, missä ne sijaitsevat ovat Helsingin kaupungin omat, ja ne ovat vuokratut valtion lukuun käytettäväksi ylimääräisenä kuppatautisairaalana naisia varten, kun ajan pitkäin vanhan klinikan syfilido-dermatologisella osastolla on ruvennut olemaan tilasta puute sen mukaan kuin uudemmat hoitotavat ja tieteelliset tutkimukset ovat vaatineet käytettäväksensä erinäisiä huoneuksia siinä vanhassa rakennuksessa.

Alkuaan lienee ollut tarkoitus vuokrata Guntähden rakennukset ainoastaan viideksi vuodeksi, jolloin vaan alkuperäisemmät korjaustyöt niissä olisivat tulleet kysymykseen, mutta kun nyttemmin on havaittu välttämättömäksi pidentää tätä vuokraa kauemmaksi eteenpäin, havaittiin myöskin perin pohjaiset uusimistyöt välttämättömiksi. Yllämainitut työt ovat juuri tätä laatua, ja oli niiden tarkoituksena sovittaa vanhat rakennukset mahdollisimman vähillä kustannuksilla puheenalaiseen tarkoitukseen. Niin kustannusarvioiden laatimisen kuin myöhemmin muunnostöiden suorittamisenkin antoi Yleisten rakennusten Ylihallitus ylimääräisen arkkitehdin G. A. Sundelinin toimeksi, joka ne teetti laskutöinä ja summakaupalla.

Helsingin vanha klinikka.

Vanhan klinikan pesulaitoksessa havaittiin höyrypannut monien vuosien käytännöstä niin rikkiruostuneiksi, että niitä ei voitu pitää käynnissä vaaratta, jonkavuoksi Ylihallituksen koneinsinööri ne tuomitsi kelvottomiksi, ja annettiin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 22 päivänä heinäkuuta 1910 päivätyn kirjeen mukaan 16,000 markan määräraha uusien pannujen hankkimiseen. Tämän sai toimekseen koneinsinööri R. von Nandelstadh.

Samassa pesulaitoksessa havaittiin myöskin vanha tavarahissi pesuvaatteiden nostamista varten pesutuvasta kuivausullakolle paljosta käyttämisestä niin perin kuluneeksi, että täytyi hankkia uusi sellainen, ja se hankittiinkin 29 päivänä joulukuuta 1910 annetulla 3,500 markan määrärahalta.

Helsingin uusi klinikka.

Helsingin uudessa klinikassa on useita kertoja sattunut vuotoja vesijohdoissa ja ne on korjattu.

Ylihallituksen koneinsinöörin toimittamassa tarkastuksessa havaittiin kaikki johtohaarat sangen ruosteensyömiksi, mikä seikka aiheuttaa tämän sairaalan koko vesijohtoverkon uusimisen lähimmässä tulevaisuudessa. Kun sellainen työ vaatii melkoisia kustannuksia verrattain pienen ajan kuluessa, anoi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta 9,000 markan summaa käytettäväksi puheenalaisen vesijohtoverkon vuonna 1910 toimitettavassa jatkotutkinnassa havaittavien vaillinaisuuksien korjaamiseen.

Heinäkuun 22 päivänä 1910 päivätyssä kirjeessä ilmoitti Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunta tuon 9,000 markan summan myönnetyksi, jonka johdosta koneinsinööri R. von Nandelstadhille annettiin toimeksi sanottujen vesijohtotöiden teettäminen.

Täytetyn maaperän lasetumisesta vanhan ja uuden klinikan välisessä laaksossa oli keväällä 1910 syntynyt halkeamia uudesta klinikasta tulevissa viemäreissä, niin että niiden toiminnassa syntyi seisahdus. Syvällä olevien joihtojen ylösottamisesta ja korjaamisesta laskettiin kulungit nousevan 1,700 markkaan, mikä summa saatiin puheena olevaan tarkotukseen heinäkuun 22 päivänä 1910, minkä jälkeen tämä työ annettiin Helsingin lääninrakennuskonttorin tehtäväksi.

Lapinlahden keskuslaitos.

Kun tämän sairaalan huuhtontavajaan vievä ponttusilta oli särkynyt myrskyssä anoi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta 1,200 markkaa sanotun sillan kuntoonpanemiseen. Näiden varojen saatua annettiin Helsingin lääninrakennuskonttorille toimeksi teettää kyseessä oleva työ.

Lapinlahden keskuslaitoksen valvontaosastossa oli ullakolla syttynyt tulipalo siitä syystä, että toinen vuonna 1905 laitetuista kylpyvesikaminoista yhtämittäisestä ja pitkäaikaisesta lämmittämisestä oli palanut piloille, ja turteltui tämän tulipalon kautta osa vuoliaiskerrosta. Tämän korjaamiseen ja toisen kylpyvesikaminan rikkiplaneeksi arvellun savupiipun uusimiseen pyydettiin Keisarilliselta Senaatilta 2,900 markkaa. Kun tämä summa oli myönnetty, annettiin nämät työt Helsingin lääninrakennuskonttorin teetettäväksi.

Turun lääninsairaala.

Turun lääninsairaalassa toimitettiin perinpohjaiset uusimis- ja laajennustyöt jo vuosina 1908 ja 1909, kuten vastaavissa vuosikertomuksissa on selvitetty. Ainoastaan näiden töiden tarkastaminen jäi vuoteen 1910 ja se toimitettiin tammi-kuun 29 päivänä.

Sanottuna päivänä tarkastivat sairaalan varsinaiset uusimistyöt ylilääkäri, professori L. Strähle ja v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten

E. A. Kranck, sekä vesi- ja likajohdot ynnä keittiön- ja pesulaitteet insinööri Caesar Holmström Turusta. Tarkastustoimituksessa olivat saapuvilla työtä johtava arkkitehti J. Eskil Hindersson, Ylihallituksen koneinsinööri R. von Nandelstadh ja ensimmäinen arkkitehti M. Schjerfbeck, joka näiden töiden tekemistä on valvonut.

Kesäkuun 30 päivänä 1910 myönnettiin 2,000 markan määrä verannan ja lepohallin rakentamiseen puiseen eristyspäviljonkiin, kun semmoisen lepohallin tarve oli käynyt tuntuvaksi tässä sairaalan osastossa, missä keuhkotautisia sairaita, ja niiden joukossa suurimmaksi osaksi lapsia hoidetaan.

Lepohallin teki urakalla rakennusmestari J. Sundqvist Turun lääninrakennuskonttorin valvonnan alla.

Mielisairaiden vastaanottolaitos Turun lääninsairaalassa.

Kun tämän laitoksen uusimistyöt olivat keskeytymättä olleet käynnissä vuonna 1909 saatiin ne melkein valmiiksi sanotun vuoden loppuun, mutta niitä ei saatu vielä tarkastetuiksi ennenkuin seuraavana vuonna, kun erityiset lasilaitteet ja takeet erikoistekoa eivät saapuneet ajoissa rakennuspaikalle. Kun kaikki työt vihdoinkin tammikuussa 1910 oli saatu valmiiksi ilmoitettiin ne tarkastettaviksi. Rakennustöitä tarkastamaan määrättiin ensimmäinen arkkitehti M. Schjerfbeck ja koneteknillisiä töitä tarkastamaan insinööri Caesar Holmström Turusta. Tarkastus toimitettiin tammikuun 29 päivänä 1910 jolloin kaikki työt muistutuksetta hyväksyttiin.

Yhteenlaskettu määrä kaikista kulungeista teki ummelleen määrärahan summan eli 103,000 markkaa.

Porin yleinen sairaala.

Syyskuun 29 päivänä 1909 määräsi Keisarillinen Senaatti 1,592 markkaa 50 penniä käytettäväksi sähkövalaistuksen hankkimiseen Porin yleiseen sairaalaan. Työn toimitti Porin sähkölaitos vuoden 1910 kuluessa tarkoitukseen annettusta määrärahadista.

Mielisairaiden vastaanottolaitos Mustasaaren lääninsairaalassa.

Muunnostyöt tässä laitoksessa, mitkä olivat olleet käynnissä koko vuoden 1909 saatiin jo vuoden 1910 alussa melkein valmiiksi. Kaikkia rakennustöitä ei kuitenkaan voitu lopettaa ennenkuin maaliskuussa, kun eräitä lasilaitteita ja takeita erityisrakennetta ei saatu aikaisemmin. Kun työt ilmoitettiin tarkastettaviksi määrättiin yliarkkitehti J. Ahrenberg tarkastamaan itse rakennustyöt.

Tarkastus toimitettiin maaliskuun 10 päivänä, jossa muistutuksia tehtiin eräiden ikkunoiden paikoilleensovitysta vastaan. Niihin lisäksi menevä työ arvattiin noin 500 markkaan, joka määrä oli urakkasummasta pidätettävä, kunnes mainitut puuttuvaisuudet tulisivat korjatuiksi. Tämä työ tehtiinkin viipymättä, jonka jälkeen Ylihallitus vastaanotti rakennuksen. Koneteknilliset työt tarkasti insinööri J. W. Samberg.

Kaikkiaan nousivat kustannukset tästä rakennustoimesta 102,482 markkaan 34 penniin.

Uusi keskuslaitos mielisairaita varten Ouluun.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti huhtikuun 5 päivänä 1909 oli antanut Lääkintähallitukselle käskyn yksissä neuvoin Ylihallituksen ja Keisarillisen Senaatin mielisairaiden hoidon järjestämistä varten maassa asettaman komitean kanssa teettämään piirustukset ja kustannusarvion mielisairaiden keskuslaitosta varten Ouluun ja Ylihallitus puolestansa oli määrännyt v. t. arkkitehdin lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranckin laatimaan nämät piirustukset ja kustannusarvion, sai Ylihallitus vastaanottaa ne joulukuussa 1910.

Ennenkuin kumminkaan piirustustyö voi alkaa oli luonnollisesti välttämätöntä, että hankittaisiin sopiva maa-ala, mihinkä tämä laitos sijoitettaisiin. Kun eri paikkoja Oulun kaupungin läheisyydessä oli tutkittu, päätti Lääkintähallitus esittää valtiolle hankittavaksi omistusoikeus erääseen Oulun kaupungin omistamaan 130.62 hehtaarin alaan, minkä joka suhteessa arveltiin vastaavan puheena olevaa tarkotusta ja mikä hinnankin puolesta pidettiin sopivana.

Ehdotetun paikan perustatutkimuksiin ja korkeussuhteiden punnitsemiseen määräsi Keisarillinen Senaatti Ylihallituksen esityksestä lokakuun 20 päivänä 1909 2,500 markkaa. Tämän määrärahan saatua annettiin piiri-insinööri K. Nordvallille toimeksi toimittaa punnitukset ja maaperän tutkimukset.

Kun alustavat työt oli tehty alkoi piirustusten laatiminen ja tulisi tämä laitos siten saadun ehdotuksen mukaan olemaan seuraavanlainen:

Se maa-ala jonne kyseessä oleva laitos ehdotettiin sijoitettavaksi kuuluu Oulun kaupungille ja on noin kahden kilometrin päässä itse kaupungista eräällä mäntyä kasvavalla, etelään viettävällä hiekkaharjanteella. Tälle harjanteelle ja sen rinteelle tulisivat laitoksen rakennukset sijoitettaviksi.

Harjun kukkulalle sijoitettaisiin hallintorakennus. Tämä rakennus ja sen itäpuolella olevat talousrakennukset sekä sen länsipuolelle sijoitettava portinvartiijantupa tulisivat jakamaan laitoksen alueen kahtia; toiselle puolelle sijoitettaisiin miespuolisten hoidokkaiden osastot ja toiselle puolelle naispuolisten hoidokkaiden osastot. Sairaalarakennukset ovat niin järjestetyt, että niiden osastojen kävelypaikat, joissa on yhtäläisesti ilmeneviä tautia sairastavia

hoidokkaita ovat toistensa vieressä. Talousrakennukset muodostavat erityisen ryhmän rakennusalan itäosassa. Perimpänä pohjoisessa osassa on katsottu paikka ylilääkärin asunnolle ja etelässä neljän alilääkärin asunnolle. Itse sairaalarakennukset ovat aiotut rakennettaviksi 30 metrin etäisyydelle toisistaan.

Tähän laitokseen on aijottu otettavaksi 70 hoidokasta, mitkä sukupuolensa mukaan majotettaisiin eri osiin alaa. Kumpakin sukupuolta olevat hoidokkaat jaettaisiin tautinsa laadun mukaan eri osastoille, jotka ovat sijoitetut miespuolella yhteentoista ja naispuolella kahteentoista sairauspaviljonkiin. Osastot olisivat joko suljetut, joissa hoidokkaat olisivat alinomaisen valvonnan alla, tahi avonaiset, joissa hoidokkaat saisivat nauttia isompaa eli pienempää vapautta tautinsa laadun mukaan. Joka osastossa on pohja- ja erikoisjärjestelmä riippuva sairaanhoidosta, jonkatähden tämä seikka on otettu huomioon eri rakennusten pohjajärjestelmää suunniteltaessa.

Kun maantietä kulkien poikkeaa laitokseen, tulee ehdotuksen mukaan ensin portin vieressä olevan porttivahtintuvan kohdalle ja jatkaa siitä matkaa hallintorakennukseen. Toisella puolella tätä on miesosaston ja toisella puolella naisosaston rakennukset.

Keskimäisimpään osaan on sijoitettu valvomaosasto 50 rauhallista hoidokasta varten. Sairasosastot sivuhuoneineen ovat sijoitetut kahteen kerrokseen; rakennuskustannuksien vähentämiseksi on hoitajien huoneet sijoitetut kolmanteen kerrokseen. Ilmaa on suunniteltu hoidokkaille isoissa leposaleissa 25.6 m^3 kutakin henkeä kohti, pienissä leposaleissa 26 m^3 ja yksityishuoneissa 49 m^3 .

Tämän rakennuksen vieressä on valvomaosasto 44 rauhatonta hoidokasta varten. Sairasosastot on täällä sijoitettu ainoastaan yhteen kerrokseen ja hoitajien huoneet toiseen kerrokseen. Ilmaa on yhteishuoneissa laskettu $27\text{—}28 \text{ m}^3$ kutakin hoidokasta kohti.

Seuraavassa rakennuksessa on valvoma- ja suljettu turva-osasto 54 tylsämielistä ja siivotonta hoidokasta varten. Täällä ovat sairaosastot kahdessa kerroksessa. Toisen kerroksen toisessa sivussa ovat hoitajien asunnot. Ilmaa on isommissa huoneissa laskettu $21\text{—}25 \text{ m}^3$ kutakin hoidokasta kohti, päivähuoneissa 12.5 m^3 ja eristyshuoneissa 45 m^3 .

Rakennuksessa 30 insosiaalista hoidokasta varten on kaksi kerrosta sairaosastojen hallussa. Hoitajien huoneet ovat sijoitetut kolmanteen kerrokseen. Tässä osastossa tulee olemaan monilukuisempi hoitajisto kuin muilla osastoilla, eli 10 hoitajaa 30 hoidokasta kohti sen tarkkuutta vaativan katsannon tähden, jonka alaiseksi täällä ovat hoidokkaat ovat asetettavat. Ilmaa on laskettu yhteishuoneissa vaihdellen 26:sta 34:ään kuutiometriin hoidokasta kohti, päivähuoneissa 22 m^3 ja yksityishuoneissa 46 m^3 .

Ainoa osasto, mikä on katsottu voitavan sijoittaa kolmeen kerrokseen on suljettu osasto 64 epäluotettavaa, työhön kykenemätöntä hoidokasta varten.

Ilmaa on yhteisissä huoneissa laskettu 22 m³ henkeä kohti, yksityishuoneissa 40:stä 50:een m³, päivähuoneissa 11.7 m³ ja ruokasaleissa 6 m³.

Suljettu ja puolittain avonainen osasto 40 työhönkykenevälle turvahoidokkaalle on sijoitettu kaksikerroksiseen rakennukseen. Mitä ilmaan tulee niin se vaihtelee 20:n ja 30:n m³ välillä henkeä kohti ja on se laskettu 18:ksi m³ päivähuoneissa, koska hoidokkaat näissä tekevät työtä paljon tilaa ottavien työkalujen avulla.

26 hoidokkaan paviljonki tulee kaksikerroksiseksi ja hoidetaan kummassakin kerroksessa sairaita. Näiden paviljonkien huoneiden kuutiomitta on johonkin määrin isompi kuin muiden huoneiden, siitä syystä että ne sairaat, joita näissä osastoissa hoidetaan ovat varakkaammista kansanluokista, jonka vuoksi ne ovat tottuneet tilavampiin huoneisiin. Yhteishuoneita varten lasketaan ilmaa 30:stä 38:aan m³ kutakin hoidokasta kohti, yksityishuoneita varten 50:stä 58:aan m³ ja päivähuoneita varten 15.3 m³ kutakin hoidokasta kohti.

Yllämainitut sairaalarakennukset ovat kaikki ehdotetut rakennettaviksi kivistä ja tulisivat ne olemaan samaa pohjajärjestelmää ja ulkomuotoa niin mieskuin naispuolellakin.

Edellä kerrotun lisäksi on kolme ryhmää hoidokkaita ajateltu sijoitettaviksi puurakennuksiin siten että yksi ryhmä majotettaisiin yhteen avonaiseen huvilaan 20 työhön kykenevää hoidokasta varten, yksi ryhmä huvilaan 12 parantumassa olevaa hoitolaista varten niin mies- kuin naispuolella, sekä kolmas ryhmä sijoitettaisiin hoitajien perheisiin, joilla on hallussaan rakennuksia majotettavia hoitolaisia varten; ja tulisi tällaisia rakennuksia olemaan kolme naispuolella ja kaksi miespuolella, joihin voitaisiin majottaa kaikkiaan kaksikymmentä hoidokasta. Ilmaa näissä huviloissa on laskettu 21.7:n ja 33.8:n m³ välille ja päivähuoneissa 15 m³ kutakin hoidokasta kohti.

Sairaalarakennuksia on kaikkiaan 23, joista 14 on aijottu rakennettaviksi kivistä ja 9 puusta. Kivirakennuksissa tulisi niskat ja kellarien seinät tehtäviksi betonista, lattiat peitettäväksi linoleumimatoilla, seinät huoneiden sisällä yläpuolelta siveltäväksi liimavärillä ja alapuolelta öljyvärillä sekä katot siveltäväksi liimavärillä. Vesikatot näihin rakennuksiin tehtäisiin mustista rautalevyistä ja maalattaisiin ne punasiksi. Puurakennuksissa peitettäisiin alapuoli huoneiden seiniä puupaneelilla ja yläpuoli värillisellä pinkkopaperilla. Lattiat laskettaisiin höylätystä pulttilaudoista, mitkä maalattaisiin öljyvärillä ja lakattaisiin, välikatot peitettäisiin lautapaneelilla. Vesikatot isommissa rakennuksissa tehtäisiin punaseksi maalatuista rautalevyistä ja pienemmät puurakennukset katettaisiin asfalttihuovalla.

Kuten jo mainittiin on tämän keskuslaitoksen portin sivuun aijottu laitettavaksi pienehkö portinvartijatupa, jossa olisi asuinhuoneet portinvartijalle sekä yhdelle naineelle rengille ynnä ulkokuonarakennus näille kummallekin. Tästä

matkaa jatkettaissa tultaisiin ensinnäkin hallintorakennukseen. Tämän rakennuksen ensikerroksessa tulisi olemaan kansliahuone laitoksen johtajalle ja taloudenhoitajalle sekä huone taloudenhoitajan apulaiselle, telefontyökeskus sekä huoneen hoitajalle, leikkaushuone, laboratorio, ovenvartijanhuone, varastohuone, palokaluvarasto, yövahdin huone ja käymälät; toiseen kerrokseen sijoitettaisiin taloudenhoitajan huoneusto, yhden alilääkärin asunto, huone vieraita varten ja kirkko. Tämä rakennus tehtäisiin kivistä, niskat betonista ja katto punaseksi maalatusta rautalevystä.

Tietä jatkettaissa ohi hallintorakennuksen tultaisiin keskuskeittiörakennukseen sekä verstaserakennukseen.

Keittiö rakennettaisiin kivistä osaksi kolmi- ja osaksi neljäkerroksiseksi. Kellarikerrokseen sijoitettaisiin leipomo, maitovarasto, juomanpanimo ja ruokakomerot; ensimmäisessä kerroksessa olisi höyrykeittiö tarpeellisine sivuhuoneineen sekä ruokasalit lääkäreille ja palveluskunnalle; toisessa kerroksessa olisi kokous-sali, hoitajakunnan ruokasalit ja keittiönjohtajattaren asunto; sekä neljännessä kerroksessa naispalvelijoiden huoneet.

Verstaserakennuksessa tulisi olemaan neljä verstashuonetta, huoneet käsitöläisille, koneenkäyttäjille sekä naineille ja naimattomille palvelijoille. Tämä rakennus tehtäisiin myöskin kivistä, niskat tulenkestävät ja vesikatto punaseksi maalatusta rautalevystä.

Viimeksi mainitun rakennuksen vieressä tulisi olemaan pesulaitoksen rakennus ja sen yhteydessä konehuoneus. Pesulaitos on sijoitettu kahteen kerrokseen; ensimmäisessä kerroksessa olisi iso pesusali tarpeellisine sivuhuoneineen, joissa kaikki pesu toimitettaisiin höyryn voimalla, sitäpaitsi vaatevarastot pesutupa virkailijoita varten sekä huone ammekylpyjä varten; toisessa kerroksessa olisivat mankeli- ja silityshuoneet, huone vaatteiden paikkaamista varten, pesunvalvojattaren asunto ja kaksi saunaa.

Siihen osaan rakennusta, johon koneteknillinen osa olisi sijoitettu, kuuluisi höyrypannuhuone, konehuone, akkumulaattorihuone ja desinfioimishuone.

Päitsi näitä rakennuksia olisi tämän laitoksen alueella vielä olkilato, liiteri hylkytavaroita varten ja käymälä, kaikki pystypuista ja laudoista.

Taloulosasto sijaitsisi itäpuolella pesulaitosta, ja kuuluisi tähän ryhmään seuraavat rakennukset: puutarhurin asunto puusta, mihinkä myös sijoitettaisiin sikojen hoitajan huone, kasvihuone kivistä, kuuden hevosen talli kivistä ja tämän vieressä liiteri pystypuista ja laudoista, olki- ja heinälato myöskin pystypuista ja laudoista sekä lopuksi sikolatti kivistä sadalle sialle ynnä zitauksella varustettu tarha niitä varten.

Pohjoissuuntaan tästä viimeksi mainitusta rakennusryhmästä olisi kolme rakennusta hoitajaperheitä varten ja etelään olisi kaksi samanlaista rakennusta, ja vielä etelämpänä ruumis- ja ruumiinvaushuone.

Rakennusalan pohjoiselle rajalle sijoitettaisiin yllilääkärin asunto. Itse asuinrakennus tehtäisiin puusta ja varustettaisiin se levykatolla. Tähän rakennukseen laitettaisiin seitsemän asuinhuonetta, keittiö ja palvelijain huone. Huoneiden seinät verhottaisiin pinkkopahvilla ja tapeteilla, lattiat linoleumimatoilla ja katot kankaalle liimatulla paperilla. Ulkokuonerakennuksessa tulisi olemaan hirsistä tehty tupä sekä liiteri ja käymälät pystypuista ja laudoista. Tähän kuuluva jääkellari tehtäisiin kivistä.

Tämän alueen etelärajalla taas tulisi olemaan kaksinkertainen kivirakennus neljää alilääkärinä varten. Sanotun rakennuksen kellarikerroksessa olisi pesuja leivintupa sekä kaksi varastokellaria; ensimmäisessä kerroksessa olisi kaksi asuinhuoneustoa toisessa neljä ja toisessa viisi asuinhuonetta. Toinen kerros tulisi samoin kuin ensimmäinenkin kerros sisältämään kaksi asuinhuoneustoa. Tämän rakennuksen viereen sijoitettaisiin jääkellari varastohuoneineen neljälle perheelle.

Tähän laitokseen kuuluvia rakennuksia olisi kaikkiaan 51, joista 25 tehtäisiin kivistä ja 26 puusta.

Kaikki sairaalarakennukset kivistä, keittiörakennus ja verstaarakennus ovat ajotut lämmitettäväksi höyryllä yhteisestä höyrypannukesuksesta. Höyry johdettaisiin maan alle tehtyjen tunnelien sisään vajotettujen putkijohtojen kautta yllämainittuihin rakennuksiin, joidenka sisässä olevien lämpökammioiden ilma lämmitettäisiin höyrypatterien avulla. Näistä lämpökammioista virtaisi lämminnyt ilma muurattujen kanavien kautta sairashuoneisiin, joista pilaantunut ilma virtaisi kanavien kautta ullakolle ja sieltä puurumpujen ja piippujen kautta ulkoilmaan. Ne huoneet, missä sairaita ei oleskele, lämmitettäisiin niihin sijoitettujen radiaattorien avulla. Ne rakennukset taas, jotka olisivat höyrykeskuksen läheisyydessä lämmitettäisiin pakohöyryllä, mutta loitommalla olevat rakennukset sitävästoin ohennetulla isopainehöyryllä. Kaikki muut rakennukset lämmitettäisiin joko kaakeliuuneilla tahi levyllä päällystetyillä uuneilla.

Useimpiin rakennuksista laitettaisiin vesi- ja likajohdot, joihin vesi otettaisiin kaupungin vesijohdosta. Oulun kaupunki on sitoutunut hankkimaan kaiken tässä laitoksessa tarvittavan veden 30 pennistä kuutiometriltä laitoksen rajalle saakka. Keskuslaitoksen likaviemärit yhdistettäisiin kaupungin viemärijohtoon, jonka kaupunki on sitoutunut laajentamaan laitoksen rajalle saakka 30,000 markasta.

Lämmin vesi höyryllä lämmitettävien rakennuksien kylpyhuoneisiin ja keittiöihin hankittaisiin siten, että höyry isosta johtoputkesta johdettaisiin kellareihin asetettujen vastaisvirta-aparaattien lävitse. Näistä aparaateista painettaisiin lämminnyt vesi vesijohdonpaineella huoneustoihin. Erityisiä höyryjohtoja lämpimän veden valmistusta varten ei ole ehdotettu laitettaviksi isojen

kustannusten tähden, kun tämä laitos kumminkin voisi tulla aikaan yksinkertaisen höyryjohdon avulla.

Kyseessä olevaan laitokseen saataisiin sähkövalaistus omassa valaistuskeskuksessa kehitettävän sähkövirran avulla, koska valaistus tällä tavoin asiantuntijain lausunnon mukaan saataisiin helpolla hinnalla, kun sähkökoneiden käyttämiseen tarvittava höyryä tämän ohessa voitaisiin käyttää erityisten rakennusten lämmittämiseen. Oulun kaupunki on kyllä tarjonnut virtaa omasta valaistuskeskuksestaan laitoksen tarpeeksi, mutta tarjouta ei ole katsottu voitavan hyväksyä, kun valaistus omasta keskuksesta tulisi taloudellisessa suhteessa edullisemmaksi.

Yö-valaistusta varten tehtiin alkuaan kaksi vaihtoehtoista suunnitelmaa, toinen perustui akkumulaattoritoimintaan ja toinen suoranaiseen dynamokone-toimintaan. Tämän tähden on piirustuksiin tehty erityinen huone akkumulaattoreja varten. Kuitenkin on myöhemmin asiantuntijain neuvosta akkumulaattoritoiminta hyljätty, koska edut siitä näkyvät olevan epäiltävät ja kun se alempana olevan laskelman mukaan nostaa niin hyvin rakennus- kuin käyttö-kustannuksiakin. Kustannukset akkumulaattoreista johtoineen nousisivat 37,800 markkaan ja akkumulaattorihuoneen hinta olisi 6,200 markkaa eli kaikkiaan kustannuksia 44,000 markkaa. Akkumulaattorit kestävät korkeintaan 15 vuotta, mutta ne voivat huonosti hoidettaessa pilaantua hyvin lyhyessä ajassa. Jos toinen dynamokone taas pidettäisiin käynnissä yövalaistusta varten tarvittaisiin yksi koneenkäyttäjä entisten lisäksi. Tämän toimimiehen palkka nousisi 1,800 markkaan vuodessa, kun sitävastoin vastasanotun pääoman vuotuinen korko tekisi 2,640 markkaa ja siihen lisäksi tulee kustannukset uusista akkumulaattoreista 15 vuoden kuluttua.

Vielä voidaan mainita, että näiden 250 neliömetrin tulipinnan ja 4.75 neliömetrin arinapinnan höyrypannujen lämmittämiseen ei arveltu voitavan ehdottaa käytettäviksi liikkuvia arinoita suurien kulunkien tähden, vaikka ne kyllä olisivat olleet edulliset polttoaineen säästymiseen nähden.

Kustannusarvioon on vihdoin otettu: aitaukset kävelypihojen ympäri, tie keskuslaitoksen pihamaalla, kävelypihojen tasotustyöt ja kylväminen heinäsiemenillä sekä kuivattaminen, permanto puusta hiilitarhaan, aidat, työmiesten tapaturmavakuutus, palovakuutukset niin kivi- kuin puurakennuksista ja lopuksi palkkio työtäjohtavalle arkkitehdille ja kahdelle rakennusmestarille 70 kuukauden ajalta.

Paitsi yllämainittuja kustannuksia on ehdotukseen otettu kustannukset erityisistä sisustustöistä sekä telefooniverkosta laitoksen piirissä, mitä ei ollut huomioonotettu summittaisissa kustannusilmoituksissa, mutta kun niitä vastaavat työt mukavimmin ja halvimmalla voidaan tehdä rakennustöiden yhteydessä ovat ne otetut mukaan. Kustannusarvio ylläluetelluista töistä nousee 4,297,955

markkaan, johon lisäksi tulee 52,045 markan erä ennakolta arvaamattomista töistä. Kokonaiskustannukset tästä laitoksesta valmiina nousivat siis 4,350,000 markkaan.

Tornion yleinen sairaala.

Vedenkorkeuden vaihtelevaisuudesta Tornion joessa aiheutuu usein vahinkoja yleisen sairaalan vesi- ja viemäri-johtoihin, jonka vuoksi ne aika-ajoin tarvitsevat ylimääräisiä korjauksia. Semmoisen korjaustyön toimittamiseen myönnettiin elokuun 6 päivänä 1910 990 markkaa. Nämät työt tehtiin Oulun lääninrakennuskonttorin toimesta.

Rovaniemen yleinen sairaala.

Elokuun 3 päivänä 1909 päivätyssä kirjeessä pyysi Lääkintähallitus Ylihallitukselta lausuntoa Rovaniemen yleisen sairaalan lääkärin kautta saapuneesta v. t. lääninarkkitehti K. Sandelinin tekemästä piirustuksesta uutta tuparakennusta varten puheenalaiseen sairaalaan, mihin tuparakennukseen tulisi sisältymään pesutupa, mankelihuone, konehuone, sauna ja pukemishuone, jota paitsi Lääkintähallitus esitti, että lääkärin toivomuksen mukaan tuparakennuksen yhteyteen laadittaisiin leivintupa.

Tämän johdosta lähetettiin Lääkintähallitukseen uusi 30,500 markkaan päätyvä kustannusarvio, missä Lääkintähallituksen esittämä lisäys oli huomioonotettu. Samalla ilmoitettiin, ettei alkuperäiseen kustannusarvioon ollut pantu kustannuksia työnjohdannasta, jota paitsi ehdotettua asfalttikattoa pidettiin sopimattomana.

Kun vanha saunarakennus syksyllä 1909 tapahtuneessa tulipalossa tuhoutui, teki Keisarillinen Senaatti joulukuun 14 päivänä tiedustelun Ylihallitukselta, millä summalla alkuperäistä kustannusarvioa olisi korotettava, jotta nämä työt voitaisiin sen mukaan teettää. Joulukuun 29 päivänä vastasi tähän Ylihallitus, että arvioitu kustannus tässä tapauksessa olisi korotettava 22,200 markkaan, jos työt annettaisiin Ylihallituksen teetettäväksi.

Tammikuun 11 päivänä 1911 myönnettiin uuden saunan rakennuttamiseen Rovaniemen yleiseen sairaalaan 22,200 markkaa, jota paitsi Ylihallitukselle annettiin käsky teettää nämä työt. Ylihallitus puolestansa antoi Oulun lääninrakennuskonttorille toimeksi teettää nämä työt kruunulle edullisimmalla ja halvimmalla tavalla.

Muonion lääkärinasunto.

Kun Oulun lääninrakennuskonttorista oli tullut ilmotus, että Muonion lääkärinasunto oli ulkopuolelta laudotuksen tarpéessa ja muiden pienempienkin

korjaustöiden tarpeessa ja samalla lähetetty 4,500 markan summaan päättyvä kustannusarvio näitä töitä varten, anoi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta varoja tähän tarkotukseen. 10 päivänä toukokuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annettiin tieto Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnasta, että puheenalainen summa oli myönnetty, jotapaitsi Ylihallitus sai käskyn teettää nämät työt. Työt tehtiinkin sitten Oulun lääninrakennuskonttorin toimesta.

Kajaanin yleinen sairaala.

Kajaaniin rakennettavaa uutta yleistä sairaalaa varten oli 19 päivänä loka-kuuta 1908 Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnasta annetun tiedon mukaan myönnetty 235,000 markkaa. Tämä rakennustyö, joka oli annettu urakalle rakennusmestareille F. J. Hämäläinen ja O. Flinek, alettiin heti. Kuten 1909 vuoden kertomuksesta käy selville tehtiin näitä töitä semmoisella menestyksellä, että kaikki rakennukset ennen talven alkua vuonna 1909 olivat vesikaton suojassa. Sairaalaa varten oli luovutettu tilava tonttimaa seminaarin vieressä. Pohjasuhteet tällä tontilla ovat verrattain hyvät, kun lujaa sorapohjaa tavattiin pitkin tontin itäistä rajaa niin laajalta, että perustusta laskettaessa tarvittiin ainoastaan mitättömän vähän louhia kallioa. Parannettujen liikeneuvojen avulla voitiin kaikki rakennusaineet hyvissä ajoin hankkia Kajaaniin ja tarpeeksi suurissa määrin kuljettaa rakennuspaikalle.

Kajaanin sairaalan päärakennus on tehty tiilistä, vuoliaiskerrokset tulenkestävät raudasta ja betonista, lattiat peitetyt läpivärjetyillä linoleumimatoilla sekä seinät ja välikatot maalatut öljyvärillä, niin että tämä pieni sairaala sisustuksen puolesta voidaan asettaa ajanmukaisimpien sairaaloiden rinnalle meidän maassa. Ainoastaan lämmitys tässä sairaalassa on kotoisin vanhemmalta ajalta, kun keskuslämmityslaitosta ei ole, vaan sen sijaan uunit huoneissa. Nämät uunit ovat Kajaanin ankaran talvi-ilmaston tähden laitetut jonkun verran isommiksi kuin tavalliset tulisijat ja verhotut kiiltäväksi valssatulla teräslevyllä, mikä aine helposti huokuu lämmintä, on helppo pitää puhtaana, tekee uunit sirommäköisiksi ja sitäpaitsi tekee uunit isossa määrin kestäviksi.

Ilmanvaihto on järjestetty siten, että raitis ilma johdetaan uunien taakse täytepohjassa olevien johtojen kautta. Nämät johdot voidaan erityisesti tehtyjen puhdistusluukkujen kautta pitää puhtaina. Pilaantunut ilma johtuu ulos johtojen kautta, jotka ovat uunia lämmitettäessä yhteydessä lämminneiden tulisijanjohtojen kanssa.

Paitsi sairashuoneita yhteensä 20 potilaalle ja leikkaushuonetta sterilisaattorihuoneineen, on päärakennuksessa ravinnonpitokeittiö tarpeellisine varastohuoneineen sekä palvelijain asuntohuoneet kellarikerroksessa.

Pesu- ja leipomorakennus on myöskin tehty tiilistä, niskat tulenkestävästä aineesta, ja siinä on paitsi jo mainittuja huoneuksia pienehkö eristysosasto ja erityiset asuntohuoneukset palvelijakuntaa varten.

Liiterirakennus on tehty puusta.

Kun Kajaanin kaupungissa ei vielä ole yhteistä vesijohtolaitosta ja viemäri verkko lienee alkuperäisellä kannalla, täytyi tähän sairaalaan laittaa eri vesi- ja viemärijohdot. Koska vesi lähellä olevassa virrassa on hyvin humusväristä ja koska sitäpaitsi viemärit-seminaarista ja muualta kaupungista laskevat virtaan juuri sen paikan yläpuolelle, mihinkä sairaalan vedenotto olisi voitu sijoittaa, hyljättiin aikomus ottaa vesi sairaalaan virrasta, vaikka sitä olisikin ollut saatavissa loppumattomat määrät.

Kun lähellä olevalla niityllä on runsasvesinen lähde, voitiin otaksua, että pohjavettä voitaisiin tavata sairaalankin alueella. Niin havaittiinkin olevan laita, kun urakkamies saadaksensa muurausvettä kaivatti kaivon sairaala-alueen kaakkoiskulmaan. Sittenkun tämä kaivo oli syvennetty ja sisältä verhottu sementtirenkailla ja varakaivo kaivettu lähellä olevalle seminaarin alueelle ja yhdistetty sairaalan kaivon kanssa, arveltiin, että vedensaanti oli turvattu. Myöhemmin on kumminkin havaittu, että pitkäaikaisemman kuivuuden vallitessa näistä kaivoista ei voida saada kylliksi paljon vettä sairaalan tarpeisiin, jonka vuoksi on syntynyt tuuma vielä yhden varakaivon kaivattamisesta edellämainitulle niitylle, joka kuitenkin on Kajaanin kaupungin oma. Vedennostoa varten on aikaisemmin käytetty lämpövesipumppuja sairaalan pienempiin tarpeisiin, mutta kun näiden pumppujen tehoisuus on huomattu jokseenkin mitättömäksi varsinkin suuremmissa painokorkeuksissa, hankittiin tänne petroolimoottorilla käypä pumppu, mikä asetettiin kaivon viereen tehtyyn pienehköön pumppuhuoneeseen.

Lämpövedentarpeen sairaalassa tyydyttää pohjakerrokseen sijoitettu itse-säättävä pannu valuraudasta, mistä lämminnyt vesi kupariputkien kautta johtuu tarvispaikkoihin, kylpyhuoneissa, leikkaussalissa j. n. e. Pesutuvan tarpeeksi on hankittu samanlainen lämpövesiagaraatti.

Viemärivesi sairaalasta menee virtaan kuljettuaan ensin puhdistuskaivon läpi pesutuvan vieressä.

Vesi- ja viemärijohdot on tehnyt toiminimi A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä.

Kun Kajaanin sairaala on niin pieni, ettei siihen kannattanut laittaa omaa sähkökeskustaa, ja kun sähkövirtaa valaistusta varten ei voitu saada mistään lähellä olevasta tehtaasta eikä kaupungistakaan, päätettiin vastaiseksi käyttää sairaalassa petroolivalaistusta. Helpottaaksensa kumminkin sähkövalolaitteiden paikoilleenasettamista vastaisuudessa pantiin seiiniin johtoja varten tarvittavat putket (Bergmannputket), jonkatähden koko valaistuslaitos voidaan

tehdä rikkomatta seiniä, tekemättä reikiä ja jälkipuhdistustöitä. Viimeksi mainitut putkityöt toimitti toiminimi Zitting & C:o.

Ylihallituksen puolesta johti työtä ylimääräinen arkkitehti K. Kontio ensimmäisen arkkitehdin M. Schjerfbeckin valvonnan alla.

Tämän uutisrakennuksen tarkastivat valmiina syyskuun 9 päivänä 1910 sairaalan ylilääkäri Ignatius ja ylimääräinen arkkitehti Otto F. Holm urakoitsijoiden ja työnjohtajien läsnä ollessa.

Hämeenlinnan lääninsairaala.

Hämeenlinnan lääninsairaalassa on vuonna 1910 lääninrakennuskonttorin toimesta tehty erityisiä pienempiä korjaustöitä. Kun Hämeenlinnan kaupunkiin oli tehty oma vesijohtolaitos pyydettiin 7,500 markan määrärahaa lääninsairaalan vesijohdon yhdistämiseen kaupungin vesijohtolaitoksen yhteyteen. Sanotun summan antoi Keisarillinen Senaatti kesäkuun 30 päivänä 1910, minkä jälkeen tämä työ heti suoritettiin.

Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin esimiehen tekemän kustannusarvion nojalla antoi Keisarillinen Senaatti marraskuun 8 päivänä 1910 3,300 markan määrärahan uutta jääkellaria varten puheenalaiseen lääninsairaalaan, jonka jälkeen sanottu jääkellari välittömästi rakennettiin.

Tampereen yleinen sairaala.

Vuonna 1910:kin oli Hämeen läänissä Tampereen yleisen sairaalan uutisrakennus merkittävin rakennustyö. Kuten 1909 vuoden kertomuksesta käy selville tehtiin sinä vuonna kaikki muuraustyöt sanotulla uutisrakennuksella, jonka jälkeen sisustus-, lämmityslaitoksen-, vesi- ja likajohtotyöt voivat alkaa hyvään aikaan vuonna 1910. Viimeksi mainittuja töitä ei kumminkaan tehty sillä ponnella, että sairaalaa olisi voitu jättää tarkotukseensa käytettäväksi jo syyskuun 1 päivänä, kuten alkuaan oli aikomus, vaan ne ilmotettiin valmiiksi tarkastettaviksi vasta lokakuun 25 päivänä 1910, jolloin höyrypannujen tarkastelija insinööri L. Kjaldman toimitti tarkastuksen voimatta kumminkaan kaikin puolin hyväksyä näitä töitä. Urakoitsijan, rakennusmestari Th. Schreckin toimittamat varsinaiset rakennustyöt tarkastivat sairaalan ylilääkäri G. A. Backman ja ensimmäinen arkkitehti R. Björnberg lokakuun 10 päivänä 1910.

Kesällä ja syksyllä 1910 tehtiin paitsi urakatyöt myöskin erityiset laskutyöt työtä johtavan arkkitehdin A. Rundbergin toimesta. Viimeksi mainituiden töiden joukossa voidaan erittäin mainita se septiktankkilaitos, joka Tampereen terveydenhoitoviranomaisten vaatimuksesta tehtiin sairaalan viemärivereden puhdistamista varten, ennenkun se saa juosta kaupungin viemärlaitok-

seen. Septiktankkilaitoksen koneteknilliset osat valmisti toiminimi A. B. Vesi-johtoliike O. Y. Helsingistä oman pantenttijärjestelmänsä mukaan, jotavastoin kaivaus- ja muuraustyöt tehtiin laskutöinä. Viimeisinä töinä tehtiin aitaus- ja tasotustyöt. Aitauksen alkuperäisesti puusta tehtäväksi aiotut pylvääät voitiin johtavan arkkitehdin huolenpidon tähden tehdä kiilatusta graniitista, joten ne pylvääät tulivat sekä perin kestäviksi että muhkean näköisiksi. Myöhemmin tehtyjen töiden joukossa, jotka eivät ole mainitut 1909 vuoden kertomuksessa, ovat mainittavat sähköllä käypä henkilöhissi, minkä hankki toiminimi Zitting & Co sekä sähkövalolaitos, minkä toimitti toiminimi Osakeyhtiö A. E. G. Oma sähkövoima-asemaa ei sairaalaan ole tehty, vaan saadaan sähkövalolaitokseen tarvittava virta Tampereen kaupungin sähkölaitoksesta.

Mitä tulee sähkövalolaitteisiin vasta rakennetuissa kivitaloissa on sen kokemuksen nojalla, mikä on saatu Tampereen sairaalan y. m. uutisrakennuksilla, merkillepantava se johtojen vahinkoyhdyntän vaara, mikä on tarjona kun johdot pannaan seinärappauksen peittoon. Tähän nähden ovat osittain ummistamattomat peshelputket osottautuneet aivan kelpaamattomiksi suojelemaan johtoja, koska johtojen eristyskerros näissä putkissa hyvin pian turmeltuu kosteudesta. Ei edes täydellisesti umpinaiset suojeluputket Bergmannin y. m. mallia ole ensimmäisinä kuukausina rakennustyön lopusta osottautuneet tässä suhteessa täysin luotettaviksi. Semmoisten valaistuslaitteiden suhteen olisi siis urakoitsijalta vaadittava täydellinen takuu työn vakuudeksi yhdeksi jopa kahdeksikin vuodeksi hankinnan täyttämistä lukien, huolimatta siitä onko johdot pantu vastatehtyihin eli vanhempiin rakennuksiin.

Pitkänniemen keskuslaitos.

Ne vuonna 1909 8,750 markan määrärahalla alulle pannut työt paviljongin VII kylpyosastolla, missä kylpyihin tarvittavat putket uusittiin ja uusi tivistys-vesisäiliö hankittiin ullakolle, lopetettiin vasta vuonna 1910. Näistä töistä maksettiin 7,927 markkaa 25 penniä.

Niiden tapaturmakohtausten johdosta, jotka tämän vuoden kuluessa sattuivat Pitkänniemen keskuslaitoksella rauhattomien hoidokkaiden osastoissa, missä yksi mies- ja kaksi naishoidokasta sai niin pahoja palohaavoja kylpyammeisiin virtaavasta höyrystä, että ne sen johdosta kuolivat, pyysi Ylihallitus Keisarilliselta Senaatilta 3,266 markan 90 pennin suuruista määrärahaa niiden vaillinaisuuksien poistamiseksi kylpyvedenvalmistuslaitteissa, joidenka aiheuttamat nämät tapaturmat havaittiin olevan Lokakuun 19 päivänä 1910 päivätyssä kirjeessä ilmotti Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunta, että mainittu määräraha oli myönnetty, jonka ohessa Ylihallitus sai käskyn heti panemaan kuntoon kyseessä olevat vaillinaiset vedenvalmistuslaitteet. Tähän kuuluvat työt tehtiin sitten Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta.

Kuopion lääninsairaala.

Varsinaiset uusimistyöt Kuopion lääninsairaalaossa toimitettiin jo vuoden 1909 kuluessa, kuten viimeisessä vuosikertomuksessa on mainittu. Nämät työt tarkastivat 3 ja 4 päivänä tammikuuta 1910 sairaalan ylilääkäri professori W. Cygnæus ja v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranck työtä valvovan arkkitehdin M. Schjerfbeckin, työtä johtavan arkkitehdin Otto F. Holmin, urakoitsijan, rakennusmestari Th. Schreckin y. m. läsnä ollessa.

Insinööri John Zidbäck tarkasti lämmityslaitoksen helmikuun 28 päivänä ja vesijohdot ynnä keitto- ja pesukojeet maaliskuun 18 päivänä 1910.

Sittenkun uusimistyöt Kuopion lääninsairaalaossa siten oli saatu valmiiksi ja jätetty sairaalan viranomaisten käytettäväksi, voitiin vanha sairaalarakennus tyhjentää muunnos- ja korjaustöitä varten.

Alkuperäisen ehdotuksen mukaan olisi vanha sairaalarakennus ollut jätettävä melkein muuntamattomaksi ja vain jaettava kahteen toisistansa eristettyyn osastoon toinen toista, toinen toista sukupuolta varten.

Pohjakerros, josta talousosasto oli poismuutettava, olisi ollut muunnettava asuinhuoneustoiksi ja saunoiksi, mutta kun oli tehty päätös vanhan Lahdentaan sairaalan lakkauttamisesta sekä sinne sijotetun naisparantolan muuttamisesta lääninsairaalaan, katsottiin tarpeelliseksi johonkin määrin muuntaa lääninsairaalan vanhan sairaspaviljongin käyttösuunnitelmaa. Siten sisustettiin osa kellarikerrosta niitä 44 sairasvuodetta varten, mitkä olivat tänne siirretyt Lahdentaan sairaalasta, jonka ohessa osa ensimmäistä kerrosta sisustettiin eristysosastoksi 10 sairasvuodetta varten samalla kuin tämän rakennuksen muu osa alkuperäisen suunnitelman mukaan jäi syfilido-dermatologisen osaston haltuun. Nämät pohjasuunnitelman muunnokset voitiin aikaansaada muutamien ulosvievien ovien laittamisella ja vähäisillä porraskäytävien muunnoksilla korottamatta alkuperäisesti laskettuja kustannuksia.

Vuonna 1910 tehtiin myöskin uusi sikolähti sekä jääkellari, varastohuone ja liiteri sairaalan tarpeiksi, joihin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 14 päivänä joulukuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan oli annettu 44,000 markan määräraha. Viimeksi mainitut rakennukset teki rakennusmestari H. Wepsäläinen urakalla. Piirustukset ja kustannusarviot näihin rakennuksiin oli laatinut työtä johtava arkkitehti Otto F. Holm yksissä neuvoin sairaalan ylilääkärin kanssa.

Rakennustyöt saatettiin loppuun syksyllä vuonna 1910 ja tarkasti ne Kuopion lääninrakennuskonttorin esimies S. von Nandelstadh lokakuun 1 päivänä.

Niuvanniemen keskuslaitos.

Kun Lääkintähallitus oli pyytänyt Ylihallituksen lausuntoa Niuvanniemen keskuslaitoksen ylilääkärin esityksestä, joka koski useiden keskuslaitoksen

alalla olevien teiden uusimista, aitauksen ja porttien rakentamista uuden 20 naishoidokkaan paviljongin ympäri sekä sähkövalaistuksen hankkimista ylläkäärin ja taloudenhoitajan asuntoihin, ilmotti Ylihallitus että aitaukseen ja portteihin voitaisiin saada 709 markkaa ylijäämävaroja sanotun paviljongin rakennusmäärärahasta, niinkuin alan tasotukseenkin 1,763 markkaa 9 penniä kustannusarvion erää arvaamattomia töitä varten vastaavista varoista. Teiden uusimiseen Ylihallitus ehdotti pyydettyväksi 6,150 markkaa ja sähkölaitteisiin 3,385 markkaa. Kun Keisarillinen Senaatti elokuun 6 päivänä 1910 oli myöntänyt 4,650 markkaa tierakennuksiin laitoksen ja pesutuvan välille käytettäväksi 1910 sekä teihin laitoksen ja uuden paviljongin välille 1,500 markkaa kuin myöskin sähkövalaistuslaitteisiin 3,385 markkaa käytettäväksi vuonna 1911, määrättiin nämät työt tehtäviksi Kuopion lääninrakennuskonttorin toimesta.

Savonlinnan yleinen sairaala.

Sairaalan höyrypannun korjaukseen sekä erityisiin muihin konekorjauksiin myönsi Keisarillinen Senaatti toukokuun 10 päivänä 1910 Ylihallituksen esityksestä 4,500 markkaa. Työn teetti Savonlinnan konepaja.

Viipurin lääninsairaala.

Viipurin lääninsairaalassa ovat laajat uusimistyöt suunnitellut tehtäviksi vuosina 1909—1912.

Kuten 1909 vuoden kertomuksesta näkyy on nämä uusimistyöt annettu urakalle rakennusmestari E. W. Lindénille, keskuslämmityslaitoksen työt ja ilmanvaihtolaitoksen työt hannoverilaiselle toiminimelle Gebrüder Körting sen pääasioitsijan Carl Hanssonin kautta Tukholmassa sekä vesijohtotyöt, keittiön ja pesulaitoksen sisustamistyöt toiminimelle A. B. Vesijohtoliike O. Y. Helsingistä.

Vuonna 1909 tehtiin eristys huone (puusta) ja muuraustyöt talousrakennuksessa, jotapaitsi samana syksynä tehtiin loppuun kirurgisen paviljongin perustustyöt. Sitäpaitsi hankki urakoitsija syksyllä ja talvella tiiliä ja muita rakennusaineita niin paljon, että kirurgisen paviljongin muuraustyöt voivat alkaa keväällä 1910 niinpiankuin ilmasuhteet sen myötenantoivat. Samalla kertaa joutuivat talousrakennuksen sisustustyöt niin, että se mitä rakennusteknilliseen puoleen tulee voitiin tarkastaa elokuun 23 päivänä 1910. Tämän tarkastuksen toimittivat yliarkkitehti Jac. Ahrenberg ja sairaalan alilääkäri E. Juselius.

Syksyllä 1910 ryhtyi rakennusurakoitsija jälleen perustustöihin 50 sairaalle aiottua uutta paviljonkia varten, joka oli määrätty rakennettavaksi vuonna

1911, ja hankittiin samalla rakennusaineet tähän työhön. Siten on rakennusmestari E. W. Lindén kiitettävällä huolenpidolla ja asiantuntemuksella toimittanut hänelle uskotut urakkatyöt, joten voi toivoa että Viipurin lääninsairaalan perinpohjainen uusiminen voi tulla valmiiksi alkuaan suunnitellun ajan sisällä.

Kun sisustustyöt vuonna 1910 muuraustyön suhteen valmistuneessa kirurgisessa paviljongissa tulevat tehtäviksi vuoden 1911 kuluessa ei selonteko siitä kuulu tähän.

Sama on laita myös lisärakennuksen alilääkäriin asuntoon, johon marraskuun 22 päivänä 1910 myönnettiin 14,000 markan määräraha.

Mielisairaiden vastaanottolaitos Viipurin lääninsairaalassa.

Kolmas niistä mielisairaiden vastaanottolaitoksista, jotka oli määrätty perinpohjin uusittaviksi sen ehdotuksen mukaan, jonka hallituksen asettama komitea mielisairaiden hoidon järjestämiseksi maassa oli laatinut, on Viipurin lääninsairaalan vastaanottolaitos. Tähän tarkotukseen oli jo vuonna 1908 määrätty 103,000 markkaa kumminkin käytettäväksi vasta vuonna 1910. Ne työt, jotka tämä uudistustyö tarkoittaa ja suunniteltu huoneiden jako on aivan samaa laatua kuin uusimistyöt Turun ja Mustasaaren lääninsairaaloiden vastaanottolaitoksissa.

Kun piirustukset, kustannusarviot ja työnselitykset olivat tähän tarkotukseen valmiiksi tehdyt tarjottiin työt urakalle. Ainoa vastaanotettu tarjous oli rakennusmestari E. W. Lindéniltä, joka sitoutui tekemään nämät työt 72,000 markasta. Huhtikuun 19 päivänä 1910 teki Ylihallitus hänen kanssansa kontrahdin, missä määrättiin, että rakennuksen tuli olla täydellisesti valmis 1 päivänä helmikuuta 1911. Kun ylimääräinen arkkitehti Allan Schulman oli määrätty näitä töitä johtamaan ja v. t. arkkitehti lääkintälaitoksen rakennuksia varten E. A. Kranck johtoa valvomaan, alettiin nämät työt heti, ja edistyivät ne niin hyvin, että ennen vuoden loppua urakkasummasta voitiin maksaa 48,000 markkaa

Vesijohtotyöt annettiin toiminimen A. B. Vesijohtoliike O. Y. tehtäväksi 10,900 markan urakkasummasta, mistä urakasta tehtiin kontrahti heinäkuun 28 päivänä 1910.

Vuoden kuluessa maksettiin niin rakennus- kuin vesijohtotöistä yhteensä 81,981 markkaa.

Käkisalmen turvalaitos mielisairaita varten.

Niihin laajoihin muunnos- ja lisärakennustöihin, jotka vuosina 1908 ja 1909 tehtiin Käkisalmen turvalaitoksessa, kuului myöskin uutisrakennus sähkökeskustaa varten höyrypannuhuoneineen. Tähän oli ehdotettu hankittavaksi

höyrypannu dynamon käyntiä varten ja pumppu, jonka ohessa pakohöyry oli käytettävä keskuksen viereen rakennetun uuden 50 naishoidokkaan varalle rakennetun paviljongin lämmittämiseen. Kun laitoksen lääkäri kumminkin arveli syntyvän hankaluuksia siitä, että höyrypannu voisi talvisaikaan toisesta eli toisesta syystä joutua epäkuntoon ja tämän paviljongin lämmitys siis keskeytyä, pyysi Ylihallitus määrärahaa uuden varahöyrypannun hankkimiseen, mikä höyrypannu sijoitettaisiin sitä varten jo ennakolta varattuun huoneeseen puheenalaisessa rakennuksessa. Huhtikuun 19 päivänä 1910 myönsi Keisarillinen Senaatti 8,300 markan määrärahan tähän tarkotukseen. Höyrypannun, jonka toiminimi Aktiebolaget G. A. Strömberg hankki, asetutti paikoilleen Ylihallituksen koneinsinööri.

Vuosikorjaustyöt vuonna 1910.

Oheenliitetty taulu osottaa vuoden 1910 vuosikorjaustöiden kustannukset. Ensimmäiseen sarakkeeseen on pantu kustannukset läänin rakennuskonttorien korjauskatselmuksessa tekemien arvioiden mukaan. Toiseen sarakkeeseen on otettu Ylihallituksessa toimitetun tarkastuksen jälkeen osittain muunnetut summat, ja kolmanteen sarakkeeseen on merkitty todelliset määrävät, sitenkun Keisarillinen Senaatti oli Ylihallituksen laskemat kokonaissummat alentanut 25 prosentilla.

Korjaustyöt sairaaloissa ovat tehdyt lääninrakennuskonttorien toimesta.

Vankeinhoitoon kuuluvat rakennukset, sekä pakko- ja suojeluskasvatuslaitokset.

Vankilarakennukset.

Se uudistuskauti maamme vankeinhoitoalalla, joka sai alkunsa erityisistä valtiosäätyjen 1863—64 vuosien valtiopäivillä hyväksymistä lakiehdotuksista rikoslainsäädännön alalla, ulotti vaikutuksensa vankilarakennuksiinkin. Tämä uudistuskauti päättyi vuoteen 1890, jolloin Turun lääninvankila saatiin valmiiksi ja jätettiin tarkotukseensa käytettäväksi. Tänä aikakautena oli kaikki maassa löytyvät kahdeksan lääninvankilaa osittain rakennettu uudesta eli kokonaan uusittu pääasiallisesti koppijärjestelmän mukaan, uusi kuritusvankila tehty Helsinkiin, sekä Turun ja Hämeenlinnan kuritusvankilat ja Lappeenrannan kehruhuoneen vanhat rakennuksetkin perinpohjaisesti muunnettu ja laajennettu koppi-lisäosastoilla, viimeksimainitut rakennukset vankilaksi n. k. yleiseen työhön tuomittuja miehiä varten. Lisäksi vielä oli rakennettu uusi kihlakunnanvankila Kaajaaniin sekä Koivulan kasvatuslaitos alaikäisiä lainrikkojia varten.

Jo ennen viimeksimainittua vuotta, nimittäin vuonna 1888 oli tosin Yleisten rakennusten Ylihallituksessa Vankeinhoitohallituksen pyynnöstä tehty piirustukset ja ehdotukset Helsingin kuritusvankilan korottamista ja laajentamista varten, missä vankilassa koppien lukumäärä oli osottautunut liian pieneksi, mutta tämä työ oli jätetty siksensä toistaiseksi uuden rikoslain valmistumista odottaessa, kun sen käytäntöönpanon johdosta arveltiin tarvittavan vieläkin enemmän täydellisiä koppeja kuritusvankiloissa miehiä varten, mikä seikka tietystikin tuli vaikuttamaan suunniteltujen laajennustöiden laatuun ja laajuuteen.

Vuonna 1895, jolloin oli kulunut vuosi uuden rikoslain käytäntöön tulemisesta, laadittiin kumminkin Vankeinhoitohallituksen pyynnöstä uudet ehdotukset koppien lukumäärän lisäämiseksi Helsingin kuritusvankilassa, mutta näitä ehdotuksia ei toteutettu, eikä sen jälkeen pitkään aikaan tehty mitään merkittävämpää lisärakennusta kuritusvankiloihin, lukuunottamatta sitä vers-taita ja n. k. makuukarsinoita sisältävää sivurakennusta, mikä lisääntyvän vankien lukumäärän ja kuritusvankiloissa vallitsevan ahtauden pakotuksesta suunniteltiin ja rakennettiin jo vuosina 1893—94 Turun kuritusvankilaan. Syinä

tähän kuritusvankiloiden laajennuksen seisahdukseen lienee ollut se, että Vankeinhoitohallituksen puheenalaisessa suhteessa suunnitelmien ehdotusten tielle sattui vastakkaiset ehdotukset toiselta taholta, ja että oli jouduttu epäilyksiin siitä, mihinkä suuntaan puheeksi tulleet laajennustyöt tulisivat käymään. Ei lääninvankiloissakaan tehty merkillisempiä rakennustöitä ennenkuin vuonna 1903, jolloin kaksi koppisivustaa Viipurin lääninvankilassa jatkettiin niin että koppien lukumäärä siellä saatiin 60 koppia suuremmaksi.

Vaikka siis varsinaisissa vankilarakennuksissa aina vuodesta 1890 saakka ei ollut tehty mainittavampia muutoksia eikä sen perästä niihin ollut tullut mitään uuttakaan rakennusta lisäksi, on kuitenkin mainittava kolme suurempaa rakennustointa, jotka kuuluvat tähän työryhmään ja joihin nähden on tarvittu Yleisten rakennusten Ylihallituksen avustusta nimittäin Vuorelan ja Kotiniemen kasvatuslaitoksen rakentaminen, edellinen Vihdin ja jälkimäinen Ruoveden pitäjään, sekä mielisairaala vankeja varten Turun kuritusvankilaan. Näistä joutui Vuorela lisärakennuksineen valmiiksi vuonna 1902, Kotiniemi vuonna 1905 ja Turun kuritusvankilan mielisairaala vuoden 1908 lopussa.

Suunnitelmat, jotka tarkoittavat täydellisten koppien lukumäärän enentämistä Helsingin kuritusvankilassa, heräsivät uudelleen alussa vuotta 1907, jolloin Vankeinhoitohallituksen pyynnöstä Yleisten rakennusten Ylihallituksessa tehtiin uudet piirustukset ja kustannusarviot siihen tarkotukseen. Kohta sen jälkeen tehtiin myöskin Vankeinhoitohallituksen alotteesta piirustukset uutta koppisivustaa varten Turun kuritusvankilaan. Kumpikin näistä rakennusehdotuksista on sen jälkeen saanut armollisen vahvistuksen ja toteutettu.

Vuosien kuluessa oli nimittäin kuritusvankien lukumäärä melkoisesti lisääntynyt ja siitä syystä tilanahtaus vankiloissa enentymistään enentynyt jotta paitsi vähäinen lukumäärä koppia ei aina voinut sallia rikoslain mukaan tuomittujen rankaisemista asetusten määräämällä tavalla. Kun vähemmäksi aikaa vapausrangaistukseen tuomittuja vankeja oli sijoitettu lääninvankiloihin ja nämäkin siten alkoivat tulla ääriään myöten täyteen, tuli lisärakennusten tarve kuritusvankiloissa aina kipeämmäksi. Ajan kuluen tapahtunut kehitys rangaistustoimen alalla saattoi osaltansa jo vuonna 1900 heränneen kysymyksen aivan uuden rangaistuslaitoksen rakentamisesta alaikäisiä rikoksenteijöitä varten aina polttavammaksi. Ja lääninvankiloissakin, puhumattakaan vankien tilan ahtaudesta, tarvittiin lisärakennuksia hallintoa ja talouden hoitoa varten, jotta ne voitaisiin asettaa ajan vaatimusten tasalle. Vielä lisäksi tarvittiin lisärakennuksia pakkokasvatuslaitoksissakin kasvattien aina lisääntyvän lukumäärän tähden.

Kun siis havaittiin välttämättömäksi ryhtyä melkoisiin rakennustoimiin vankeinhoidon parantamiseksi, esitti Vankeinhoitohallitus Yleisten rakennusten Ylihallitukselle, että tästä aiheutuvat työt uskottaisiin arkkitehdille, joka tutkimalla menettelytapoja nykyajan vankilarakennustoimessa, olisi perehtynyt

tähän erikoisalaan ja siis että erityinen arkkitehti olisi tähän tarkotukseen hankittava Yleisten rakennusten Ylihallitukseen. Samaan aikaan teki Vankeinhoitohallitus Keisarilliselle Senaatille esityksen 3,000 markan matkarahan myöntämisestä Yleisten rakennusten Ylihallituksen yllämainitussa tarkoituksessa valitseman arkkitehdin ja Vankeinhoitohallituksen määräämän vankeinhoitoalalla kokeneen henkilön ulkomaalle tehtävää tutkimusmatkaa varten.

Kun Keisarillinen Senaatti oli vastasanottuun esitykseen suostunut, annettiin puheenalainen matkastipendi Ylihallituksen vastanimitetylle ensimmäiselle arkkitehdille Hugo Lindbergille ja Vankeinhoitohallituksen sihteerille, varatuomari Axel af Forsellekselle. Tämän johdosta matkustivat mainitut virkamiehet toukokuussa 1908 Sveitsiin, Saksaan, Belgiaan, Tanskaan ja Ruotsiin, missä tarkastivat jonkun 30 vankeinhoitolaitosta. Sen pohjalla mitä puheenalaisella matkalla oli opittu ja, kun oman maan vankilat oli tarkastettu, antoi ensimmäinen arkkitehti Lindberg marraskuussa 1909 Vankeinhoitohallitukseen laatimansa »Ehdotuksen ohjelmaksi rakennustointa varten vankeinhoito- ja pakkokasvatusalalla». Tämä ohjelma, jota sittemmin pääasiassa on seurattu, sisältää yhteenvedon muodossa seuraavan suunnitelman.

Uutisrakennuksia.

Vankiloita.

Uusi kuritusvankila miehiä varten Hämeenlinnaan nykyisen kuritusvankilan sijaan Helsingissä, mikä viimeksi mainittu vankila uutisrakennuksen valmistuttua tehdään lääninvankilaksi.

Parannusvankila siirtolamallia (Wizwill), missä vangit pidettäisiin etupäässä uutisviljelystöissä. Tämä vankila olisi erityinen osasto nuoria lainrikkooja varten.

Uusi lääninvankila Hämeenlinnaan, jonka jälkeen nykyisen lääninvankilan rakennukset annettaisiin siellä olevan kuritusvankilan ja työvankilan haltuun.

Uusi työvankila Lappeenrannassa nykyään olevan sijaan (katso edemmäksi).

Uusimisia ja lisärakennuksia.

Kuritusvankilat.

Helsingin kuritusvankila.

Kun uusi kuritusvankila olisi tehty Hämeenlinnaan muunnettaisiin Helsingin nykyinen kuritusvankila lääninvankilaksi. Tämän yhteydessä tarvittaisiin (paitsi pienehköjä muunnoksia) seuraavat uutisrakennukset:

- 1) rakennus oikeusistuinta varten;
- 2) sairaala;
- 3) talousrakennus;
- 4) verstasrakennus;
- 5) vanha päällystön rakennus olisi korotettava yhdellä kerroksella, sekä mahdollisesti uusi asuinrakennus tehtävä vankilanjohtajalle;
- 6) uusi rakennus tallia, vaunuliiteriä ja renkitupaa varten;
- 7) asunnot noin 40 vanginvartijaperheelle;
- 8) niinhyvin hallinto-osaston kuin koulun ja kirkon laajennus.

Turun kuritusvankila.

Sittenkun uusi koppisivusta olisi jätetty tarkoitukseensa käytettäväksi, tarvittaisiin seuraavat uusimis- ja lisärakennustyöt:

- 1) uusi talousrakennus, uudet ruokasalit ja höyrykeskus;
- 2) uudet verstaat kuin myöskin sairasosasto, jonka ohessa nykyiset verstaat yökoppisivustan ullakolla tehtäisiin varastohuoneiksi ja varuskamareiksi;
- 3) kirkko laajennettaisiin;
- 4) päiväkoppiosastoon laitettaisiin kattovalaistus;
- 5) makuusijat karsinaosastolla järjestettäisiin uudelleen.

Hämeenlinnan kuritus- ja työvankila.

Nykyinen lääninvankila olisi yhdistettävä kuritusvankilaan, joten vangit voitaisiin joko kokonaan tahi suurimmaksi osaksi viedä pois vanhasta linnasta. Tässä tapauksessa tulisi kumminkin uusi lääninvankila välttämättömäksi.

Jollei ylläsanottua ehdotusta voitaisi toteuttaa läheisessä tulevaisuudessa olisi:

- 1) päiväkoppien sivusta isonnettava toista vertaa pitemmäksi (75 kopilla), täten voitaisiin vankien lukumäärää vanhan linnan yhteisosastolla vähentää;
- 2) makuukarsinoita laitettava vähennetty määrä vanhan linnan yhteis-huoneisiin;

- 3) kanslia ja sairaala muutettava toistensa paikalle;
- 4) asuinhuoneita valmistettava 6 vanginvartijalle ja 24 vartijanaiselle, jotka nyt asuvat kaupungilla.

Muistutus:

Lääninvankilan naisosastot ovat laajennettavat niin, että Hämeenlinnan kuritusvankilaan voitaisiin sijoittaa yksinomaan kuritushuone- ja työvankeja (irtolaisia) joten siihen ei enään kuten nyt tarvitsisi sitäpaitsi sijoittaa vankeusrangaistusta kärsiviä, tutkimusvankeja ja sakonsuorittajia. (Koko yökoppien sivusta on nykyään kuritushuonevankia täynnä.)

Lappenrannan työvankila.

Tämä vankila olisi kokonaan hyljättävä ja sijaan tehtävä uusi. Jollei tätä voitaisi aikaansaada läheisessä tulevaisuudessa, olisi ryhdyttävä seuraaviin toimiin:

- 1) vankilan kanssa yhteen rakennettu kaksikerroksinen sivusta puusta, sisältävä kirkon, puusepän verstaan, koulusalin (samalla kertaa varastohuone), kirjastohuoneen, sekä 10 sairaavuodetta sisältävän sairashuoneen, olisi tykkänensä hajotettava ja sen sijalle rakennettava koppisivusta kivistä;

- 2) porttia lähinnä olevaan sivustaan olisi, jos uusi koppisivusta tulisi rakennettavaksi, sisustettava a) myyntihuoneusto ynnä työnjohtajan huone; b) varastohuone valmiita teoksia varten; c) kanslia; d) kirkko ja koulu, sekä e) sairasosasto;

- 3) kun katsantokunnasta, johon kuuluu 33 vanginvartijaa, 3 työnjohtajaa ja vahtimestari, ainoastaan viimeksi mainitulla on asunto vankilan alueella toisten asuessa noin 2 kilometrin matkan päässä sieltä, niin on myöskin huomio kiinnitettävä niiden asunto-oloihin.

Läänin- ja kihlakunnanvankilat.

Helsingin lääninvankila.

olisi mitä pikemmin hyljättävä, koska tämä vankila on liian pieni ja vanhanaikainen sekä ahdas, etenkin mitä tulee varastohuoneisiin (nyt ne ovat ullakolla), pesutupaan, leipomoon, keittiöön sekä palveluskunnan ruokahuoneeseen j. n. e. Muuten on tämä vankila kalliilla ja ympäristönsä suhteen aivan sopimattomalla tontilla.

Muist. Uusi lääninvankila voitaisiin sijoittaa Helsingin nykyiseen kuritusvankilaan (katso edelle).

Turun lääninvankila.

Seuraavat muunnokset tarpeelliset:

1) on varustettava vastaanotto-osasto uusia vankia varten desinfioimis- ja kylpyhuoneineen y. m. (Nykyinen vastaanotto-osasto on sopimattomasti sijoitettu.)

2) laitettava sairausosasto (nykyään sellaista ei lainkaan ole olemassa);

3) makuukarsinat (32 kpl.) ovat toisin sijoitettavat tahi niiden sijaan on laitettava kopit eli yhteishuoneet, koska ne nykyään ovat aivan sopimattomasti sijoitetut;

4) uusi verstasrakennus tehtävä, jossa olisi paja (nykyinen on liian ahdas), puusepän- ja maalarinverstas sekä huone valmiita teoksia varten (nyt ne ovat eri paikoissa muun muassa ullakoilla):

5) uusi kylpyhuone ja uusi pesutupa rakennettava.

Muist. Tähän suuntaan tehdyillä muunnoksilla aikaansaataisiin muun muassa lisäksi noin 12 vankikoppia.

Hämeenlinnan lääninvankila.

I) Vankila olisi sijoitettava uuteen rakennukseen (jonka jälkeen nykyinen vankila jätettäisiin kuritusvankilan käytettäväksi, (katso ylemmäksi). Jollei tätä toistaiseksi voitaisi aikaansaada olisi:

II. 1) tehtävä uusi keittiö varastohuoneineen;

2) rakennettava uusi sauna;

3) uudet huoneet laitettavat työnjohtajalle, vahtimestarille ja vartijoille.

Viipurin lääninvankila.

Vahvistetun ehdotuksen mukaan antoi Keisarillinen Senaatti syyskuun 2 päivänä 1909 yhteensä 17,300 markkaa a) 15 koppipaikan valmistamiseen; b) 5 uuden yhteispaikan laittamiseen; c) keittiö- ja leipomo-osastojen laajentamiseen sekä d) vartijastohuoneiden uudestaan järjestämiseen; kuin myöskin 17,200 markkaa lisärakennusta (kivistä) varten pajaan uusien huoneustojen aikaansaamiseksi maalarin- ja puusepänverstaalle.

Tätä paitsi myönsi Keisarillinen Senaatti sanottuna päivänä 6,800 markkaa tirehtöörinasunnon uusimiseen. Vaikka kaikki nämät työt ovat valmiiksi tehdyt, on ne täydellisyyden vuoksi otettu tähän ohjelmaan.

Muist. Uusien koppisijojen valmistamista varten olisi naisten sivusta pitennettävä noin 20 metriä, joten saataisiin 42 uutta koppia ja 14 kellarihuonetta.

Mikkelin lääninvankila.

Tarvitaan erityisiä sisäpuolisia muunnos- ja uusimistöitä, kuten:

- A. 1) kalteria pitkin tehtyjen pimeiden rappujen muunnos;
 2) uudet rautaiset portaat koppikerrosten välille;
 3) uuden sairashuoneen valmistaminen;
 4) kolmivartisten järeiden portaiden poistaminen ja niiden paikalle verstaas- ja varastohuoneen valmistaminen;
 5) desinfioimishuoneen muunnos;
 6) vastaanotto-osaston sisustaminen;
 7) viiden uuden kopin laittaminen;
 8) uusi yhteishuone (mahdoll. sairashuone) naisille;
 9) uusi mankelihuone ja kylpyhuone;
 10) uusi yhteishuone miehille.
- B. *Uusi paja* (ympäryys muuria vastaan tehtyyn vajaan).

Kuopion lääninvankila.

Itse vankilassa tarvitaan seuraavat muunnokset:

- 1) kalteria pitkin tehtyjen rappusten uusiminen, kuten Mikkelissä;
 - 2) uudet kalterirappuset raudasta, kuten Mikkelissä;
 - 3) kolmivartisten järeiden rappusten poistaminen kuten Mikkelissä;
 - 4) uusien koppien valmistaminen kellariin;
 - 5) I:ssä kerroksessa olevan puusepänverstaan sisustaminen yhteishuoneeksi naisille;
 - 6) sairasosaston laittaminen;
 - 7) uusien tulokkaiden vastaanotto-osaston laittaminen;
- Tirehtöörin asuinhuoneustossa* on sali ja sänkykamari laajennettava ja siihen lisäksi laitettava lastenkamari ja palvelijain huone, jotka voidaan aikaansaada muuntamalla vieressä olevia huoneustoja.

Uutisrakennuksia:

- a) asuinhuoneusto vahtimestarille (2 huonetta ja keittiö);
 » vartijanaiselle (1 huone ja keittiö) mahdollisesti vankilaan kuuluvassa Lahdentaan ent. sairaalaryhmässä;
 - b) paja;
 - c) puusepänverstaas;
 - d) maalarinverstaas;
 - e) pesutupa, kuivaushuone ja kylpyhuone;
 - f) mahd. keittiö ja leivintupa y. m. sekä varastohuone;
 - g) piirimuuri ulotettava vastaostetun ranta-alueen ympäri.
- Muist.* Vankila-alueella on muuten aikaansaatu järjesty.

Nikolainkaupungin lääninvankila.

Uutisrakennuksia:

a) sairaala huoneineen 3:lle à 4:lle miespuoliselle sairaalle ja
 » 1:lle à 2:lle naispuoliselle » ynnä kylpy-
 huone ja vartijanhuone.

b) uusi verstashuone sisältävä:

- a) maalarinverstaan;
- b) puusepänverstaan;
- c) verhoilijanverstaan;
- d) kuivaushuoneen sekä konttori- ja varastohuoneen.

Leivintu parakennuksen jatkaminen ja uusiminen, joten saataisiin:

- a) pesutupa ja kuivauslaitos;
- b) paja ja työkopit;
- c) desinfioimis- ja pannuhuone;
- d) mankeli- ja kylpyhuone riisumishuoneineen ynnä
- e) puuaineen kuivatushuone.

Muunnoksia vankilassa, joten saataisiin:

ensimmäiseen kerrokseen:

- a) kokoontumishuone ja ruokasali vanginvartijoille;
- b) huone vahtimestarille;
- c) huone vanginvartijoille;
- d) vastaanotto-osasto kylpyhuoneineen ja vankien vaatevarasto;
 toiseen kerrokseen:

- a) huone työnjohtajalle;
- b) huone lääkärille;
- c) verstaat N:o 9, 10 ja 11 muunnettaisiin 7:ksi kopiksi;
 neljännessä kerroksessa:
- a) muunnettaisiin mankelihuone yhteishuoneeksi.

Uusi sivurakennus (mahd.) vastaanotto-osastoinen kellariin.

Oulun lääninvankila.

Muunnostöitä:

1) Erityisiä pienempiä muunnoksia nykyisessä vankilarakennuksessa, jonka kahta koppisivustaa sitäpaitsi olisi jatkettava noin 8 metriä. Täten saataisiin aikaan paitsi muunnostöillä muutamia käytännöllisiä etuja hallinto-, vankila- ja talousosastoissa, lisäystöiden kautta:

a) 37 uutta koppitilaa, joista 9 tulisi niille vangeille, jotka nyt ovat sijoitetut naispuolelle, mitä lisäystöiden toimitettua voitaisiin käyttää yksinomaan alkuperäiseen tarkotukseensa;

b) 3 uutta verstasta;

c) vastaanotto-osasto vastatulleita vankeja varten.

Uutisrakennuksia:

2) Uusi pesu- ja saunarakennus.

3) Uusi vanginvartijarakennus 4 perhettä varten nykyisten epäterveellisten huoneustojen sijaan tirehtöörinasunion pohjakerroksessa. Viimeksi mainittuja huoneustoja voitaisiin sen jälkeen käyttää osaksi myyntihuoneina ja varastohuoneina vankilan työtuotteita varten osaksi makasiineina, joista on suuri puute.

4) Uusi talousrakennus vankilan takana olevia vanginvartijain asuntoja varten.

5) Piiraitaus kivistä lahonneen puuaitauksen sijaan.

Kastelholman kihlakunnanvankila.

Laadittujen piirustusten ja kustannusarvion mukaan tarvitaan 22,000 markkaa tämän vankilan uusimiseen.

Yleiset pakkokasvatuslaitokset.

Koivula.

Oikeustoimituskunnan 8 päivänä toukokuuta päivätyn kirjeen mukaan on Keisarillinen Majesteetti valtuuttanut Keisarillisen Senaatin käyttämään 290,000 markkaa niitä uutis- ja lisärakennustöitä varten, mitkä nykyään ovat tekeillä Koivulassa. Lisäksi tarvitaan uudet asuntorakennukset yhdelle yliopettajalle, kahdelle tarkastusmiehelle ja kolmelle yövahdille.

Kotiniemi.

Täällä tarvittaisiin viides n. k. oppilaskoti.

Sippola.

Paitsi niitä töitä, mitkä on tehty Sippolan kartanon muuntamiseksi kasvatuslaitokseksi, tarvitaan seuraavat työt: vanha puutarhurinasunto on korjattava mahd. uusittava, jonka ohessa makuusali noin 15 oppilaalle on laitettava sanottuun asuntoon.

Vuorela.

Tarvitaan pienehkö laajennus opettajattarien ruokasalissa ja keittiössä (johtajattaren asunnossa).

Eckerö (Ahvenanmaalla).

Siellä olevaan valtion rakennusryhmään (nykyään tulli- ja postiasema) olisi laitettava kasvatuslaitos alaikäisiä ruotsinkielisiä miespuolisia lainrikkokijia varten.

Kuljetus- ja poliisivankilat.**Riihimäki.**

Piirustukset ja kustannusarvio uutisrakennusta varten kivistä lähetettiin huhtikuun 6 päivänä 1909.

Kustannusarvio nousi 80,000 markkaan.

Karja.

Piirustukset ja kustannusarvio uutisrakennusta varten kivistä lähetettiin huhtikuun 16 päivänä 1909.

Kustannusarvio nousi 42,700 markkaan.

Malmi.

Uudenmaan läänin Kuvernöörin ilmotuksen mukaan tarvitaan jo vuonna 1911 uutta poliisivankilaa.

Toijala.

Hämeen läänin Kuvernöörin ilmotuksen mukaan tarvitaan vuonna 1911 poliisi- ja kuljetusvankila Toijalaan.

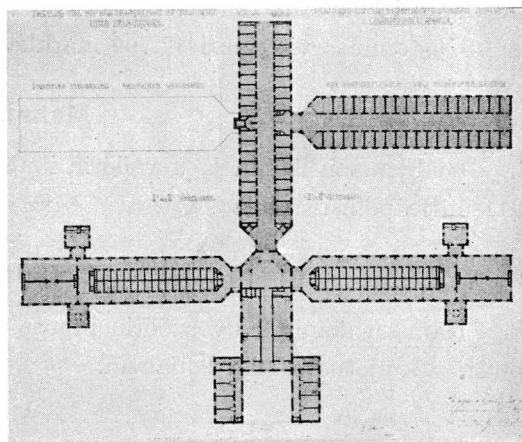
Nyt kysymyksessä olevana tilintekokautena, johon kuuluvat vuodet 1908—1910, toimitetut rakennustyöt ovat, lukuunottamatta pienehköä määrää tässä nimittämättömiä, seuraavat:

I. Kuritus- ja työvankilat.**Helsingin kuritusvankila.**

Kun Vankeinhoitohallitus oli Keisarilliselle Senaatille esittänyt Helsingin kuritusvankilan laajentamisen tarpeelliseksi ja lupa siihen tarvittavien ehdotusten laatimiseen oli myönnetty Oikeustoimituskunnan 1 päivänä maaliskuuta 1907 päivätyn kirjelmän kautta, teki Ylihallituksessa ensimmäinen arkkitehti

Ric. Björnberg neuvoteltuaan Vankeinhoitohallituksen kanssa piirustukset ja kustannusarvion uutta koppisivustaa varten puheenaolevaan kuritusvankilaan. Oikeustoimituskunnassa 28 päivänä toukokuuta samana vuonna päivätyssä kirjeessä valtuutti Keisarillinen Senaatti Vankeinhoitohallituksen antamaan vankilan johtokunnan Ylihallituksen alaisen arkkitehdin johdolla ryhtyä perustankaivaustöihin ja tätä tarkotusta varten käyttämään hoidossansa olevia varoja korkeintaan 25,000 markkaa, jotka aikansa korvattaisiin vastaisuudessa annettavasta rakennusmäärärahasta. Työt aloitettiin heinäkuussa samana vuonna ylimääräisen arkkitehdin T. Montellin johdolla.

Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnan 14 päivänä lokakuuta 1907 päivätyssä kirjeessä annettiin Ylihallitukselle tieto, että kyseessä oleva rakennushanke korkeimmassa paikassa oli hyväksytty ja että sitä varten oli myönnetty varoja 330,000 markkaan saakka, joista 165,000 markkaa vuodeksi 1907 ja yhtä paljon vuodeksi 1908. Mitä itse rakennustyöhön tulee oli Keisarillinen Senaatti päättänyt, että se olisi jätettävä toimeksi erityiselle rakennustoimikunnalle, johon kuuluivat kuritusvankilan tirehtööri J. W. Castren puheenjohtajana sekä Vankeinhoitohallituksen kamreeri A. E. Stenius ja joku Ylihallituksen alaisista arkkitehteistä jäsenenä. Muuten määräsi Keisarillinen Senaatti: että kuritusvankilassa säilytetyt vankeja, mikäli mahdollista käytettäisiin töihin, että Vankeinhoitohallituksen oli tarpeen mukaan määrättävä maksettaviksi rakennustyöhön menevät rahat; että Vankeinhoitohallituksen oli rakennustoimikunnalle annettava lähempiä määräyksiä rakennustöiden järjestämisestä, sekä että Yleisten rakennusten Ylihallituksen oli puolestansa ylinnä valvottava tätä rakennustointa.



Helsingin kuritusvankila.

Työtä valvovaksi arkkitehdiksi määrättiin ensi aluksi ensimmäinen arkkitehti Ric. Björnberg, vaan sittenkun vastanimetty ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg oli määrätty Ylihallituksessa käsittelemään kaikkia vankeinhoitoon kuuluvia asioita ryhtyi hän valvomaan myöskin tätä rakennustointa. Rakennustoimikunnan teknilliseksi jäseneksi ja työtä johtavaksi arkkitehdiksi määrättiin lokakuun 25 päivänä 1907 ylimääräinen arkkitehti T. Montell.

Syksyllä 1907 ja talvella 1907—1908 teetettiin kaikki perustankaivamis-, kivenlouhimis- ja harmaakivityöt yksinomaan vangeilla. Kun siihen aikaan oli

vähän muuraustyöhön kykeneviä vankeja, katsoi rakennustoimikunta, että muuraukseen oli otettava vapaita työmiehiä, jotka apureikseen saisivat vankeja. Muuraustyö saatiin valmiiksi marraskuun alussa 1908 ja tuli se noin 15,000 markkaa halvemmaksi vastaavaa arviotsummaa. Samana vuonna joulukuun alussa saatiin tämä rakennus vesikaton suojaan.

Vuoden 1909 kuluessa tehtiin kaikki tähän kuuluvat uutisrakennustyöt valmiiksi.



Helsingin kuritusvankila. Uusi koppisivusta.

Kustannusarvion mukaan olisi kaikki holvit olleet tehtävät tiilistä ja koridoorien kaiteet raudasta. Kumminkin tehtiin sekä holvit että kaiteet rautabetonista asianomaisella luvalla. Professori Axel Juselius tarkasti ja hyväksyi kaikki rautabetonilaitteet ilman muistutusta toimitettuansa ensin asianomaisen kuormituskokeen. Kahden ylimmän kerroksen lattiat laskettiin pyroliitilla asfaltin sijaan, jota tähän saakka oli käytetty vankiloissa. Kuritusvankilan hallinto katsoo nyt, kun ensi sivusta on yli vuoden ollut käytännössä pyroliitin lattianlaskemisaineena voittavan asfaltin.

Asianomaisella luvalla tehtiin vielä seuraavat poikkeukset vahvistetusta ehdotuksesta. Että koridooreihin kellarikerroksessa, missä on iso joukko koppia, saataisiin tarpeeksi valoa tehtiin tämäkin kerros »panoptiseksi» s. o. varustettiin kaltereilla, yli kustannusarvion on tehty kaksi ovea ulos pihalle kellarikerroksesta, ja pannuhuoneen paikka on käytännöllisistä syistä siirretty lähemmäksi siipirakennuksen keskustaa.

Ikkunaristikot on tehty karaistusta jousiteräksestä 55 pennin hinnasta kilogrammalta valmista ristikkoo. Teknillisen korkeakoulun aineentutkintolaitoksesta, missä nämät ristikot ovat tutkitut, ovat ne, vaikka ne ovat tekoaan kahta millimetriä ohkasemmasta aineesta, kumminkin kokolailla kestävämmät kuin vanhat.

Keskuslämmitys- ja ilmanvaihtolaitos toimii alhaispainevesijohdolla ja rimakamiineilla sekä luonnollisella ilmanvaihdolla raittiin ilman- ja tyhjennysventtiilien kautta kopeissa. Tämän laitoksen tarkasti insinööri Julius Forsman syyskuun 25 päivänä 1909. Tämä rakennus on varustettu ukkosenjohdolla »Find-eisen-»järjestelmää.

Koppilaitos on tehty vanhemmissa vankiloissa käytetystä tavasta eriävällä tavalla. Ovet ovat 71 mm. paksut levyvuorauksetta ja ilman ruokaluukkua, sekä varustetut uudenaikaisilla lukoilla, joihin malli on saatu Kööpenhaminan »Vestre Faengslet»istä. Pöytä ja tuoli kussakin kopissa ovat seinässä kiinni ja alas laskettavat. Sänky on Kööpenhaminalaista mallia. Tyhjennys kaikista kloseteista toimitetaan kolmella ullakolle sijotetulla sähköventtilaattorilla.

Koppikytkirakennukseen, joka on nelikerroksinen siihen lukemalla kellarikerroksenkin, sisältyy paitsi koridooreja 136 koppia, neljä erityistä klosettihuonetta, neljä huonetta liesiuunineen ja höyrypannuhuone ynnä hiilikarsina. Samoin kuin vanhemmassakin vankilarakennuksessa on tässä uudessa kytkirakennuksessa rappaamattomat tiilifasaadit. Sisäpuolella on kattojen ja seinien maalaukseen käytetty toistaiseksi liimaväriä. Tämän uuden rakennuksen tarkastivat marraskuussa 1909 ensimmäinen arkkitehti M. Schjerfbeck ja Vankeinhoitohallituksen sihteeri, varatuomari Axel af Forselles. Muutamia lisätyöt, jotka tarkastuksessa katsottiin toivottaviksi, toimitettiin heti sen jälkeen.

Paitsi yllämainittua uudesta rakennettua koppisivustaa sisälsi 1907 vuoden vahvistettu kustannusehdotus erinäisiä muunnoksia vanhassa vankilarakennuksessa, muunmuassa keittiön ja leipomon muunnokset. Kolmen tavallisen vanhanaikaisen, suorastaan lämmitettävän leivinuunin sijaan on samalle paikalle kellarikerroksessa tehty uudenaikainen, polttoainetta säästävä kaksinkertainen kanavaleivinuuni, »Weidemannin patenttia» Kööpenhaminasta, jonka uunin hankki vuori-insinööri Albert af Forselles 8,175 markan hinnasta, ja on se toiminut moitteettomasti sekä mitä tuotantokykyyn (aina 2,000 leipää 10 tunnin päivässä) ja polttoaineen säästäväisyyteen tulee, osottautunut koko joukon etevämmäksi takuuta.

Keittiön muunnoksen yhteydessä, mikä keittiö on muutettu keskuksesta entiseen leipomoon, on hankittu uusi, täysin uudenaikainen kaljanpanimo. Tätä työtä ei saatu vielä 1910 vuoden lopussa täysin valmiiksi, mutta on sitä varten määrärahasta varattu tarpeellinen summa.

Erinäisiä lisärakennus- ja uusimistöitä.

Sen kolmivuotis-kauden ajalla, jonka tämä kertomus käsittää on puheenalaisessa vankilassa paitsi ylläselostettua lisärakennusta ja muunnoksia tehty erinäisiä pienempiä muunnos-, uusimis- ja uutisrakennustöitä, nimittäin:

1) Halkövarastohuone yökoppisivustain kohdalle, mikä tehtiin vuonna 1909 3,650 markan hinnasta.

2) Vankeinhoitohallituksen 30 päivänä marraskuuta 1908 tekemästä pyynnöstä tehtiin tässä Ylihallituksessa ehdotus verstaan rakentamisesta itäisen yökoppisivustan ullakolle. Tämä ehdotus toteutettiin vuonna 1909 kuritusvankilan käytettävänä olevilla varoilla.

3) Vankeinhoitohallituksen 4 päivänä huhtikuuta 1909 päivätyssä kirjeessä tekemästä pyynnöstä, laadittiin Ylihallituksessa piirustukset ja 6,500 markan summaan päättyvä kustannusarvio uutta rakennusta varten höyrymyllylle. Määräraha tähän tarkotukseen annettiin lokakuun 11 päivänä 1909 Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnasta saapuneen kirjelmän mukaan; ja rakennustyö alkoi samana vuonna, mutta se keskeytettiin kun sen valmistaminen pantiin riippuvaksi siitä, vahvistettaisinko ehdotus tähän kuritusvankilaan tehtävästä höyrykeskuksesta vai ei.

4) Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnan 22 päivänä helmikuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan oli maalariverstaan laajennukseen myönnetty 3,300 markan määräraha: Tämä työ tehtiin Ylihallituksessa laaditun piirustuksen mukaan ja tarkastettiin valmiina kesäkuun 6 päivänä 1910.

5) Ylihallituksessa tehdyn ehdotuksen mukaan myönsi Keisarillinen Senaatti keittiöön ja yökoppisivustaan tehtävää lämmitysjohtoa varten 740 markkaa. Tämä työ tehtiin vuonna 1909.

6) Viimemainittuna vuonna kuntoonpantiin ilmanvaihtolaitos vanhassa päiväkoppisivustassa. Tähän tarkotukseen oli Keisarillinen Senaatti Ylihallituksessa tehdyn kustannusarvion mukaan myöntänyt 1,800 markkaa.

7) Vuonna 1909 tehtiin palokaluvaja Ylihallituksessa tehdyn 500 markan summaan päättyvän kustannusehdotuksen mukaan.

8) Ylihallituksessa tehdyn piirustuksen ja kustannusarvion perusteella myönnettiin uutta halkoliiteriä ja sirkkelisahaa sekä dynamoita varten 2,650 markan määräraha Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnan 21 päivänä toukokuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan. Rakennus on tehty, mutta vuoden 1910 lopussa eivät vielä kaikki sähkölaitteet olleet valmiit.

9) Ylihallituksessa tehdyn piirustuksen ja kustannusarvion mukaan tehtiin vuonna 1909 uusi juurikaskellari betonista.

10) Erinäisiä muunnoksia varten verstashuoneustoissa valvonnan helpottamiseksi tehtiin Ylihallituksessa piirustus ja 1,000 markan summaan päättyvä kustannusarvio. Tähän tarkotukseen saatiin määräraha ja tehtiin työt vuonna 1910.

11) Vankeinhoitohallituksen 19 päivänä kesäkuuta 1910 tekemästä anomuksesta laadittiin Ylihallituksessa piirustukset ja 6,200 markan summaan päättyvä kustannusarvio verstaan ja makuusalien sisustamiseen läntisen yökoppisivustan ullakolle keuhkotautisia vankia varten. Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnan 10 päivänä kesäkuuta 1910 päivätyssä kirjelmässä annetun tiedon mukaan on tähän tarkotukseen annettu tarpeellinen määräraha ja suurin osa työstä on tehty ennen 1910 vuoden loppua.

Tätäpaitsi on vuosina 1908—1910 tässä Ylihallituksessa tehty piirustuksia ja kustannusarvioita tätä kuritusvankilaa varten osaksi vielä hyväksymättömiin töihin kuten:

a) palveluskunnan pesu-, kylpy- ja leivintupaa varten, arviosumma 15,000 markkaa;

b) asuinrakennukseen kirjanpitäjää ja kahta vanginvartijaa varten, arviosumma 18,000 markkaa;

c) porttirakennuksen laajennukseen, arviosumma 20,000 markkaa ja

d) höyrykeskustaa varten, arviosumma 38,500 markkaa.

Turun kuritusvankila.

Sittenkun Vankeinhoitohallituksen ylitirehtööri oli vuonna 1906 kehottanut viranomaista vankilantirehtööriä tekemään ehdotuksen Turun kuritusvankilan laajentamiseksi siihen määrään ettei vankilan yhteishuoneita enään tarvitsisi käyttää vankien säilyttämiseen, sekä että tähän kuritusvankilaan saataisiin ei ainoastaan ajanmukainen sairaala vaan myöskin tarpeelliset makasiinit ja säilytyshuoneet, teetettiin ylimääräisellä arkkitehdilla S. Michailowilla luonnospiirustukset uutta kivistä rakennettavaa päiväkoppirakennusta varten tirehtööri V. Nybergin laatiman suunnitelman mukaan.

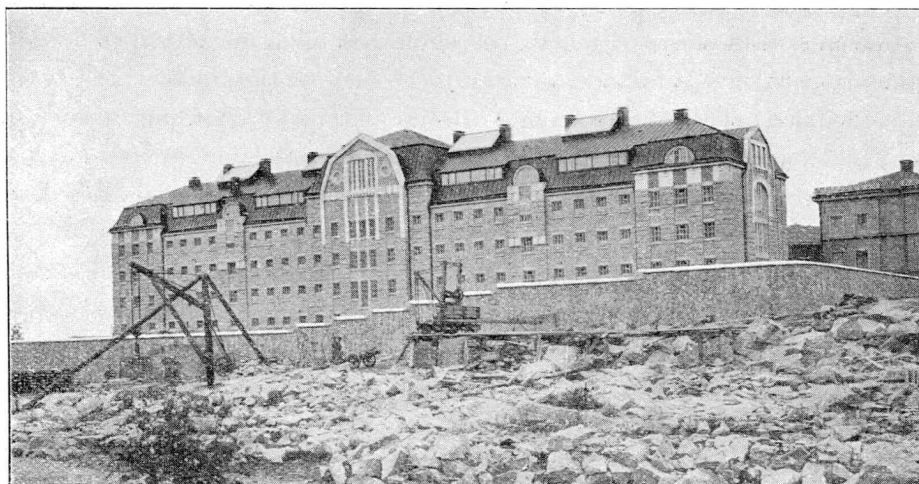
Tarkastettuansa luonnospiirustukset pyysi Vankeinhoitohallitus 11 päivänä tammikuuta 1907 päivätyssä kirjeessä että Ylihallitus määräisi ylimääräisen arkkitehdin S. Michailowin tekemään täydelliset piirustukset ja kustannusarvion puheenalaista koppirakennusta varten mainittujen luonnospiirustusten perusteella.

Sellainen määräys annettiinkin 15 päivänä tammikuuta 1907 ja toukokuun 25 päivänä samana vuonna saatiin täydelliset piirustukset ja niihin kuuluva

420,000 markan summaan päättävä kustannusarvio valmiiksi. Ylihallituksessa tarkastettuina lähetettiin ne sitten Vankeinhoitohallituksen toimenpiteestä vahvistettaviksi.

Joulukuun 16 päivänä 1907 päivätyssä kirjeessä anoi Keisarillinen Senaatti, että kyseessä oleva lisärakennus saataisiin rakentaa Turun kuritusvankilaan sekä, että siihen tarkotukseen saataisiin käyttää 420,000 markan summaan saakka yleisiä varoja, josta kolmen vuoden 1908, 1909 ja 1910 ajalla saataisiin käyttää vuosittaisin 140,000 markkaa. Armollisella käskykirjeellä annettiin tähän esitykseen suostumus 6/19 päivänä maaliskuuta 1908.

Tätä asiaa esiteltäessä seuraavan huhtikuun 3 päivänä määräsi Keisarillinen Senaatti huomioonottamalla niinhyvin Yleisten rakennusten Ylihallituksen tarkastuksessa tehdyt kuin Vankeinhoitohallituksen lausunnossa sen johdosta esitetyt muistutukset piirustuksia vastaan, että väliseinät varmuuskopeissa oli



Turun kuritusvankila. Uusi koppisivusta.

tehtävät ainakin 1 ½ tiilinmittaa paksuiksi, jättäen piirustusten vahvistamisen niissä osissa, mitkä koskivat koppi-ikkunoiden laajuutta ja asemaa riippuvaksi erityisestä esityksestä, sekä että puheenalaisen kopperakennuksen teettäminen uskottaisiin toimikunnalle, johon kuuluisi Turun kuritusvankilan tirehtööri V. Nyberg puheenjohtajana sekä apulaistirehtööri kapteeni O. U. Palmroth ja Ylihallituksen valitsema ylimääräinen arkkitehti jäsenenä. Sitäpaitsi määräsi Keisarillinen Senaatti, että kuritusvankilassa säilytettäviä vankeja mikäli mahdollista olisi käytettävä työmiehinä näissä töissä.

Teknilliseksi jäseneksi rakennustoimikuntaan ja työtä johtavaksi arkkitehdiksi määrättiin toukokuun 1 päivänä 1908 ylimääräinen arkkitehti S. Michailow ja heinäkuun 3 päivänä samaa vuotta, työtä valvovaksi arkkitehdiksi ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg. Jäseneksi rakennustoimikuntaan kapteeni

O. U. Palmrothin sijaan, joka oli luopunut virastansa tässä kuritusvankilassa, määrättiin heinäkuun 6 päivänä 1908 Turun lääninvankilan tirehtööri O. Saario.

Senaattori August Nyberghin käydessä tässä vankilassa marraskuun 7 päivänä 1907 sai tirehtööri V. Nyberg käskyn ryhtymään kaivaus- ja perustanlaskutöihin rakennettavaksi määrättyä lisärakennusta varten. Näitä töitä tehtiin ilman vapaiden työmiesten apua heinäkuuhun 1908.

Ne työt, mitkä tämän ajan jälkeen tehtiin rakennusvuonna 1908 ovat seuraavat:

Harmaakivisen piirimuurin rakentaminen alkoi heinäkuussa ja täytyi tähän työhön ottaa joukko vapaita työmiehiä esimiehiksi, joilla oli velvollisuutena harjottaa vankeja muuraustoimeen ja samalla itse ottaa osaa siihen. Vuoden lopussa saatiin 80 senttimetrin paksuista muuria 283 m³ valmiiksi. Kaikki pohjakerroksen ja sen perusmuurin sekä vesijohdon kallionlouhimistyöt tehtiin valmiiksi ja vesijohdon putket asetettiin sitävarten louhimalla tehtyyn kanavaan. Muutamien seinien alustaksi tehtiin perusmuuri ja kiviä murrettiin ja hakattiin piirimuuria, sokkelia ja fasaadeja varten. Yhteinen septiktankki tehtiin kaikkia kuritusvankilan rakennuksia varten A. B. Vesijohtoliike O. Y:n piirustusten mukaan. Kokonaiskustannukset tästä septiktankista nousivat noin 14,000 markkaan.

Näihin töihin meni 16,783 vankityöpäivää ja vapaiden työläisten päiviä meni kaikkiaan 1,352.

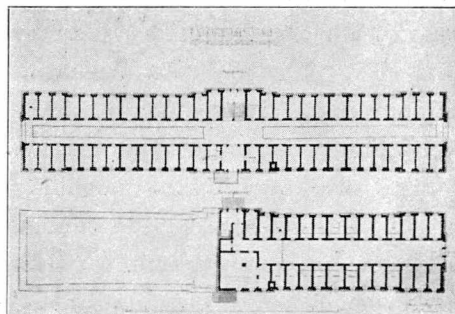
Koska kuritusvankien lukumäärä suuresti oli kasvanut ja koppimäärän suurentaminen sentähden oli tullut tarpeelliseksi ja kun tekeillä olevassa rakennuksessa koppien lukumäärää mainittavan suuritta kustannuksitta voitiin lisätä, ryhdyttiin seuraaviin muunnoksiin Vankeinhoitohallituksen Keisarilliselta Senaatilta hankkimalla luvalla:

1) kellarikerros pohjoiseen antavassa osassa rakennusta sisustettiin 15,000 markan kustannuksella;

2) tähän kellarikerrokseen tehtiin sitten 10 varmuuskoppia, 12 rangaistuskoppia, kolme kylpykoppia, klosettihuone, höyrypannuhuone hiilikarsinoineen sekä pienehkö varastohuone, kaikki 14,980 markan hinnasta;

3) rakennuksen ensi kerrokseen sijotetut kylpy- ja säilytys huoneet tehtiin vankikopeiksi, joten saatiin 26 uutta koppia 15,000 markan kustannuksella;

4) ensi kerroksessa olevat sairaosaston 16 koppihuonetta muunnettiin myöskin tavallisiksi kopeiksi, kun rakennustoimikunta työtä valvovan arkkitiedin kannatuksella katsoi sairaosaston sijottamisen kopperakennukseen vähemmän sopivaksi.



Turun kuritusvankila. Uusi koppisivusta.
Pohja- ja 1:sen kerroksen pohjapiirros.

Kuten edellä on mainittu jätettiin rakennuspiirustusten vahvistus, mikäli se koski ikkunoiden suuruutta, toistaiseksi. Tämän johdosta päätti rakennustoimikunta työtä valvovan arkkitehdin ehdotuksesta, että ikkunoiden laajuus ei saisi nousta yli neliömetrin lukuunottamatta 20 jopa 30 vesille päin antavaa koppi-ikkunaa, mitkä tehtäisiin niin isoiksi, että vangit seisovassa asemassa voivat nähdä kopista ulos. Tämän päätöksen nojalla tehtiin uusi fasaadipiirustus, joka pohjapiirustusten ohella ehdotettuun uuteen kellarikerrokseen ja uudistettavaan ensi kerrokseen lähetettiin marraskuun 19 päivänä 1908 Vankeinhoitohallituksen avustuksella saamaan asianmukaista vahvistusta.

Rakennusvuonna 1909 tehdyt työt.

Vaikka ensi rakennusvuotena oli kaivettu ja kuljetettu pois suuria kasoja maata, kesti kumminkin vielä kolme kuukautta vuonna 1909, ennenkuin kaikki kaivaustyöt saatiin tehdyksi. Näinä kuukausina poistettu maa teki kaikkiaan 1,700 m³.

Pohjamuurin tekemistä puuhattiin keskeyttämättä, vaan vasta toukokuussa saatiin kaikki perustukset lasketuiksi. Vuorenlouhoksessa oli yltymäri koko vuoden vapaita työmiehiä ja vankeja lohkomassa ja hakkaamassa kiviä piirimuuriin, sokkeliin ja fasaadeihin. Sokkelin sijottaminen alkoi helmikuun alussa ja ennen toukokuun loppua se oli valmis.

Huhtikuun lopussa voitiin jälleen ryhtyä piirimuurin työhön, mutta se oli keskeytettävä jo kesäkuussa, kun koko työvoima silloin siirrettiin muuraamaan uutta rakennusta. Ainoastaan 103 m³ piirimuuria saatiin siten vuonna 1909 muuratuksi. Tiilinmuurausta, johonka ryhdyttiin toukokuun 21 päivänä, kesti yhtämittaa vuoden loppuun saakka, joten 707,000 tiiltä saatiin seinään muuratuksi. Samaan aikaan muurattiin fasaadiin 2,218 m³ kiveä graniitista.

Ensimäiset rautabetoniset niskat pantiin sijoilleen heinäkuussa, ja jatkettiin sitä työtä lakkaamatta vielä marraskuussakin, jolloin alkoi ankara pakkanen, niin että tämä työ oli keskeytettävä. Tämän ajan kuluessa tehtiin kaikki muut paitsi ullakonalaiset niskat. Kaikki tämän vuoden aikana paikoilleen sijotetut ovien ja ikkunoiden kehykset olivat vankien tekemät.

Vuonna 1909 oli käytettyjen vapaiden työpäivien lukumäärä 6,579 ja vankeityöpäiväin 60,068.

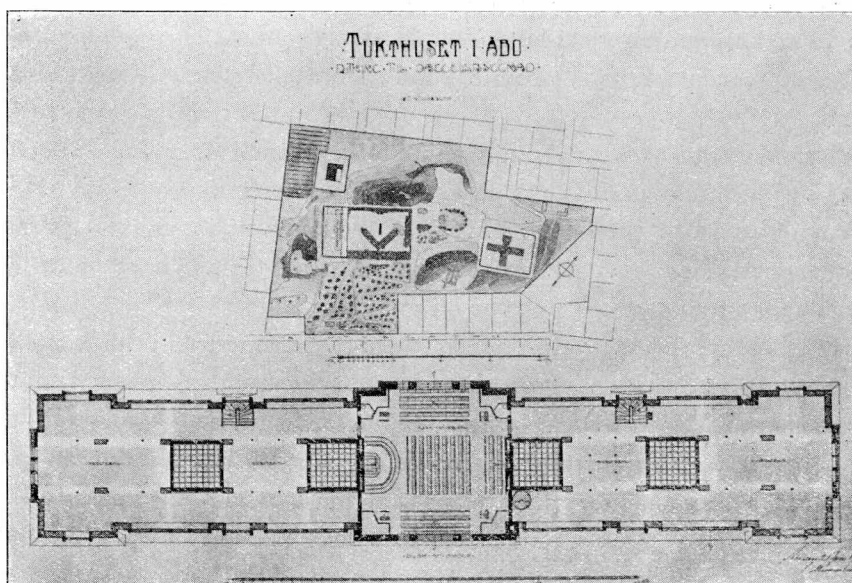
Vaikka välilattioiden vuoliaiskerrat olisivat olleet laitettavat rautakanattimien väliin sovitetuista betoniholveista kustannusarvion mukaan ja sanka-kaarenmuotoinen holvi ullakkokerroksia vastaan olisi ollut muurattava tiilistä, tehtiin kumminkin kaikki niskat rautabetonista, koska kustannukset tästä eivät nousseet, mutta sen kautta voitettiin paljon aikaa. Tämän työn toimitti betonitoiminimi Aug. Kiökemeister urakalla. Kustannukset kaikista näistä betonitoista ja asfalttitöistä nousivat 48,497 markkaan 78 penniin.

Kustannusarvioon otettua asfalttieristystä graniittiverhouksen ja takamuurin välillä ei tullut tehdyksi muualla kuin pohjamuuria lähinnä olevissa osissa sokkelia.

Rakennusvuonna 1910 tehdyt työt.

Vuorenlouhimis- ja kivenhakkuutyöt olivat käynnissä aina elokuuhun saakka.

Jo tammikuussa alettiin uudelleen muuraustyöt, ja syyskuussa oli ne kaikki loppuun saatettu. Sen ajan kuluessa muurattiin seinään 155,500 tiiltä ja 235 m² fasaadikiveä.



Turun kuritusvankila. Ullakko- ja asemapiirros.

Sisustustöiden suorittamista varten kylmempänäkin vuodenaikana ja rakennuksen kuivattamista varten samaan aikaan, tehtiin joukko kuivatusuuneja. Lämmitystä kesti aina toukokuuhun saakka ja siihen meni 4,000 markkaa.

Rappaukset, mitkä tulivat vankien toimitettaviksi, aloitettiin maaliskuussa ja joutuivat valmiiksi lokakuun kuluessa.

Lämpöjohtotyöt, mitkä oli annettu urakalle toiminimelle Rob. Huber Helsingistä 39,500 markan summasta ja oikeudella saada vankeja apureiksi, aloitettiin huhtikuussa ja tarkasti ne valmiina insinööri C. Holmström joulukuun 20 päivänä 1910.

Betoniniskat ullakkoa vastaan, joita ei tehty edellisen vuoden kuluessa, tehtiin nyt valmiiksi ja niiden yhteydessä osaksi betonista osaksi levystä tehdyt

imukanavat, jotka oli sijoitettu niskojen sisään. Nämät työt saatiin valmiiksi heinäkuun kuluessa. Imupiiput teki niskojen tultua paikoilleen mainittu betoni-toiminimi kuonabetonista 8 sentimetrin vahvuisien seinien kera.

Vesikaton laskeminen mustasta levystä alettiin toukokuussa ja saatiin koko katon pinta ala valmiiksi lasketuksi lokakuussa. Tämän työn viivystymiseen oli syynä se, että siihen käytettiin yksinomaan vankeja työmiehinä.

Huoneiden sisällä olevat vesi- ja likajohdot teki urakalla toiminimi A. B. Vesijohtoliike O. Y. 13,040 markan hinnasta käyttämättä vankien apua. Tämän yhteydessä toimitettiin ylitöitä 500 markasta. Nyt kyseessä olevat työt tarkasti valmiina insinööri C. Holmström joulukuun 20 päivänä 1910.

Kaikki puusepäntyöt teetettiin yksinomaan vangeilla. Käyttämällä ainoastaan kahden vapaan sepän apua tehtiin kaikki rakennukseen tarvittavat sepäntyöt niinkuin ristikot, ristikkokaiteet, portaat y. m. itse kuritusvankilassa. Kaiken öljymaalaustyön ovat myöskin tehneet vangit, kun sitävastoin kalkkimaalaus-töissä oli jonkun aikaa apuna yksi vapaa työmiehen. Valokuilujen lasit vapaaseen ilmaan päin on paikoilleen asettanut hankkija S. Forsberg, kaikki muut ovat sijoitelleet vangit.

Lattianlaskemis- ja betonityöt on teettänyt insinööri Aug. Kiökemeister 8,087 markasta 94 pennistä yli hänen edellämaitun kontrahtisummansa. Samana vuonna käytettiin töihin kaikkiaan 2,827 vapaata ja 56,383 vankityöpäivää.

Kun havaittiin, että vapaiden työmiesten käyttäminen näihin töihin oli aikaansaanut paljon hankaluutta vartioimisen suhteen ja työkkin siten tullut koko lailla kalliimmaksi, oli rakennustoimikunta puheenjohtajansa kautta Vankeinhoitohallituksen ylitirehtööriltä pyytännyt ja saanut luvan palkita n. k. säästö-rahalla niitä vankeja, jotka tekivät työtä yli sen määrän, mitä vangeilta tavallisesti vaaditaan. Koska katsottiin arveluttavalta hankkia sähkövaloa tähän rakennukseen, kun arveltiin syntyvän hankaluuksia sen johdosta, että sähkökeskus helposti voisi joutua epäkuntoon tahi pääjohto voitaisiin katkaista poikki, ei sitä asianomaisten suostumuksella vielä ole hankittu. Siihen annettu 17,000 markan määräraha on käytetty muihin rakennukseen kuuluviin töihin, joiden joukosta on mainittava septiktankki.

Vaikka rakennustoimikunta teki kaiken voitavansa saadaksensa rakennuksen, kuten alkuaan oli tarkotus, täysin valmiiksi ennen vuoden 1910 loppua, ei se kumminkaan onnistunut pääasiassa siitä syystä, että tehtiin edellämaitut ylityöt, joiden arveltiin nousevan 49,980 markan hintaan, mutta myöskin siitä syystä, että suuri osa vankeja teki työtä sangen vastahakoisesti nähtävästi pitkistääkseen rakennuksen valmistumista. Huolimatta siitä oli rakennus vuoden lopussa valmiina vastaanottamaan vankeja, joskin niitä vaan voitiin sijoittaa kolmanteen ja neljänteen kerrokseen.

Koppirakennukseen lisineen ja muunnoksineen tulee mahtumaan:

Esihuone, 231 koppia (alkuaan ehdotetun 157 sijaan), joista 10 on varmuuskoppia ja 12 rangaistuskoppia on sijoitettu kellarikerrokseen, kaksi johtokunnan huonetta, neljä huonetta vanginvartijoille, neljä tarjontahuonetta, yksi höyrypannuhuone, kolme kylpyhuonetta, 9 klosettihuonetta, 3 varastohuonetta ja 3 porrashuonetta.

Useimpien koppien sisällys on $27,25 \text{ m}^3$. Pienempimittaisia koppeja ei ole varsinaisissa kerroksissa, mutta kylläkin isompia kun 14 koppia on sisällykseltään $36,14 \text{ m}^3$ avarat. Nämät ovat tarkotetut kahta vankia varten. Kellarikerroksen koppien pienin avaruus on $19,23 \text{ m}^3$.

Tätäpaitsi on rakennuksen ullakkokerroksessa kirkkosali lattiapinnaltaan 193 m^2 ja työsalia yhteensä lattiapinnaltaan 695 m^2 .

Rakennuksen koko kuutiolisällys laskettuna kellarikerroksesta saakka ja siihen luettuna ullakkokerroksen vuoliaiskerratkin on kaikkiaan $24,327 \text{ m}^3$ ja kokonaiskustannukset nousevat nähtävästi 480,000 markan seuduille.

Paitsi yllämainittua uutta kopperakennusta Turun kuritusvankilaan on tänä tilintekokautena Ylihallituksessa ryhdytty laatimaan ehdotusta uutta talousosastoa, sairaalaa, höyrykeskusta y. m. varten sekä vanhan vankilan puolen osittaista uusimista varten Vankeinhoitohallituksen 2 päivänä elokuuta 1910 päivätyssä kirjeessä tekemän pyynnön johdosta.

Hämeenlinnan kuritus ja työvankila (naisia varten).

Heinäkuun 26 päivänä 1909 lähetti Ylihallitus Vankeinhoitohallitukseen vaaditut piirustukset muunnoksiin ja pienempiin lisärakennuksiin Hämeenlinnan kuritus- ja työvankilan päiväkoppiisivustassa, jotka lisärakennukset käsittäisivät muun muassa uuden ulkopuolisen sisäänkäytävän, uudet kalteriportaavat y. m. Kun Keisarillinen Senaatti oli tämän ehdotuksen hyväksynyt ja antanut tarkotukseen varatun 8,100 markan kustannussumman, tehtiin nämät työt Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta:

Vankeinhoitohallituksen 30 päivänä syyskuuta 1910 päivätyssä kirjeessä tehdyn esityksen johdosta on tässä Ylihallituksessa ryhdytty tekemään ehdotusta uutta koppiisivustaa varten lisärakennukseksi Hämeenlinnan kuritusvankilaan.

Lappeenrannan työvankila (miehille).

Marraskuun 24 päivänä 1908 kirjottamassaan kirjeessä Vankeinhoitohallitukselle ehdotti tämä Ylihallitus, että Vankeinhoitohallitus ensi tilassa ryhtyisi tarpeellisiin toimiin niiden hankaluuksien poistamiseksi, jotka nykyään rasittavat Lappeenrannan työvankilan rakennuksia.

Siinä suhteessa mainitaan tässä seuraavat tarpeelliset parannukset:

1) Kiinteitä ristikkoseiniä olisi sopiviin paikkoihin koridooreissa ulkopuolella yhteisiä makuusaleja (joissa on yhteensä 200 vuodepaikkaa) pystytettävä niinhyvin harvalukuisan vartijaston turvaksi kuin pakoyritysten estämiseksi.

2) Koska vankilan sisään rakennettu vanha keskusosa puusta on uhkaavana vaarana koko laitokselle etenkin siihen nähden, että sinne sijotetussa puusepänverstaassa käytetään petroleumivalaistusta, olisi vanhat eri jaksoihin tehdyt portaat uudestaan rakennettavat.

3) Hankaluuksien tähden huoneita tyhjennettäessä mahdollisesti tapahtuvassa tulipalossa erillään olevassa verstarakennuksessa puusta ehdotetaan tehtäväksi hätäuloskäytäviä.

4) Koska vankilan koko vartijastosta ainoastaan vahtimestarilla on asunto vankilassa, kun kaikki muut tähän henkilökuntaan kuuluvat (33 vanginvartijaa ja 3 työnkaihsijaa) asuvat noin 2 kilometrin päässä vankilasta vuokrahuoneustoissa, niin ehdotetaan että asuntoja ainakin tälle vartijastolle hankitaan lyhemmän matkan päähän, mieluummin sitä varten tehtyihin kruunun rakennuksiin.

Lopuksi huomautti Ylihallitus, että tämä vankila ylipäänsä on sopimaton jahtaalle sijotettu sekä mahdoton laajentaa.

Vankeinhoitohallituksen 18 päivänä marraskuuta 1908 päivätyssä kirjeessä tekemästä pyynnöstä ehdottamaan tarpeellista alaa kaivolle sekä vesijohdon ja vedennostolaitoksen laittamista Lappeenrannan työvankilaan, pani toiminimi Rob. Huber Ylihallituksen pyynnöstä toimeen tutkimuksia ja koe-
porauksia sitä varten. Kun tähän tarkotukseen oli saatu täydellinen selvitys, lähetettiin se helmikuussa 1910 Vankeinhoitohallitukseen suunnitelman toteuttamista varten.

Uusi keskusvankila (kuritusvankila).

Kyseessä olevana tilityskautena on Ylihallitus yksissä neuvoin Vankeinhoitohallituksen kanssa tarkastuttanut eri paikkoja uuden kuritusvankilan rakennuksia varten. Siinä suhteessa on muuan Oitin sotilasvirkataloon Hämeenlinnan kaupungin lähellä kuuluva noin 46 hehtaaria laaja ylänkö katsottu vastaavan kaikkia mahdollisia vaatimuksia. Tämän tähden on puheenalainen maa-ala piirretty kartalle ja punnitettu. Tämä asia on kumminkin kokonaisuudessaan erityisistä syistä katsottu täytyvän jättää toistaiseksi päättämättä.

II. Läänin- ja kihlakunnanvankilat.

Helsingin lääninvankila.

Elokuun 21 päivänä 1908 päivätyssä kirjeessä pyysi Vankeinhoitohallitus Ylihallitukselta piirustuksia ja kustannusarvioa niinhyvin itsenäistä verstaasra-

kennusta kuin myöskin makuusalin sisustamista varten Helsingin lääninvankilan pohjoisen sivustan kellarikerrokseen. Tämän johdosta tehtiin Ylihallituksessa ehdotus siihen tarkotukseen. Kustannusarvio verstasarakennusta varten puusta, joka verstasarakenus sisältäisi puusepän- ja maalarinverstaan, päättyi 8,000 markan arviosummaan. — Makuusalin sisustamisesta laskettiin kustannukset 2,500 markkaan. Määräraha tähän tarkotukseen myönnettiin marraskuun 10 päivänä 1908 Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnasta annetun tiedon mukaan; ja teetti verstasarakennuksen urakalla rakennusmestari Joh. Johansson, vaan makuusalin sisustus teetettiin vangeilla.

Näiden töiden johto uskottiin ylimääräiselle arkkitehdille T. Montellille, ja joutuivat ne valmiiksi vuoden 1910 kuluessa.

Turun lääninvankila.

Tämän Ylihallituksen tekemän ehdotuksen nojalla annettiin Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnasta saadun tiedon mukaan kesäkuun 10 päivänä 1910 7,300 markan suuruinen määräraha vesi- ja likajohtojen tekemiseen tirehtöörin ja vahtimestarin asuntoihin Turun lääninvankilan rakennusryhmissä. Tämän johdosta alettuja töitä vielä ei vuoden 1910 kuluessa tarkastettu.

Marraskuun 24 päivänä 1908 lähettämässään kirjelmässä pyysi Vankeinhoitohallitus tältä Ylihallitukselta ehdotusta muunnos- ja laajennustöihin Viipurin lääninvankilassa. Paikalla käytyänsä teki ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg piirustukset ja kustannusarvion tähän tarkotukseen. Tämän ehdotuksen mukaan saatiin lisäksi 15 uutta koppipaikkaa ja 5 sijaa vangeille yhteishuoneustoissa, jotapaitsi saatiin keittiö- ja leipomo-osastot ajanmukaisiksi. Pajarakennusta korottamalla saatiin tilaa puusepän- ja maalarinverstaalle. Kustannusarvio näistä muunnoksista nousi yhteensä 34,500 markkaan ja myönnettiin vastaava määräraha marraskuun 2 päivänä 1909 Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnasta saapuneen tiedon mukaan. Nämät työt tehtiin Viipurin lääninrakennuskonttorin toimesta, ja tarkasti ne valmistuneina ylimääräinen arkkitehti Allan Schulman tammikuun 16 päivänä 1910.

Maaliskuun 19 päivänä 1909 päivätyyn kirjeen ohella lähetti Vankeinhoitohallitus Ylihallitukselle Viipurin lääninrakennuskonttorissa piirustetun pohjaluonnoksen muunnoksiin Viipurin lääninvankilan tirehtöörin asunnossa, pyytäen että Ylihallitus antaisi lausuntonsa siten ehdotettujen muunnosten tarpeellisuudesta ja teettäisi täydelliset piirustukset puheenaolevaan tarkotukseen. Sittenkun ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg oli tehnyt piirustukset ja 6,800 markan summaan päättyvän kustannusarvion sanottuihin muunnoksiin, lähetettiin näin aikaansaatu ehdotus Keisarilliseen Senaattiin, joka Oikeustoimituskunnan 2 päivänä marraskuuta 1909 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan

myönsi valmistaviin töihin tarvittavat varat. Samoin kuin aikaisemmin mainitut muunnokset tässä lääninvankilassa tehtiin nämätkin työt Viipurin lääninrakennuskonttorin toimesta ja tarkasti ne ylimääräinen arkkitehti Schulman. Maaliskuussa 1910 pyysi Vankeinhoitohallitus Yleisten rakennusten Ylihallitukselta piirustuksia ja kustannusarviota Viipurin lääninvankilan kaakkoisen sivustan laajentamiseen. Ensimmäisen arkkitehdin Hugo Lindbergin tämän johdosta laatima ehdotus, joka 30 päivänä syyskuuta samaa vuotta lähetettiin Vankeinhoitohallitukseen käsittää noin 20 metriä pitkän jatkon puheenalaiseen sivustaan. Tämän kautta saataisiin vankilaan 35 uutta vankikoppia sekä venäläinen kirkko ja sakaristo. Sen ohessa tehtäisiin muunnoksia höyrypannuhuoneessa ja desinfioimishuoneessa y. m. Lisärakennus on tarkotettu tehtäväksi tasan vanhan sivustan kanssa ja tulisi se siis lukuunottamatta kellarikerrosta kolmikerroksiseksi. Kustannusarvio tästä työstä päättyy 120,325 markan arviosummaan.

Nikolainkaupungin lääninvankila.

Toukokuun 11 päivänä 1908 päivätyssä läheteessä lähetti Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunta Ylihallituksen käsiteltäväksi asian Nikolainkaupungin lääninvankilan laajentamisesta sikäläisen lääninrakennuskonttorin esimiehen tekemän ehdotuksen mukaan, mikä ehdotus tarkoitti uutisrakennuksen tekemistä, joka sisältäisi huoneustot koulua, huonekalumyymälää, pesulaitosta, kylpyhuoneita ja pajaa varten sekä vanhan pesutuvan muuntamista verstashuoneustoiksi. Tämä ehdotus, joka päättyi 70,000 markan arviosummaan havaittiin kuitenkin Vankeinhoitohallituksen ylitirehtöörin kanssa tarkastettaessa sopimattomaksi vankilaan ajottua lisärakennusta varten. Sitäpaitsi puuttui ehdotuksesta kokonaan sairaala, eikä siinä lainkaan ollut huomioonotettu välttämättömyyttä itse vankilan osittaista uusimista. Tämän tähden teki ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg käytyänsä itse paikalla joulukuun 17 päivänä 1908 ja neuvoteltuansa vankilan johtokunnan kanssa uuden suunnitelman puheenalaista laajentamista varten sekä laati sitten sen mukaan piirustukset, mitkä käsittivät:

- 1) vankilan uusimisen;
- 2) uuden verstarakennuksen;
- 3) uuden sairaalan; sekä
- 4) vanhan saunarakennuksen uusimisen ja laajentamisen.

Kustannusarvio näitä töitä varten päättyi 95,000 markan summaan.

Vankeinhoitohallituksen puoltavan lauseen ohella lähetettiin tämä ehdotus elokuussa 1910 Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskuntaan.

Oulun lääninvankila.

Marraskuun 8 päivänä 1909 päivätyssä kirjeessä pyysi Vankeinhoitohallitus Ylihallitukselta piirustuksia ja kustannusarvioa Oulun lääninvankilassa tehtäviä

muunnos- ja lisärakennustöitä varten. Saamastaan toimesta teki ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg, itse paikalla tehtyensä tarkastuksen, puheenalaisen ehdotuksen Ylihallituksessa. Tähän tarkotukseen tehtyjen piirustusten mukaan tulisi itse vankilarakennuksessa koppisivustat jatkettaviksi noin 8 metriä koilliseen ja lounaaseen, joten kellarikerrokseen saataisiin lisäksi kaksi verstasta, kolme varmuuskoppia ja kylpyosasto vastatulleita vankeja varten. Ensimmäiseen, toiseen ja kolmanteen kerrokseen tulisi lisäksi yhteensä 36 kappaletta. Muunnoksien ja uusimisien kautta saataisiin kellarikerrokseen lisäksi tilaa vielä kahdelle verstaalle, desinfioimislaitteelle, puuaineksien kuivatushuoneelle, kaljanpanimolle y. m. Ensimmäisessä kerroksessa muunnettaisiin joltisesti hallintosiivusta ja toisessa ja kolmannessa kerroksessa tehtäisiin pienempiä muunnoksia yhteishuoneissa.

Vankilan lämmitykseen, kylpyihin ja pesuihin tarvittavaa höyryä varten on suunniteltu tehtäväksi höyrykeskus vanhojen melkein kelvottomien, pääarakennukseen sijoitettujen höyrypannujen sijaan. Vankilarakennuksen vanhat pannuhuoneet jäisivät siten käytettäviksi muihin tarkoituksiin. Tiilistä tehtäväksi suunniteltua höyrykeskustaa varten tarvittava uutisrakennus sisältäisi höyrypannuhuoneen kahta pannua varten, pesulaitoksen kuivaushuoneineen, saunan ja kaksi pukemishuonetta. Vanhan puupalisaadin sijaan on suunniteltu tehtäväksi piiraita kivistä, mikä aitaus ympäröisi niinhyvin varsinaisen vankilapihan kuin vankilalle tarpeellisen halkotarhankin.

Sitäpaitsi käsitteä puheenaoleva ehdotus neljän vanginvartijan asunnon laittamisen kaksinkertaiseen uuteen puurakennukseen. Mankelihuonetta, leivinja pesutupaa sekä vanginvartijan aittoja varten olisi tehtävä uusi rakennus puusta.

Nämät piirustukset ynnä niihin kuuluva kustannusarvio, päättävä 214,545 markan arviotsummaan lähetettiin lokakuun 25 päivänä 1909 Vankeinhoitohallitukseen toimitettavaksi edelleen vahvistusta saamaan.

Hämeenlinnan ja Kuopion lääninvankilain uusimiseksi on tämän tilikauden aikana ryhdytty toimenpiteisiin Vankeinhoitohallituksen esityksestä.

Kastelholman kihlakunnanvankila.

Elokuun 21 päivänä 1908 päivätyn kirjeen ohella lähetti Vankeinhoitohallitus tähän Ylihallitukseen Turun läänin rakennuskonttorin esimiehen tekemän 36,000 markan arviotsummaan päättävän ehdotuksen Ahvenanmaalla sijaitsevan Kastelholman kihlakunnanvankilan uusimiseen ja laajentamiseen ja pyysi, että Ylihallitus antaisi tehdä uudelleen koko ehdotuksen sillä tarkotuksella, että kustannukset saataisiin alenemaan. Sittenkun ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg oli tässä tarkotuksessa käynyt Vankeinhoitohallituksen ylitirehtöörin kanssa

itse paikalla, tehtiin uudet piirustukset, mitkä käsittivät paitsi itse vankilan uusimista uuden puurakennuksen tekemisen vahtimestarille asunnoksi; ja lähetettiin nämät piirustukset ynnä 22,000 markan arviotsummaan päätyvä kustannusarvio marraskuun 17 päivänä samaa vuotta Vankeinhoitohallituksen toimesta saatettavaksi asianomaiseen paikkaan vahvistettaviksi.

Kittilän kihlakunnanvankila.

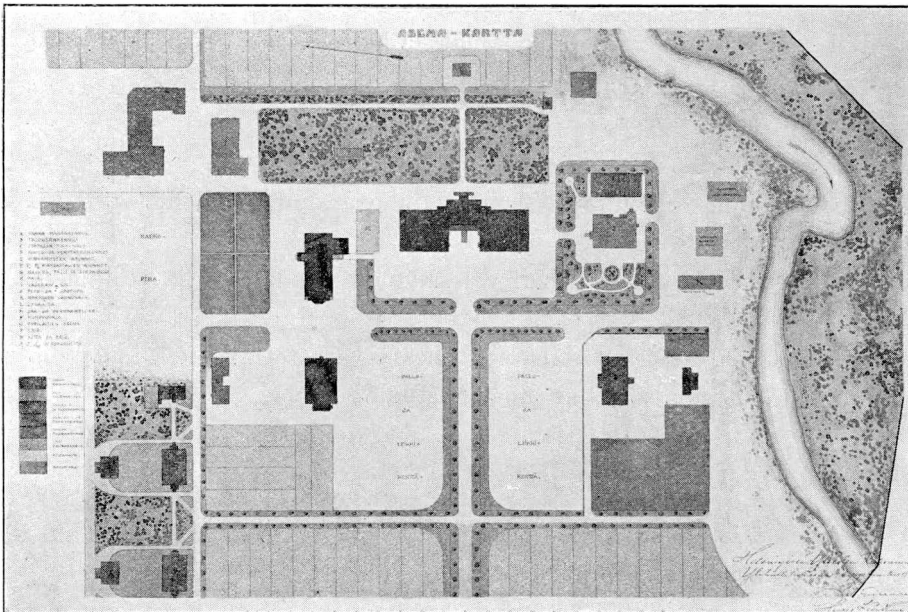
Oulun lääninrakennuskonttorissa 19 päivänä tammikuuta laaditun piirustuksen ja siihen liittyvän kustannusarvion nojalla myönsi Keisarillinen Senaatti Oikeustoimituskunnasta tulleen tiedon nojalla Ylihallituksen antaman puollon nojalla 6,500 markan määrärahan uutta piiraitaa y. m. varten Kittilän kihlakunnanvankilaan. Tämä työ tehtiin Oulun lääninrakennuskonttorin johdolla, jonka esimies H. Andersin 19 päivänä lokakuuta 1909 tarkasti nämät työt valmiina.

III. Yleiset pakkokasvatuslaitokset.

Koivulan kasvatuslaitos poikia varten.

Kun Koivulan kasvatuslaitos Tuusulassa tammikuun 1 päivänä 1891 avattiin, oli siinä sijaa 70 oppilaalle. Voidaksensa lisätä oppilaspaikkoja 100:aan tehtiin vuosina 1897—98 sekä 1902—03 eräitä muunnos- ja uutisrakennustöitä.

Huolimatta siitä että tätä laitosta, kuten ylläolevasta käy selville, oli eri aikoina lisätty suuremmilla tahi pienemmillä lisärakennuksilla kipeimmän huo-



Koivulan kasvatuslaitos. Asemakaava.

neiden tarpeen tyydyttämiseksi, oli yhtäkaikki tilanpuute aina edelleen tuntuva, jonka vuoksi laitoksen johtaja S. G. Dahlström tammikuussa 1903 osotti Vankeinhoitohallitukselle välttämättömäksi täydentää laitoksen huoneustoja ja laajentaa koko laitosta. Tämän johdosta ehdotti Vankeinhoitohallitus tälle Ylihallitukselle että silloinen ylimääräinen arkkitehti Hugo Lindberg määrätäisiin neuvoteltuaan asiasta johtaja Dahlströmin kanssa tekemään piirustukset ja kustannusarvion yllä kosketeltuihin töihin. Suostuen Vankeinhoitohallituksen pyyntöön määräsi Ylihallitus arkkitehti Lindbergin suorittamaan tämän tehtävän. Tämän johdosta tehdyt piirustukset ja kustannusarviot lähetettiin Vankeinhoitohallituksen toimesta Keisarilliseen Senaattiin.

Tämä ehdotus käsittää allaluetellut rakennustyöt:

LITT. A. *Muunnoksia päärakennuksessa*, joiden tarkoituksena on sijoittaa ensi kerrokseen:

- a) neljä päivähuonetta;
- b) arestiosaston, kahdeksan koppia;
- c) sairasosaston;
- d) osaston kuutta n. s. makuukärsinaa varten;
- e) kylpyhuoneen vastasaapuneille oppilaille;
- f) huone vierailevia omaisia ja holhoojia varten.

toiseen kerrokseen:

- a) neljä isoa makuusalia ynnä huonee valvojalle;
- b) vahtimestarin työhuone;
- c) vahtimestarin asunto, kaksi huonetta ja keittiö;
- d) huone laitoksessa vierailevia entisiä hoitolaisia varten:

kolmanteen kerrokseen:

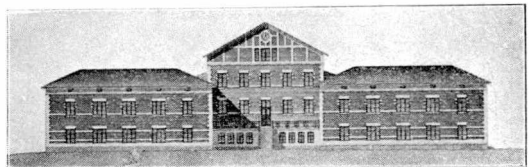
- a) kansliahuoneusto;
- b) vierashuone auskultantteja ja vierailevia ammattimiehiä varten pakko-kasvatuksen alalla;

ullakolle sisustetaan pienehkö valokuvaustyöhuoneusto ja vesijohdon painesäiliö:

Rakennuksen ulkomuoto olisi sen ohessa varustettava keskipäädyllyllä sekä rapatuilla listalaitteilla ja ikkunanharjulistoilla.

Litt. B. *Talousrakennus*,

alakerta kivistä ja yläkerta puusta sekä holvilla varustettu pohjakerros. Tämä rakennus sisältää.



Koivula. Päärakennuksen etufasaadi.

1:nsi kerroksessa:

keittiön jaleivintuvan varasto- ja säilytys huoneineen, ruokasalin palveluskunnalle sekä asunnot taloudenhoitajattarelle ja naispalvelijastoille.

2:ssa kerroksessa:

isomman huoneen rukous- ja juhlasaliksi sekä oppilaiden ruokasaliksi, sekä laulu- ja voimistelusalin.

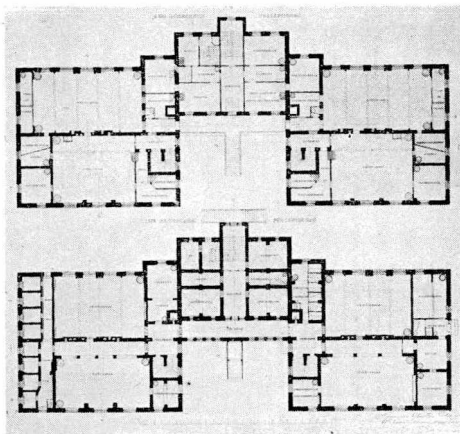
pohjakerroksessa:

pesulaitoksen, desinfiomisuuinin, sähkövalokeskustan sekä asuinhuoneuston koneenkäyttäjälle ynnä talous- ja varastokellarit.

Höyrypannuhuone, suunniteltu erikaton suojaan ja tehtäväksi jatkamalla etelä suuntaan, välittömästi talousrakennuksen viereen.

LITT. C. *Johtajan rakennus.*

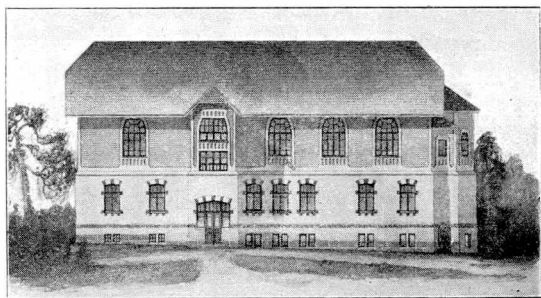
Tämä rakennus ajottiin tehtäväksi puusta sekä sisältämään viisi huonetta ja keittiön tirehtööriä varten ja yhden huoneen tarkastuksella käypiä vieraita varten sekä ullakkohuoneita; jotapaitsi holvilla varustettuun pohjakerrokseen oli tehtävä pesu- ja leivintupa sekä kellarit.



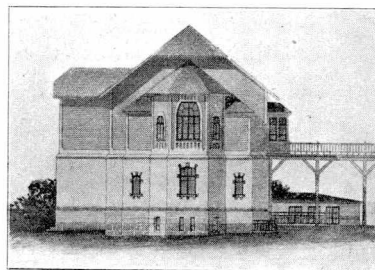
Koivula. Päärakennuksen pohjapiirros uusimisen jälkeen.

LITT. G. *Navettarakennus.*

Tämä rakennus oli ajottu tehtäväksi kivistä ja sisältämään navetan 30 leh-mälle, tallin 8 hevoselle ja sikolätin 30 sialle, sekä asunnot rengille ja karjakolle.



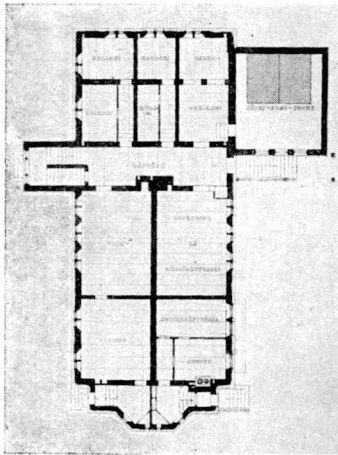
Koivula. Talousrakennus.
Fasaadi pohjoiseen.



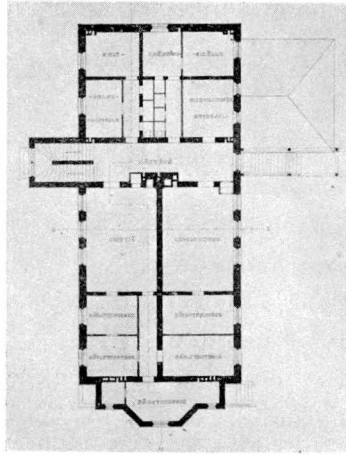
Päätyfasaadi.

- LITT. H. *Paja kivistä.*
 LITT. I. *Ajokalu- ja työkaluliiteri.*
 LITT. K. *Vanhan vaunuliiterin muutos.*
 LITT. L. *Vilja-aitta kivistä.*
 LITT. M. *Jää- ja perunakellari.*
 LITT. N. *Pumppuhuone.*
 LITT. O. *Oppilaiden sauna.*
 LITT. P. *Käymälärakennus.*

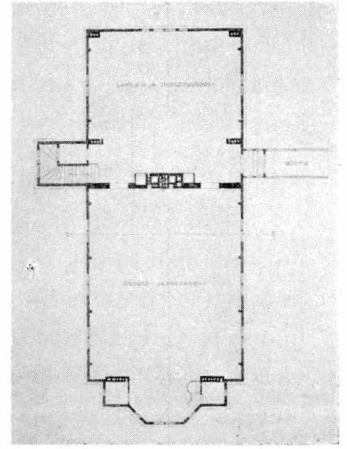
Tätäpaitsi sisältyi ehdotukseen vesi- ja likajohdot sekä sähkövalolaitteiden sijottaminen, mistä kustannukset laskettiin kaikkiaan 304 markkaan 50 penniin.



Pohjakerroksen pohjapiirros.



Ensi kerros
Koivula. Talonrakennus.



2:sen kerroksen pohjapiirros.

Oikeustoimituskunnan läheteellä käski Keisarillinen Senaatti 25 marras-kuuta 1908 Vankeinhoitohallituksen yksissä neuvoin ensimmäisen arkkitehdin Hugo Lindbergin kanssa tarkastamaan puheenalaisen ehdotuksen sillä tarkoituksella, että kustannukset olisi saatu alenemaan.

Niiden neljän vuoden aikana, jotka olivat kuluneet ehdotuksen tekemisestä, oli osa työhinnosta suuressa määrässä noussut työntehon lainkaan silti lisääntymättä vastaavassa määrässä. Tämä asianhaara antoi Vankeinhoitohallitukselle aiheen alamaissa esityksessä tämän rakennushankkeen toteuttamisesta maaliskuun 11 päivänä 1907 ehdottaa, että 1904 vuoden kustannusarvioon otetut hinnat olisivat korotettavat likimäärin 10 prosentilla, niin että sen loppusumma nousisi tasasissa luvuissa 330,000 markkaan. Alkuperäisen kustannusarvion summien alennus siis olisi ollut mahdoton, jollei eräitä helpotuksia töissä olisi voitu saada myönnetyksi. Tässä suhteessa oli laitoksen tirehtööri M. Sydänheimo

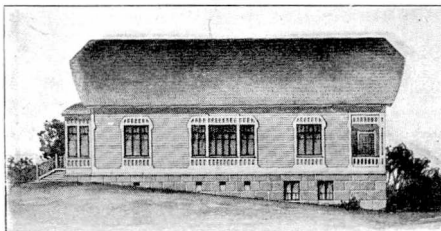
sitoutunut teettämään laitoksen hoitolaisilla joukon töitä, kuten: maankai-vausta, puhdistustöitä, apuritöitä, laastintekoa, liituvärimalausta, välipohjien täytteen kantamista, sekä erinäisiä kuljetustöitä paitsi tiilin kantamista. Sitäpaitsi tehtiin rakennustyö jonkun verran yksinkertaisemmaksi, jonka ohessa vilja-aitan Litt L. rakennus katsottiin voivan jäädä toistaiseksi. Näiden toimenpiteiden kautta saatiin ehdotettu kustannussumma alenemaan 290,000 markkaan.

Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunnan 8 päivänä toukokuuta 1909 päivätyllä kirjeellä saatettiin Ylihallituksen tietoon, että vastamainittua kustannussummaa vastaava määräraha oli myönnetty sillä ehdolla, että työn teettäminen tulisi riippumaan siitä myöntäisikö valtiovarain tila semmoista kustannusta. Vuodeksi 1909 osotettiin samalla kertaa tähän 110,000 markan määrä. Jo aikaisemmin oli Oikeustoimituskunnasta 18 päivänä tammikuuta päivätyssä kirjeessä annettu Ylihallitukselle tieto, että töiden alottamiseen oli myönnetty 30,000 markan ennakkomäärä. Vielä lisäksi annettiin tähän 70,000 markkaa Oikeustoimituskunnan 22 päivänä heinäkuuta 1910 päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan.

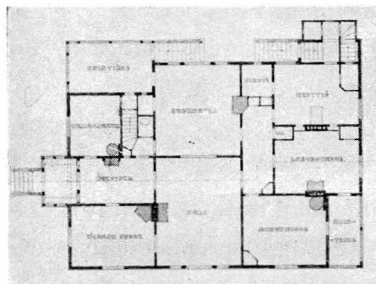
Työnjohtajaksi otettiin aluksi rakennusmestari Emil Lindstedt ja työtä valvovaksi arkkitehdiksi ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg. Toukokuun 21 päivänä 1909 määrättiin ylimääräinen arkkitehti T. Montell johtamaan puheena olevia uusimis- ja laajennustöitä.

Helmikuussa 1909 aloitettiin talousrakennuksen ja johtajanrakennuksen työt.

Talousrakennuksen peruskaivoksia tehdessä havaittiin että maaperä lähemmäksi viisi metriä syvälle oli pääasiassa hiedansekaista savea, joka helposti imee sisäänsä vettä. Sentähden pidettiin välttämättömänä kaivaa perushauta koko tämän savikerroksen läpi maakerrokseen saakka, joka oli yksinomaan hienoa hietaa, ja sitten sotkea tähän hautaan soraa tarpeeksi korkealle; perustan läntiseen päähän, missä hietakerros oli vielä syvemmällä, täytyi vajottaa pontti-



Koivula. Johtajan rakennus.



Koivula. Johtajan rakennus.

seinät. Kustannusarviota tehtäessä talousrakennusta varten oli tosin maapohja tutkittu, mutta maatutkain oli luultavasti sattunut kiveen, sillä laskut oli tehty sillä edellytyksellä, että luja maaperä tavattaisiin kolmen metrin syvyydessä. Talousrakennuksen perustanlaskemistyöt edistyivät sangen hitaasti, kun kaikki kaivaustyöt tehtiin laitoksen hoitolaisten avulla ja niitä oli saatavana aino-

astaan vähän rakennustöitä varten. Kuitenkin saatiin perustustyöt tehdyiksi niin aikaisin, että sokkelinteko voitiin aloittaa ennen vuoden 1910 loppua.

Johtajan asunnon tarkasti valmiina ylimääräinen arkkitehti G. Stenius joulukuun 21 päivänä 1909.

Viimeksi mainitun vuoden joulukuussa aloitettiin talli- ja navettarakennuksen työt, ja saatiin se katon suojaan marraskuussa 1910.

Toukokuusta 1909 on töiden johtajana työmaalla ollut rakennusmestari K. A. Rothström ja kassanhoitajantoimi on ollut tirehtööri M. Sydänheimolla.

Kaikki nämät työt saataneen valmiiksi vuonna 1912.

Marraskuun 18 päivänä 1909 on Vankeinhoitohallitus pyytänyt piirustuksia ja kustannusarvioa asuinrakennuksia varten yliopettajalle, tarkastusmiehille ja yövärtijoille Koivulan kasvatuslaitoksessa. Tähän tarkotukseen on ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg tehnyt ehdotuksen, ja nousee arviosumma näistä rakennuksista ja niihin kuuluvista ulkohuoneista yhteensä 61,786 markkaan.

Kotiniemen kasvatuslaitos pojille.

Helmikuun 28 päivänä 1909 päivätyssä kirjeessä pyysi Vankeinhoitohallitus että tulipalossa turmeltunut neljäs oppilaskoti Kotiniemen kasvatuslaitoksessa Ylihallituksen toimesta jälleen pantaisiin kuntoon. Sittenkun toinen arkkitehti W. A. Tötterström oli paikalla tekemänsä tarkastuksen nojalla Ylihallitukselle tehnyt kyseessä olevaan tarkotukseen 985 markkaan 80 penniin päättyvän kustannusarvion, antoi Ylihallitus Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorille käskyn teettää sanotun työn. Tästä nousivat kustannukset 911 markkaan 7 penniin ja maksettiin tämä meno pienimpiin kiireellisiin töihin annetusta määrärahasta.

Heinäkuun 26 päivänä 1910 päivätyllä kirjeellä pyysi Vankeinhoitohallitus, että tämä Ylihallitus teettäisi kustannusarvion valtion Kotiniemen kasvatuslaitokseen ostaman Kaunismäen ulkokartanon rakennusten kuntoonpanemiseen. Kun kustannusarvio oli Ylihallituksen määräyksestä tehty Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin esimiehen toimesta lähetettiin se 6,000 markan arviosummaan nousevana Vankeinhoitohallitukseen ja ilmoitettiin, että näihin töihin tarvittaisiin ensialuksi 4,000 markkaa. Sittenkun Keisarillinen Senaatti oli myöntänyt nämät varat, tehtiin puheena olevat työt Hämeenlinnan lääninrakennuskonttorin toimesta.

Sippolan kasvatuslaitos pojille.

Sen johdosta että niin Koivulan kuin Kotiniemenkin kasvatuslaitokseen alaikäisiä lainrikkokkia varten tuli ylenmäärin hoitolaisia, pyysi Vankeinhoitohallitus 11 päivänä toukokuuta 1908 päivätyssä kirjeessä Yleisten rakennusten Ylihallitukselta piirustuksia ja kustannusarviota väliaikaisen kasvatuslaitoksen

sijottamiseen valtion omistamaan Sippolan pitäjässä olevaan Sippolan kartanoon.

Sittenkun ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg oli tässä tarkoituksessa tehnyt piirustukset muunnoksia ja lisärakennuksia varten Sippolan kartanon rakennuksiin, missä tilaa voitiin valmistaa 60 oppilaalle, lähetettiin nämät piirustukset helmikuussa 1909 70,000 markan loppusummaan päätyvine kustannusarvioineen Vankeinhoitohallitukseen. Kun Vankeinhoitohallituksen mielestä tämä ehdotus voitiin tehdä jossain määrin yksinkertaisemmaksi, sai Ylihallitus toimekseen varteenottamalla tämän tehdä uuden kustannusarvion. Maaliskuun alussa lähetettiin Vankeinhoitohallitukseen siten supistettu kustannusarvio, jonka loppusumma nousi 57,000 markkaan.

Oikeustoimituskunnasta annetun tiedon mukaan oli Keisarillinen Senaatti saman vuoden huhtikuun 23 päivänä päättänyt hankkia luvan niinhyvin Sippolaan ehdotetun kasvatustalon kuntoonpanemista varten kuin 57,000 markan määrärahan antamiseen ehdotuksen mukaan tähän tarkoitukseen. Sen ohessa valtuutti Keisarillinen Senaatti Ylihallituksen työainesten hankkimiseen ja töitten käyntiä varten viipymättä, etukäteen käyttämään yleisiä varoja 25,000 markan summaan saakka.

Oikeustoimituskunnassa elokuun 19 päivänä 1909 päivätyllä kirjeellä ilmoitettiin Ylihallitukselle, ettei armollista lupaa puheenalaisen kasvatustalon kuntoonpanemiseen ollut saatu sekä annettiin sitäpaitsi Ylihallitukselle tiedoksi Keisarillisen Senaatin määräys töiden keskeyttämisestä, niinpian kuin se voi tapahtua vaaratta rakennusten kestävyydelle. Elokuun 24 päivänä päivätyssä kirjeessä esitti Ylihallitus aivan välttämättömäksi, että lisäksi myönnettäisiin vielä 16,000 markkaa näihin töihin osaksi jo toimitettujen töiden maksamiseksi ja osaksi alettujen töiden loppuun saattamiseksi. Tähän antoi Keisarillinen Senaatti myönnytyksensä Oikeustoimituskunnan 15 päivänä syyskuuta päivätyssä kirjeessä annetun tiedon mukaan.

Korkeimmassa paikassa lokakuun 7 päivänä 1909 tapahtuneessa esittelystä annettiin kumminkin armollinen suostumus puheenalaisen kasvatustalon muodostamiseen ja myönnettiin samalla tähän tarkoitukseen tarvittava 57,000 markan määräraha, mistä Keisarillinen Senaatti antoi Ylihallitukselle tiedon Oikeustoimituskunnan 21 päivänä lokakuuta samaa vuotta päivätyllä kirjeellä: Töihin ryhdyttiin uudelleen ja joutuivat ne niin, että ne valmiina voitiin tarkastaa tammikuun 28 päivänä 1910. Tarkastuksen toimitti Viipurin lääninrakennuskonttorin esimies, toinen arkkitehti Ivar Aminoff Vankeinhoitohallituksen sihteerin Axel af Forselleksen Sippolan kasvatustalon johtajan ja yliopettajan F. E. Roosin sekä työtä valvovan arkkitehdin Hugo Lindbergin läsnä ollessa. Johtavana arkkitehtina oli ollut ylimääräinen arkkitehti Tyyne Kolinen.

Maaliskuun 8 päivänä 1910 päivätyssä kirjeessä pyysi Vankeinhoitohallitus tältä Ylihallitukselta, että ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg määrättäisiin tekemään ehdotuksen, joka tarkoittaisi Eckerön valtion omistaman posti- ja tullirakennuksen sovittamista uusimisten ja laajentamisten kautta kasvatuslaitokseksi 40 oppilasta varten. Tähän rakennukseen oli aikanaan C. L. Engel tehnyt piirustukset.

Sittenkun ylimääräinen arkkitehti T. Montell oli saman vuoden heinäkuussa itse paikalla toimittanut tarkastuksen sekä antanut lausunnon puheenalaisten vanhojen rakennusten kunnosta ynnä antanut Ylihallitukseen ehdotuksen niiden kuntoonpanemiseen, kävi ensimmäinen arkkitehti Lindberg seuraavan lokakuun alussa tämän ehdotuksen tähden itse paikalla.

IV. Kuljetusvankilat ja poliisiasemat.

Kuljetusvankila ja poliisiasema Riihimäellä.

Vankeinhoitohallitus oli nojaten Hämeen läänin kuvernöörin ilmoituksen kuljetusvankilan ja poliisiaseman tarpeellisuudesta Riihimäen rautatien aseman läheisyyteen, 17 päivänä maaliskuuta 1908 päivätyssä kirjeessä anonut piirustuksia ja kustannusarvioa tähän tarkoitukseen Ylihallitukselta.

Sittenkun ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg ja kuvernööri I. Gordie olivat tarkastaneet erityisiä rakennuksia, esitti Ylihallitus Rautatiehallitukselle, että tarkoitukseen sopivaksi havaittu 1,137 neliömetrin laajuinen tonttimaan valtionrautateiden alueella puheenalaisen rautatieaseman läheisyydessä saataisiin ottaa käytettäväksi kyseessä olevaan rakennushankkeeseen. Kun Rautatiehallitus seuraavan joulukuun 15 päivänä oli suostunut tähän esitykseen teki ensimmäinen arkkitehti Lindberg piirustukset ja 80,000 markan arviotsummaan päättyvän kustannusarvion näitä rakennuksia varten. Tämän ehdotuksen mukaan tulisivat sanotut rakennukset sisältämään pääkerroksessa: poliisikamarin esihuoneineen, kolme arestihuonetta juopuneita varten sekä tarpeelliset mukavuuslaitokset. Sitäpaitsi on tähän kerrokseen sijoitettu erikseen vankienkuljetusasema sisältävä kuusi arestikoppia 18 vangille sekä yhteishuone kaikkiaan 20 vangille ynnä vanginvartijan huoneusto ja huone matkustavia vanginvartijoita varten paitsi korridooreja y. m. Ullakolle oli aijottu yhden poliisin asunto sijoitettavaksi. Tämän rapatuilla tiiliseinillä ja levykatolla varustetun päärakennuksen yhteyteen olisi ehdotuksen mukaan tehtävä leivintupa, halkoliiteri, makasiini ja käymälät puusta. Ehdotuksen lähetti Ylihallitus Vankeinhoitohallitukseen huhtikuun 6 päivänä 1909 päivätyyn kirjeen ohella.

Kuljetusvankila Korjan asemalla.

Keisarillisen Senaatin Oikeustoimituskunta oli 19 päivänä syyskuuta 1908 päivätyssä lähetteessä antanut tälle Ylihallitukselle käskyn neuvoteltuansa

Vankeinhoitohallituksen kanssa teettämään piirustukset ja kustannusarvion Karjan rautatien asemalle tehtävää kuljetusvankilaa varten. Tähän tarkoitukseen määrätyn rakennustontin, joka valittiin paikalla tapahtuneen katselmuksen jälkeen, on Rautatiehallitus 6 päivänä marraskuuta 1908 päivätyn kirjeen mukaan, antanut tarkoitukseen käytettäväksi erinäisillä ehdoilla.

Tämä rakennus, johonka piirustukset on tehnyt ensimmäinen arkkitehti Hugo Lindberg, on aijottu yksikerroksiseksi kivistä ja sisältäisi se viisi koppia, yhden huoneen juopuneita varten, yhden huoneen ja keittiön käsittävän huoneuston vanginvartijaa varten sekä tarpeelliset koridoorit ja mukavuuslaitokset. Kustannusarvio päättyy 42,700 markan arviotsummaan.

Piirustukset ja kustannusarvio lähetettiin Keisarillisen Senaatin Oikeuslaitoskuntaan huhtikuun 16 päivänä 1909.

Kuljetusvankila ja poliisiasema Kouvolassa.

Huhtikuun 1 päivänä 1909 päivätyllä kirjeellä pyysi Vankeinhoitohallitus Ylihallituksen avustusta ehdotuksen aikaansaamiseksi Kouvolan vankiaseman muuntamiseen tilapäiseksi vankilaksi sakonsuorittajille Viipurin läänistä. Kun Viipurin lääninrakennuskonttori oli Ylihallituksen määräyksestä tehnyt tähän tarvittavat piirustukset ja 2,740 markan arviotsummaan päättyvän kustannusarvion, lähetettiin ne Vankeinhoitohallitukseen elokuun 3 päivänä samana vuonna.

V. Turvakodit turvattomia lapsia varten.

Käyrän, Koivikon ja Östensön turvakodit.

Marraskuun 24 päivänä 1910 päivätyssä kirjeessä antoi Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunta tämän Ylihallituksen tehtäväksi laadittaa ehdotukset ja arviolaskut niinhyvin tarpeellisia korjaus- ja muunnostöitä kuin erityisiä uutisrakennuksia varten turvattomien lasten turvakoteihin Käyrässä (Prunkkalan kappelissa Turun ja Porin läänissä), Koivikossa (Mikkelin pitäjässä ja läänissä) sekä Östensössä (Pietarsaaren pitäjässä Vaasan lääniä), mitkä turvakodit alkuansa olivat rakennetut »Yhdistyksen turvattomien lasten kasvatusta varten» toimesta valtion avustuksella. Näiden turvakotien rakennukset olivat nimittäin suuresti rappeutuneet, kun niissä pitkiin aikoihin ei ollut tehty minikäänlaisia korjaustöitä.

Samalla annettiin Ylihallitukselle käsky viimeistään joulukuun 20 päivänä samana vuonna antamaan Keisarilliseen Senaattiin tieto likimääräisestä summasta, joka arveltaisiin tarvittavan vuonna 1911 kyseessä oleviin töihin.

Kun Ylihallitus yllämainitulla perusteella oli vaatinut lausuntoa asianomaisilta lääninrakennuskonttorien esimiehiltä asiassa, annettiin Keisarillisen Senaa-

tin Siviilitoimituskuntaan seuraavat likimääräiset tiedot menomääristä vuotta 1911 varten, Ylihallituksen 16 päivänä mainittua joulukuuta päivätysssä kirjeessä, nimittäin:

Käyrän turvakotia varten	40,900	markkaa.
Koivikon » »	66,800	»
Östensön » »	27,700	»
	<hr/>	
	eli kaikkiaan	135,400 markkaa.

Sotilaslaitoksen rakennukset.

Kun Suomen sotaväki oli hajotettu, joutuivat sotilaslaitoksen rakennukset vähitellen ylihallituksen toiminta-alalta pois paitsi Suomen kadettikoulun rakennuksia ja seuraavia reservikomppaniain parakkeja, nimittäin: 1:sen Artjärven, 2:sen Tuusulan, 3:nen Lohjan, 4:nen Halikon, 6:nen Uudenkaupungin, 7:nen Ulvilan, 8:nen Ikaalisten, 9:nen Närpiön, 10:nen Laihian, 11:nen Alavuden, 12:nen Kruunupyyn, 13:nen Oulaisten, 15:nen Kemin, 16:nen Kajaanin, 17:nen Iisalmen, 19:nen Juuan, 20:nen Joensuun, 21:nen Savonlinnan, 23:nen Mäntyharjun, 24:nen Taavetin, 25:nen Lammin, 26:nen Urjalan, 27:nen Oriveden, 28:nen Saarijärven, 30:nen Muolan ja 31:nen Rautjärven.

Sen nelivuotisen rakennuskauden alussa, jonka tämä kertomus käsittää, annettiin, kuten on mainittu, venäläisen sotaväen hallittavaksi kaartinkasarmi, sotilassairaala, sotilasmaneesi, ja päävahti Helsingissä, Fredrikbergissä ampumakentän rakennukset, Krasnoje-Seloossa leirirakennukset sekä 5:nen reservikomppanin rakennukset Kärsämäellä, 14:nen Oulussa, 22:sen Mikkelissä, 29:nen Lappeenrannassa sekä 32:nen Sortavalassa.

Tarpeellisiksi nähtyihin korjaustöihin kadettikoulun ja reservikomppaniain rakennuksissa annettiin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 28 päivänä huhtikuuta 1904 päivätyyn kirjeen mukaan 26,500 markkaa, josta määrarahasta 2,107 markkaa tuli kadettikoulun rakennusten osalle.

Samana vuonna 1904 toimitettiin korjaustöitä seuraavissa sotilasrakennuksissa alempana oleviin määriin, nimittäin:

Helsingissä:

Kaartinkasarmissa	Smk. 12,000: —
Päävahdissa	» 3,500: —
Sotilassairaalassa	» 2,000: —
Sotilasmaneesissa	» 350: —
Fredriksbergissä ampumakentän rakennuksissa	» 500: —

Tähän tarvittavat varat 18,350 markkaa myönnettiin toukokuun 5 päivänä 1904 Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnasta annetun tiedon mukaan.

Toukokuun 8 päivänä 1905 annettiin siviilitoimituskunnassa päivätyllä kirjeellä käsky Ylihallitukselle toimituttaa korjaustöitä kadettikoulun rakennuksissa 5,400 markasta ja vuonna 1906 myönnettiin Siviilitoimituskunnasta kesäkuun 6 päivänä samaa vuotta annetun tiedon mukaan 5,000 markkaa entisten reserviparakkien välttämättömiin korjauksiin, josta summasta kumminkaan ei käytetty enempää kuin 1,525 markkaa 70 penniä. Reservikomppaniain rakennusten korjaustöihin vuonna 1907 annettiin Keisarillisen Senaatin Siviilitoimituskunnan 29 päivänä toukokuuta samaa vuotta päivätyin kirjeen mukaan 54,376 markan määräraha.

Sotilasrakennusten intendentin antaman luettelon mukaan on kaikkia reservikomppaniain rakennuksia käytetty seuraavasti:

1:sen Artjärven reservikomppanian rakennukset: vuokraamatta.

2:sen Tuusulan reservikomppanian rakennukset: vuokraamatta.

3:nen Lohjan reservikomppanian rakennukset: varusmestarin huoneusto kesästä vuonna 1910 vuokrattu poliisikonstaapeli G. Antinille 75 markan vuotuisesta vuokramäärästä; lasarettirakennus elokuun 16 päivästä 1907 vuokrattu poliisikonstaapeli A. Strandmanille 100 markan vuotuisesta vuokrasta. Päällikönrakennus ulkohuoneineen ja sauna sekä oikeus uimarantaan vuokrattu lokakuun 1 päivänä 1907 kruununvouti Allénille 305 markan vuotuisesta vuokrasta.

4:nen Halikon reservikomppanian rakennukset vuokraamatta.

5:nen Kärsämäen reservikomppanian rakennukset jätetty venäläisen sotaväen haltuun.

6:nen Uudenkaupungin reservikomppanian rakennukset: annettu vuokralle tohtori Rothströmille vuosina 1906 ja 1907 kesäkuukausiksi 75 markasta kesältä.

7:nen Ulvilan reservikomppanian rakennukset: vuokraamatta.

8:nen Ikalisten » » »

9:nen Närpiön » » »

10:nen Laihian » » »

11:nen Alavuden » » päällikönrakennus ulko-
huoneineen vuokrattu lokakuun 1 päivästä 1906 tohtori Boreniukselle 300
markan vuotuisesta vuokrasta.

12:nen Kruunupyyn reservikomppanian rakennukset vuokraamatta.

13:nen Oulaisten reservikomppanian rakennukset paloivat joulukuun 2 päivänä 1908.

14:nen Oulun reservikomppanian rakennukset annettu venäläisen sotaväen haltuun.

15:nen Kemin reservikomppanian rakennukset: päällikönrakennus tarpeellisine ulko-
huoneineen vuokrattu kesäkuun 1 päivästä 1904 kapteeni A. von Schrowelle 300 markan vuotuisesta vuokrasta.

16:nen Kajaanin reservikomppanian rakennukset: päällikönrakennus ulko-
huoneineen vuokrattiin huhtikuun 10 päivästä 1906 nimismies H. I. Gutzénille
300 markan vuotuisesta vuokrasta.

17:nen Iisalmen resevikomppanian rakennukset: päällikönrakennus ulko-
huoneineen vuokrattiin marraskuun 1 päivästä 1906 nimismies Y. A Kiviselle
300 markan vuotuisesta vuokrasta.

18:nen Suonenjoen reservikomppanian rakennukset: päällikönrakennus
ulkohuoneineen vuokrattu vuodesta 1902 henkikirjuri H. E. Arpelle 150 mar-
kan vuotuisesta vuokrasta.

19:nen Juuan reservikomppanian rakennukset: päällikönrakennus ynnä
ulkohuoneet ja lasaretti vuokrattiin vuoden 1907 maaliskuusta Juuan kunnalle
400 markan vuotuisesta vuokrasta. Ruokavaja paloi lokakuun 3 päivänä 1910.

20:nen Joensuun reservikomppanian rakennukset: päällikönrakennus ulko-
huoneineen vuokrattiin kesäkuun 1905, 1906, 1907, 1908 ja 1910—1911 tuomari
K. G. Krookille 75 markan vuokrasta.

21:sen Savonlinnan reservikomppanian rakennukset: Päällikönrakennus
ulkohuoneineen vuokrattiin vuosiksi 1909 ja 1910 insinööri Sundströmille 500
markan vuotuisesta vuokrasta sekä oluenpanija Sarazinille 1911 vuoden ke-
säkuun 200 markan vuokrasta. Varusmestarin huoneusto on vuokrattu varusmesta-
rinleski Emma Haaralle 20 markan vuotuisesta vuokrasta.

22:sen Mikkelin reservikomppanian rakennukset: jätetty venäläisen sota-
väen haltuun.

23:nen Mäntyharjun reservikomppanian rakennukset: vuokraamatta.

24:nen Taavetin reservikomppanian rakennukset: Päällikönrakennus ulko-
huoneineen vuokrattiin helmikuun 22 päivästä 1907 nimismies G. O. Relanderille
300 markan vuotuisesta vuokrasta. Relander muutti pois 1911.

25:nen Lammin reservikomppanian rakennukset: vuokraamatta.

26:nen Urjalan » » »

27:nen Oriveden » » annettu Lääkintähalli-
tuksen käytettäväksi.

28:nen Saarijärven » » vuokraamatta.

29:nen Lappeenrannan » » annettu venäläisen so-
täväen haltuun.

30:nen Muolan » » lasaretti vuokrattiin
vuoden 1905 kesäkuun opettaja G. Ljubimoffille 50 markan vuokrasta.

31:sen Rautjärven reservikomppanian rakennukset: vuokraamatta.

32:sen Sortavalan reservikomppanian rakennukset: annettu venäläisen
sotäväen haltuun.

Inventaariluettelo.

Omituista kyllä ei valtion omistamista Yleisten rakennusten Ylihallituksen hoitoon ja valvontaan uskotuista rakennuksista ja tonttimaista ole ennen ollut olemassa erityistä inventaaria. Monien neuvottelujen jälkeen Keisarillisen Senaatin Kamaritoimituskunnan päällikön senaattori A. Hjeltin ja Yliarkkitehti Jac. Ahrenbergin välillä päätettiin, että olisi ryhdyttävä toimeen nykyaikaisten, s. o. yhtenäisten periaatteiden mukaan laaditun inventaarin aikaansaamiseksi kaikista tämän Ylihallituksen katsantoon uskotuista valtionrakennuksista. Tämä antoi aiheen Kamaritoimituskunnan 29 päivänä elokuuta 1908 päivätyyn näin kuuluvaan kirjeeseen:

»*Yleisten rakennusten Ylihallitukselle.*

Sittenkuin Ylihallitus on Kamaritoimituskuntaan lähettänyt Kamaritoimituskunnan kirjeessä viimekuluneen tammikuun 13 päivästä pyytämät, valtioninventtaarin uutta laitosta varten tarvittavat tiedot Ylihallituksen hoidossa olevista yleisistä rakennuksista ja niiden arvoista, niin on Kamaritoimituskunta näitä tietoja tarkastaessaan havainnut, että Ylihallituksen antamat ilmoitukset sisältävät puheenalaisten rakennusten arvon 1891-vuoden inventtaarin mukaan, sekä myöhemmät korjaus- ja lisärakennuskustannukset ja rakennusten nykyinen arvo laskettu lisäämällä lisärakennuskustannukset 1891-vuoden arvoihin. Mutta koska näinmuodoin saadut arvot eivät läheskään vastanne niitä arvoja, joihin rakennukset nousisivat nykyään vallitsevain rakennushintain mukaan, niin, on Kamaritoimituskunta nähnyt tarpeelliseksi pyytää Ylihallitusta harkittavaksensa ottamaan, minkä ajan sisässä Ylihallitus katsoo mahdolliseksi saatavilla olevain ja Ylihallituksen alaisilta viranomaisilta vaadittavain tietojen nojalla uudelleen arvioida kaikki kysymyksessä olevat yleiset rakennukset, ottaen arvioimisen perusteeksi rakennusten kuutiosisällys ja viimekuluneen 1907 vuoden lopulla vallinneet työpalkat ja rakennusaineiden hinnat sekä rakennusten kunto mainittuna ajan kohtana, minkä ohessa tonttiarvot olisivat mikäli mahdollista, erikseen ilmoitettavat ja tulee Ylihallituksen viipymättä tänne antaa lausuntonsa asiassa.»

Kun Ylihallitus noudattaen yllämainitussa kirjeessä annettua määräystä oli antanut kaikki tarvittavat tiedot esittäen samassa, että tämä työ voitaisiin toimituttaa Ylihallituksen omien virkamiesten kautta sillä edellytyksellä, että Keisarillinen Senaatti Kenraalikuvernöörin kautta hankkisi näille virkamiehille

oikeuden tarkastaa ja tarkistusta varten mitata venäläisen sotaväen käytettäväksi jätetyt Suomen valtion kasarmirakennukset, antoi Ylihallitus 4 päivänä syyskuuta 1908 päivätyssä kiertokirjeessä ja sitä täydentävässä kirjeessä vastasanotun kuun 7 päivältä lääninrakennuskonttorien esimiehille käskyn ryhtymään kyseessä olevaan työhön. Tämän inventaarityön periaatteet käyvät selville ensin nimitetyn kiertokirjeestä, josta tähän liitetään seuraava ote:

»Koska niinä 17 vuonna, mitkä ovat kuluneet siitä kun viimein laadittiin valtion omaisuusluettelo, myöskin valtion omistamain rakennusten ja tonttien arvot ovat melkoisesti muuttuneet, on Keisarillinen Suomen Senaatti katsonut tarpeelliseksi teettää uuden sellaisen omaisuusluettelon, jonka toiset osat jo ovat painossa, ja on Keisarillisen Senaatin Kamaritoimituskunta tästä syystä käskenyt Ylihallituksen toimittamaan uuden, täydellisen ja mahdollisimman tarkan arvion kaikista Ylihallituksen huolenpidon alaisista, valtion omistamista rakennuksista ja tonteista. Tämän uudestaan arvioimisen tulee vielä tapahtua mahdollisimman kiireisesti, ja on Ylihallitus, luottaen siihen että sen alaiset virkamiehet voivat aikaansaada nopeaa ja tarkkaa työtä, selittänyt saattavansa lähettää Kamaritoimituskunnalle sen vaatimat tiedot ennen tulevan Lokakuun loppua. Pohjatiedot ovat näin ollen Ylihallitukselle lähetettävät ennen 10 päivää äsken sanottua kuuta Ylihallituksen järjestettäväksi ja yhteensovitettaviksi.

Oheenliittäen Kamaritoimituskunnan 29 päivänä kulunutta elokuuta päiväämän kirjeen N:o 303 jäljennösoittein sekä Ylihallituksessa tarkoitusta varten laatimia taulukkojen kaavakkeita, saa Ylihallitus täten käskä Teidät mainitun kirjeen määräyksiä varten ottamalla arvioimaan valtion läänissä omistamat rakennukset kuutiometrittäin ynnä tontteineen sekä noudattamalla taulukkojen sarakkeiden nimityksiä niihin merkitsemään saadut arvomäärät. Tällöin on muun muassa huomioon otettava että:

- a) rakennukset mitataan korkeudeltaan, kivitalot kellarinlattiasta katonrajaan;
- b) puurakennukset maanpinnan keskikorkeudesta katonrajaan;
- c) rakennukset, joissa on alikerros kivistä ja toinen puinen, samoin kuin kivitalot;

(Erittäin on muistutus tehtävä torneista ja tavallista korkeammista päädystä.)

d) arvo kuutiometrittäin on laskettava paikkakunnalla nykyään käyvän hinnan mukaan, huomioonottaen myöskin rakennuksen nykyisen kunnan;

e) tontinarvo on erittäin merkittävä sekä laskettava paikkakunnalla nykyään käyvän hinnan mukaan, ja tulee kaupunkitontteja arvioitaessa pyytää tarpeellisia tietoja asianomaisten rahatoimikamarien puheenjohtajilta;

f) konelaitosten, niinkuin valaistuskeskusten, höyrykeittöiden ja pesulaitosten, arvoa ei ole mainittava.

	Rakennuksen arvo 31/12 1909 valtion-inventarin mukaan.	Vuodelta 1907 siirrettyjä korjausvaroja.	Vuosina 1908, 1909 & 1910 myönnettyjä määrärahoja.	Maksettuja korjauskustannuksia.						Vuodelta 1907 siirrettyjä uutis- ja lisärakennusmäärärahoja.	Uutis- ja lisärakennuksia vuosina 1908-1909.		Vuodelta 1909 siirrettyjä uutis- ja lisärakennusmäärärahoja.	Uutis- ja lisärakennuksia vuonna 1910.		Vuoteen 1911 siirretyt määrärahat.		Kokonais-arvo 31 joulukuuta 1910.	Pinempiä kireellisiä töitä vuosina 1908-1910.																					
				Vuonna 1908.	% rakennusmäärästä.	Vuonna 1909.	% rakennusmäärästä.	Vuonna 1910.	% rakennusmäärästä.		Myönnettyt määrärahat.	Käytetty määrä.		Myönnettyt määrärahat.	Maksettu.	Uutis- ja lisärakennusrahoista.	Korjausmäärärahoista.																							
Hallitusrakennuksia ja virastoille luovutettuja huoneustoja y. m.																																								
Keisarillinen palatsi.....	1,485,562	40	—	8,874	47	0,60	10,648	27	0,72	16,807	26	1,13	19,074	48	72,198	91	69,178	30	22,095	09	1,588	40	12,685	56	10,997	93	—	—	1,567,426	26	2,294	06								
Keisarillisen Senaatin talo.....	4,212,232	—	—	97,517	46	2,32	71,471	74	1,70	62,372	37	1,48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,127	63	4,212,232	—	—	—						
Kenraalikuvernöörin asunto.....	808,112	—	—	36,949	60	3,987	3,987	40	0,49	3,998	40	3,37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	81	808,112	—	—	5,666	81					
S:n kesäasunto Bjällbon huvila.....	74,617	19	2,246	11,597	75	4,746	2,983	53	4,00	6,088	05	8,16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74,617	19	—	472	10						
Kenraalikuvernöörin apulaisen asunto.....	358,560	—	—	11,041	61	2,245	6,631	81	1,85	2,084	72	0,58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,447	46	1,347	46	1,000	—	—	—	359,907	46	—	4,547	36						
Koulutoimen Ylihallituksen talo.....	690,250	—	—	7,459	45	2,024	2,450	—	0,33	2,060	18	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	690,250	—	—	58	05						
Rahapaja.....	345,692	—	—	12,600	—	2,293	—	—	—	8,996	96	2,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,045	—	1,045	—	—	—	—	—	1,268	84	346,737	—	—	—					
Talot N:o 4-10. Aleksanterinkadulla Helsingissä.....	1,584,962	—	1,588	26,977	70	12,956	7,530	17	0,48	5,961	45	0,38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	344	63	1,584,962	—	—	4,068	65					
Talo N:o 1 Wuorimiehenkadulla Helsing. Sa » 2 Wuorelan 2 linj. varr. Sa » 29 Bulevardinkadulla »	836,916	—	—	9,550	35	1,917	3,086	19	0,37	4,112	53	0,49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	836,916	—	—	2,219	94					
Talot N:o 36-38 Erikinkadulla ja N:o 41-43 Wladimirinkadulla »	402,178	—	—	6,000	—	3,907	1,308	40	0,33	233	68	0,06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94,880	—	—	291	44					
Talo N:o 22 Kasarminkadulla » Sa N:o 38 Uudenmaankadulla »	354,286	—	—	9,925	—	2,679	6,398	96	1,81	818	79	0,23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	354,286	—	—	1,476	83					
Helsingin postitalo..... Hangon »	991,866	35	1,322	13,400	—	3,121	1,899	99	0,19	7,675	17	0,77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,824	83	991,866	35	—	—					
Turun » Hämeenlinnan »	350,959	40	—	7,774	—	3,499	2,690	66	0,77	1,573	20	0,45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350,959	40	—	—						
Wiipurin » Salmiin » Seinäjoen »	224,180	—	—	24,072	52	2,273	3,859	50	1,72	17,005	74	7,59	—	—	28,300	—	19,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,800	—	—	252,476	69	101	75				
Ent. akatemiatalo Turussa..... Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	864,760	—	—	89,577	—	9,685	50,679	82	5,86	19,832	78	2,29	—	—	22,500	—	13,114	95	9,355	05	8,810	—	6,684	12	11,465	05	—	—	—	884,589	07	—	—	1,660	10					
Ent. akatemiatalo Turussa.....	67,674	—	—	1,400	—	295	514	25	0,76	—	—	—	—	—	78,831	—	61,057	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,774	—	—	67,674	—	—	1,914	41		
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	331,635	40	—	3,150	—	2,379	2,204	35	—	635	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	331,635	40	—	—	405	03			
Ent. akatemiatalo Turussa.....	3,953	75	—	726	68	0,94	801	52	0,91	189	93	0,25	—	—	85,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85,000	—	—	61,395	43	24,104	57	—	—
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	154,474	—	—	12,464	—	4,114	2,664	—	1,72	140	07	0,09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154,474	—	—	414	29			
Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	234,079	20	—	14,850	—	8,930	2,167	30	0,93	2,645	40	1,13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234,079	20	—	—	286,135	56			
Ent. akatemiatalo Turussa.....	286,135	56	4,193	7,500	—	4,038	7,476	40	2,61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	286,135	56	—	—				
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	269,548	35	—	5,481	—	3,661	3,661	60	1,36	634	30	0,24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	269,548	35	—	—	1,458	90		
Ent. akatemiatalo Turussa.....	521,058	10	—	2,250	—	1,050	1,521	65	—	3,291	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	521,058	10	—	—	254	50		
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	150,297	48	—	5,400	—	2,665	120	—	0,08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150,297	48	—	—	—	—			
Ent. akatemiatalo Turussa.....	418,037	—	839	12,018	—	6,691	1,793	45	0,43	2,802	62	0,67	—	—	4,596	—	4,596	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	418,037	—	—	—	957	62		
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	472,069	80	88	3,549	—	1,049	1,491	44	0,44	898	35	0,23	—	—	16,800	—	16,461	03	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	472,069	80	—	—	488,530	83	88	45	
Ent. akatemiatalo Turussa.....	217,075	90	—	3,850	—	1,096	1,063	85	0,49	1,047	70	0,48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217,075	90	—	—	483	30		
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lääninmaanmittauskonttori Nikolainkaup. Lääninhallituksen huoneusto Oulussa Sa Kuvernöörin huoneusto Sa Lääninmaanmittauskonttori Sa	—	—	—	4,629	25	1,022	—	—	—	2,657	25	—	—	—	3,770	—	3,769	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Ent. akatemiatalo Turussa.....	—	—	—	1,145	—	576	495	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Tuomiokapitulin virkahuoneusto Sa Turun lääninhallituksen virkahuoneusto Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Porvoon tuomiokapitulin talo Hämeenlinnan lääninhallituksen talo Sa Kuvernöörin asunto Sa lääninmaanmittauskonttori Piispantalo Savonlinnassa Wiipurin hovioikeudentalo Sa hovioikeudenpresidentin talo Sa Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen sa Sa lääninmaanmittauskonttori Sa lääninrakennuskonttori Sa lääninhallituksen ent. talo Mikkelin lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Sa Kuvernöörinhuoneusto Kuopion Kuvernöörin virka-asunto Sa lääninhallituksen huoneusto Sa lääninmaanmittauskonttorin sa Kuvernöörin virka-asunto Nikolainkaupung. Kuvernöörin huoneusto Nikolainkaupungissa (Teollisuuskoulun talo) Lään																																								

	Rakennuksen arvo 31/12 1909 valtion-inventaarin mukaan.	Vuodelta 1907 siirrettyjä korjausvaroja.		Vuosina 1908, 1909 & 1910 myönnettyjä määrärahoja.		Maksettuja korjauskustannuksia.						Vuodelta 1907 siirrettyjä uutis- ja lisärakennusmäärärahoja.		Uutis- ja lisärakennuksia vuosina 1908—1909.		Vuodelta 1909 siirrettyjä uutis- ja lisärakennusmäärärahoja.		Uutis- ja lisärakennuksia vuonna 1910.		Vuoteen 1911 siirretyt määrärahat.		Kokonaisarvo 31 joulukuuta 1910.		Pienempiä kiireellisiä töitä vuosina 1908—1910.			
						Uutis- ja lisärakennuksia vuosina 1908—1909.		Uutis- ja lisärakennuksia vuonna 1910.		Uutis- ja lisärakennuksia vuonna 1910.				Uutis- ja lisärakennuksia vuonna 1910.		Uutis- ja lisärakennuksia vuonna 1910.											
						Vuonna 1908.	% rakennuskustannuksista.	Vuonna 1909.	% rakennuskustannuksista.	Vuonna 1910.	% rakennuskustannuksista.			Myönnettyt määrärahat.	Käytetty määrä.			Myönnettyt määrärahat.	Maksettu.	Uutis- ja lisärakennusrahoista.	Korjausmäärärahoista.						
Sairaalat.																											
<i>Uudenmaan lääni.</i>																											
Helsingin vanha klinikka	1,882,185	—	3,343 64	53,281 30	15,829 85	0,84	9,301 04	0,49	14,402 93	0,76	—	—	—	—	—	—	—	3,500	—	—	3,500	—	16,570 32	1,882,185	—	4,333 27	
S:sa uusi s:sa	2,166,156	—	2,933 16	14,750 —	6,250 18	0,29	4,172 50	0,19	3,978 37	0,18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,040 93	2,166,156	—	924 38		
S:sa kirurginen sairaala	3,463,103	—	1,694 28	72,865 —	24,785 73	0,72	25,775 95	0,74	23,745 —	0,69	—	—	—	110,378 35	104,260 12	6,080 75	—	—	5,714 04	—	—	36 64	3,573,077	16	9,312 69		
S:sa lastensairaala	1,322,245	—	—	34,215 —	11,660 46	0,88	12,363 19	0,94	7,485 23	0,57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,286 59	1,322,245	—	2,736 86		
S:sa synnytyslaitos	2,117,076	—	300 —	23,597 —	7,436 57	0,35	7,049 39	0,33	7,340 06	0,35	—	—	—	8,470 —	8,200 —	—	—	—	—	—	—	1,944 94	2,125,276	—	1,830 22		
Gumtähden sairaala Helsingissä	vuokra huon.	—	—	7,500 —	—	—	—	—	7,495 56	—	—	—	—	42,926 —	29,409 21	13,516 79	—	28,925	28,160 78	14,281 01	—	—	—	—	1,132 23		
Loviisan yleinen sairaala	vuokra huon.	—	—	6,235 —	4,241 75	—	1,260 —	—	675 —	—	—	—	—	792 —	792 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 25	
Summa	—	—	8,271 08	212,443 30	70,204 54	—	59,922 07	—	65,122 15	—	—	—	—	162,566 35	142,661 33	19,597 54	—	32,425	33,874 82	17,781 01	21,879 42	—	—	—	—	20,318 90	
<i>Turun ja Porin lääni.</i>																											
Turun lääninsairaala	713,344	—	627 49	39,721 21	18,615 06	2,61	11,752 18	1,65	8,711 —	1,22	—	—	—	201,700 —	154,885 38	46,814 62	—	2,000	58,735 19	—	—	254 —	926,964 57	1,731 —			
Porin yleinen sairaala	236,781	—	—	8,500 —	2,424 10	1,02	3,746 90	1,58	1,486 32	0,63	—	—	—	1,592 50	—	1,592 50	—	—	1,592 50	—	—	—	—	238,373 50	—		
Godbyn s:sa	32,357	—	—	2,865 90	994 35	3,07	936 —	2,89	795 30	2,46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32,357 —	—			
Summa	—	—	627 49	51,087 11	22,033 51	—	16,435 08	—	10,992 62	—	—	—	—	203,292 50	154,885 38	48,407 12	—	2,000	60,327 69	—	—	254 —	—	—	1,731 —		
<i>Hämeen lääni.</i>																											
Hämeenlinnan lääninsairaala	555,029	—	—	34,170 —	3,899 92	0,70	10,850 55	1,95	19,410 71	3,50	—	—	—	2,000 —	1,994 42	—	—	10,800	94 60	10,705 40	—	—	555,123 60	1,671 10			
Tampereen yleinen sairaala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500,000 —	490,460 82	9,539 18	—	514,650	469,909 57	54,279 61	—	—	1,140,370 39	—			
Oriveden leprasairaala	125,662	—	—	5,100 —	1,850 33	1,47	2,088 50	1,66	1,044 28	0,83	—	—	—	2,400 —	2,398 69	—	—	—	—	—	—	—	128,060 69	—			
Summa	—	—	—	39,270 —	5,750 25	—	12,939 05	—	20,454 99	—	—	—	—	504,400 —	494,853 93	9,539 18	—	525,450	470,004 17	64,985 01	—	—	—	—	1,671 10		
<i>Viipurin lääni.</i>																											
Viipurin lääninsairaala	1,161,758	—	—	37,398 —	11,541 —	0,99	14,931 31	1,29	8,131 40	0,70	13,235 50	—	—	384,420 —	301,839 43	84,811 68	—	214,000	204,680 09	94,131 59	—	—	1,668,277 52	3,284 16			
Sortavalan yleinen sairaala	527,582	—	3,835 —	29,331 50	8,284 14	1,57	6,095 60	1,16	13,225 —	2,51	—	—	—	—	—	—	—	9,900	6,600 —	3,300 —	—	—	534,182 —	3,916 89			
Summa	—	—	3,835 —	66,729 50	19,825 14	—	21,026 91	—	21,356 40	—	13,235 50	—	—	384,420 —	301,839 43	84,811 68	—	223,900	211,280 09	97,431 59	—	—	1,450 —	—	7,201 05		
<i>Mikkelin lääni.</i>																											
Mikkelin lääninsairaala	372,101	—	1,097 60	22,579 91	6,871 05	1,85	8,592 25	2,31	7,064 95	1,90	—	—	—	2,000 —	1,861 27	—	—	—	—	—	—	907 05	372,101 —	1,320 70			
Savonlinnan yleinen sairaala	211,182	—	—	19,451 70	4,410 —	2,09	9,683 90	4,59	4,666 80	2,21	515 —	—	—	1,300 —	1,815 —	—	—	—	—	—	—	—	211,182 —	1,000 12			
Summa	—	—	1,097 60	42,031 61	11,281 05	—	18,276 15	—	11,731 75	—	515 —	—	—	3,300 —	3,676 27	—	—	—	—	—	—	907 05	—	—	2,320 82		
<i>Kuopion lääni.</i>																											
Kuopion lääninsairaala	391,996	—	—	18,750 60	1,358 24	0,35	4,416 67	1,13	5,708 72	1,46	—	—	—	724,200 —	616,670 96	155,257 63	—	19,476	147,951 03	26,766 68	3,335 —	—	1,156,617 99	3,420 36			
Lahdentaan yleinen sairaala	49,638	—	—	5,308 —	2,099 51	4,23	808 63	1,63	1,004 70	2,02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,203 30	49,638 —	—			
Joensuun s:sa	224,336	—	—	17,721 60	4,720 50	2,10	6,553 50	2,92	4,360 95	1,94	—	—	—	2,000 —	1,999 75	—	—	—	—	—	—	1,798 55	224,336 —	505 60			
Nurmeksien s:sa	83,632	—	750 —	3,615 —	2,581 10	3,09	989 60	1,18	613 20	0,73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83,632 —	—			
Summa	—	—	750 —	45,395 20	10,759 35	—	12,768 40	—	11,687 57	—	—	—	—	726,200 —	618,670 71	155,257 63	—	19,476	147,951 03	26,766 68	6,336 85	—	—	—	3,925 96		
<i>Vaasan lääni.</i>																											
Mustasaaren lääninsairaala	396,167	—	388 09	15,824 20	4,105 84	1,04	6,862 06	1,73	3,988 91	1,01	—	—	—	38,600 —	32,828 98	5,429 02	—	—	2,663 10	3,374 38	—	—	398,830 10	788 85			
Summa	—	—	388 09	15,824 20	4,105 84	—	6,862 06	—	3,988 91	—	—	—	—	38,600 —	32,828 98	5,429 02	—	—	2,663 10	3,374 38	—	—	—	—	788 85		
<i>Oulun lääni.</i>																											
Oulun lääninsairaala	412,340	—	1,526 12	25,665 10	9,670 19	2,35	8,365 22	2,03	5,747 92	1,39	—	—	—	10,280 —	9,140 85	—	—	—	—	—	—	—	412,340 —	4,062 88			
Tornion yleinen sairaala	182,905	—	—	10,514 95	2,950 —	1,61	2,382 55	1,30	3,608 56	1,97	3,939 85	—	—	1,000 —	4,773 43	—	—	—	—	—	—	572 64	182,905 —	1,038 08			
Rovaniemen yleinen sairaala	155,450	—	—	19,492 —	8,630 35	5,55	3,937 57	2,53	3,704 35	2,38	—	—	—	—	—	—	—	22,200	19,876 76	2,323 24	3,089 64	155,450 —	1,337 18				
Kittilän lääkärinvirkatalo	40,683	—	—	2,500 —	2,500 —	6,14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40,683 —	229 —			
Muonion s:sa	32,584	—	—	4,500 —	—	—	—	—	3,902 46	11,98	—	—	—	8,000 —	8,000 —	—	—	—	—	—	—	597 54	32,584 —	—			
Kajaanin yleinen sairaala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	235,000 —	143,114 03	91,885 97	—	—	81,825 77	10,060 20	—	—	264,494 80	—			
Summa	—	—	1,526 12	62,672 05	23,750 54	—	14,685 34	—	16,963 29	—	3,939 85	—	—	254,280 —	165,028 31	91,885 97	—	22,200	101,702 53	12,383 44	4,259 82	—	—	—	6,667 14		
Kaikkiaan	—	—	16,495 38	535,452 97	167,710 22	—	162,915 06	—	152,297 68	—	17,690 35	—	—	2,277,058 85	1,914,444 34	414,928 14	—	825,451	1,027,803 43	222,722 11	35,087 14	—	—	—	44,624 82		
Mielisairaalat.																											
Lapinlahden keskuslaitos Helsingissä	853,587	—	—	64,595 36	29,339 07	3,44	22,871 41	2,68	11,598 01	1,36	—	—	—	8,052 34	8,027 59	—	—	—	—	—	—	1,884 54	861,614 59	2,536 33			
Seilin turvalaitos	242,244	—	3,960 39	14,819 —	9,456 99	3,90	5,366 —	2,22	3,949 92	1,63	—	—	—	5,000 —	4,998 15	—	—	—	—	—	—	—	247,242 15	—			
Pitkänniemen keskuslaitos	3,484,101	—	—	107,736 87	29,582 52	0,85	42,795 78	1,24	32,422 67	0,93	18,729 74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,484,101 —	2,414 21			
Käkisalmen turvalaitos	706,404	—	3,078 —	34,821 35	13,303 84	1,88	8,262 84	1,17	14,475 94	2,05	—	—	—	387,790 —	387,082 60	707 40	—	532 64	—	—	720 75	1,093,486 60	1,896 64				
Niuvanniemen keskuslaitos	1,693,566	—	—	107,110 —	29,597 44	1,75	39,232 85	2,32	37,442 87	2,21	2,500 —	—	—	216,860 —	216,038 10	3,247 11	—	—	3,236 02	—	—	860 87	1,912,840 12	2,711 19			
Turun vastaanottolaitos	131,352	—	—																								

